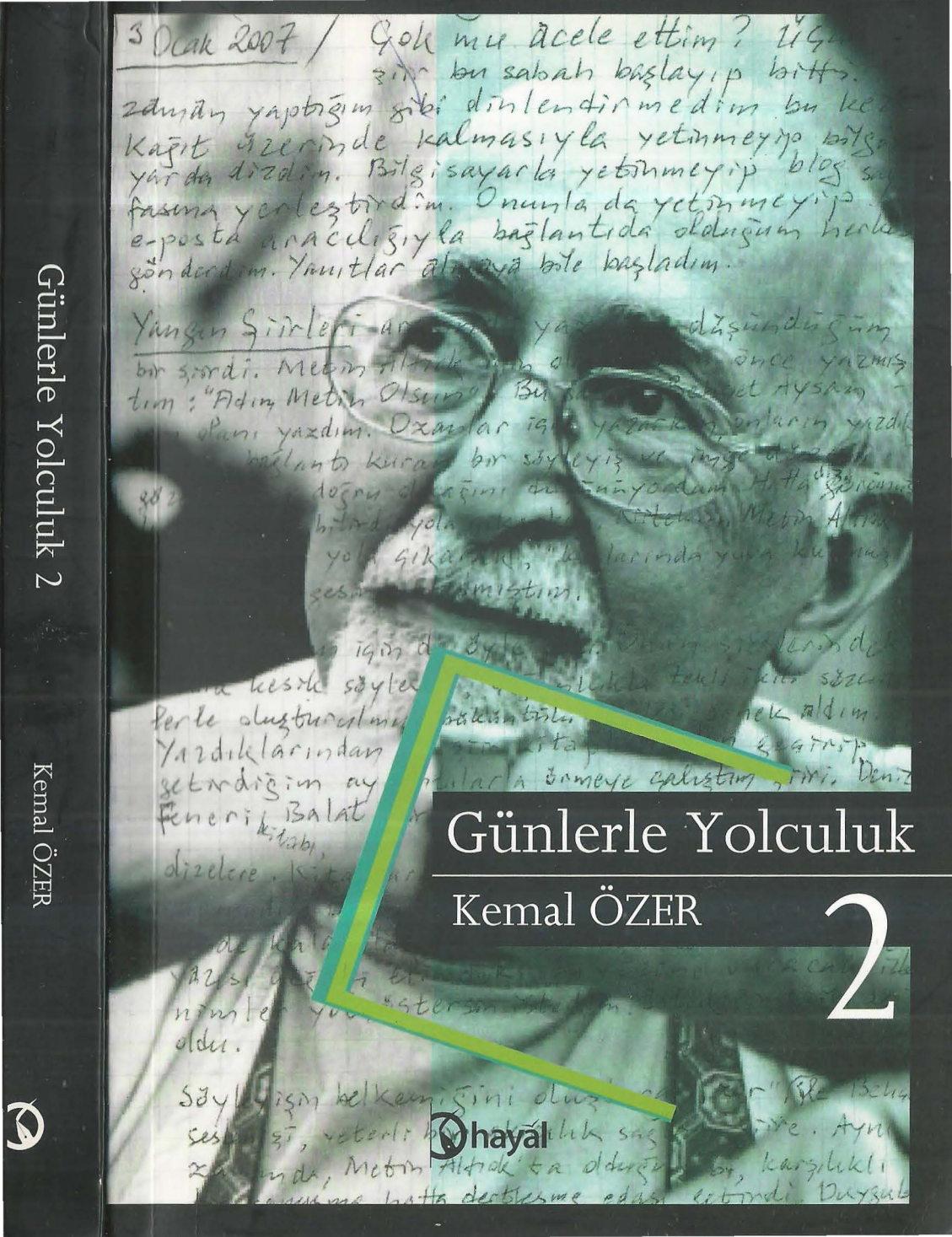

Günlerle Yolculuk 2
Kemal ÖZER
Günlerle Yolculuk
Kemal ÖZER
2
hayal

GÜNLERLE YOLCULUK II
(2003 - 2008)

KEMAL ÖZER

Hayal Yayıncılık ve Telif Hakları Ajansı
Hayal Publishing House and Copyright Agency
hayal

Günlerle Yolculuk II
Kemal Özer
Takım Numarası: 978-605-5945-39-8
ISBN: 978-605-5945-41-1

Hayal Yayınları
Birinci Baskı: Eylül 2009

Yayın Yönetmeni: Özgen Kılıçarslan
Kapak Tasarımı: Veysel Şaylı
Düzelti: Serkan Pınarcı
Sevinç Kırgıl

Hayal Yayınları
www.hayalyayinlari.com
Eposta: bilgi@hayalyayinlari.com

Adres: Meşrutiyet Cad. Meşrutiyet İş Hanı
No: 10 / 30 Kızılay-Ankara
Tel: 0312 417 47 09 Faks: 0312 417 37 94

Baskı: Aydan Web Ofset
Alınteri Bulvarı 364. Sokak No: 4
Ostim / Ankara

Yazıların hukuki ve etik sorumluluğu yazarlarına aittir.
Tüm hakları saklıdır.
Bu kitabın yayın hakları Hayal Yayıncılık Ltd. Şti.'nindir.
İzinsiz kopyalanamaz, aktarılamaz, çoğaltılamaz.

2 0 0 3

Mahkemeden çağrı

19 Ocak 2003 / İzmir'e doğru giderken yolda yazıyorum bu satırları. Arabalı vapurdayım, sarsıntı başlayana dek bitirmek üzere.

Geçen yılın son günlerinde birbiri üstüne çağrılar, haberler almıştım. Ama son günü aldığım çağrı mahkemeden geldi. *Dünden Bugüne Türk Şiiri*'nde yer verdiğimiz için Murathan Mungan dâva açmış, büyük paralar ödememizi istiyor. Dâva dilekçesinde, yaptığımız işi düşünsel bir emek harcamadan yaptığımızı, antolojinin eğitim ve öğretime katkısı bulunmadığını ileri sürüyorlar.

Bir yandan, ilk kez mahkemeye verildiğimi düşündüm; bir yandan da, dâvayı yitirip para ödemek zorunda kalırsam zengin olma fırsatı elde edeceğimi. Öyle ya, o kadar çok antolojide şiirlerim yer alıyor ki, onları dâva ederek alacağım paralarla zengin olabilirim.

Bu ay da çağrılar, haberler sürüyor. Mustafakemalpaşa'da hazırlandığını bildiğim *Oğulları Öldürülen Analar*'dan Şubat sonuna doğru sahneye çıkacağı haberi geldi. Buna birkaç gün önce başka bir haber daha eklendi. Telefon eden bir hanım, Hollanda'da sahnelemek ve tek başına oynamak istediğini söyledi. İstanbul Üniversitesi Öğrenci Derneği'nden aldığım haberle birlikte üç etti. (*Oğulları Öldürülen Analar*'ın, 5-6 yıl önce üst üste sahnelenmesinin ardından yine gündeme gelmesi ilginç. Irak savaşıyla ilgisi olup olmadığını düşünüyorum. Savaş karşıtı olarak da okunduğunu gösteren belirtiler var çünkü. Buradan yola çıkarak, çok katmanlı okunabilirlik kavramı düşünülebilir. Zaman içinde ortaya çıkan yeni koşullar bir şiire yeni okuma olanağı sağlıyor anlaşılan.)

İsteksizlik ve devinimsizlik

20 Ocak 2003 (İzmir) / Yolda yazmak istediğim ama başaramadığım şeylere şimdi otel odasında dönmek istiyorum yeniden.

Yeni yıla ve yeni aya başlarken büyük bir isteksizlik ve devinimsizlik içine düştüm. Özellikle ilk iki hafta, evden bile çıkmak istemedim. Çağrıldığım yerlere gitmekten vazgeçtim. Olumlu hiçbir şeye elim değmedi. Onat'ın (Kutlar) ölüm yıldönümünde bile sürdü bu.

Kendimi kaptırdığım heyecan yokluğunda, sürüklendiğim örtülü devinimsizlikte sanki kendimden bir öç alır gibiydim. Bizi kuşatan dünyanın birbiriyle iç içe geçmiş katmanları vardı. Bu katmanlardan biri sanallıkta çıkıyordu karşıma. Sanal ve devinimsiz bir düzlemde burun buruna yaşadım bir süre onunla. Görüyordum ama elimi değdiremiyordum. Görüyordum ama seslerini duyamıyordum. Görüyordum ama kokusunu alamıyordum. Görüyordum ama tadına bakamıyordum. Buna karşın kendimi kurtaramıyordum ondan. Günlerce sürdü ve sonunda bir dönüştürme olanağı yakalayabileceğimi düşündüm.

Yazmalıydım bu sanal düzleme yansıyan görüntüleri. O görüntülere nesne olarak katılan, boyut veren insanlar vardı. O insanların yaşamıyla o insanların görüntülere boyut verişleri arasında bir ilişki vardı. O insanların yaşamıyla o insanların görüntülerine bakan insanların yaşamı arasında bir ilişki vardı. Her üçüne de anlam veren, yön veren daha üst düzlemde bir ilişkiler ağı vardı. O ilişkiler ağına ulaşılabilirdi, o görüntülerle onlara bakanlar arasında oluşacak ilişkiyi anlatırsam.

Alabildiğine soyut görünüyor yapmak istediğim şey. Bugüne değin hiç yapmadığım ölçüde hem de. Ama bugüne değin yazdıklarım, bizi kuşatan dünyanın iç içe geçmiş katmanlarından yalnızca biriydi. Bir başkasında yeniden yakalayacaktım onu ve anlatışım yalnızca soyut bir dille olurdu ancak. Göstermek için değil, duyumsatmak içindi girişeceğim çaba. Sanal bir düzlemde olanı gösteremezdim; ancak duyumsatabilirdim de ondan.

İki hafta sonra, ancak bu karara varınca çıkabildim o devinimsizlikten. Daha yazmayı denemedim; ama yakında başlayacağım.

İki buluşma

21 Ocak 2003 (İzmir) / Dün çok başarılı, bugün çok başarısız iki buluşma. Dün gittiğimiz ilköğretim okulunda nicedir olmadığı kadar yoğun bir ilgiyle karşılaştım. İlköğretimde bile rastlanan bir gerçek, sınıflar ilerledikçe kitap okunurluğunun azalmasıydı. Ama dün bu bile işlemedi, sınıflar ilerledikçe okuma heyecanı düşmedi.

Bugün ise bir denemenin ilk aşamasıydı. İlköğretim okullarından sonra liselere gitmeyi, liselilere şiir kitaplarıyla seslenmeyi deneyecektik.

Sabah bir meslek lisesine, öğleden sonra bir liseye gidildi. Her ikisinde de bir öğrenci topluluğuna konuşma yaptım, şiir okudum ve soruları yanıtladım. Sınav haftasına denk gelmek gibi bir özrün arkasına sığınan başarısızlıktı her iki okulda bizi bekleyen. Yalnızca imzaladığım kitap sayısında değil, izleyen çocukların salondaki havayı olumsuz yönde etkileyen ilgi dağınıklığında da. Geriye kala kala, tanımaktan mutlu olduğum birkaç ilgi çekici öğretmen ve birkaç şiire hevesli öğrenci kaldı yine.

Dinlenmek için çekildiğim otel odamda bir yandan bu satırları yazıyor, bir yandan 2002'nin bir başlangıçlar yılı olarak nitelenebileceğini düşünüyorum. Başlanmış ve bir yere değin ilerlemiş taslaklar / tasarılar bıraktı geriye. Üç kitap tasarımı için toplam 6 şiir yazdım. Bunlardan 3'ü *Sevdalı Buluşma* kitabı içindi. Ve en çok ses getirenler de bu şiirler oldu.

Yıl içinde başladığım bir başka tasarı da anılardı. *Anayurda Yolculuk* adını verdiğim ilk kitabın, çocuklukla ilgili anılarımın ilk bölümünü yazmayı başardım. Bir de, ısmarlanan bir çeviri tasarısı vardı. Balkan ülkelerini kapsayan bir çeviri girişiminde Bulgar şiiriyle ilgili bir toplamı aktarmayı üstlenmiştik karımla. Karım her zamanki gibi üstüne düşeni çoktan bitirmiş, ben ise bir yere değin ilerletmiş, sonra bırakmıştım.

Şimdi, üstüme çöken devinimsizliği ve isteksizliği aştıktan sonra, yeniden ele alacaktım bu tasarıları. Bu yolculuğa çıkmadan önce Bulgar şiirine yeniden el attım. Ara vermenin ardından o kadar kolay dönemeyeceğimi düşündüğüm halde, şiirlerin havasına girebildim. Ve epeyce ilerlemiş oldum.

Sevdalı Buluşma dizisinden yeni bir şiirin ilk ipuçları için, buraya gelirken otobüste bir çalışmayı daha denedim. Gün sonlarında, dinlenmeye çekildikçe sürdürmeliyim bu denemeyi. Ve elbet İstanbul'a dönünce, Bulgar şiirini kaldığı yerden yine ele almalıyım. Ay bitene değin de tasarıya son noktayı koymalıyım. İlk ipuçlarını denediğim şiiri de bitirip yayınlanır hale getirirsem, 2003 umduğum bir gelişme yılına dönüşecek demektir.

2003'ün, gerçekten bir gelişme yılı olması için, ne yapıp yapıp 2002'nin başlangıçlarından yararlanmalıyım.

İzmir'in yaşamıma girmesi

24 Ocak 2003 (İzmir) / Bir yolculuğun daha sonuna geldim. Bugün son okuldan sonra, dinlenmek üzere otele döndüm. Şimdi bir döküm yapma zamanı.

İki şey öne çıkıyor kafamın içinde. Birincisi, İzmir'in yaşamıma yoğun biçimde girmesi. İkincisi, okulların ve öğrencilerin karşısına bunca yoğun çıkıyor olmam. Yazgı olmalı bu. Ama yapılan, yaratılan, etkin bir yazgı.

İzmir'in yaşamıma girmesi, hâlâ bir kent olarak değil. Çünkü ne ben kenti tanıyorum, ne de kent beni. Birbirimizle hâlâ alıp vereceğimiz bir şey yok. O beni, bir gidiş geliş ortasında şöyle bir görüyor. Ben de ona, hâlâ eski anılarımla bakıyorum.

İlk gelişim, anımsadığıma göre, 1956 yazına rastlıyordu. Üniversitede, ilk ders yılının sonunda bizi bir geziye çıkarmışlardı. İzmir, bu gezideki duraklardan biriydi. İkinci gelişim ve en uzun kalışım, yine anımsadığıma göre, 1971'e rastlıyor. Konak'ta bir otele yerleşmiş ve onbeş gün boyunca Akdeniz Oyunları'nı izlemiştim. Üçüncü ve dördüncü gelişler yine 1970'li yıllarda gerçekleşti. Birinde, fuar için gelmiş ve TYS adına kitap imzalama etkinliğine katılmıştım. Öbüründe, unutulmaz o 1 Mayıs 1977 günüydü, TİP'in düzenlediği bir toplantıda şiir okumaya gelmiştim. Belki de İzmir'de bulunduğum için İstanbul'daki kırımdan kurtulmuştum.

Şimdi bunları anımsarken, İzmir'e Fahri ağabeyin (Erdinç) yarattığı bir fırsatla yolumun düştüğü aklıma geliyor. Kardeşi Kadri, İzmir'de yaşıyordu ve bizi evinde konuk etmişti. Daha yakın yıllarda bunlara birkaç geliş daha eklendi. Söyleşi yapmak, kitap fuarına katılmak gibi nedenlerle.

Bunların bende bıraktığı anılar hâlâ daha etkin. O anıların kimi ayrıntılarıyla bakıyorum hâlâ İzmir'e. Şurda şu vardı ya da şurda şunu yapmıştım diyerek.

Okullarda öğrencilerin karşısına çıkmam çok daha yoğun ve sonuçları bakımından çok daha etkin. Son gelişimde mektup arkadaşlığı yapmaya hevesli çocuklarla tanışmıştım. Bu kez, kitaplarımı önceden sınıflarında topluca alıp okuyan çocuklarla bir araya geldim. Bugün, sabahleyin Özel

Ege Lisesi'nin ilköğretim bölümünde, öğleden sonra ise Özel Bornova Lisesi'nin ilköğretim bölümünde onların karşısına çıktım. Özel Ege'de ilginç bir uygulama başlatılmıştı. İlköğretimin 2. ve 3. sınıflarında ayın kitabı seçiliyor, bütün o sınıflarda okunuyordu. Okunan kitabın özeti çıkarılıyor ve ilgili bütün sınıfların katılımıyla kitabın sunumu yapılıyordu. Ve sunum toplantısına yazar da çağrılıyordu. Çünkü sunuma katılan öğrenciler kitapla ilgili sorularını yazara yöneltiyorlardı.

Bu sabahki sunum toplantısına ben de katıldım. Her iki sınıfta da benim kitaplarım seçilmişti çünkü. Birinde *Dünya Onlarla Daha Güzel* için, ötekinde *Tatil Köyünün Çocukları* için yöneltilen soruları yanıtladım. İlki, hayvanlarla ilgili ayrıntılara, örneğin yaşamımızda bugün yerlerinin ne olduğuna götürdü. İkincisi, bir tatil köyünün gerçekten var olup olmadığından tutun da kimi öykülerdeki ayrıntılara kadar uzandı.

Öğleden sonra, yine benim *Tatil Köyünün Çocukları* kitabımı seçip benzeri bir çalışma yapan başka bir okuldaki sınıfa konuk oldum. Onların kimi soruları daha can alıcıydı. Niye "sandalye" değil de "sandalya" yazdığımı, niye devrik cümle kullandığımı, niye öykülerin başlığıyla ilk satırı arasında bu kadar boşluk bırakıldığını sordular. "Doğum Günü" öyküsündeki kızın alaycı üslûbu, annesinin köylü kadınları niye sevmediği, öbür öykülerde hayvanlara özgürlük verilmesiyle benim şu anda hayvan besleyip beslemediğim arasındaki ilişki öğrenilmek istendi. Kitaptaki 5 öyküden en çok üzerinde durulanının "Bir Günlük İzin" olması, gerek "Tasmalı Kedi"de, gerek "Pinki"de hayvanlarla ilgili özgürlük sorununun dikkati çekmesi, "Doğum Günü"nde öykü kahramanıyla öbür insanlar arasındaki çelişkinin yakalanması beni çok sevindirdi.

Bu yolculukta, ilköğretim dışına çıkma, liselere seslenme konusunda bir deneme de başlatılmış oldu. Başarılı olduğu söylenemez; ama iki gün ardı ardına gündeme gelen iki buluşmanın yine de ikincisi birincisine göre daha iyi sonuç verdi. Hem okuduğum şiirlerin, yaptığım konuşmanın izlenmesi, hem de kitapların alınması bakımından. Bunlara bir de, üniversite öğrenciliğinde benim bir kitabımı çok seven bir öğretmenle karşılaşmamı eklemeliyim. (1970'li yıllarda İstanbul Üniversitesi'nin sosyoloji bölü-

münde okurken, kitabımı elinden düşürmeyen felsefe öğretmeni Kadriye Mert ile yazışabilmek için adres alışverişinde bulunduk.)

Bu akşam ise bir başka liseye çağrılıyım. Öğrencilerin hazırladığı "Şiir Şöleni Gecesi"ne katılmak üzere İzmir Özel Türk Koleji'nde olacağım. Sekizinci sınıf öğrencilerinin bu etkinliğinde, şiirlerimin seslendirilmesi ve benim de sahneye çıkmam sözkonusu.

Şiirleri seslendirme

19 Şubat 2003 / İki gün önce, bir tasarı için şiirlerimi seslendirdim, dün de bir başka tasarıyı bitirip elden çıkardım.

Güvercin Müzik, şiir cd ve kasetleri yayınlamak istiyor. Metin Günaydın bir süre önce aradı ve beni diziye katmak istediklerini söyledi. Can Yücel, Sennur Sezer'le birlikte ilk üçte benimki de bulunacak.

Değişik bir tasarı; çünkü Metin Günaydın ozanlar için bir kurgu yapıyor ve bir değerlendirici sunum hazırlıyor.

Benim için düşündüğü kurgu hoşuma gitti. Satır başlarıyla şöyle: 1) İlk dönem şiirlerinde sevgi, yalnızlık ve kapalı anlatım. 2) Toplumsal motifler ve kapalı anlatım. 3) Toplumsallığa dönüşüm. 4) Ozanın görevi. 5) Sözcüklerin gücü ve uyutma çabalarına karşı uyanık olma. 6) Varolanları yeni bir gözle görme. 7) Aynı koşulları yaşayan farklı insanların bir araya gelişi. 8) Toplanmak ve örgütlenmek. 9) Dünyadaki olaylar karşısındaki duyarlık. 10) Darbenin yarattığı etkiler. 11) Günlük olayların şiirlerdeki kullanımı. 12) Darbe etkisinden sıyrılıp mücadeleye yeniden kalkma. 13) Toparlanma ve yürüyüş. 14) Yeni bir dünya yaratma.

Bu kurguya uygun düşen şiirleri seçmiş ve sıralamıştı. Bu seçime bağlı kalarak, ekleme ve çıkarma yapmadan seslendirdim. Seçilen şiirler şöyle sıralanmıştı: 1) Dağlarda Bir Gök Akşamı 2) Bir Duvar Kabartması 3) Üzgünüm Ama Övünüyorum 4) 2 Haziran Düşenler Günü Belogradçik Göğü Altında Lubomir Levçev'i Dinlerken 5) Sözcüklerle Çıkmak Unutkanlığın Karşısına 6) Nereden ve Kimden Gelirse Gelsin Tanıman Gerek Bu Sesi 7) Sormalı Alkışlamadan Önce 8) Sorular 9) İnanma Güvercinlere 10) Baktığı Gibi 11) Kurgu 12) Göç 13) Toprağa Bastıkça Söylenen 14) Deniz

Orakçısı 15) Bir Gün Konuşmak İçin 16) Bildiri 17) Şafağın Kanıyla 18) Tek Tek Ağızların Birleştiği Savaş Türküsü 19) Uyarıldık ve Örgutlendik Sonra 20) Amilcar Cabral İçin 21) Şimdi Bir Hançer Gibi Kıvrıksa Şili 22) Çocukların Oyunu Sınırsızdır 23) O Gün 24) Görüş Günü 25) Şimdi Neredeyse 26) Görülmüştür 27) Oğlu İp Altında Bekleyen Ananın Söylediği 28) Sivas Buluşması 29) Esinleyen Neydi 30) Bir Karşılık 31) Işığın Nabzı 32) O Halde 33) Bir Büyük Alana Doğru 34) Alkışlarla Yürümenin Şarkısı 35) Zonguldak.

Hoşuma giden, bir toplamdan birçok kurgunun çıkarılabilecek olması ve buradaki kurgunun da bunlardan ancak biri olması.

Dün ise Bulgar şiirinden yaptığımız çevirileri Cevat Çapan'a ulaştırdım. Böylece 2002'de başlanmış bir çalışmayı bitirmiş oldum. 2003'ün verimli olması adına iyi bir başlangıç sayılabilir. Bugün, üst üste gelen bu iki başarılı iş, bana yeniden şiir çalışmalarına başlamak için hız verdi. Nicedir alttan alta kendimi hazırladığım şiirin ilk dizelerini yazmayı başardım.

Her şey birdenbire oldu

2 Mart 2003 / Yine dünya değiştirdim. İki gündür hastanedeyim. Sayrılar dünyasında. Her şey birdenbire oldu. Tıpkı Orhan Veli'nin dediği gibi.

İki gün öncenin akşamüstü, Harbiye durağında. Buluşma sözüm var. Yusuf Ziya Bahadınlı'nın evinde oturup konuşacağız, çay içeceğiz. Biraz gecikmişim ve durağa geldiğimde bir otobüs yanaşıyor. "Unkapanı" yazısını okuyorum yan penceresinde. Gideceğim yöne ve ineceğim durağa uygun. Kaçırmamalıyım. Ağırdan alsam, başka bir otobüs beklemek zorunda kalacağım.

Birden karar veriyorum, koşarsam otobüse yetişebilirim. Koşmaya başlıyorum ve ne olduğunu anlayamadan kendimi yerde buluyorum. Önce tökezlediğimi ve ileriye doğru kapaklandığımı anımsıyorum. Sonra da havada uçup yere yuvarlandığımı. O dolayda bulunan birkaç kişi, koşup yerden kalkmama yardım ediyorlar.

Ayağa kalktığımda, bu kez işin eskiden olanlara benzemediğini anlıyorum. Sol ayağımın üstüne basamıyorum çünkü. O yüzden, tek başıma ayakta da duramıyorum. Biri, kağıt mendille yağmurluğumu silmeye çalışıyor. Biri, başımdan fırlamış kasketi elime tutuşturuyor. Bir başkası, hastaneye gitmeyi öneriyor. Ben, bütün bunlardan önce, başıma ne geldiğini anlamak istiyorum.

Kaldırımın kıyısında küçük bir tezgâhı olan ıvırzıvırcı, oturduğu iskemleyi altıma sürüyor. Oturup cep telefonuma sarılıyorum. Önce Yusuf Ziya'ya gelemeyeceğimi, ardından eşime, eve dönmek için birazdan yola çıkacağımı bildiriyorum.

Taksiye binerken birkaç kişinin yardımı olmadan hareket edemediğim anlaşılıyor. Önce eve, sonra eşimi de alıp hastaneye ulaşıyorum. Güç belâ bir tekerlekli sandalye bulunuyor, acil servisin kalabalığı arasında oradan oraya dolaşıp bakım sırasına giriyorum.

Röntgen ve sonuç: Sol ayak kalça kemiğinde kırık. Ne yapılacak? Hastaneye yatacağım, ameliyat olacağım ve bacağıma platin çubuk konacak. En az iki hafta burada kalacağım anlamına geliyor bu.

Gerçekliğin değiştiğinin çoktan ayrımındayım. Gerçekliğin bu yüzünde, insan yalnız ve umarsız. Sedye ya da tekerlekli sandalye gibi araçlar olsun, karşılaşacağınız işlemler olsun, tek başınaysanız sizi umarsız kılıyor. Örneğin ayağa kalkamaz durumdasınız, kimse o araçlara ulaşmanızı sağlamıyor. İşlemlerinizi yürütecek kimse de yok. Bunların ayırdına varırken yaptığım gözlem şu: Şoför içeri girip tekerlekli sandalye bulmasa, eşim o sandalye ile beni dolaştırmasa, Hızır gibi yetişen kızımla damadım işlemleri yürütmese ortalıkta kalmış olurdum.

Ön hazırlık bitip de sıra hastane halkına katılmanıza gelince, gerçekliğin bir yüzü daha ortaya çıkıyor. Kalacağınız koğuş, yerleşeceğiniz yatak, içine girdiğiniz ortam, daha baştan, sağlık koşullarıyla bağdaşır olmadığını belli ediyor.

Burada bir ayraç açıp eklemeliyim: Sıradan bir hasta olmayışıma karşın, acil servisin ortopedi nöbetçileri o iki genç doktorla yazar olduğumu

söyleyerek ilişki kurduğum halde. Üstelik doktorlardan biri, adımı duymamış olsa bile, merak ettiği ozanlarla arkadaş olduğumu öğrenince, genel tutumunu bırakıp özel bir ilgi gösterdiği halde.

İlgi gösteren genç doktorun katkısı, 6-8 kişilik koğuşlar yerine, beni 2 kişilik bir koğuşa yerleştirmek. Koğuş 2 kişilik ama hastane genelinin bütün olumsuz koşullarını barındırıyor. Önce dar ve elverişsiz. Eski bir asansör boşluğunu koğuşa dönüştürmüşler. Hastalar eşlikçi gerektirdiği halde eşlikçiler için ancak birer sandalye var. Onların üstünde oturup onların üstünde yatıp kalkacaklar. Bir çelik dolap, bir yarım buzdolabı, bir de kafes içine konmuş ama çalışmayan bir televizyon. Aslında iki hastaya değil, bir hastaya ve onun eşlikçisine göre bir yer.

Ameliyat olmayı 5 gün bu koğuşta kalarak bekleyeceğim. Haftada iki gün ameliyata ayrılmış çünkü. SSK'de yürütülen "Neşter Operasyonu" yüzünden, her ameliyatta gereken neyse almak için karar verilecek, satın alınacak, kullanılacak. Sözgelimi benim bacağıma konacak platin çubuk, önceden ellerinde bulunmuyor artık. Ameliyat gününe değin alınması sağlanacak. Yetişmezse ya da bulunmazsa ameliyat ertelenecek.

Koğuştaki öbür hasta Adapazarı'ndan getirilmiş. Trafik kazası sonucu bacağında kırıklar var ve ilk ameliyatı başarısız. Rus yöntemi uygulanarak, bacaktaki kırık kemikler çivilerle birbirine tutturulmuş. Şimdi yeniden ameliyat olacak ve aynı işlem platin plak konarak yapılmaya çalışılacak.

Yeni girdiğim gerçeklikler dünyasının en tatsız yanı, başka birinin eşliğine gereksinim duymam. Gece gündüz birinin yanımda bulunması gerekiyor. Tuvalete gidemediğim için bunu yatağın içinde kalarak yapacağım ve eşlikçi özellikle bu konuda bana yardım edecek. Ördek ve sürgü adında iki nesneye gereksinim var. Hastane bunları sağlamıyor, hastanın sağlaması sözkonusu. Neyse ki öbür hastadan bunu vakit geçmeden öğreniyor ve hemen sağlıyoruz.

Öğrendiğim şeylerin en önemlisi, tuvalet gereksinimi ile yatak içinde bunun giderilmesi arasındaki çelişki. Aracılık eden nesnelerin buna uygun olarak yapılmaması da cabası. Sürgü, üstüne oturulduğu halde, bu özellik

dikkate alınmadan yapılmış örneğin. Umarınız yok, vücudun yeni duruma uyum sağlamasını bekleyeceksiniz ve elverişsiz nesneye katlanacaksınız. Bana göre, katlanması en zor olan, başka birini işin içine sokmak, yine de.

D e ğ i ş e n

13 Nisan 2003 / Neredeyse birbuçuk ay sonra, olanlara ve kendime yeniden bakıyorum. Neler geride kaldı ve ben nerelere vardım?

Yaşamım değişti. Bu değişiklik, hem geçici hem kalıcı boyutlar içeriyor. Geçici olan, ameliyattan sonra karşılaştığım ve zamanla aştığım yeni koşullar. Örneğin daha az devinebilirken, kısıtlılık zamanla azalıyor. Evin içinde kullandığım yürüteç, dışarı çıktığımda kullanacağım koltuk değnekleri, eskisi kadar kısıtlayıcı değil. Bir süre, ayak kaslarını geliştirme çalışmaları dışında, günü yatarak geçirmiştim. Şimdi, sokağa çıkıp arabayla bir park yerine gidiyor, orada koltuk değnekleriyle yürüyebiliyorum. (Bir salı günü karım dersten döndü ve "Seni dışarıya çıkaracağım." dedi. Hazırlıksızdım; ama karşı koymayı beceremeyip kendimi onun ellerine bıraktım. "Bugün pazar / bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar" dizelerini anımsadım hemen. Günlerden pazar değil salı olması bile bu dizelerin içerdiği yaşantıyı paylaşmamı engellemedi. Dört duvar arasındaydım nicedir ve açık havaya çıkamamanın solgunluğu sinmişti yüzümün derisine. İlk kez giyindim karımın yardımıyla, arabaya bindim ve parka gittim. Güneş nicedir ilk kez yüzünü gösteriyordu ve ben güneşin altında otururken, gözlerimi kapatıp o dizelerin nasıl bir yaşantıdan sonra yazıldığını duyumsayabiliyordum.) Giyinip soyunmak gibi, tuvalete oturup kalkmak gibi, yıkanıp temizlenmek gibi, başka bir elin yardımını gereksindiğim şeyleri artık kendim yapabiliyorum. Zamanla bunların sayısı daha da artacak. Ve günün birinde, bir yere ve bir şeye tutunmadan kendi ayaklarımın üstüne dikileceğimi, yeniden yürüyeceğimi biliyorum. Tıpkı ilkel insanın geldiği o aşama gibi.

Ama bir şeyin artık eskisi gibi olmayacağını da biliyorum. Her zaman kollamak ve uymak zorunda olduğum kurallarla yaşamak zorundayım. Bir çeşit özürlü yaşamı bekliyor artık beni. Düşük oranlı da olsa özürlü bir yaşamın kısıtlayıcı havasını solumaya alışmalıyım.

İyileşme yolunda

24 Nisan 2003 / Son 10 günlük sürede, iyileşme yolunda attığım adımların hız kestiğini düşünüyorum. Kas geliştirme çalışmalarını, yürüyüşleri sürdürdüğüm halde, durumun pek de değişmediğini gözledim. Çalışmalar, yürüyüşler sonrasında kaslar, daha rahat devinmeme yardımcı oluyor. Ama zamanla, bir yerde biraz uzun oturduktan sonra, kaslar yeniden sertleşiyor, attığım adımları zorlaştırıyor. Hele akşam yemeğinden sonra ayaklarımın iyice şişmesi, gelişimin kalıcı olmadığını gösteriyor. Gece bu şiş ayaklarla yatıyorum. Sabah ayak bileklerim yeniden incelmiş olarak kalkıyorum.

Belki 'hasta' durumundan erken çıktığım için böyle. Gün içinde yalnız kas çalışmaları ve yürüyüşlerle sınırlı kalmadığın, bilgisayar önünde oturmaya, kitap okumaya başladığım için. Hızla iyileşmeyi, 'hasta' durumunu sürekli korumak sağlayacakti belki. Ben acele edip sıyrılmaya kalkmış olmalıyım.

Yoklamaya gelenler oldu bu arada. Evrensel Basım Yayın'dan gelenler, ister istemez yayın serüvenini gündeme getirdi. Kendim yayınlamayacağıma göre, kitaplarımın geleceğiyle ilgili "Ne olacak?" sorusu yeniden canlanıverdi. Geçmişteki tasarılar artık anımsanmıyor bile. Yılda şu kadar kitap yayınlama sözü unutuldu. Daha doğrusu, basımı olan kitaplarla ilgili tasarılar, onların tüketilmesi için yapılması gerekenler rafa kalktı. Kala kala, elde bir tek toplu şiirlerin yeniden basımı kaldı. Onların tüketilmesi de daha çok setler içinde satılmalarına bağlıydı. Irak savaşının getirdiği belirsizlik, elden çıkmış kitap setlerinin bile geri dönmesine yol açtığına göre, toplu şiirlerin yeniden basılması gündemden şimdilik (?) düşüyor. Basımı yapılan çocuk kitaplarının ise ne dağıtımı, ne tanıtımı üzerinde gereğince durulmuyor. Benim okullara gidip söyleşilerde çocuklara ulaştırmam bekleniyor yalnızca. Şimdi bu olanağın ortadan kalkmasıyla o beklenti de askıda artık.

Kitap yayınlamanın bu duruma gelmesi, başka tasarıların oluşup gelişmesini de etkileyecek. Nitekim Mehmet Esatoğlu geldiğinde yeniden sözü açılan bir tasarı, üstüne düşme ve geliştirme hevesinin nasıl kırıldığı-

nı göstermeye yetti. 1953, yazar arkadaşlarımın ilkiyle, Adnan Özyalçıner'le tanışma yılı. 2003, bu arkadaşlığın 50. yılıydı. Rastgele bir tanışma olmadığını, bu 50 yılın içine pek çok şeyin sığdığını düşünüyorum. Birçok değerin kemirildiği şu günlerde altı çizilecek bir yanı olmalı bunun. Dolayısıyla bir yıldönümü olarak anılmalı. Tasarı buydu ve Esatoğlu'yla konuşurken söz dönüp dolaşıp bu tasarıya da geldi. Bir tiyatro adamı olarak bu tasarı onun ilgisini çekmişti. Yılın sonuna doğru sahneye çıkarabileceğini söyledi. Bir yandan bu ilgiye sevinirken, bir yandan da tasarının yazılı hale gelmesi ve yayınlanmasının nasıl gerçekleşeceğini düşündüm. Kendim yayın yaparken bu tasarı gündeme gelmişti; ama şimdi yayınlamak için belirsiz bir ortam sözkonusuydu. İstekli olsam da hevesli değildim. Belirsizlik yokmuş gibi adımlar atmak bana uygun görünmüyordu.

"Gidecek yeri olmayan biri"

1 Mayıs 2003 / Alanlara çıkmak yerine ancak bir parka gidebildim. Bir süredir evin yakınında bir park keşfettim ve kimi günler buraya değin yürüyorum. Bir süre oturup güneşleniyorum ve kitap okuyorum. Necatigil'in "Gidecek yeri olmayan biri / aslanları görmeye parka gitti" dizelerini anarak.

Şu son bir hafta içinde yürüyüşüm biraz daha hızlandı. Artık adımlarımı tek tek değil, birbiri arkasına atabiliyorum. Koltuk değneklerinin işlevi bir çeşit denetlemeye dönüştü. Adımlarımı denetlemiş oluyorum onlarla. Eskiden yürüme cesaretini yalnız onlardan alıyordum.

Şu son bir hafta içinde kitap okumalarım da hızlandı. Daha önce dergi yazıları okuyordum çoğu kez. Kimi kitaplara da yer yer göz atıyordum. Oysa şimdi kendimi kaptırıp bir kitabı baştan sona okuyorum. Erdal'a (Öz) telefon edip anı kitabını istedim. *Defterimde Kuş Sesleri*'ni baştan sona, hızla okuyup bitirdim. Nice zamandır başıma pek gelmeyen bir biçimde, bitmesin diye geciktire geciktire. Telefon açıp Erdal'a aktardım düşüncelerimi. "Bu söylediklerini yazsana." dedi.

O kitabı okumaktan aldığım keyifle başka kitaplara yöneldim sonra. Yine Erdal'dan istediğim *Cam Kırıkları* adlı öykü kitabını bitirdim. Hem de bir çırpıda. Geceleri ise uyumadan önce başka bir kitabı okuyorum:

Halit Çelenk'in TİP'le ilgili anılarını. Gün boyunca elimde başka iki kitap var: Güzin Dino'nun *Gel Zaman Git Zaman*, Fahir Aksoy'un *Kürdün Meyhanesi* adlı anıları. Dönüşümlü olarak iki kitabı birden okuyorum.

Şu son bir hafta içinde ayrıca aldığım bir öneriyle epeyce heyecanlandım. Ataol (Behramoğlu) telefon etti. Kadıköy'deki Alkım Kitabevi'nin yayına başlayacağını, şiir yayınlarını onun yönetmesini istediklerini söyledi. Yaptığı ilk tasarı, ozanlardan bir seçme şiirler dizisi. Her kuşaktan birtakım adlar belirlemiş. Benim de bu dizide yer almamı istiyor.

Doğrusu heyecanlandım. Nedeni açık. Nicedir bir yayın önerisi almamıştım. Evrensel'in girişimi ise belirsizlikler içinde. Bana böyle bir dizide yer almak bir çeşit silkinip çıkmak gibi göründü. Kendi yayınladığım kitapları yıllardır sınırlı bir tanıtımla duyurabiliyordum. Evrensel'in ise bu konuda benimkinden daha fazla olanağı ve yaygınlığı yok. Hem ekonomik, hem ideolojik yönden daraltılmış ve kuşatmaya uğramış durumda. Kendi çevresine, örgütlü işçi kesimine seslenmesi de sınırlı. Çünkü o kesimin okurluğu ve ekonomik gücü sınırlı.

Bu akşam, bir rastlantı, Hayri Erdoğan'la Bakırköy'de bir araya geleceğiz. Konuşmak ve birlikte bir yemek yemek için. Öneriyi ona açacağım. Heyecanlanma nedenleriyle birlikte. Bu dizide yer almak bana her bakımdan iyi gelecek. Seçmelerden sonra, isterlerse toplu basımı yine yapsınlar. Nasıl olsa bu konuda hızlı davranma olanakları yok. Üstelik seçmelerle toplu basımların birbirini engellemediği görülüyor. Birçok yayınevi her ikisini birlikte yürütüyor. İki dizi de ayrı ayrı satılabiliyor.

Parkta

2 Mayıs 2003 / Karım öğleyin eve bir öneriyle döndü. Haftasonu Evi'ne gitmeyi, iki gece kalmayı önerdi. Göze alamadım. Bir saati aşkın otomobil yolculuğu, iki kat merdiven. İki gün boyunca ev sınırları içinde kalmayı da buna eklersek, göze alınacak gibi değil. Bu öneri, aynı zamanda, 'Ne zaman gidecek hale gelirim?' sorusunu da gündeme getirdi. Haziran'a bir ay var. Yaz başlıyor. Ve biz Semizkumlar'da sürdüreceğiz yaşamımızı. Her yıl olduğu gibi. Üstelik bu yıl yurt dışı gezimiz de yok. Demek ki Haftasonu Evi'nde daha çok kalacağız.

Bir ay sonra ne durumda olacağımı, yeni koşullarda nasıl davranacağımı gözümde canlandıramıyorum. Koltuk değneklerinden kurtulup bastonla yürüyebilecek miyim? Sıcağa nasıl katlanırım? Denize girebilir miyim? Bu sorulara bir yanıt yok kafamda.

Parktayım yine. Vakit akşama yaklaşıyor ve ben gölgedeyim. Buna karşılık, yeni başlayan sıcak bile oturduğum yerde beni rahatsız ediyor. Yaz sıcağını düşünmek istemiyorum. Her yanı açık bir evde, ne yapacağımı bilemeden bunaldığım o başa çıkılmaz havayı.

Yine parkta

3 Mayıs 2003 / Yine parktayım. İki gün önce Hayri'yle (Erdoğan) buluşamadık. O gün 1 Mayıs olduğunu, önerirken akıl edememiş. Yürüyüşe katıldığı için yorgundu ve buluşmayı bir hafta sonraya erteledik. Aldığım öneriyi konuşamadığımız için, bugün bir not olarak kendisine ilettim. Yanıtını bekleyeceğim.

Şu iki gün boyunca, seçmeler dizisi içinde yer almayı evirip çeviriyorum kafamda. Gözümde canlanan, daha çok duyuru ve tanıtımla ilgili. Bir de dizilerin sürükleyici olmasıyla. Adam Yayınları'nın iki dizisini düşünüyorum bunu derken. Seçme Şiirler dizisi basım üstüne basım yapmayı sürdürüyor. Yeni başlanan seçmeler dizisi de okurun beğenisini topladı. Cebe sığacak boyutta, sevimli ve güzel kitaplar gönülleri kazanmış görünüyor.

Alkım Kitabevi aynı özeni, beğeniyi, beceriyi sergiler mi? Ama yeni başlayacaklarına göre, şu âna dek yapılanları göz önüne alacaklar ve duyurup tanıtmaya dişe dokunur bir bütçe ayıracaklardır.

Gelişmeleri göreceğiz.

Psikolojik durum

17 Mayıs 2003 (Semizkumlar) / Bir haftadır Haftasonu Evi'ndeyim. Karım kimi günler kente inip dönüyor; ama ben sürekli buradayım. İyileşme yolunda ve burada bulunma konusunda kimi gelişmeler oldu. Birkaç gündür koltuk değneklerini ve yürüteci bıraktım. Baston kullanıyorum artık.

İçerideyken bastonu daha rahat kullanıyorum. Üstelik bir elim boşta kaldı. Dışarıya çıktığımda ise, yürürken çabuk yoruluyorum. Bir süre sonra belim ağrımaya başlıyor. Ya daha kısa yürüyüşler yapmalı, daha sık dinlenmeliyim; ya da baston kullanmayı tam beceremekten bu ağrılar.

Bir de, iki kat merdiven inip çıkma beni zorluyor biraz. Ne denli ağır davransam yine zor. Neyse ki günde bir kez dışarıya çıkıyorum. Önümüzdeki günlerde ve aylarda ne gibi gelişmeler olacak bakalım.

Hayri Erdoğan'la geçen hafta buraya gelmeden birkaç gün önce buluştuk. Bakırköy'de yemek yedik. Keyifli oldu. Özellikle aylar sonra ilk kez rakı içmek...

Alkım Kitabevi'nin girişimiyle ilgili kendisine daha önce yazmış, bir kez de telefonda konuşmuştum. Yazdığım mektupta şöyle demiştim: "Konuyla ilgili düşüncemi aktarmadan önce, içinde bulunduğum psikolojik duruma ilişkin küçük bir özet yapmak istiyorum. 1989-2000 arasında kendi yayınladığım kitaplar bana belki istediğim oranda satış başarısı getirmemişti; ama hem derleyici, hem yaratıcı alanda birçok kitaba ulaşmanın psikolojik doyumunu tattırmıştı. Bu dönemin kapanmasından sonra, senin de bildiğin nedenlerle, gerek yayın gerek eldekilerin tüketilmesi konusunda fazla bir ilerleme gerçekleşemedi. Savaş ertesi içine girilen yeni koşullarda bunun gerçekleşmesi daha da zorlaşıyor. Bütün bunlara, benim ameliyatla içine girdiğim yeni koşulları da eklersek, nasıl bir psikoloji içinde olduğumu kestirebilirsin sanırım.

Bu aşamada Ataol aracılığıyla bir yayınevinden böyle bir istek gelmesi beni heyecanlandırdı. Seçmeler yoluyla da olsa yeniden gündeme gelmek, bir dizi içinde duyuru ve tanıtım açısından yeni olanaklara kavuşmak, yayın dünyasının geldiği noktada bana önemli görünüyor. Böyle bir ilgiye gereksinim duyduğumu anladım. Yeni şiir çalışmalarımda olsun, yıllardır süren kimi tasarılarda olsun bana rüzgâr sağlayacağını düşünüyorum."

Bu mektubu aldıktan sonra, telefonda konuşurken, heyecan duymamı anlayışla karşıladığını, yaratıcı çalışma tasarılarının hız kazanmasından

ancak sevinç duyacağını söylemişti. Toplu basımla seçmelerin aynı elde bulunmasının ise bir haktanırlık olacağını, seçmelerin başka bir yayınevinden çıkmasının kendileri açısından toplu basımı aksatmaması gerektiğini vurgulamıştı.

Yemek sırasında söz dönüp dolaşıp bu noktaya gelince, toplu basımın aksamaması için başka bir seçmeleri de Evrensel'in yapabileceğini, hatta bunun 200 sayfa kadar tutabileceğini söyledi.

Ben kendisine yazdıktan, telefonla konuştuktan sonra Ataol'u aramış, öneriyi kabul ettiğimi bildirmiştim. Ondan, bana yapılan önerinin bir kitaplık olmadığını öğrenmiştim. Seçmeler 7-8 forma ve ciltli olacaktı. Ama onun dışında iki kitap daha olabilirdi. Ben bunlardan biri için *Şiirlerle İstanbul*'un yeni basımını önermiştim. O da, şiir üstüne yazılarımın derlendiği bir kitap daha istemişti. Yayınevine sözleşme hazırlamalarını söyleyecekti hemen. Bir ön ödeme de yapılacaktı.

Bunları Hayri'ye de özetledim. Telefonda konuştuklarını bir bakıma yineleyerek, aramızda bir kırgınlığın sözkonusu olamayacağını bir daha vurguladı. Nitekim iyi bir yemeğin ardından hoşnutlukla ayrıldık.

O günden sonra iki ayrı seçmeler toplamı için kolları sıvadım. *100 Şiir* adlı derlemeyi temel alarak iki ayrı kümelendirme yaptım. Denebilirse, iki odak çevresinde topladım şiirleri. Kavga kavramı temel alındığında, daha doğrudan ve genel dile getiren şiirleri Evrensel için ayırdım. Öteki ise, dolaylı ve daha özel yaklaşımı yansıtanlardan oluştu. Sanırım böyle yapmakla hem yinelemenin önüne geçtim, hem iki ayrı özelliğin altını çizmeyi sağladım. Meraklısı her iki derlemeyi bir arada okursa, beni eksiksiz olarak kavramış olacak.

Şiir üzerine yazılara gelince, kafamda başka bir tasarı oluşmaya başladı. Kitabın amacı, bir poetikayı açıklamak değil miydi? Adını *Şiir Üstüne Kendimle Söyleşi* koyabilirdim öyleyse. Bugüne değin özellikle üzerinde durduğum ana kavramları ele alıp bunlara yaklaşımımı gelişme içinde sergilemeli, yazılarla da bunları örneklemeliyim.

Bu düşünce birden sardı beni. Heyecan duydum. Sıradan bir derleme

olmayacaktı böylece. Söyleşi, okunacak yazıların hangi amaçla yazıldığını, neleri ileri sürdüğünü, niyesini ve niçinini ortaya koyacaktı. Örneğin okurun eylemi niye önemsenmişti? Bilinç / duyarlık konusunda, güncellik konusunda niye sürekli vurgu yapılmıştı? Aynı biçimde, şiirin geçmişine ve geleceğine niye *öyle* bakılıyordu?

Bunların hepsini kucaklayan yazılarım yoksa, günlüklerden, hatta mektuplardan alıntılar yapabilirdim. Sonuç, poetikanın ana çizgileriyle bir duvar kabartması gibi ortaya çıkmalıydı.

Aynı anda hepsine birden

19 Mayıs 2003 (Semizkumlar) / İki gündür bilgisayarımı kullanamıyorum. Bir anda durdu ve bir daha çalışmadı. İçindekilerin silinmesinden korkuyorum. Yarın kente ineceğiz ve ilk işim bunu anlamak olacak.

Bilgisayarda çalışma olanağı ortadan kalkınca, bir bakıma boşluğa düştüm. Ancak yeni yazmaya kalkışacağım tasarılara el atabilirdim. Örneğin anılara ya da çocuk öykülerine. Bunun için iki okul defteri edindim. Birine yazmalı, ötekine temize çekmeliyim.

Daha önce buraya yığdığım kitaplardan birkaçına göz gezdirdim. Romanlar bana yeniden roman çağrışımı yaptı. Yıllardır olduğu gibi, yine birdenbire başlamayı düşündüm. Ne zaman buna kalkışsam sonunu getiremiştim. Yine öyle olabilir. Ama başarısızlığa uğratan şeyin nereden kaynaklandığı bir kez daha çağrışım yaptı. Yazmak istediklerim vardı ve ben bunlardan birine başlamakla ötekileri bırakmış oluyordum. Bu seçimdi beni engelleyen. Seçim, seçeneklerden birini gerçekleştirirken ötekileri dışarıda bırakmış oluyordu. Aynı anda hepsine birden başlamalıydım, hiçbirinin dışarıda kalmaması için. Bu da olanaksızdı elbet. O zaman, başladığım satırları sürdüremeyecektim bir kez daha.

Ödüller kapıda

22 Mayıs 2003 / Korkunç bir isteksizlik. Sabahla başlayan baş ağrısı. Ama şiir okumak zorundayım. Ödüller kapıda.

Neyse ki bu yıl Yaşar Nabi Gençlik Ödülleri yok. Ödül var da, seçici kurulu değiştirmişler. Bize haber vermediler. Gazetede okuduk kurulda

yer alan yeni adları. İşine son verilenlere iki satırlık bir bildirimi çok görmeyen işyerlerinin yanında, *Varlık* böyle bir gelenekten habersizmiş gibi davrandı. Ne denir!

Neyse ki Yunus Nadi'ye katılım da geçen yıllardan daha az. İlk elemeyi haftalar önce yaptım. Büyük çoğunluğu, daha ilk satırında anlaşılacak türden umutsuzdu. Onları ilgi dışı bıraktım hemen. Değerlendirmeye aldığım 20 kadar dosya ve kitapta ilk dikkatimi çeken, bugüne değin şiir yazdığı bilinmeyen kişilerin dosya göndermesi. Halûk Şevket ile Nursen Karas, bunlardan. Nicedir göze çarpan bir olgu: Başka türlerde ürün vermiş, öne çıkmış, kendine yer edinmiş kimi yazarların şiire yönelmesi. Aklıma hemen Füruzan'ın, Nedim Gürsel'in çıkardığı şiir kitapları geliyor.

Bu 'olgu'nun altında yatan dürtü nedir? Değişik türlerde ürün verilebilir elbet. Örneğin deneme, gezi, günlük vb yazılıp yayınlanabilir. Ama şiir öyle mi? Öbür türler, bir gereksinimi karşılamak içindir. Örneğin gezi türünde kitap çıkarmak, yaşamanın getirdiği bir sonuç. Yaptığınız bir gezinin izlenimlerini dile getiriyorsunuz. Onu başka bir türde dile getiremezsiniz. Oysa şiir, yalnız bir gereksinimle ortaya çıkmaz. Ona bir ömür adamak, daha doğrusu onu bir yaşam biçimine dönüştürmek gerekir. Nitekim öykü / roman alanında ürün verenlerin şiir diye ortaya koydukları hep kendi alanlarının bir uzantısı. Öykü / roman türünün sınırları, bakış biçimi yansıyor onlara hemen. Zaten başka türlü de olamaz. Yıllarca kullanılan bir bakış merceği, bir anda değişip de sizi yeni bir 'dile getiriş türü'ne yöneltemez. Olsa olsa, bir heves olarak kalır.

Değerlendirmeye aldığım ürünler arasında birkaç küme daha dikkatimi çekiyor. Bunlardan biri, 'geleneğin içinde kalmak'sa, öteki 'gelişmelere ayak uydurma'ya çalışmak. Gelenek derken, ilk kastettiğim, Türk şiirinin genellik kazanmış söyleyiş biçimlerini sürdürmek. İkinci kastettiğim ise, kendi söyleyiş biçimini yinelemek.

Genellik kazanmış söyleyiş biçiminin dışına çıkanlar, 80'den sonra dayatılan kopukluğun, bağsızlığın, umursamazlığın baskısından kendilerini kurtaramıyorlar. Eskisi gibi söylenmesin şiir; ama yeni söyleyişin bu olması gerektiği nasıl temellenecek? 'Gelişmelere ayak uydurmak' yerine,

'değişmelere kapılmak' demeli belki. Gelişme olması için 'niye'si, 'niçin'i tartışılıp açıklığa kavuşmalıydı. Öyle oldu mu? Tıpkı İkinci Yeni'de olduğu gibi, 80 sonrasında da ortaya atılan birkaç değişim tartışmasız kabul edildi, ona hemen ayak uyduruldu. Ozan topluluğunun gövdesi ne yazık ki her zaman kalabalık ve her zaman sorgusuz uyum sağlayanlardan, ortalamayı temsil edenlerden oluşuyor. Genellik kazanmış söyleyişlerin dışına çıkma eğilimini de bu gövde beslemiyor mu zaten? Eskisi gibi söylememek, aslında bu gövdenin getirdiği bıkkınlığa, işlemezliğe tepki değil mi?

Yeni söyleyiş, sağlanmış olsa bile, bir süre sonra yine genelleşecek. Kim sağlıyor genelleşmeyi? Gövde dediğim ozan kalabalığı. Garip şiirinin getirdiği yeniliği onlar genelleştirmedi mi? İkinci Yeni'nin daha ne olup olmadığı ortaya çıkmadan, onların yazdıklarıyla eskitilme başlamadı mı? 80 sonrasında yine aynı görüntü.

Ödüle katılanlara genel bir göz atıldığında bu görüntü değişmiyor. Arada birkaç ad öne çıksa da geneli değişmiyor. Öne çıkanların yazdıklarında bile genel söylem, yaşam karşısında kaçınık tutum, bağlanmaktan uzak duruş hemen göze çarpıyor.

Alkım'la sözleşme

5 Haziran 2003 / Ataol'un (Behramoğlu) önerisiyle kurulan ilişki sonuç vermeye başladı. Yayınevi ile üç kitaplık sözleşme imzalandı. Banka hesap numaram istendi. KDV düşüldükten sonra %15'lik bir ücret öngörülüyor ve kitabın yayınlanmasının ardından iki ay içinde ödeneceği belirtiliyor.

Seçme Şiirler'i hazırladım. Şimdi sıra *Şiirlerle İstanbul*'da. Ataol'la telefon konuşmamızda, yeni şiirler ekleyip genişletirsem iyi olacağını söylemişti. Şimdi, kitabın genel tutumunu bozmadan, yeni şiirler bulmalı ve eklemeliyim. Elimdeki şiir kitaplarını taramak çok uzun zaman alır. İstanbul şiirleriyle ilgili derlemelerden yararlanmak ise kolaya kaçmak değil mi? Üstelik bütün derlemeler birbirine benziyor. Bu arada, benim seçkimden nasıl yararlandıkları (yağmaladıkları da denebilir) ortaya çıktı. Adını bile çalmışlar: *Şiirlerle İstanbul*'u *Şiirlerde İstanbul* yaparak.

Asıl uğraştıracak tasarı, şiir üstüne yazılar. Ben, bir söyleşi içinde, eksikleri gidermeyi düşünmüştüm. Ataol'a bu düşüncemi açtığımda, yazıları yorumlama çabası sayılabileceğini, bunun yerine yazıların nasıl yazıldıysa öyle kalmalarının daha iyi olacağını söyledi. O zaman, eksikliğini gördüğüm konuları yeniden yazmalı ve derlemeye eklemeliyim. Böyle bir derleme için, bundan sonra başka bir yayın fırsatı çıkacağını pek sanmıyorum. O yüzden, yayınlanacak kitap ne kadar eksiksiz, kuşatıcı, dolu olursa o kadar iyi!

Bu kez Moskova'dan

8 Haziran 2003 (Semizkumlar) / Ölüm böyle işte! Hiç hesapta yokken, bunca işin, eylemin, girişimin arasına birden giriveriyor. "Ben de buradayım" dercesine.

Bu kez Moskova'dan seslendi. Vera Feonova'yı alıp götürerek. Bugünkü *Cumhuriyet*'te Yaşar Kemal'in söylediği gibi, Vera'nın öleceğini hiç düşünmezdik. Belirtiler oldu mu, o denli şaşırtıcı değil belki.

Varlık'ın bendeki görüntüsü

13 Haziran 2003 (Semizkumlar) / *Varlık*, kısa bir süre olsa da, yine yaşamıma girecek. 70 yaşında çünkü. Benim de yazmam istendi.

Varlık için ne yazabilirim? Bugün yazıyı bitirmem gerek. Her zaman olduğu gibi son gün. Ne yazacağımı bilmiyorum. Ben de merak ediyorum.

Bendeki görüntüsü neydi *Varlık*'ın? Zaman içinde ne gibi değişimlere uğradı? Belki bunları sıralamalıyım.

Bulunduğumuz günden bakınca, başka türlü görünüyor. 1950'lerin ilk yarısında, önce bir okul gibiydi. Okuru ve öğrencisiydik. Bizimle birlikte sınıfa girerdi, öğretmenimizin elinde. Edebiyatın, şiirin sıcaklığını taşırdı. Yaratılan en son ürünleri görürdük onda. Örneğin Sait Faik'in en son yazdıklarını.

1950'lerin ortalarına doğru, zorladığımız bir kapı haline geldi. Kale kapıları açılabilir; ama *Varlık*'ın kapıları kolay açılmazdı. Yıllarca zorlamış, açamamıştık. Yaşar Nabi tutuyordu o kapıları çünkü. Yaşar Nabi de Cum-

huriyet döneminin önemli dönemeçlerinden birinde duruyordu. Yenileştirilen bir toplumda sanatın ve edebiyatın bir varlık haline gelmesiydi bu dönemeç. Onun için derginin adı *Varlık* konulmuş değil miydi?

1950'lerin ortasında bize görünen, elbet bu değildi. En fazla, Garip şiirinin tanınmasında, kök salmasında öncü olmasını görüyorduk o günlerde. Ve aynı öncülüğü İkinci Yeni için neden üstlenmediğini anlayamıyorduk. *Varlık*'ın onca zorladığımız ve bir türlü açamadığımız kapıları, Yaşar Nabi'nin bir ölçü olarak karşımıza çıkardığı şu sözlerle direniyordu hep: "Şiirleriniz güzel olabilir, ama benim okuruma göre değil."

Y. Nabi hem bir dergi yöneticisi olarak söylüyordu bunları, hem de bir ozan olarak. Yönetici olarak, bir okur yetiştirdiğini, bu okuru beslemekle yükümlü olduğunu düşünüyordu. Ozan olarak, şiirin anlamı boşlamasını, sözdizimini bozmasını, yenilik uğruna birtakım aşırılıklara başvurmasını hoşgörmüyor, benimsemiyordu.

Y. Nabi'nin düşünce düzleminde iktidara karşı yürüttüğü muhalefet, edebiyat düzleminde (bize ters görünen) bir tutuculuk sergiliyordu. O güne değin gelen edebiyat çizgisinin, beğenisinin sürüp gitmesinden yanaydı. Bu çizginin değişmesine hizmet eden bir ortam haline gelmeyecekti *Varlık*.

27 Mayıs, bu ikileme bir çözüm gibi ele alındı *Varlık* için. İktidara karşı yürütülen muhalefet başarıya ulaşmış görünüyordu artık. Edebiyat çizgisindeki kırılmaya da gerek kalmamıştı. Baskı yüzünden konuşamamanın şiire zarar veren yenilik eğilimi sona ermeliydi. Artık özgürlük vardı ve ozanlar istediklerini söyleyebilirlerdi. Anlamlı, sözdizimini bozmayan şiirler yazılabilecek bir ortamda bulunuyordu Türkiye.

Sağlık sorunu ve istekler

29 Temmuz 2003 (Semizkumlar) / Dün, akşama doğru, sol gözüm birden ağrımaya başladı. Bilgisayarın başından kalktım. Hava sıcaktı, ben kimbilir kaç saattir oturuyordum orada. Kapatmak zorunda kaldım. Kaç saattir, sözün gelişi. Kimbilir kaç gün, hatta kaç ay oldu. Hemen her gün oturuyorum ve yaptığım iş azalmıyor, artıyor.

Bir bakıma, arayıp da bulamadığım, düşünüp de inanamadığım bir gelişme. Alkım'a hazırlayacağım üç kitaba durmadan yenileri ekleniyor. Papirüs'te yönetimi üstlenen Nihat Ateş sıraya girdi. Günlüklerden geniş bir tarama yapıp iki cilt yayınlamayı önerdi. Onun hazırlığına girişmişken, bu kez başka dizilere uygun kitaplar aklına geldi. Romen kadın ozanlar seçkisi *Suskun Sesler* bunlardan biriydi. Derken *Baba ile Kız*'ın yeni basımını yapmak istedi. Bunlara benim iki önerim eklendi: *Oğulları Öldürülen Analar*'ın yeni basımı ve Neruda yılı olması dolayısıyla 2004'te *Sevdiğime Seslenir Gibi*. Genişletme çalışması yapacağım *İkinci Yeni'den Toplumcu Şiire*'yi de eklersek toplam 7 kitap.

Bunları yayına hazırlama çalışması sürerken Hayri (Erdoğan) aradı ve Evrensel'in Seçme Şiirler dizisi için benden beklediği seçkiyi bir an önce teslim etmemi istedi. Üstelik buna Attila József'ten *Temiz Yürekle*'yi ekledi. Derken Ruşen Hakkı'nın seçme şiirlerine önsöz yazmam sözkonusu oldu.

Araya iki yazı daha girdi: *Hayvan* dergisine küçük bir anı, *Gösteri* dergisine *Varlık*'ın 1983-90 arasındaki serüveni.

Önümüzdeki günler ve aylar, bu çalışma yoğunluğuyla akıp gidecek. Ekim sonundaki kitap fuarı için de yüklü bir takvim beni bekliyor.

Gözümün kanlanması, başımın ağrımaya başlaması bir çeşit ateşkes. Birkaç gün bilgisayarı açmayacağım. Bundan yararlanıp bir türlü el atamadığım dergileri karıştırdım. Şimdi de işte bu satırları yazıyorum.

Kafamdan geçen, yazmayı istediğim pek çok şey oldu. Onları yalnızca düşündüm ve bir fırsat bulunca yazarım diye kendimi avuttum. Şimdi hiçbiri aklıma gelmiyor. Zaten yeniden yazmaya, bütün bu hazırlıklar bitsin öyle başlarım diyordum, bunun için de güz aylarını gözüme kestirmiştim.

Ama öyle görülüyor ki, yayın aşamasında kitapları bir daha okumam gerekecek, düzelti için. Belki de tek satır yeni bir şey yazamadan yılı bitireceğim.

Sevincin öbür yanına gizlenen hüzün

30 Temmuz 2003 (Semizkumlar) / Sevincin öbür yanına her zaman bir hüzün gizlenir. Kitaplarımın basılmak istenmesi sevinç veriyor, coşkuyla hazırlıyorum onları. Öte yanına gizlenen hüzün, dün sesini yükseltti karımın diliyle. Yayınladığım ve şu anda tükenmemiş bulunan kitapları topluca elden çıkarmamı önerdi.

Ne tuhaf! Benim için somut emek, bir hazine onlar. Ama onun için yer daraltan bir işgalci. Dolayısıyla bir an önce elden çıkarılmalı. Elden düşmecilerden biri çağrılmalı, hepsi bir kamyona konup gönderilmeli. Nereye? Elden düşmecilerin ucu bucağı belirsiz deposuna!

Her satırında gözümün ışığı bulunan, her sayfasında yüreğimin sesi, beynimin teri ışıldayan onca kitap, bir anda bir karanlığa boca edilecek. Ne uğruna? Odalarda tuttuğu yerin açılması, ıvır zıvıra daha geniş alan kalması uğruna! Odalardaki ferahlık, yüreklerdeki daralmadan daha mı önemli?

Hüzün, bu sesin yakından gelmesiyle daha da artıyor. Güvensizliğin toprağına ayak basmamı sağlıyor. Arkada bıraktıklarını kime güvenerek bırakacaksın? Demek ki, giderayak her şeylerini yok edenler haklı. Geriye bırakmamak için büyük bir temizliğe girişenlere hak vermeli. Daha sağlığında tuttuğun yeri boşaltmak isteyenler, ölümünden sonra ne yapmaz?

Demek ki müzeleri, arşivleri olan ülkelere imrenmek boşuna değil. Bizimki gibi belleksiz, korumasız ülkelerde yaşamaya hayıflanmak çok yerinde. Onun bunun eline kalmak, sahip çıkılmamak, esintinin önünde bir süprüntü gibi sağa sola savrulmak, demek ki bir yazgı.

TYS, bir edebiyat müzesi açmaya çalışırken, kimilerinin umutlanmasını, yine de tam güven duyma özlemini dile getirmesini şimdi daha iyi anlıyorum. Ve Aziz Nesin'i anımsıyorum. Her kitabının her baskısından beşer taneyi saklama çabasını. Bir gün birilerinin insafına kalmaktan kurtulma özlemini. (Ölümünden sonra, o kitaplara ne oldu? Vakfın bir köşesine mi atıldı? Yoksa oğlu, babasının özlemini değerlendirebildi mi?)

Zaman, yalnız ellerinde bulunurken, senin. Sonra elinden alınıyor ve

başkasının ellerine bırakılıyorsun. Ne kadar süre? Şansın varsa, insaf sahibi fazla gecikmiyor belki. Yoksa, bekle Allah bekle!

Bunları düşününce, büyük bir yığın belirdi gözlerimin önünde. Her şeyi inceden inceye hesaplanacak ve geleceğe hazırlanıp bırakılacak bir yığın. Bunun altına girip de yeni yaratılar için zaman bulabilir mi insan? Kimbilir ne kadar sürer o yığını elden geçirmek! Geleceğin hüznünü şimdiden yaşaya yaşaya üstelik!

Tarihe güven besleme umudu

14 Ağustos 2003 (Semizkumlar) / Enver Ercan, bugün yayınlanan *Cumhuriyet Kitap* ekinde şöyle demiş: "Kemal Özer'le birlikte ise yeni bir atağa geçti *Varlık*." Sonra o yıllarda derginin okuyucusu olduğunu, kendisi gibi birçok kişiye de derginin yol gösterdiğini söylüyor. Saptaması ilginç: "Bazı şeyler bugün pek anımsanmıyor: ben yayın dünyasına 1985'te girdim, büyük bir yılgınlık hâkimdi ortalığa, pek çok kişi kendini açık seçik ifade etmek şöyle dursun, biraz kurcalayınca iğfal edilmişlik duygusuyla günah çıkarmaya başlıyordu hemen. Epeyce bir süre, koca koca insanların geçmişlerinin önünde böyle yığılıp kalmalarına bir anlam verememiştim. Özeleştiri sanıyorlardı bunu." Bu saptamayı ise *Varlık*'a şöyle bağlıyor: "Oysa Kemal Özer 2-3 yıl önceden yazınsal duyarlıkla toplumsal duyarlığın kesişme noktalarının altını cesaretle çizmeye başlamıştı *Varlık*'ta."

Gözümde çıkan sorunun beni uğraştırdığı, canının iyice sıkıldığı, zaman zaman karamsarlığa sürüklendiğim şu günlerde bu satırları okumak, bir aydınlığa boğdu ortalığı. Yaptığınız bir işin yok sayıldığını, görmezden gelindiğini, üzerinde yeterince durulmadığını düşündüğünüz bir anda, biri çıkıyor size bu düşüncenizin doğru olmadığını kanıtlarcasına değerlendirmeler yapıyor. "Günün birinde biri çıkar, değerlendirir." umudunu, tarihe güven besleme umudunu yeniden ışıtıveriyor. Bu kişiye teşekkür etmem gerektiğini düşündüm hemen. Öyle de yaptım.

Hızı gündeme taşıyan

16 Ağustos 2003 (Semizkumlar) / Sayrılıklar, zamana karşı takındığınız tavrı değiştiriyor. Sağlık sorunlarınız olmadığında, zamanı üretken

kullanmak gündemin başına geçiyor. Her gününüzü, hatta saatinizi buna göre değerlendirmek istiyorsunuz. Verimsiz saatler, kısır günler çoğaldıkça sinirleriniz bozulmaya başlıyor, kötümserliğe sürükleniyorsunuz.

Sayrılık ise zamanı kullanmayı değil, hızı gündeme taşıyor. İyileşmek için, geçmesi gereken bir zaman var önünüzde. Bir an önce akıp gitsin diye bakıyorsunuz. Günlerin birbiri ardına devrilmesi, kötümserlik şöyle dursun, umutla titretiyor içinizi.

Bu yıl, benim için, ikincisi geçerli oldu daha çok. Ayağımın iyileşmesi uzunca bir zaman gerektiriyordu. İple çekiyordum zamanın geçmesini. Belli bir düzeye ulaşınca, zamanı üretken kılma yeniden öne fırlamıştı ki, bu kez gözümde ortaya çıkan sayrılık geriye döndürdü her şeyi. Göz merceğinin arkasında oluşan iltihap, başka bir neden bulunamadığına göre, vücudun direncinde bir kırılmayla açıklanır oldu. En kötüsü, bunun yinelenme tehlikesi. Yinelenmeye yol açacak şeylerin başında yine bir direnç kırılışı olasılığı bulunuyor üstelik. Bundan kaçınmak içinse sıkıntıya girmemek, yoğun bir çalışmadan ve sinir bozukluğundan kaçınmak gerekiyor. Bir çalışmaya kendimi kaptırmak yerine, sürekli denetim altında tutmak, fazla yoğunlaşmaya, dolayısıyla hırpalanmaya fırsat vermemek.

Tasarılardan vazgeçmeye mi varır bu yolun sonu? Tasarıları birer birer ele almak, her birini ödün vermeden gerçekleştirmek, buna karşılık kendini yoğunlaşmadan sakınmak olabilir mi?

Pişmanlıkla kaygı arasında

24 Ağustos 2003 (Semizkumlar) / Sabah. Bir dönemeçte olduğumu düşünüyorum. Sağaltım süresi dün bitti ve ben bir daha denetimden geçtim. Ortaya çıkan gerçek, artık eskisi gibi göremeyeceğimin anlaşılmış olması.

Yer yer lekeli bir camın ardındayım sanki. Baktığım görüntünün lekeye rastlayan yerleri bulanık. Doktorun söylediğine göre, bunun değişme olasılığı bulunmuyor. Ve bu kesin.

Bir dönemeçte olduğumu düşünüyorum. Böyle yaşamaya kendimi alıştırmalıyım. Ve, çıkacak başka sorunları beklemeye de. Artık bedenin

bir çözülme dönemine girdiğini, yeni sorunların da patlak verebileceğini gösteriyor bu belirtiler.

Kendimi alıştırmam gereken, günübirlik yaşamak olmalı. Düne ve yarına bağlanmadan. Sabah başlayan akşam biten, "Bugün de yaşadım işte" dedirten bir yaşam. Söylendiği kadar kolay değil elbet. Ama başka bir yolu olacağını sanmıyorum. Bir anlamda, "Gideceği yere kadar gitsin" felsefesi.

Benim gibi, tasarılar yaptıkça yaşamsal hız kazanan, geçmişi sürekli kurcalayıp bugüne aktarmaya, sonuçlar çıkarmaya çalışan biri için zor. Bu seçimi yapmak, yine de geçmişte yapılmış tasarılardan vazgeçmek anlamına gelmiyor.

Belki günübirlik yaşarken, eski tasarılardan kaçınmak yerine, tasarıları küçük küçük dilimlere bölüp her dilimini bir güne sığdıracak biçimde gerçekleştirmeliyim. "Gideceği yere kadar gitsin"e uygun, "Yapılabildiği kadar olsun" felsefesi.

Yoksa "Niye böyle oldu?" pişmanlığı ile "Daha neler olacak?" kaygısı arasında boğulup gider, bocalayıp durur insan. Daha şimdiden kendine acıma tuzağını, başkalarının ilgisini çekme açmazını görür gibiyim.

Bundan korunmanın yolu "günü kurtarmak"tan geçiyor olmalı. "Kurtarılmış gün"leri biriktirmek de değil. Birikimden tek tek koparmak. Bir üzüm salkımı gibi. Taneleri tek tek kopardıktan sonra, onları bir araya getiren bir salkım nasıl kalmıyorsa ortada. Salkımın yerini nasıl bir çöp iskeleti alıyor ve kaldırılıp atılıyorsa.

Başarabilecek miyim? Başka bir yol düşünemiyorum ve en azından denemeliyim. Hem de vakit geçirmeden. Uzun erimli düşlere kendimi kaptırmadan. Başka yollar da bulunabileceği olasılığıyla oyalanmadan. Bir dönemeçte olduğum bilinciyle, o dönemeçten kıvrılıp yeni adımlar atarak. Güne sığmaya ve sığdırmaya doğru.

Memet Fuat'ı örnek almak

Öğleden sonra. Aldığım kararda Memet Fuat'ın örneklik edeceğini düşünüyorum. Daha birçok alanda yaptığı gibi. Kaç yıl oldu? Ömrünün son

yıllarını örneklik edecek bir çalışma ve üretkenlikle geçirdi. Özellikle kendini yitirip hastaneye kaldırılmasıyla hız kazandı bu süreç. Kendi deyişiyle, öbür dünyaya gidip geldikten sonra.

Yaşlılığın belli bir ivme kazanmasının ardından gözle görülür bir çalışma yoğunluğu içindeydi. Kendi anılarını yazmaya karar vermişti. (Anıların yazılması her zaman ve herkes için karar gerektirir. Yaşlanmanın bu kararda en önemli etkenlerden biri olduğu da açık.) Bütün yazılarını ciltler halinde yayına hazırlamayı sürdürüyordu zaten. Piraye'den kalanları, Nâzım'la ilgili olanları derlemekte son bir atılıma geçtiği görülüyordu.

Ama yaşamının yeni bir dönemece girdiği, artık eskisi kadar bağımsız yaşayamayacağı anlaşıldıktan sonra, bu çalışmalarına yeni bir biçim ve hız verdi. Ev dışına çıkamayacağı, kısıtlı ve bağımlı bir yaşamı nasıl geçirecekti? Daha hızlı çalışarak ve daha üretken olarak. Hem ilk gençlik yıllarında yazdıklarını yeniden düzenledi, hem yeni şeyler yazdı. Eleştirmenlik / yayıncılık / yöneticilik / çevirmenlik seçiminin engel olduğu kimi tasarıları gündeme getirdi. Bir ömrün kapsadıklarını topluca ortaya koyacak yüz dolayında kitaba ulaştı. Bunları hazırlayarak son günlerini anlamlı kılmak, gözlerini kapamadan bu toplamı görmek, yalnız kendisiyle ilgili bir sonuç değil. Şu ya da bu aşamalardan geçip son dönemece gelenlere sanki bir öneri aynı zamanda.

Bunun böyle olabileceğini kafamdan geçirmiştim. Ama şimdi, önümde bir dönemeç belirdikten sonra, böyle olduğuna kesinlikle inanıyorum. Memet Fuat'ı biraz tanıyanlar, onun dayatmacı bir kimliği olmadığını, hatta bundan nefret ettiğini bilirler. Buna karşılık, yaptıklarıyla bir çeşit yol göstericiliği benimsediğini de. Yayıncılıkta uyduğu ilkeler, yayıncıların uymasını istediği ilkelerdir aynı zamanda. Eleştirmenlikte, çevirmenlikte, yöneticilikte de öyle.

Bunu bilirseniz, son yıllarını bunca hızlı bir çalışma ve yoğun bir üretkenlikle geçirmesini bir öneri olarak algılayabilirsiniz. Yaşlılığın ve sayrılığın getirdiği tuzağı iyi değerlendirebilecek bir geçmişi vardı. Kendine acıma tuzağına düşmeyeceği, Nâzım'a ve Piraye'ye bakışından belliydi. En sevdiği kişilerdi onlar ve duygusallığa kapılmadan bakabilmişti onlara.

Kendini haklı bulsa, yaptıklarına sevgiyle baksa bile, duygusallığa düşmeden değerlendirebilirdi son yıllarını. Ne kendine acıyarak, ne de yaptıklarından dolayı kendiyle avunarak.

Son görüşmemizin tarihini anımsamıyorum; ama özetlemeye çalıştığım son dönemece gelmemişti daha. Bağımlı ve kısıtlı yaşamaktan epeyce uzaktaydı. Yakınında bulunmadım ve yakınında bulunanlardan sık sık haber de almamıştım. Yine de, kendiyle uğraşmak yerine, okuyup yazmakla günlerini geçirdiğini ve bunu bilinçli bir seçimle yaptığını biliyorum. Hatta, Nâzım'ın yaşlılık yıllarıyla ilgili dizelerini sık sık anımsayarak ve belki başkalarına da anımsatacağını düşünerek. Hani şu, "zeytin ağacı dikeceksin, ama torunlarına kalsın diye değil" türünden dizeleri.

Günübirlik yaşamak derken, bütün bunları da çağrıştırmış oluyorum. Hem kendime, hem bu satırları bir gün okuyacak olanlara.

Ulusal duygular infaz hazırlığında

31 Ağustos 2003 (Semizkumlar) / Öğleden sonra. Dün zafer bayramıyla coşan ulusal duygular bugün bir infaz hazırlığında. Süreyya Ayhan topun ağzında. Koşacak ve dünya şampiyonu olacak. Tam bir toplumsal boşalım öncesi.

Bütün başarısızlıklar, mutsuzluklar, yetersizlikler, boşa çıkmış beklentiler, düşkırıklıkları Süreyya Ayhan'ın getireceği şampiyonlukla tuz buz olacak sanki. Yeni bir birikime ve yeni bir boşalıma kadar.

İki yıl önce, 12 Dev Adam yaratılmış ve benzeri bir dolduruşla onlardan beklenmişti. Şimdi Süreyya Ayhan yaratıldı ve ondan bekleniyor. Üstelik kaldıramayacağı kadar ağır imgelerle / görevlerle donatarak.

Süreyya Ayhan, ücra bir kasabadan geliyordu. Sıradan insanlar arasından. Üstelik onlarda pek görülmeyen bir tutkuyla, dirençle, çalışkanlıkla, özveriyle. Çocuk denecek yaşta başarılı olacağına inanmış, bu inançla gözünü budaktan sakınmadan yol almıştı. Kimse inanmıyordu; ama o inanmıştı. Yoluna dikilen engellerden yılmamıştı: yoksulluktan, olanaksızlıktan, ilgisizlikten. Şans denilen kavram orada, bir yerlerde duruyordu. Şans mı yardım etmişti, yoksa şansı o mu yaratmıştı? Başkalarında olmayan bir

yetenek vardı. İlk şans bu olmuştu. Bedenindeki yetenek keşfedildikten sonra işlenmeli, geliştirilmeliydi. Bu yolda başka şanslar çıkmıştı karşısına. İyi bir çalıştırıcının dikkatini çekmişti örneğin. İlk başarılı sonuçlardan başka şanslar eline geçmişti. Parasal sıkıntıları aşıp ulaşması gereken yerlere onu götürecek spor örgütlenmesine kavuşmak gibi. Spor sayfalarında adının görülmesi yetmezdi buna. "Bir kız var..." diye başlayan yazıların arasıra yayınlanması da. Gündeme gelmesi için bir bomba patlatmalıydı. Geçen yıl bu da oldu. Uzun boylu üzerinde durulmadan Avrupa şampiyonluğunu *birden* kazanıverdi. Herkes şaşırdı ve büyük bir gürültü koptu. Kendini dorukta bulması ve önünde kapıların açılması bir anda gerçekleşti. Artık gündeme yerleşmişti.

'Ben söylemiştim'ciler, başarıyı rastlantı olarak nitelemedi. 'İnanmıştım'cılar, gizli gizli parasal yardımda bulunduklarını açıkladı. Çalıştırıcısıyla duygusal ilişkiye girmesini yargılamaya kalkan basın organları, o tavır içine hiç girmemiş gibi davrandılar. *Koş Süreyya Koş* adında kitaplar yazıldı, o güne değin duyurulamayan savlar onun ardına sığınılarak yayılmak istendi. Daha kimbilir neler...

Süreyya Ayhan, gündemde bulunmanın mayın üzerinde yaşamakla eşdeğer olduğunu anladı mı bu arada? Anlamadıysa, belki bu akşam, birkaç saat sonra anlar; anlatırlar. Çünkü Avrupa şampiyonluğundan sonra sırada dünya ve olimpiyat şampiyonluğu bulunması olağandı. O da bu yıl dünya şampiyonluğu için koşacağını açıkladı. Nitekim gelecek yılın hedefi de belliydi: Olimpiyat şampiyonluğu. Ama güreşçi ve haltercilerin içgüdüsü onda yoktu. "Madalya alacağım, ama rengi için bir şey söyleyemem." demiyordu. Hiçbir açık kapı bırakmamıştı. Ya alacak ya alacaktı. Buna hazırdı; çünkü yıl boyunca yurt içinde ve dışında yoğun bir çalışma dönemi geçirmişti. Deneme olsun diye birkaç yarışa da katılmış, iyi sonuçlar almıştı. Öyleyse...

Kamuoyu böyle apaçık bildirilen hedefe hemen sarıldı. Kamuoyu oluşturucular korosu zaten ağızlarını açmış, bekliyordu. Reklamcılar nasıl bir işe para bağlayanları özveride bulunuyor gösterip de kazanca boğulmalarını sağlıyorsa, medyacılar da sözlü ve yazılı gürültülerini doruğa çıkardılar. Boşalım öncesi, infaz belirtileri de kendini gösterdi. Yarış bir kez

koşulmuyordu. Dört günde üç kez koşulacaktı. Nitekim seçmelerde her şey yolunda gitti. Süreyya Ayhan kendini sıkmadan birinci oldu. İki gün sonra yarı finalde bu kez ikinci olarak finale kaldı. Finale kalmak için ilk beş derece yetiyordu. Ama onun ikinci olması neredeyse bir skandal olarak karşılandı. İstediği kadar "Kendimi yormadım, finalde güçlü olmam için böyle yapmam gerekiyordu." desin, kimseye dinletemedi. Acaba yorgun muydu, hasta mıydı, bıkkın mıydı? Kimse açıklamıyordu; ama alttan alta aldatılmış olacaklarını bile düşünmeye başlamışlardı. Kuşkuları, en hafif şöyle yansıyordu yazılara: "Süreyya her şeye karşın yarışın en büyük favorisi. Onu geçen Rumenin de derecesi 4.03.40. Süreyya'nın en formsuz olduğu dönemde bile bu derecenin altında koştuğu biliniyor. Ve bu bağlamda Süreyya'nın kazanacağından eminiz, ancak içimiz de titriyor..."

İnfaz hazırlığının bir belirtisi sayılabilecek bu satırların yanında, şu satırlar da bu hazırlığın bir başka yanını oluşturmuyor mu? Ne diyor "Bu Kız Beni Ağlatıyor..." başlıklı yazısında Ataol Behramoğlu:

"Süreyya Ayhan beni ağlatıyor... Ama onun için korkuyorum...

Engizisyon mahkemesi önünde bir Jan Dark'a benzetiyorum onu kimi kez... Aradaki fark, çevresinin güler yüzlü yalanlarla, baştan çıkarıcı önerilerle kuşatılı olması... İnsanlık değerini parayla eş tutan birtakım ülkelerden büyük para önerileri, hatta yurttaşlık önerileri gelmeye başladı bile...

Kendi ülkesindeyse kadını ortaçağlar karanlığına gömmek isteyenler işbaşında..."

Birkaç saat sonra her şey belli olacak. Öbür yarışlardaki gibi kimseyi sıkıntıya sokmadan sürekli önde götürdüğü yarışı birinci bitirirse, infaz daha ağır uygulanmak üzere ertelenecek. Belki önümüzdeki yıl Atina olimpiyatlarına kadar. Olayı spor olarak görmeyenler için bir aksilik olursa ölümlerden ölüm beğen artık Süreyya.

'Günü gününe yaşama' kararı

5 Eylül 2003 (Semizkumlar) / Her şey bir anda değişti. Önceki gün başka bir göz doktoruna gittim. Görme bozukluğunun iki gözümde de başlamış bulunan perdeden kaynaklandığını, perdelerin ameliyatla alınması

halinde bozukluğun ortadan kalkacağını söyledi. Kalıcı değildi yani, düzelebilirdi. İşin içine ameliyat girmesine karşın sevindim. Kötümser hava iyice dağıldı. Sonra aldığım 'günü gününe yaşama' kararı aklıma geldi. Karardan vazgeçmeyecektim. Çünkü göz değilse, başka bir şey çıkabilirdi her an. Bu yıl bunun iyice belirginleştiği bir yıl olmuştu. Çıkarsa her şeye yeniden başlamak istemiyordum. Şimdi bu satırları yazarken, nedense 'düşük yoğunluklu savaş' terimini anımsadım. Bir yandan 'günü gününe yaşama'yı öğreneceğim, bir yandan gözümle kulağım 'çıkıp gelecek olan'ı kollayacak demek ki!

Dün sabah yaz birdenbire bitti. Güneş ortadan çekildi. Kara bulutlar, soğuk ve yağmur ansızın çıkıp geldi. Buna da sevindim. Sıcağın etkisiyle yapamadığım şeyleri yapar, yeniden kalemi elime alırım diye. Sıcaktan soğuğa geçiş elbette bir sarsıntı yaratacak. Ama aşırı olmayan soğuk havada daha diri kalacağımı biliyorum. Zaten ameliyat sonrası, güz başında yeniden çalışabilir hale geleceğimi tasarlamıştım. Eylül başında sıcaklardan kurtulmak bu bakımdan iyi bir başlangıç.

Nitekim bu sabah, dünkü bulutlar dağılmış, yağmur dinmiş, güneş yeniden yüzünü göstermişti. Ama aşırı sıcakların geri dönmeyeceği de belliydi. Hemen tasarılar sökün etti. Zaman zaman şöyle bir yoklayan *Bastonlu Adam*'la ilgili görüntüler bir anda üşüştü. Hemen kalemi alırsam yazmaya girişebilirim.

Süreyya Ayhan için beklenti

Geçen ayın son günü, Süreyya Ayhan için beklenti, kuşkucuları haklı çıkaran bir sonuç verdi. Yarışı son metrelere kadar önde götürüp son anda ikinci oldu. Böylece çeşitli hazırlıklar askıda kaldı. Gürültü kopacak, bundan çeşitli kuruluşlar yararlanacaktı. Kazanç umanlar düşkırıklığına uğradılar.

Buna karşılık, infaz da beklendiği biçimde yapılmış sayılmaz. Sahte bir olgunlukla, dünya ikinciliğinin de önemli bir sonuç olduğu büyütüldü basın yayın dünyasında. Umutlar olimpiyat şampiyonluğuna ertelendi. Bu arada, aranan kan bulundu: Süreyya'nın kanamalı günlerine denk gelmişti yarış. O yüzden şampiyon olamamıştı.

Şimdi, bu akşam yeni bir yarış için Brüksel'de Süreyya. Bakalım, sonuç ne olacak? 'Ben söylemiştim'ciler pusuda. İnfaza yeltenip de susturulanlar yeniden ağızlarını açmak için bekliyorlar. Süreyya yarışı kazanırsa, şampiyon olamayışını tatlıya bağlamak isteyenler haklı çıkmış sayacaklar kendilerini. Kazanamazsa, yeni bir olgunluk gösterisi yaparlar mı, bilinmez! Her başarıyla birlikte gözyaşlarını tutamayanlar o gün ne yaptılar, öğrenemedim.

Fotoğraf sergisi için şiir

14 Eylül 2003 (Semizkumlar) / Pelteleştiren, usandırıcı sıcakların gitmesi, bana yeni bir dönemin başlangıcı gibi görünüyor. Bunun böyle olacağını, yeniden yazmaya başlayacağımı düşlüyordum. Nitekim öyle oldu, yazma yolunda dün ilk adımı attım. Berkant Çolak'ın, fotoğraf sergisi için benden istediği şiiri bir çırpıda yazıverdim.

Sergi, Türkiye'den Yunanistan'a, Yunanistan'dan Türkiye'ye zorunlu göçte yer değiştiren insanlarla, onlardan kalan ve gidenlerle ilgiliydi. Ve her fotoğraf için bir ozanın şiir yazması, şiirle fotoğrafın bir arada sergilenmesi isteniyordu. Ben, yazmak için seçtiğim fotoğrafı günlerdir bekletiyordum. Dün sabah şiir birden çıkıp geldi:

"*Duvar değil leyleğin konduğu*
duvarda geriye kalanların uğultusu
artık yanmayan bir ateşten geriye
ısınmayan bir yürekten, söylemeyen bir dilden

Duvar değil leyleğin konduğu
duvarı yapan elle emeğin sonsuzluğu
yıkana karşı çıkan, bir yerde yıkılanı
bir başka yerde ayağa kaldırıp yeniden"

Yazılan her şiir, yeni şiirler için bir yol açıcıdır aynı zamanda. Bunu bildiğimden, bu sabah ara vermeden başka denemelere de giriştim. Bir değil, birkaç tasarının el altında bulunması, bir bakıma kolaylık sağlıyor. Çünkü önümüzdeki seçenekleri çoğaltıyor. Öte yandan, tek tasarıyla sınırlanmamak, yoğunlaşmayı aksatabilir. Birine sizi götüren yoğunluğu, bir başkası için yeniden sağlamanız gerekebilir.

Dar kapıdan geçmek

Sevdalı Buluşma tasarısı kapsamında yazılmış şiirler var. O tasarının bir bölümü birkaç şiir daha yazarsam bütünlenecek. Ama yazdığım şiirler, yazacaklarım için elimi kolumu bağlıyor. Yeni bir şiire yeni bir başlangıç yerine, yazılanlara eklenecek yeni bir şiir sözkonusu. Dar kapıdan geçeceksin demek ki!

Yangın Şiirleri tasarısı kapsamında yazılmış şiirler de var. Ama onlar, tasarının belli bir bölümüne özgü değil. Çeşitli bölümlerine örnek olduklarından, yeni yazılanları daha az sınırlayıcı görünüyorlar.

Buna karşılık, her iki tasarının bugüne dek yazılan kitaplardan önemli bir ayrılığı da sözkonusu. İlk kez, bu tasarılardan ortaya çıkacak kitapları, şiirlerden oluşan bir toplamdan daha başka düşünüyorum. Şiirler yerleştirilirken, geriye kalan boşluklar da bir düzlem olarak kullanılmalı. Yerleşimin boş bıraktığı sayfalara sanki düşülen notlar gibi. Çoğu zaman şiirsel, ama kimi zaman da uyarılar, yönler, işaretler. Niye böyle?

Çünkü, çalışmalar sırasında pek çok dize, hak etmediği halde 'şiir dışı' kalabiliyor. Yalnız ses, söyleyiş açısından değil, içerik açısından da vazgeçilmez oldukları halde, şiir onları kusuyor. 'Şiir dışı' kalan dizeleri, kimi zaman da bölümleri, bu yeni tasarılarda yerleşimin bıraktığı boşluklara serpiştirmek istiyorum. Şiir birimlerinin yanısıra birtakım söz öbekleri, dize kümeleri olarak.

Bu bana ayrıca heyecan veriyor. Şiirde bugüne değin fotoğraflarla, resimlerle sağladığım işbirliğine yeni bir örnek oluşturacaklar çünkü. Fotoğraf nasıl kendi sözünü söylemenin ötesinde şiire yeni bir katkı getiriyorsa, serpiştirilen bu dize kümeleri ve söz öbekleri de şiirler arası ilişkiyi güçlendirecek, bu ilişkinin yaratacağı etkinin altını çizecek. Yazma konusunda elimin daha özgür kalacağını da umuyorum.

Burada bir ayraç açıp *Oğulları Öldürülen Analar*'a gönderme yapabilirim. O kitapta, şiirin dışarıda bıraktığı öykü öğeleri, sahne düzeni kapsamında korunabilmiş, şiirler arası ilişki 'sözcü' aracılığıyla bir başka düzleme taşınmıştı. Böylece şiir de taşıyamayacağı bir yükten kurtulmuştu.

Boşluklara serpiştirilen söz kümelerinin aynı doğrultuda yarar sağlayacağını, şiirlerin söylediğine katkıda bulunacağını, hem söyleyişe hem içeriğe genişlik ve zenginlik getireceğini düşünüyorum. İlk kez denemenin heyecanı da cabası.

Toplumsallık için neler gerekli?

23 Eylül 2003 (Semizkumlar) / Deniz kıyısında yazıyorum bu satırları. Hava ılık, güneşli. Deniz hafif çırpıntılı ama yüzülebilir. Tam bir pastırma yazı egemen ortalığa. Herkes kente döndü, ortalık ıssız. Karım hem havanın, hem denizin tadını çıkarıyor. Benim içinse, sürekli yolunda gitmeyen bir şeyler var. Sol gözümün çevresinde zaman zaman ortaya çıkan ağrılar keyfimi kaçırdığı gibi, yapmak istediğim şeylere bir türlü başlayamamak da yol açıyor buna. Çabuk yoruluyor olmanın neden kaynaklandığını sorgulamaya çalışıyorum ikide bir. Yürüyüş yapmam gerekir; ama çabucak yoruluyor, hatta yürüyüşten sonra soluk soluğa kalıveriyorum. Geçici değil de, sanki kalıcı bir durum.

Tam bir ay sonra kitap fuarı başlayacak. TYS, Papirüs ve Evrensel yayınevleri bana 5 söyleşi yüklediler. Her biri ayrı konularda oturumlara katılacağım, ayrı konuşmacılarla. Hiçbiri kendi seçtiğim kişiler değil. Konular da biraz öyle. Hele biri var ki, tek konuşmacı olarak katılıyorum. Papirüs Yayınevi, iki cilt günlük yayınlayacak. Daha doğrusu günlüklerden seçmeler. Nihat Ateş yapacak seçme işini, ben de denetleyeceğim. "Ozanın Seyir Defterleri" üst başlığını koydu. Bir cilt, siyaset ve sanata ayrılacak. Konuşmanın konusu da bu başlığı taşıyor. Üstelik kitap yayınlanmış olmayacak fuara kadar. Konuşma konusu o yüzden dayanaksız kalıyor.

Bu bir ay içinde bütün bu söyleşilere hazırlanmalıyım. Veysel Çolak'ın İzmir'de bir toplantı için istediği bildiri ise cabası. Yeni yüzyılda şiirde toplumsal kavrayış nasıl olmalı gibi kesin sınırları olmayan bir konu belirlemiş. Bildiri Mart 2004'te okunacak; ama o, Ekim sonunda yeni bir şiirle birlikte göndermemi istiyor. Bütün bildiriler kitap olarak önceden basılacak çünkü.

Az önce, denetlemek üzere İzmir'den telefon açtı. Bu arada, bir telefon konuşmasında yardımcı olmasını istediğim için, birtakım kitaplar gönder-

di. Kafamda bulutsu birtakım düşüncelerden başka bir şey yok. Toplumsallık için neler gerekli? Hem şiirde hem ozanda? Onları araştırmak ya da yeniden gözden geçirmek bir başlangıç sağlayabilir. 'Bunlar zaten bilinen şeyler' tepkisine göğüs germek koşuluyla. Yeniden sorulması gereken sorular her zaman kafamı kurcalamıştır. Belki düzenli olarak ardına düşmedim; ama kimi zaman değinmekten de geri durmadım hiç. Yine öyle yapmalı, soruları birer birer sıralamalıyım.

İlk aklıma gelen, 'biçim'in yüceltilerek ilk sıraya çıkarılması oluyor. Neredeyse kutsal, herkesin kabullendiği bir 'olmazsa olmaz!' Tamam da, 'biçim'in ne olduğu, içine nelerin girdiği, ayırt edici yanları, özellikleri belirlenmiş de genel kabul görmüş mü? Birinin 'biçim' dediğine öteki olduğu gibi katılıyor mu? Yoksa ayrı ayrı şeyleri, aynı şeyi konuşur gibi mi algılıyorlar?

Bir zamanlar Cemal Süreya, "Küçük özler biçime dahil" diye bir söz etmiş, bir süre onun ardına takılanlar olmuştu. Şimdiki durum, o zamanki kadar bile belirgin değil. 'Biçim nedir?' sorusu yeniden sorulmadığı için herkes aynı şeyden söz ettiğini sanıyor.

Aklıma gelenlerden biri de, 'biçim'e önem veren toplumcuların kendi yazdıklarıyla bunu nasıl bağdaştırdıkları. Veysel Çolak'ın 'şiir'i yücelten, bunun için de 'biçim'i önemseyen düşüncelerine bakıyorum; şiirlerinde nasıl yansıdığına ilişkin çok açık belirtiler göremiyorum. Şiiri söyleyişinde mi yeni bir eda getiriyor, yeni bir dize yapısıyla mı karşımıza çıkıyor, yazdıkları değişik bir sesle mi akıyor? Bir kitabından bir kitabına değişim içinde mi?

Bunları sayarken, toplumcu duruştan vazgeçmediği halde, şiirlerinin içeriğine bunun ne ölçüde yansıdığına değinmeyi bir yana bırakıyorum şimdilik. Şu kadarı açık: Şiirinde konuşan özne hep aynı. O öznenin söyledikleri okurca nasıl anlaşılıyor sorusu sanki gündeminde yok.

Gerçekleşmeyen kitap yayını

27 Eylül 2003 (Semizkumlar) / Önceki gün e-posta'da şaşırtıcı bir haberle karşılaştım birden. Mustafa Ziyalan, New York'tan gönderiyor ve şöyle diyordu: "Bakınırken, Amerika'da yayınlanmış bir kitabınıza rast-

ladım." Ardından ekliyordu: "Haberiniz vardır ama..." Ve kitabın künyesini aktarıyordu: "Talât S. Halman çevirisi, Türkçe-İngilizce, 48 sayfa, 1991, Cross Cultural Communications yayını."

Aradan geçen 12 yılda bu kitabın yayınlanacağından tümüyle umudu kesmiştim. Haber alabilmek için epey uğraşmış, bu arada Mustafa'nın yardımını da istemiştim. Ne Halman'dan dişe dokunur bir bilgi, ne yayınevinden bir haber, bir yanıt alabilmiştim. Bütün çabalar boşa gidince de, açıklamasız kalan her olay gibi onun da ardını bırakmıştım.

Neredeyse bir tansık gibi görünüyor şimdi. Ama Mustafa'nın kitaptan birkaç tane alıp göndermesini bekliyor, elime geçene değin doğru olup olmadığına karar vermeyi erteliyorum. Kendimi yokladığımda ise, şaşkınlık dışında bir kıpırtıya yol açmadığını görüyorum. Oysa o yıllara, 1985 sonrasına geri döndüğümde nasıl bir heyecan ve tutku içinde olduğumu anımsıyorum. Halman'la yazışıyorduk ve ona şiirlerimin çevrilmesi, başka ülkelerde yayınlanması konusunda ateşli satırlar yazmıştım. Bu satırlarımı vakit geçirmeden yanıtlamış, hemen kolları sıvayacağını bildirmişti. İlk olarak benden, öncelikle çevrilmesinde yarar gördüğüm şiirlerin dökümünü istemişti. Daha sonra da, çevirmeye girişmiş, yaptığı çevirileri anlam kayması olup olmadığını karım denetlesin diye bize göndermişti. Bunlardan bir bölümü, dünyanın çeşitli yerlerindeki saygın dergilerde yayınlanmıştı. Sonra da, Cross Cultural Communications adlı bir yayınevinde kitap olarak çıkmasına sıra gelmişti. Bir karı kocanın yönettiği amatör sayılabilecek; ama 400 kitap çıkarmış bir yayıneviydi. Halman'ın, Türk şiirinden bir dizi yapma önerisini kabul etmişti. Şiirler iki dilde, karşılıklı basılmış olacaktı. Bu tasarının gerçekleşmesi için Türkiye'den destek vermek gerekiyordu. Özellikle Türk alfabesiyle dizgi Amerika'da pahalıydı. Bu dizgi Türkiye'de sağlanırsa, tasarı daha çabuk sonuç verecekti.

7 ay sonra ilk kez

9 Ekim 2003 (Semizkumlar) / Bir hafta önce buradan kente kesin dönüş yapmıştık. Ama bugün yine buradayız. Bu bir hafta içinde yaşananların en olumsuzu, Amerika'dan aldığım haberin doğru olmadığı. Mustafa Ziyalan, Amerika'da yayınlanmış kitabımın izine rastladıktan sonra, bu-

nun bir tansık olduğunu düşünmüştüm. Ama yaşadığımız dünyada tansıklara yer olmadığını unutmuşum. Kitabın aslında yayınlanmadığını, yayın için söz verilen parasal destek sağlanmadığından dolayı basılmadığını, listelere yanlışlıkla girdiğini öğrendim. Böylece gördüğüm düş kısa sürdü.

Yaşadıklarımın olumlusu ise, 7 Ekim'de karımın doğum günü vesilesiyle, kent içinde bir yolculuğu ilk kez göze almam. Ameliyat 6 Mart'taydı; demek ki tam 7 ay sonra, otobüslere binip inerek Beyoğlu'na ilk kez gittim ve bütün bir günü dışarıda geçirdim. Asmalımescit'te güzel bir öğle yemeği, bir resim sergisi, sinemada bir film ve Adam Yayınları'nda Turgay Fişekçi, Cevat Çapan, Semih Gümüş, Hakan Savlı'yla bir araya gelip daldan dala bir söyleşi.

Yemek; ne zamandan beri yemediğim kadar keyifliydi. Sergi; Portekiz'in en ünlü ressamından ve ilginç. Film; İngiltere'deki yabancı işçilerden, çalışma koşullarından, sömürü dünyasından acı bir kesit. Söyleşi ise; sözü kendimde tuttuğum ve eski günlerin anılarına götürdüğüm, bol gülmeli bir konuşma sağanağı.

Akşam eve dönerken, ayakta kalmaktan daha az yorulduğumu ve ameliyat öncesi yaşamıma dönmeyi özlediğimi ayırt ettim. Ekim ayı boyunca uygulamayı düşündüğüm gezintilerin sağlığım üzerinde ne kadar olumlu etkileri olacağı ortaya çıktı böylece.

Bir başka olumlu iş, bu bir hafta içinde, söz verdiğim bildiriyi yazmaya başlamaktı. Ay sonuna değin bitirip Veysel Çolak'a gönderebileceğimi umuyorum. Tıpkı kent içinde bir gezintiyi gerçekleştirmenin sağlığıma iyi gelmesi gibi, bu bildiriyi bitirmek de beni yeniden yazı dünyasına döndürecek. Ve başka tasarılara el atma fırsatı verecek.

O yüzden, karımın tam bir hafta sonra buraya yeniden gelme önerisini kabul ettim. Şu haftasonu, bildiriyi noktalarsam, kitap fuarına sıkıntısız hazırlanmış olacağım. Yanıma yalnız başlangıç satırlarını ve bu ayın dergilerini aldım. Serin havada ve sessiz ortamda bir okuyup yazma yoğunluğunu amaçlayarak.

İngiltere'yi yenmek

11 Ekim 2003 (Semizkumlar) / İngiltere'yi futbolda yenmek. Aylar önce başladı, şimdi dorukta. Birkaç saat sonra her şey belli olacak. Ya 'destan' yazılacak, ya 'hüsran'a uğranacak.

Ne zamandır ben de bildirimi yazmaya çalışıyorum. 'Destan' diye nitelenecek bir zafer yok işin ucunda ama 'hüsran' benim için de geçerli olabilir. 'Toplumsal kavrayış' diye ortaya atılanı kabul ettiğime göre bu kavramla boğuşmayı göze almalıyım. Öyle de yapıyorum.

Daha önce kimbilir kaç kez üzerinde durduğum, söyleyip yazdığım birçok şeyi yeniden dile getirmek durumundayım. Bu kez 'toplumsal kavrayış' merceğinden geçirerek. Başaracak mıyım, belli değil. Belki de sonuç 'hüsran' olur. Bildiriyi önce yayınlayacaklar, sonra da dinleyecekler için.

Her zaman olduğu gibi, kalemi elime aldıktan sonra yine uçsuz bucaksız bir işe giriştiğimi, enine boyuna yazmak için zamanın yetmeyeceğini, bir çeşit özetlemeye gideceğimi anlıyorum.

"Duygunun akıl ile denetlenmiş biçimi"

12 Ekim 2003 (Semizkumlar) / 'Destan' yazmaya o denli koşullandılar ki, top bile oynayamadılar. Golsüz bitti maç. Aşırı koşullanmanın benim için de geçerli olduğunu düşündüm. Her zamanki kadar bile başarılı olmayabilirim yazılacak konuda. Daha önce yazdığım düzeyin gerisinde kalarak.

Bu sabah okuduğum bir yazıda, bana ışık tutacak satırlar gördüm. Bir zamanlar anlatımcı şiirin yetkin örneklerini yazacağını düşündüğüm Salih Bolat şöyle diyor: "...genel olarak sanat, özel olarak şiir, her şeyden önce bir biçimdir ve bireysel bir etkinliktir. Şiir her şeyden önce dili biçimlendirmektir. Dilden değil de anlamlardan yola çıkarak şiir yazmak, şiirin dışına çıkarır bizi. Elbette sanatın başlıca işlevi, etkilemektir. Ama bu etki, her sanatın kendi söylem biçiminin sonucudur. Eğer burada şiiri konuşuyorsak, önce dil üzerinde konuşmamız gerekir. Şiirin malzemesi dildir. Dili oluşturan sözcükler, şairden önce ve onun dışında zaten vardır. An-

lamların taşıyıcısı olan sözcüklerin kendilerini değil de, onların içindeki anlamı kullanarak şiir yazmaya çalışırsak, gerçekten şiirin dışına düşeriz. Çünkü okuru duygulandırmak, okura duygu aktarmak bir yığın başka kolay yoldan yapılabilir. Şiir için duygu değil, duygunun eğitilmiş, yönlendirilmiş, anlamlı düzeye taşınmış biçimi olan "duyarlılık" gereklidir. Duygu ham ve kendiliğindendir. Duyarlılık işlenmiş ve denetlenmiştir. Duygunun akıl ile denetlenmiş biçimidir."

O günlerden bugünlere onu neyin getirdiğini sorgulamak, yazacağım konuya açıklık getirebilir.

Yeniden toplum içine karışmak

19 Ekim 2003 / Bildiriyi yazmakta hâlâ zorlanıyorum. Sürekli çalışamadığım için. Araya zorunlu kesintiler giriyor çünkü. Haftasonu Evi'nden döndükten sonra, iki kez Beyoğlu'na çıktım, bir kez de Cağaloğlu'na gittim. O denli çekindiğim araçla yolculuğu göze alıp bunu gerçekleştirmek bir başarı. Sinemada *11 Eylül* filmini görmekse başlı başına bir keyif. Berkant Çolak'ın fotoğraf sergisinde şiirimin yer alması ve açılışta yakaladığım söyleşi fırsatı da öyle. Bunca aydan sonra, yitirdiğim bir şeyi, yeniden toplum içine karışmayı getirdi.

Cağaloğlu'nda bulunduğumda, nicedir edinemediğim Varlık dergilerine ve okumayı istediğim Memet Fuat'ın *Ölünceye Kadar* adlı güncesine kavuştum. Belki daha önemlisi, aylar sonra Sosyal Kitap Sarayı'ndaki kitaplarımı yeni bir düzene sokmam ve ilişkimi kaldığı yerden sürdürmeyi başlatmam oldu. Her hafta değilse bile iki haftada bir gitmeyi, satışları denetlemeyi göze alıyorum. Elimde kalmış kitapları eritme açısından önemli bir fırsat. Ama yeniden kitaplarla ilgili bir üzüntüyü aşmaya çalışmak gündeme geliyor. Bu daha da önemli.

Nitekim İzmir'e telefon edip Ercan'ı da (Günaydın) aradım o hızla. İzmir etkinliklerini göze almaya başlayabileceğim böyle giderse. Bu iki olanağa, Semerkant Kitabevi gibi birkaç ilişkiyi daha eklesem ne iyi olacak. Arasam, kitabevleriyle ve kişilerle yeni ilişkiler bulabilirim. Hazırda kimi öğretmenler var nasılsa.

Bu sabah, bildiriyi geliştirmek için birtakım okumaları gerçekleştirdim. Bunların içinde *Dünden Bugüne Türk Şiiri* seçkisine yazdığım genel görünüm çalışmasını okumak beni epeyce heyecanlandırdı. Bunca aradan sonra yeniden ve dikkatlice okuyunca gördüm ki, çizdiğim genel görünüm hem kapsayıcı hem akıcı. Böyle bir çalışmayı başarılı kılmak o denli kolay değil ve ben (şimdi nasıl yaptığıma şaşıyorum) altından kalkmışım bunun. Benzeri çalışmaların dümen suyunda kalmadan, yeni bakışlar ve savlar getirerek hem de.

Heyecanım, yalnız bunu saptamamla sınırlı kalmadı. Bu çalışmayı bir başka çalışmaya bağlayabileceğini düşündüm. *Türk Şiirinin Son 100 Yılı* tasarısı gündeme getirilebilir, sözkonusu çalışma bunun tabanına oturtulabilirdi. Bir anlamda, çizilen çerçeveye yerleştirilen ek bölümler kaleme alınabilirdi. Çalışmayı okurken, bu eklerin nerelere denk düşeceğini görür gibi oldum.

Sözgelimi, 1930-40 yılları arasındaki dönem çizilirken, "çeşitli anlayışların birbiriyle kesiştiği, yeni ozanların gelişimini sağlayacak bir mayalanmanın yaşandığı yoğun bir kaynaşma dönemi" deniyor ve Ceyhun Atuf Kansu'nun, Cahit Külebi'nin, İlhan Berk'in, Dağlarca'nın, Cahit Sıtkı'nın adı anılıyor. Dönemin damgası bu ozanlarda tek tek ele alınabilir örneğin.

Yine sözgelimi, 1950-60 yılları arasındaki dönem konuşulurken, açılan ayraçta sıralanan İlhan Berk, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Ceyhun Atuf, Necatigil o dönemdeki verimleriyle tek tek görülüp gösterilebilir.

Yapılan çalışma, yapılacak çalışmayla birleştirildiğinde *Türk Şiirinin Son 100 Yılı* bir kabartma gibi ortaya çıkabilir. Bu da, heyecanı dalga dalga yayılacak kapsamlı bir sonuç olmaz mı?

TV'de belgesel

23 Kasım 2003 (Semizkumlar) / Dün akşam TRT 2'de *Söz Uçar* izlencesinde benimle ilgili belgesel yayınlandı. Önceki haftalarda yayınlanan bölümleri izlemiştim. Takıldığım birkaç nokta vardı. Biri, belgeselin anlamıyla ilgiliydi. Ele aldığı konuyu tanıtmayı amaçlamalıydı her şeyden ön-

ce. İzlediğim bölümlerde, ele alınan ozanı ne kadar tanıttığını sorguladım sürekli. Ben o ozanı bildiğim, tanıdığım için, izlerken bunun üzerinde durma gereği duymuyordum. Ama tanımayan bir izleyiciye, o ozanı ne kadar tanıtabilmişti? Sorulması gereken buydu ve sonuç doğrusu pek parlak değildi. Ele alınan; nasıl biridir, ilişkileri nedir, nasıl yaşar, ne yapıp eder? Yalnız yapıtlarını anmak, biraz da fotoğraflarla yaşamını izlemek yeterli mi? Diziyi hazırlayanlar, önce kendileri tanımalıydı o ozanı. Ve bu tanımanın, başkalarınınkinden ayrık, yeni ve özgün bir yanı olmalıydı. "Benim gözümde o kişi budur!" diyecek bir ayrıcalık getirmeliydi.

Takıldığım ikinci nokta, birçok ozan için geç kalınmış olması. Yaşlanmanın getirdiği görsel yıpranma bir yana, konuşma ve davranış yorgunluğu, yetilerin körelmesi vb gibi eksikliklerin öne çıkması dikkat çekiyor. Birçoğu için, "keşke 10 yıl önce çekilseydi." ya da "Yapılmış başka çalışmalar olsa da onlardan yararlanılsaydı." dedirtiyor.

Ana metni oluştururken, canlı tanıklarla yapılan kısa söyleşiler de çoğu kez doyurucu olmadan, sıra savar gibi yer alıyor sık sık. Dişe dokunur şeyler söyleyecek, yerinde saptamalar yapacak, konuyu gerçekten aydınlatacak tanıklar bulunamıyor.

Bütün bunlara, çekim sırasında ses kayıtlarının yer yer başarısız kalması da eklenince, iyi niyetli ama yetersiz bir sonuç ortaya çıkmış denebilir.

Kendi bölümümü, bütün bu izlenimlerle seyrettim. Genel görünümüyle, bendeki izlenimlere ters düşüyordu. Her şeyden önce, bütüncül bir imge yaratabilecek oranda birçok tutarlı öğeyi yan yana getirmiş diye düşündüm. Tanıklığına başvurulan kişiler, biri dışında, birbirini bütünleyen sözlerle katkı sağlamıştı. Erdal Öz'ün tanıklığında, kısaltma yaparken makası fazla kaçırmalarından olacak, sözlerinin benimle ilgisi budanmıştı. Yoksa o da Adnan Özyalçıner ve Emin Özdemir gibi, tanıtımın önemli bir bölümüne destek olabilir, benim öyküyle ilişkime bir aydınlık düşürebilirdi. Buna karşılık, çocuk kitaplarının genel toplamda önemli bir yer tutmasıyla bir küçük okurdan, Boran Çelik'ten tanıklık alınması, ülke dışına yapılan gezilerin ve başka dillere çevirilerin tuttuğu yer oranında yabancı bir

ozanın, Erik Stinus'un görüşlerine başvurulması, *Cumhuriyet* gazetesiyle ilgili yaşam kesiti yüzünden Orhan Erinç'le konuşulması önemli bir işleve sahipti.

Ana metin oluşturulurken seçilen öğeler de, iyi bir ayıklama yapıldığını gösteriyordu. Metin yazarına, kendimle ilgili bilgi ve belgeleri yıllardır hazırlamış olduğum kitaplarda bir araya getirip sunmamın kuşkusuz payı çoktu. Aynı hazırlığın, kendi konuşmamda da daha derli toplu, daha kuşatıcı olma fırsatı sağladığı söylenebilir.

Öbür bölümlere oranla ses kaydının ve görüntülerin daha başarılı olması ve benim gerek görüntümle, gerek sesimle, gerekse şiir okuyuşumla ekrana ötekiler kadar yorgun ve körelmiş yansımayışım da bunlara eklenirse, hoşnutluğumun nedeni ortaya çıkar sanırım.

Yine de, elimde bulunan bant kaydını seyrettikten ve ayrıntıları değerlendirdikten sonra tam bir kanıya varacağımı düşünüyorum.

Çağrılar

15 Aralık 2003 / Yazılması gereken bir sürü şey geride kaldı. Onları yeniden yakalayıp yazmayı beklemek yerine, her gün sıcağı sıcağına notlar düşmek belki daha iyi. İstekler, çağrılar şu son günlerde birbirini kovalıyor. Çağrıların en yakını Ocak ayında İzmir Şiir Şenliği'yle ilgili. Gitmişken, Ercan Kitabevi beni yeniden okullara götürecek, öğrencilerle buluşturacak. Dönüşte Koç Lisesi'nde bir buluşma sözkonusu. Bugün (Mehmet) Esatoğlu'ndan bir telefon: Bir arkadaşlığın (dostluğun) 50. yılı için Kartal'da olacağız 27 Aralık'ta.

İzmir Şiir Şenliği, benim için, iyi bir hazırlık fırsatı olabilir. Katılmamı istedikleri açık oturum konularından bana en uygunu "Şiir ve Sorumluluk" göründü. Ona hazırlanırken bir yandan şiir çalışmalarımı masanın üstüne çıkarmalıyım artık. Hatta elimi çabuk tutsam, Ocak ayında bir şiir yayınlayabilsem ne iyi olur! O şiirle İzmir'e gitsem! İyi bir başlangıç, yerini bulan bir zamanlama pek çok şeyin yolunu açacak, 2004'ü önemli bir yıl haline getirecektir.

İlk işim, sürüncemede kalan "Şiir ve Toplumsal Kavrayış" adlı bildiriden kurtulmak olsun. Her sabah "bugün o gün" diye uyanıyorum. Ama elimi değdiremeden akşam oluyor.

"Toplumsal Kavrayış"

18 Aralık 2003 / Sonunda bu da oldu: Bildiriye son noktayı koydum. Yazıyı ve öbür istenenleri (fotoğraf, yaşamöyküsü, şiir) hemen İzmir'e postaladım. Bugüne kadar yazdığım hiçbir şey bu kadar sürüncemede kalmamıştı. Veysel Çolak'ın sabrı ve direnci, bildiri gecikse de bitirmemi sağladı. Sona ermeden kendisine gönderdiğim haliyle okudu ve "Çok başarılı bulduğunu, birkaç cümle eklediğimde bitmiş olacağını" söyledi. Ben de bu sabah, epeydir elime almadığım bildiriyi baştan sona bir daha okudum ve Veysel'e hak vererek, yaptığım kısa bir ekle bitirdim.

Yayınlandığı zaman ve bildiri olarak sunduğumda nasıl karşılanacağını merak ediyorum. Çünkü amacı, şiirin yeniden 'toplumsal kavrayış' açısından kendini gözden geçirmesini sağlayacak bir tartışma ortamına yol açmak. Olur mu, olmaz mı? Veysel Çolak gibi bu konuyu önemseyen daha kaç kişi var? Biraz buna bağlı. Ortaya atılan görüşlere herkes ilgi duyarmış gibi görünüyor. Ama yazdıklarına bakılınca, köklü bir ilgi duyduklarını gösterir bir ize, bir değişime, hiç değilse kendilerine bir çekidüzen verme hevesine rastlanmıyor. Ya da, geniş kapsamlı sorunlar yerine, küçük hedefli konular gündemde daha uzun kalıyor.

Yine böyle olup olmayacağı, Ocak ayında ortaya çıkacak. Konak Belediyesi'nin düzenleyeceği İzmir Şiir Şenliği'nde katılımcıların eğilimini göreceğiz. Özellikle konuşmacı olarak katılacağım "Şiir ve Sorumluluk" oturumu buna çok elverişli. Sorumluluk kapsamlı bir kavram. 80 sonrasında neredeyse alaylı bir gülümseme yaratıyor kimilerinde. Bakalım kimler ne diyecek? Hangi boyutlarıyla ele alınacak? Sorumluluktan söz açmayı bir çeşit dinozorluk olarak gören bakış, bu oturuma yansıtılacak mı?

Sorumluluk, 'toplumsal kavrayış'ın ayrılmaz bir parçası olduğuna göre, Ocak ayındaki gözlem, Mart ayındaki toplantıya ilişkin bir izlenim de içerecek demektir. Sürüncemede kalan bildirinin ardından şimdi bu sorumluluk konusuna yönelmeliyim vakit geçirmeden.

Yeniden Macar şiiri

Bugün bildiriye son noktayı koymanın sevinci, dün başka bir açılımı yaşamanın ardından geldi. Edit Tasnádi'yle yıllar sonra yeniden buluştuk öğle yemeğinde. Bir toplantı için buradaydı ve beni görmek istemişti. Gündeminde Türkçeye çevrilmesi istenen bir şiir vardı. Yıllar önce bir çalışma yapmıştık o şiir üzerinde. Artık yaşamayan ozanın (Nagy Laszlo) oğlu, babasının o ünlü şiirinin çeşitli dillerdeki çevirilerini bir kitapta toplamak istemişti. Üstelik birkaç gün tanıyordu ancak. Oturup çalıştık. Edit gittikten sonra ben çalışmayı sürdürdüm. Akşama doğru bitirip e-posta'yla kendisine yolladım. Sonuç başarılı bulundu.

Bu vesileyle Macar şiiriyle ilgili çalışmalar yeniden masanın üstüne çıkmış oldu. Elde böyle başlangıcı yapılmış pek çok şiir var. İçlerinden birini yeniden ele alıp işlemek, öbürleri için de bir heves uyandırdı içimde. Edit'le girişeceğimiz yeni bir çalışma var zaten: Macar kadın ozanlarından bir seçki. Papirüs Yayınları'nın başlattığı dizi için. Evrensel'in yeni basımını yapacağı Temiz Yürekle, Macar şiirlerinin masa üstüne çıkmasında bir başka etken. Bakalım bu heves, yakında birtakım ürünler verecek mi?

16 Haziran Kavşağı

20 Aralık 2003 / Heves, ürün verdi bile. Dün sabah, şiir taslaklarım masamın üzerine çıkardım. Elime ilk gelen dosyayı açtım. Dosyaların içi başlangıçlarla, notlarla, yarım kalmış çalışmalar ve geliştirilmesi gereken taslaklarla dolu. Elimi attığım dosya, 16 Haziran tasarısına ilişkindi. Yarım taslaklardan biri üzerinde çalışmaya başladım. Şimdilik başarılı görünüyor aldığım sonuç. Aynı zamanda tasarının gelişimi doğrultusunda yol gösterici.

16 Haziran Kavşağı, birtakım öğeler taşısa da 'destan' olmayacak. Tıpkı o gün yaşananlar gibi bir akış konacak elbet ortaya. Bir sürükleyicilik gözetilecek. Ama bu akışı sağlayan tekdüze bir anlatı olmayacak. Yuvarlanıp giden bir örgü denebilir belki. Akışı aksatmayan soluklanmalar, molalar gerekecek. Irmak gibi tıpkı. Akıp giden suların kimi yerlerde durakla yıp bir çevrinti yaratması, sonra yeniden yola koyulması gibi. Bunlardan birini, daha önce yazmıştım: "Bir Karşılama."

Dün sabahki çalışma, akışa yol veren ilk çıkış yerine geçti. Ozanın tasarı boyunca nasıl çalışacağını, ne yapacağını ortaya koydu.

"Geldiği vakit konuşma sırası
söze başlamadan rivayet ustası
nasıl bir araya geleceğini düşünüp
eylemle sözün, yürüyüşle yolun
- biri haritada öyle dağınık
biri sessizken bile yoğunlaşmadan
biri her adımıyla uzun ve karmaşık -
düşünüp yıllardır nasıl olacağını
eyleme göz, söze ağız, yürüyüşe yol, yola ayak
bir dülgerin elleriyle buluşturacak
sisin örtüp belleğin unutup rüzgârın dağıttığını"

Girişi sağlayan bu dizeler, tasarı için önemli ipuçları barındırıyor bence. Her şeyden önce ozanın olay karşısındaki duruşu beliriyor. Aradan geçen zaman, yaşananları küllemiş demesek bile sise boğmuş, sessizliğe sürüklemiş, hızını ve anlamını yeni gözlerden saklar hale gelmiş denebilir. Oysa 16 Haziran, önemli bir kavşak. Öncesini kesinlikle geride bırakıyor, yeni bir döneme yüzümüzü çeviriyor. Sislenmek, gündemden çıkarılmak, hızından uzaklaştırılmak istenen de bu. *16 Haziran Kavşağı* işte tam burada söz almak istiyor. Sisi dağıtmak, sessizliği bozmak, hızı ve anlamı gündeme yeniden çıkarmak üzere. Savına yaraşır bir düzeye ulaşırsa *16 Haziran Kavşağı*, bu anlamda zamana direnecek, unutkanlığın her türüne kafa tutacak, sessizliğin içindeki sesleri, sislerin arkasındaki görüntüleri, kısaca bu olayda yaşananları ve yaşayanları yeniden görünür kılacak. 16 Haziran'a yıllardır bakıyor ve baktığını görünür kılmayı amaçlıyor. Unutturanlar olduğu kadar unutanlar olduğunun, olabileceğinin de bilincinde. Her iki kesime karşı da kafa tutmayı amaçlıyor. Bir yanıyla, yaşananları koyacak ortaya, bir yanıyla yaşayanları konuşturacak. Rivayet, burada bir üslûp seçimi. Bu seçimi yeğleyince de ozan kendine "rivayet ustası" deme cesaretini gösteriyor. Yaşananlarla yaşayanlar sarmal bir akış içinde yürüyecekler. Yürüyüş başlayıp bitmiş değil, dünden bugüne geldiği gibi, bugünden yarına ilerleyecek. 16 Haziran, o gün orada bulunanlar, olayın

içinde yer alanlar için sona ermiş görünebilir. Gün başlamış ve bitmiştir. Bitmeyen ve mayalanıp süren, günün anlamıdır. Bir dönemi kapayıp bir başka dönemi açan o kapıdır. O kapıdan geçilmiştir bir kez. Anahtarı elimizdedir. O anahtarla başka kapılara yönelmek, onları da açmak elimizdedir. *16 Haziran Kavşağı* bunu söylemek istiyor. O anlamı, o anahtarı, o eli. Elbet bunun bir büyüsü olmadığını da. Anlamın büyüsü olmadığı gibi, anahtar ve el de büyülü değil. Savaşım içinde kullanılabilir, kullanıldığı zaman ortaya bir sonuç koyabilir. Ama o, bir kez ele geçirilmiştir, tarihe yazılmış bir birikimdir. Sonrası, bu birikimi kullanmaya, kullanabilmeye, nasıl ve nerede kullanılacağını bilmeye, bilineni kullanmayı becerebilmeye bağlı. *16 Haziran Kavşağı*, bu bilgiye ve beceriye olan inancı söylemek istiyor. İnançla birlikte başarıya beslenecek umudu da.

Giden bir yıla bakarken

31 Aralık 2003 (Semizkumlar) / Yılın son gününde Haftasonu Evi. İçeri girer girmez, kendi evine konuk gelen bir insan olduğumu düşünüyorum. Daha ilginci, bu evde yılın neredeyse yarısını geçiren kendimi görüyorum: şurada ayaklarını uzatıp yatan; şurada düş gören, şurada sıcak bir ikindiyi geçiştirmeye çalışan. Ayaktayım ve geçip giden bir yıla bakıyorum aynı zamanda. Yıla damgasını vuran, elbette o kaza ve ameliyat. Onunla hiç düşünmediğim devinimsizliğe düşmek, sonra da devinimi yeniden öğrenmek: adım adım ilerleyerek.

Sayrılar dünyasına bunca yakından bakmak, sayrılığın soluğunu insanın ensesinde duymasını da getiriyor. Nitekim sol gözümde yaşadığım sorun, bunun bir başka habercisi sayılabilirdi. En önemlisi, başka sağlık sorunlarıyla karşılaşmaya yakın olduğunu insanın derinden duyması ve alınacak önlemin önceden bilinmiyor olması. Açık bir alanda ilerliyorsun, her türlü tehlikeye karşı korunmasız. Bunu derinliğine duyumsuyorsun. (Başkalarının sayrılıklarından kulağına ulaşan haberler, duyumu daha da derinleştiriyor!)

Buluşmalar

Yılı kapsayan bu iç ürpertici havaya karşın, özellikle son aylar devinim getirdi. Nereden baksam, birtakım buluşmaların öne çıktığı görülü-

yor. Yurt dışından gelen tanıdıklarla (Danimarka'dan Hüseyin Duygu, Amerika'dan Mustafa Ziyalan, Lübnan'dan Muhammed Nureddin, Macaristan'dan Edit Tasnádi, Hollanda'dan Cem Duman) buluşmaları anmalıyım en başta. Biri dışında, öbürleriyle görüşmeyeli yıllar olmuş! Belki yılı devinimsiz geçirmesem, onlarla buluşmalar bu denli etkilemeyecek. Buluşmaların getirdikleri de önemli. Edit ile yeni bir şiir çalışması gündeme geliyor. Macar kadın ozanların şiirleriyle ilgili bir öneri var çünkü. Cem Duman ise başka bir öneriyle gelmiş beni görmeye. Hollanda'da bir yayınevi kurmuş. Türk yazarlarından Hollanda'da kitaplar yayınlayacak, ayrıca her iki ülkede etkinlikler düzenleyecek. İlk kitaplar bu yıl yayınlanmış, ilk etkinlikler Hollanda'da düzenlenmiş bile. Önerisi, önümüzdeki yıl benim şiirlerimi çevirtip yayınlamak ve beni (eşimle birlikte) Hollanda'daki etkinliğe çağırmak.

Yayın hazırlıkları

Devinimin bir yüzünde buluşmalar varsa, öbür yüzünde de yayın hazırlıkları öne çıkıyor. Daha ilkyazda Alkım Yayınları'ndan başlamış, Papirüs ve Evrensel ile sürmüştü kitap önerileri. Üçünden toplam 10 kadar kitabımın yeni basımları için aldığım öneriler sözleşmeyle sonuçlanmış, bunlardan dördü gün ışığına ulaşmıştı: *Şiirlerle İstanbul* (Alkım), *Suskun Sesler* (Papirüs), *Oğulları Öldürülen Analar* (Papirüs), *Birlikte, Aynı Ateşten Geçerek* (Evrensel). Ama asıl hasat, 2004'e sarkıyordu. Bunun en az iki katı kitabım yeni basım yapacaktı.

Kitap yayınının yanısıra, dergi ve toplantılarla ilgili tasarılar da devinimi bütünlüyordu. Yeni yılla birlikte, biri Ocak'ta, öbürü Mart'ta iki toplantı yapılacaktı İzmir'de. İkisine de katılacak ve bildiri sunacaktım. Ayrıca *Kum*'u çıkaranlar yeni bir dergi çıkarıyor, *Agora* ise yeniden örgütleniyordu. Her iki dergide de yayın yapmam isteniyordu. Birine günlüklerimle katılacaktım, öbüründe ilk olarak benimle bir söyleşi yapılacaktı. Burada bir ayraç açıp Veysel Çolak'ı anmalıyım. Daha önce *Dize* dergisi için yaptığı özel sayıda bana ve şiirime (en azından benim beklemediğim) bir ilgi göstermişti. Bu ilgi, yıl boyunca sürüp gitti. Önce hazırlamamı istediği bildiri, sonra da yapacağı söyleşi dolayısıyla. Önümüzdeki yılın, bu ilgi ne sonuç verecek sorusuna gebe olduğu da söylenebilir.

Tasarılar, toplantılar

Devinimin en az verimli yanı, benim bir türlü ele alamadığım tasarılarla ilgiliydi. Bu ayın sonlarına doğru *16 Haziran Kavşağı* tasarısına yeniden el atamasaydım, neredeyse kupkuru kalacaktı koca bir yıl. Neyse ki, yazdığım iki parça, hem verimsizliğe son verdi, hem tasarının ilerleyeceğine ilişkin bir umut aşıladı. Tasarıya ilişkin belgeleri yeniden gözden geçirmeye ve dosyadaki taslakları düzenlemeye başladım. Bu başlangıçla sona değin gidebileceğimi düşünüyorum artık.

Devinimin toplantılarla ilgili kesiminde, gerçekleşen bir başka tasarı da bu arada anılmalı. Adnan Özyalçıner'le 50 yılı bulan arkadaşlığımızın altını çizmeyi amaçlamıştım yıllar önce. Mehmet Esatoğlu, benim kafamdaki taslağa vücut verdi. Onu önce Çerkezköy'de, geçen hafta da Kartal'da sahneye çıkardı. Özellikle Kartal Sanat Tiyatrosu'nda yapılan toplantı, izleyenler açısından amacına ulaştı denebilir. Esatoğlu, toplantıyı düzenlerken genç ve sanat yapmaya hevesli insanları amaçlamış, bunun için de amatör topluluklarda ve kurslarda yer alan gençleri bir araya getirmişti. Nitekim bu arkadaşlığı temellendirirken; geçmişiyle 1950'lerin, bugünüyle 1980'lerin bir arayış dönemini gündeme taşıdığını söylemem, özellikle arayış dönemlerinde sanatçılığın nasıl bir çaba gerektirdiğini, nasıl bir oluşum yolu izlediğini vurgulamam, gençler üzerinde beklenen etkiyi sağladı. Hem kitaplarımızı imzalatırken, hem daha ayrıntılı konuşmak için bizimle buluşma önerisi getirirken taşıdıkları heyecan olumlu ve anlamlı bir gösterge sayılabilirdi.

Düşkırıklıkları

Yıl boyunca yaşananların üstünde dururken birkaç düşkırıklığına değinmek de gerekiyor. Yaratıcılıkta verimli olamamanın, yeterince ürün verememenin ilk sırayı almasının yanısıra, bir düşkırıklığını İsa Çelik'le ilişkide, bir başkasını Afşar Timuçin'in kitabında, birini de Evrensel Basım Yayın'da yaşadım. İsa, *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* kitabımda yer alan fotoğrafları için ücret istemeye kalkıştı ve fotoğrafların yeniden yayınlanması için benden yazılı bir "taahhüt" istedi. En çirkini, kendisini bugüne dek sömürdüklerini düşünüyor ve beni de bu sömürgenler

arasına katıyordu. Üstelik kitabımın bugüne dek yapılmış basımlarıyla ilgili söylediklerime inanmamakta ayak diriyordu. Afşar Timuçin, *Türk Şiirinin Kısa Romanı* adlı kitabında, benim şiirimden söz ederken, sanki estetikte böyle bir kavram varmış gibi, yazdıklarımı kurulukla niteliyordu. Evrensel Basım Yayın ise, kitaplarımı yayınlamak konusunda getirdiği öneriyi, elimde kalanları tüketme konusunda söz verdiği girişimleri başaramamanın diyeti olarak, benden satmak üzere aldığı kitapları yılın son günü kapının önüne koyarcasına geri veriyor, satılanların parasını zamanında ödememenin ceremesini de, verdiği bilmem kaç aylık çekle yine bana çektiriyordu.

2004

Yeni yıl iletileri

1 Ocak 2004 / Yeni yıl için gelen iletiler: "Yeni yıl uzun kanatlı bir kuş gibi gelsin sana." (Akgün Akova). "Sevgili yazarım, yeni yılda tüm isteklerinizin gerçekleşmesini diliyorum." (Birnur Şener). "Aynı duygular ve dileklerle..." (Ataol Behramoğlu). "Umutların yeşerdiği, dostlukların pekiştiği bir yıl dileğiyle." (Mine Ergen). "Anısı bizsek eğer bu kentin / unuttuğu türküler bizsek / acıyı rehin bırakıp bir güle / anımsatmalıyız bunları bir bir" (Ercan Günaydın). "Yeni yıla umutlarla girmek ne güzel. Sil baştan yapmadan geçmişte yaşadıklarımızın da, gelecekte yaşayacaklarımızın da bize ait olduğunu bilerek yürüyoruz yeni bir yıla doğru. İnsan yeryüzünde varoldukça eşit, özgür bir dünyaya ve mutluluklara kapıların hep açık olduğunu bilerek 2004'e merhaba!" (Mehmet Esatoğlu). "Yeni yıl sizsiniz." (Veysel Çolak).

'Karşı Pencere'

Sözünün çok edilmesi kuşku uyandırıcı. Haber yollarının belli kişilere açık olmasından. O kişiler ne yapsa söz etmek için sıraya giriliyor. Ferzan Özpetek bunlardan biri. Belli eğilimler el üstünde tutulduğu için. Cinsel eğilimler de bunlardan. Filmi görünce kuşkum yatıştı. Gerçeklik duygusu yaratıyor, izleyeni içine alıyor çünkü. Kişilerden birinin eşcinsel olmasından, öyküyü onun üzerinden bir yüceltmeye doğru sürüklemekten yine kaçınılmamış. (Burada bir ayraç açıp sormak gerek: Kanıtlama çabası, siyasal ya da ideolojik olduğu zaman niye tepki çekiyor da, cinsel olduğunda üzerinde durulmuyor?) Buna karşın, seçilen ayrıntılar, zorlamasız kurgu, konuşmaların yapay kaçmayan içeriği ve akıcılığı izleyende kendi dünyasıyla özdeşlik sağlıyor. Sanat yapıtının yargılamasında bana nicedir ölçüt olarak görünen, bu kez de doğrulanmış oldu. Film, beni tasarım yapmaya yönelten bir heyecan uyandırdı. *Bastonlu Adam*'ın evler arasında bulunan bir iç parka gitmesi, o parka bakan pencereler için ilgi çekici bir görüntü oluşturdu hemen. Oyun bahçesine dadanan çocukların, köpek gezdirmeye ya da yürüyüş yapmaya gelenlerin alışık olmadıkları; ama merak ettikleri bir görüntü. Birbirine bakan karşılıklı pencereler, birinden ötekine gidip gelen, konuşulmuş ya da kurguda kalmış bir düş evreninden sahneler, öğrenilmiş ya da uydurulmuş ayrıntılarla örgülenen öyküler. Bastona

dayana dayana parkta yürür ve dinlenmek için sıralara otururken, artık eskisi gibi vakit geçiren biri değildim. Aynı zamanda bir öykünün içinde deviniyor, gördüklerimi / duyduklarımı o öykünün içinde yaşıyordum. Köpeğini gezdirmeye gelen bir kadın, epeyce dolaştıktan sonra minik hayvanı kucağına alıp ayrılırken, bana dönüp "Çok yaşlı, yoruluyor." dedi. Ben de kaç yaşında olduğunu sorup 13 yanıtını aldıktan sonra, "Tıpkı benim gibi." dedim; bunun sonraki günlere bir hazırlık yerine geçeceğini düşünerek. İkimiz de o filmin yarattığı heyecanı o an akla getirmeden bir 'karşı pencere'ye bakmış olduk.

Telefon ve kargoyla gelen

3 Ocak 2004 / Telefon. Çoktandır uzak kalan bir ses. Geçen zamanın bende bıraktıklarını sıralıyorum. Buluşmaları, ele alınan tasarıları, basılan kitapları. Bu sayım döküm bir paylaşma güzelliğine yöneltiyor alttan alta. En çok da bir sevgiden söz açmak. Beklemediğim bir ilginin nesnesi olarak. Beklemediğim, çünkü dikkat benim dışımda bir yanaydı çoğunlukla. Birden, bir dikkat kırılmasıyla, bakışın odağına yerleşmek şaşırtıcı. Açıklamasını yaparken, temel metinlere dönüş olduğunu söylüyor Tevfik Taş.

Öyle mi? Yazılanlara bakınca kuşkulu bir durum çıkıyor karşımıza. Saptamalara ve savlara katılıyorum çoğunlukla. Ama yazılan şiirlerin bunlarla bağdaşması bana olanaklı görünmüyor. Yöneltilen ilgi, başka açıklamalar gerektiriyor o yüzden. Altında yatanı açığa çıkarmak için.

Çalınan kapı. Kargodan *Agora* dergisi çıkıp geliyor. Yanısıra *2003 Şiir Yıllığı*. Derginin yenilendiği söylenmişti. İlk bakışta göze çarpan değişik bir görünüm.

Sevdalı Buluşma'nın ortak sesini yakalamak

8 Ocak 2004 / Şiir okuyarak güne başlamak. Sezgimi yönlendiriyor. Sezgiyi diri tutmak gerekir. Dergilerde karşıma çıkan şiirlerin çoğu bulandırıyor çünkü. Onları okudukça, Pandora'nın Kutusu açılmış gibi, ortalığa saçılan temelsiz bir çılgınlık. Sözcükleri okuyorsunuz yalnızca. Sözcüklerin yan yana geldiği cümleleri, uyumu, birbirini açan, geliştiren imgeleri değil. Biri çıkmış da sanki 'ne istenirse yazılabilir' demiş, herkes buna

inanmış gibi. Bunun böyle mi olduğunu, bana mı öyle geldiğini ayırt etmek için sezgiye gereksinim var.

Sevdalı Buluşma'nın bugüne değin yazılmış örneklerini okuyarak başladım. Sezgimi sınamak için. Önce ses olarak okudum. Işığın Nabzı, O Halde, Seçim, Canlı Siper. Hepsini kavrayan ortak bir ses var. Kitabın bu bölümü 7 şiir olacak. O bölümün her şiirinde ortak bir ses. O bölümü kitabın öteki bölümlerinden de, daha önceki kitapların okunuşundan da ayıran. Hepsini kavrayan ortak ses, bir akışın tartımını içeriyor aynı zamanda. Akışı durdurmadan her örneğin kendi iç sesini arayarak bir daha okudum. Yinelenenin, üstüne vurgu yapılanın, birinden ötekine hem sürekli hem değişken yanını ortaya çıkararak. Bir çeşit çözümleme için ayrıntılara girerek.

Sezgi burada duyuruyor kendini asıl. Ortak sesi okurken, o sesin içindeki değişkenleri sezdiriyor mu her şiir? Ortak sesi bozmadan, ona neler kattığını, neleri sürdürerek neleri değiştirerek kattığını? İkişerli dizeler, uyak araştıran dize sonları hepsinde ortak örneğin. Ama bunların kurgulanışında değişimler kendini hemen sezdiriyor. Uyak araştıran dize sonları her şiirde değişik bir harfe, dolayısıyla söyleyiş yapısına yöneliyor. Kiminde aa-bb-cc dizilişiyle giderken, kiminde ab-ab-ab olarak, kiminde ab-ab-cb-cb olarak akıyor. Sonları -ı, -i, -en, -ık diye biten sözcükler kullanılmış. Dört örnek, bölümün yazılacak öteki örneklerini de sezdiriyor. Bu ortak ve iç seslerin anlamla ilişkisi, anlamın anlatımla ilişkisi ise başka sezgilere açık. İkişerli dizeler, anlamın imgelere dağıtılıp bir bütüne doğru geliştirilmesiyle ilgili. Anlam alanları ise çok değişik: 1 Mayıs - seçim - Ohal bölgesi - savaş. Her anlam alanı, ortak bir kavram aracılığıyla vurgulanan bir tavıra / saptamaya / karara / öneriye / yargıya doğru ilerliyor. Adını koymadan, çözümlemesine girmeden önce bunu sezdiriyor her şiir. Hem tek tek, hem bir arada okununca. (Sezgiye, okurken olduğu gibi yazarken de öncelik tanınmalı diye düşünüyorum. Şiirin nerde olduğunu, nerden geleceğini, neyle ilişki kuracağını seziyorsunuz. Bu sezginin ardına düştüğünüzde ise, bir yandan daha önce edindiğiniz bilgiler, görgüler, vardığınız beğeni düzeyi, bir yandan dayandığınız dünyagörüşü, seçimini yaptığınız toplumsal / sanatsal tavırlar ve bütün bunların bir araya geldiği,

birbiriyle kaynaştığı o mağma işin içine giriyor. Ayrışıklardan birleşiklere doğru bu yolculuğu bir kimyasal işleme de benzetmek olanaklı.)

Anlam alanlarını birbiriyle buluşturan ortak kavramın ise okuduğum 4 şiirde "sevdalı buluşma" olduğunu önce seziyorum. Sonra bu sezgimi her birinde tek tek doğrulatan bir gözlem yapıyorum. "Sevdalı buluşma" hazır bir kavram değil. Oluşturulmuş, oluşturulurken bir gerçekliği içermesi ve onu adlandırması istenmiş. Bir sevginin iki yaşayanını bir araya getirdiği, onların buluşmasını adlandırdığı gibi, yaşayanların yer aldığı çağa, dünyaya bakışlarını, aldıkları tavrı ve yaptıkları seçimi de, karşılaştıkları her anlam alanında bunu bir daha sınamalarını da kapsıyor. Yazılmış 4 şiirden, yazılacak 3 şiiri seziyorum. Niye 7 şiir olacağını ise "sevdalı buluşma"nın kullanım biçimi sezdiriyor. Şiirlerden birinde "bu sevdalı buluşmayla" karşılaşıyor, birinde "sevdalı bir buluşmayı" kavrıyor, birinde "bu sevdalı buluşmanın" tanıklığına rastlıyor, birinde "sevdalı buluşmaya" ilerliyoruz. Geriye kalanların da "buluşma", "buluşmada", "buluşmadan" haliyle karşımıza çıkacağını seziyoruz. Birbiri ardınca 4 şiir ("-ya", "-yı", "-yla", "-nın") sıralandığına göre, bu sıralamanın rastlantı olmadığını, 3 şiir daha getireceğini seziyoruz. Sezgimiz, bu 3 şiirin benzer biçimde değişik anlam alanlarından söz açacağına, benzer biçimde bir vurguyu gündeme getireceğine de yönlendiriyor bizi. Başladığım okumayı Ritsos'un şiirleriyle sürdürüyorum. Dergilerdeki şiirlerin 'ne istenirse yazılabilir' gibi bir çılgınlığa sürüklediğini düşünmekten beni alıkoyacak "Kurtuluş Yolu"nu sezinceye değin:

"Geceler, büyük fırtınalar. Dalgaların merdivenleri tırmandığını duyuyor evdeki yalnız kadın. Dalgalar ikinci kata çıkacak, lâmbayı söndürecek, kibritleri ıslatıp yatağa kadar uzanacak diye korkuyor. O zaman, denizdeki lâmba yalnız sarı bir düşüncesi olan boğulmuş bir insan başına benzeyecek. Bu düşünce kurtarıyor onu. Dalgaların çekildiğini duyuyor. Masada şişesi tuzdan biraz bulutlanmış lâmbayı görüyor."

Devinimli günlere dönüş

14 Ocak 2004 (İzmir) / Bir yıl sonra devinimli günlere dönüş. Bir yanıyla şiir dünyası, bir yanıyla çocuk dünyası. Çocuklarla bir arada olmanın özlemi yeniden kapımı çaldı. O uğultu; gözlerinin dikkati önünde bulun-

mak. Kimi bütünüyle çocuksu, merakın ilerlediği yolda ilk adımlarla dolu bir soru sağanağına uğramak. Aralanan kapıdan hem geçmişteki anıların serpintileri görünüyor, hem bugünkü kendim. Bugünüme bakınca, değişeni görüyorum: Elimde baston, ayakta kalma çabası. Bir de değişmeyeni: Sözlerim, onların deştiği ilişkiler toplamı. Şiir dünyası ise bir resim gibi. Bıraktığım yerde donmuş olan görüntüler, kaldığı yerden devinime başladı. O görüntülerin kıyısına iliştirilmiş bir not gibiydi ilk günkü tanıklığım. Devinim büyüyecek, belki beni de içine alıp sürükleyecek. Belki de hep iliştirilmiş bir not olarak kalacağım.

İkinci Yeni'nin çıkarttığı engeller

15 Ocak 2004 (İzmir) / Veysel Çolak'tan sorular, öğrencili ve şiirli bir güne vurulan damga. Okunduğunda önce bir merak uyandırıyor. Sonra düşen soluk lekeler. Onlardan biri önce belirginleşiyor, sonra yayılıyor yavaş yavaş: İkinci Yeni'nin çıkarttığı engeller, kurduğu tuzaklar? Yanıt için şu saptamadan yola çıkılabilir: İkinci Yeni, saçmaya açık bir özgürlük alanı önermişti. İçerik olarak doğru: Saçmaya açık. Ama biçim ve söyleyiş? Asıl tuzak orda: şiirin yapısında, kurgusunda, dizelerin birbiriyle ilişkisinde, imge kullanımında ortaya çıkardığı savrukluk, sorumsuzluk. Asıl tuzak bu: 'Ne yazarsan yaz şiir olur'a dek uzanan bir dizi halkanın doruğu. İkinci Yeni bu yanıyla konuşulmak istenmiyor. Getirdikleri sözkonusu hep. Biçimde getirdiği, yıktığının yerine koymak değil. Yalnızca yıkık bırakmak. Bugün hâlâ içinde debelenilen gevşek örgü. Yeteneksize avuntu sağlıyor. Söyleyecek sözü olmayana da. Ozanlıkta yaya kalan, kendini ozanlarla bir görebiliyor. Dağınıklıkta buna olanak var. Yapı parçalandıktan, yerine bir şey konmadıktan sonra ayrım da kalmıyor. En azından derinliğine bakamayanlar için. Ortak havuzdan çıkanlar bu tuzağa düşmediler; ama havuzun içinde debelenenler onların elde ettiği saygınlıktan yararlandılar. Hâlâ da yararlanıyorlar. Çözüm, havuzu kurutmak. Kurutmak için de, havuzla bağlantıyı koparmak gerekiyor. Cansever, Berk, Süreya, Uyar, Ayhan 'beşli'si İkinci Yeni değil. İkinci Yeni, onların çıktığı havuzda kaldı. 80 sonrasında havuz yeniden kullanılır oldu. 'Beşli'yi tek tek kendine örnek alacak babayiğit gelmiyor. Gelse, onları aşması gerekecek. O da ustalık ister. O yüzden 'Beşli'ye takılacak cesaretleri yok. Geriye havuz

kalıyor. Havuz da niyete göre yorumlanabilir. 'Beşli' havuzun koruyucu meleği..'Beşli'yle havuzun bu ilişkisi kesilip atılmalı.

Dört kardelen

17 Ocak 2004 (İzmir) / Genç ozanlar bir alev gibiydi. 80 sonrasının yıkımından etkilenmeyen dört kardelen. Başlarını çıkarmışlar, üstlerine yığılanları delip çıkmışlar. Sözleri birer alev gibi, heyecanları birer alev gibi. Beklenmedik bir buluşma. İzmir Şiir Günleri'nin bize verdiği bir armağan. 'Emeğimiz boşa gitmemiş, yolumuz yarım kalmayacak' dedirten. Gelecek günlerin ışığını gösterdiler bize. Bir an, artık yaşamadığımız günlere gitmiş de oradan bugüne bakmış gibi olduk.

Oy ve gerekçe

31 Ocak 2004 / Yılın ilk şiir seçimi. Tevfik Taş'tan *Allahtan Başka Kimse Yok mu* için: Yaşamın ya tümüyle ıskalandığı, ya iç karartan bir sınırlamayla sözcükler arası bir ilişkiye indirgendiği ortamda, önce cesaretiyle dikkatimi çekti. Bu cesaret, Irak'ta yaşanan güncel gerçekliğe ilgi göstermekle başlıyor, geçerlikte olan şiir oluklarından hiçbirine yüz vermemekle sürüyor, Türkiye'den çok Arap ülkelerinde yazılan sereserpe bir söyleyişe ve yinelemeli bir akışa yaslanmış, söylencesel bir şiire ulaşıyor. Karşısında nasıl bir tavır takınacağıma çok açık karar veremedim. Dağınıklığı karşısında, bütünsel tutarlığı yeğleyen bir kişi olmaktan bir an vazgeçebilir miyim diye düşündüm. Sonunda, içinde bulunduğumuz ortamın kısırlığı ve vurdumduymazlığı, böyle bir cesareti önemsemeye beni itti. Yaşam üzerine doğrudan söz söylemenin, bunu yaparken hiçbir şeye yaranmaya kalkışmamanın ödüllenmeye değer olduğunu, bundan doğacak bir suçlama gündeme gelirse göze almam gerektiğini düşündüm. Oyumu bu dosyaya veriyorum.

Zeynep Uzunbay'dan *Kim'e* için: Şiirin yaşamdan değil şiirden çıkarıldığı, sözcüğü önemsemenin ortak bir kullanıma yol açtığı, nerdeyse her söze başlayanın geçerlik kazandırılan bir usdışılığın ve sorumluluk tanımazlığın ortak havuzundan beslendiği bir ortamda, değişikliğiyle dikkatimi çekti. Bu değişikliğin değişiklik olsun diye yapılmadığına beni inandırdı.

Konuşmanın şiiri. Belki de bir iç konuşmanın. Hem konuşanı tanıtıyor bize: nereden kalkıp nereye geldiğini, nelere ilgisi olduğunu, nelerle nasıl ilgilendiğini. Hem de konuşulanı tanıtıyor: bu ülkede yaşananları, günümüzü, bunların algılanışını.

Bunları yaparken "karanlıkta örülmüş bir Türkçe" kullanıyor. Deyimleri, söyleyiş türevleri bol, ama siyah-beyaz bir Türkçe bu. Konuşanlardan, konuşulanlardan aldığını bir iç konuşmanın kıvrak ve gözükara diliyle, "Çalı Türkçesi"yle değiştiriyor. Kim'e seslendiğini kavradıkça 'kim'liğini de kavratan bir ozan beliriyor karşımızda. Oyumu verirken ikircimli bıraktı beni. Tek oyu, bölünen oya yeğlememe karşın, zorunlu hale gelirse bölünmesini çekinceli saymam.

16 Haziran, başka kavşaklara doğru

17 Şubat 2004 / 16 Haziran, kentle bir boğuşma. Fabrikalar sokağa çıkar, alanları ele geçirerek ilerler. Kavşaklar gün boyu birer birer geçilmiştir. Sonunda ele geçirilecek bir tek kavşak kalmıştır: İstanbul'un kendisi. Gün biterken o da olur.

16 Haziran, boğuşmanın geride bıraktığı bir tohumdur. Gebe bırakan bir tohum. Onun meyve vermesi, geride bırakılanın aşılmasına, yeni boğuşmaları aşılamasına bağlı. Kavşaklar ele geçtikçe yeni kavşaklara doğru yürünür. İstanbul ele geçirilmiştir o gün. İstanbul'un ele geçirilebileceğini göstermiştir. Bu kavşağın arkasından başka kavşaklar beklemektedir.

O yüzden 16 Haziran'ın kendisi de bir kavşak.

Bir dize

Demokrasi için bir dize: "*Bir ışık kıvılcımı, yıllar sonra da ışıyacak yıldızdan*"

Homeros Ödülü

Homeros Ödülü için, seçici kurulun öbür üyeleri benim cesarete verdiğim öneme katılmadı. Tevfik Taş'ın adı, bir tek Arif Damar'ın üst sırasında yer aldı. Bir de Veysel Çolak'ın en alt sırasında. Kurula İzmir'den katılanlar, başka bir cesareti yeğlemişler: Daha ne yapacağı belli olmayan

genç bir ozanı öne çıkararak. Ertan Yılmaz, bu cesareti haklı kılacak mı? Yoksa taşıyamayacağı bir ağırlığın altında mı kalacak? Zamanla göreceğiz.

"Doğa bizi geri çağırırken..."

3 Mart 2004 / *Adam Sanat*'ı karıştırırken Bertan'ın (Onaran) şu satırları yolumu kesti: "Doğa bizi geri çağırırken, insan ölçülerine göre, duyguya yer vermiyor; dolayısıyla, son yolculuğumuz bizce çok acımasız koşullarda olabiliyor."

O, bu satırları, Avni Arbaş için yazmış, hasta yatağında çekilmiş fotoğraflarının bir dergide yayınlanması üzerine. Fotoğraflardan birindeki "acıklı bakış"a değinerek.

Görmedim ama o bakışın nasıl bir bakış olduğunu kestirebiliyorum. Geçen yıl, hastaneden çıktığım gün bir benzerini aynada görmüştüm.

Son yıllarda, fotoğraflarım çekildikçe ve basıldıkça, Bertan'ın tepkisine yol açan tedirginliği ben de yaşıyorum. Çekenler ve basanlar umursamadığına göre, engel olmak bize düşüyor. Her makineyi eline alıp karşımıza geçene izin vermemeli, çekilen fotoğrafları da gördükten sonra basılmasına karar vermeliyiz. Çekenin iyi niyetine, bu eylemi bir sansür diye nitelemesine aldırmadan.

Ne incelikli bir saptama: "Doğa bizi geri çağırırken..." Önce donatıyor, elinden geleni esirgemiyor. Sonra birer birer geri alıyor verdiklerini. "Duyguya yer vermeden" hem de. "Son yolculuğumuz" ona göre değil, ama bize göre "çok acımasız koşullarda" olabiliyor. İşte fotoğraf burada giriyor işin içine. O "acımasız koşullarda" ortaya çıkan görüntüyü bize bıraksınlar. Yaşamak yeterli değil mi, başkalarını buna tanık etmeye ne gerek var?

Önce okullar, sonra şiir

17 Mart 2004 (İzmir) / Üç gün oldu. Önce okullar, öğrenciler. Kitaplar okunmuş, sorular hazır. Buluşma heyecanı içinde hepsi. Şiir yazılmış benim için. Öykülerden seçilen kimi sahneler için resim yapılmış. Örnekleri elimde.

Bugün izlence yok. Güneşli, güzel bir gün. Odamın balkonunda oturdum. Ağaçların üstü göğe açılıyor. Uzak tepelerle çizilmiş yatay bir görünüm. Gözümü dolaştırdıkça içim genişliyor.

'Söylenen'e güvenmek

Şiir yazdım bugün. İstanbul dışında var mı daha önce? 'İki kişilikportre'ye bir çizgi daha. İlerleyecek, ortaya iyice çıkana değin. Yirmi yıl önceyi anımsıyorum. O zaman da böyle bir olanak yakalamıştım. Kısa sürede 60 şiir. Araya giren görüntülerdi onlar. Ben yazmıyordum, onlar kendilerini yazdırıyorlardı. Gördüğüm her şey nerdeyse. Şimdi de öyle. Gördüğüm değil, okuduğum. Okurken bir çağrışımla götürüldüğüm. Yirmi yıl kadar önce, toplumu saran psikoloji elle tutulur haldeydi. Her şeyde görünüyordu. Somutlanan psikoloji. Şimdi çağrışımlar, portreye götürüyor. *Sevdalı Buluşma*'nın arka yapısında yer alan portreyi açıklığa kavuşturuyor her şiir. *Sevdalı Buluşma*'yı oluşturan insan sıcağını.

Bugün yazdığım şiiri, 15 yıl önce de yazmıştım. Olay aynı. Olaya götüren, değişik. Olaydan damıtılan da. *Portre*'ye bir çizgi daha:

[*Üstünü örttüler bir çocuğun. Anlamadılar*
örtülen çocuk değildi. Boğulup kalan
bir dünyaya-geliş çığlığıydı, bir sessizlikti
fırlayıp çıkmak isteyen boğazından, gökyüzüne
bir bakış, dallarını aralayıp rüzgârın.

Üstünü bir şiirle örttüler. Görmediler
açılıp kapanan dudakları. Suskunluğun
oyup boşalttığı bir okyanusta, sularla
dibe inen ve bir daha yükselmeyen son ışıltıları.
Bilmediler onu nasıl çıkarmak istediğini
örtülen şiirin altından, nasıl soluk verdiğini
dudaklarına, yeniden su yüzüne çıksın diye ışıltılar
okyanusu nasıl doldurduğunu gözyaşlarınla.

Nasıl bir çizgi daha ekleneceğini görüntüne,
hiç karşılaşmadığın bir çocuk için bile
gözyaşı dökecek kadar yüreğindeyse yeryüzü.]

Olay aynı. Olayda söze dönüşen, bu kez öyküsüz. 15 yıl önce öyküden vazgeçemezdim. Şimdi geçiyorum. 'Öykü bilinmese de olur'u yazdım. Çünkü 'öykü bilinmeden' söyleyeceğim var. Söylenene güveniyorum. Okuyan, öyküyü bilmeden de almalı altı çizilen duyguyu. Kafasını öyküye takmadan, araştırmaya kalkmadan. Bunu sağlayacak gücü olmalı şiirin.

Telefonlar

Biri Hollanda'dan. Şiirlerimi çevirecek kişi, önümüzdeki hafta geliyor. Birlikte çalışmak için. Bu yılın izlencesinde ana tasarı benim kitap olacakmış. Öyle diyor Cem Duman.

Yemekten sonra yürüyüş

Konuk kaldığım yeri çepeçevre dolanıyorum. Bir dikdörtgen çizerek. Çevreyi tanımaya çalışarak. Karşıyaka, İzmir'de bağımsızlığına düşkün bir ilçe. Homeros'un doğum yeri olduğunu bile ileri sürüyor. Kentin sanat etkinliğine katkı sağlamak değil, etkinliği tek başına yapmak istiyor. Adını 1. Karşıyaka Şiir Kurultayı koymuşlar o yüzden. Sürdürme niyetinde olduğunu vurgulayarak. Belediye başkanı yeniden seçilmeye aday olmasa da, yeni seçilecek başkana güveniyorlar demek ki.

Katılımcılar gelmeye başladı. Yürüyüşten döndüğümde Afşar Timuçin'le karşılaştım. Kahve içtik birlikte. Amerika yolculuğunu anlattı. Indiana Üniversitesi'nin CIA ile ilişkisini. Bir de mason olmamakta direnişinin başına açtığı belâları.

Günün özeti belki şöyle yapılabilir: Her zaman anımsanabilecek, bütün çirkinliklere, olumsuzluklara, kötümser edici sorunlara karşılık insana direnç aşılayabilecek kadar güzel ve kanın damarlarda dolaştığını duyuran saydam bir gün.

Şiir ve Toplumsal Kavrayış

20 Mart 2004 (İzmir) / Bildiri sunma günü. Okumak yerine bildirinin içeriğini açan konuşmalar isteniyor. Ben de uygun davrandım, bildiri konusunu açmaya çalıştım. Şiir ve Toplumsal Kavrayış. Neydi beni 'toplumsal kavrayış'a götürenler?

Biri, şiirin yapısıyla ilgili. Organik şiire vurgu yapmak için, Sabahattin Eyuboğlu'nun divan şiiriyle ilgili saptamasına ve Tanpınar'ın üniversitede dile getirdiği gözleme uzanan yolculuk. Birinin, dayandığı tespih benzetmesini andım. Ötekinin, doğaya oturtulan sağlam yapı örneğini, omurgası olan canlılardan geleceğe bir iz kaldığı gözlemini.

Bir başkası, ozanın ve şiirin bilinçle ilişkisi. Bilinçlenmekle bilincin sürekli aşındırılması arasındaki bağıntı. Kumsalda açılan izler, denizin sürekli o izleri silmesi, yeniden iz açma gerekliliği. Bilincin durmadan üretilme zorunluluğu.

Karanlıktan çıkıp gelen

25 Nisan 2004 / Karanlıktan çıkıp geldi. Bir genç kız. Medine Akbaş. Tiyatro yapıyordu ve *Oğulları Öldürülen Analar*'ı tek başına sahneye çıkarmak istiyordu. Öğrenmek istediklerini konuştuk. Ne yapacağını, nasıl yapacağını kestiremiyordum. Dün akşam onu sahne üzerinde izleyinceye kadar...

İlk denemesini Hollanda'da yapmıştı, orada bulunamamıştım. Tasarısının ayrıntılarını ve aldığı sonucu kendi anlatımlarıyla biliyordum ancak. Dün akşam kendi gözlerimle görünceye kadar...

Seçtiği yolda, oluşturduğu tasarıda her şeyi kendi başına üstlenmiş görünüyordu. Giysi tasarımı yapmış, müzik seçmiş, ışık düzenlemesini gerçekleştirmişti. Sahne üstündekilerin yanısıra bir de dışındaki işler vardı. Salon bulunacak, bilet ve afiş bastırılacak, duyuru olanakları yaratılacaktı. Hepsine kendi koşturuyordu. Yardım edenler olmuştu kuşkusuz; ama onları da bulan ve devinime sokan kendisiydi. Bunların altından nasıl kalkacaktı, merak ediyordum. Dün akşam aldığı sonuca tanık oluncaya kadar...

Oğulları Öldürülen Analar, sahneye çıkarılma konusunda beni sevindirmişti hep. Kendi gönüllülerini kendi yaratmıştı. Eskişehir'de, Adana'da, Ankara'da izleyebildiğim, Almanya ve İngiltere'de izleyemediğim gecelerde seyirciyle buluşmuş, beni de, şiirimi de buluşturmuştu. Dün akşam yeniden buluşuncaya, buluşturuncaya kadar...

Medine Akbaş, tek başına her şeyi üstlenen ufak tefek, genç bir kız. Dün akşam sahnede daha ilk görünüşünde bunun böyle olmadığını düşündürdü. Ufak tefekliğinin değiştiğini, sahneyi doldurduğunu gözledim ilk olarak. Sözcüyü konuşurken başka bir görünüme bürünüyordu. Her anada yeniden değişiyor, yeni bir kimlik ediniyordu. Oyun bitip de alkışları paylaşmak üzere beni de sahneye çağırdığında, onu yeniden ufak tefek göreceğime inanmıyordum. Sahne boşalmıştı, o yine kendi boyutlarına dönmüştü. Orada, yan yana dururken, bunun şaşkınlığı içindeydim. Şimdi, bu değişimin, sahne üzerindeki başarının kanıtlarından biri olması gerektiğini düşünüyorum. Kendi dışına çıkabilme, konuştuğu kişi olabilme başarısının.

Salonda otururken, ağzından çıkacak ilk sözcükleri heyecanla beklemiştim. Benim söylediğim gibi mi söyleyecekti? Sözcükler üzerinde yaptığım vurgular, dizeler arasında kurduğum ilişkiler onun ağzında da ortaya çıkacak mıydı? Daha da önemlisi, söylenenlerin sözcüklerde gizlenen arkayapısına alıp götürecek miydi? Daha ilk sözcükler, bu beklentileri yerine getireceğinin habercisi oluverdi. Bu kez heyecanla izlemeye başladım. Ama heyecanımın kaynağı artık söylediklerimin yaşama geçtiğini, geçebildiğini duyurmasıydı. Baştan sona, bana 'bu ancak *böyle* söylenirmiş, ben de *böyle* söylemişim' dedirten bir sınav vermiş oldum. Kimi sözcüklerin okuyana zorluk çıkardığı, kimi vurguların gerekli çağrışıma hizmet etmediği türünden kaygılar bırakmadı geride. Yalnız bu bile, sahne başarısı için bir kanıt olabilirdi. Sözümün, şiirimin, yüreğimin sahneye çıkmasını, çıkarılmasını sağladığı için. Sahne üzerinde, izleyenlere birkaç söz söylemekle yüz yüze kaldığımda, bunun altını çizmeye çalışarak, bizden sonraya taşınacak bayrağın yeni bir ele kavuştuğunu vurguladım.

Dün akşam eve dönünce, elime yeni geçen *soL* dergisinde, gösteriyle ilgili satırları okurken bir başka sevinç yaşadım. *Oğulları Öldürülen Analar*'ı niye seçtiği sorulduğunda, "Sırf Türkiye'nin değil, yeryüzünün gerçeğiydi anlatılan" demiş Medine Akbaş. Sonra eklemiş: "Tek bir acıyı öne çıkarmayan dokusu bence önemli. Ölüm duygusunu anlatırken üretmenin, var etmenin sonucu ortaya çıkan bir bireyi gerek toplum gerek siyasi ortam gerekse koşullar nasıl yok ediyor? Bu bir kadın üzerinde, onu büyütüp

geliştiren anne üzerinde nasıl bir etki yaratıyor? Bu sorunlar beni etkiledi. Ayrıca hiçbir hikâyede gereksiz bir ağlama, sızlanma yok; mevcut durumu anlamaya, eleştirmeye dönük yaklaşımlar var. Mevcut problemlere birlikte nasıl çözüm aranır, ya da birlikte nasıl hareket edilir noktası."

Bu doğrultu, birkaç gün önce okuduğum *Evrensel* gazetesindeki söyleşide de vardı. "Burada, anaların ağlayan değil sorgulayan bir tavrı var. Niye böyle olduğunu soruyorlar. Temelde de olan bitene 'dur' deme umudu var. Başkaları bu acıları yaşamasın, ölümler yazgı olmasın umudu..." demişti.

Sevincim yalnız sahneyle sınırlı kalmadı böylece. Dün akşam onu sahnede izlerken düşündüklerimin, şiire bakış, yorumlayış açısından gösterdiği bu yaklaşımla, sahip çıktığı değerlerin, söylemek istediği sözün, yapmak istediği vurgunun içeriğiyle bir kez daha doğrulandığı ortaya çıktı.

İç içe ayraçlarla

23 Mayıs 2004 (Semizkumlar) / Ayraçlarla çevrili yaşıyorum bir süredir. İç içe ayraçlarla. En dışta, beni yurt dışına taşıyacak bir tasarı. Şiirlerimin Hollanda'da yayınlanmak üzere çevrilmesi. İçe doğru, yeni halkalarla ilerleyen: Yayın sırasına girmiş kitaplar. Kendimle ilgili olanların başında *Baba ile Kız*'ın yeni basımı. Papirüs'ten. Onu *Şiir ve Yaşam*, seçilmiş şiirler (adı şimdilik yok) izleyecek. Alkım'dan. Çocuk kitapları da Tudem'de gün ışığına yönelik. Yetmiyormuş gibi yeni yayınevleri arayışı da sırada: İş Bankası, Bulut Yayınları gibi. *Sevdalı Buluşma* yayınlanmaya hazır olduğunda bunlara başka yayınevleri de eklenecek.

Şiirin yazılışını sağlayan öykü

Ayraçların odağında ise yeni yazılanlar. Bunun en gelişmişi *Sevdalı Buluşma*. İki bölümden ilki çoktan hazır. İkincisi hızla bütünleniyor. Her ay yenileri eklenerek yazdıklarıma. Benim için önemi, şiirin yazılışını sağlayan öyküde. Daha doğrusu, o öykünün, yazanda kalanla metne geçen arasındaki dengesinde. Kısaca, 'yazanda kalan' artıyor. Bugüne dek korkutuyordu, şimdi korkutmuyor. Başka bir deyişle, okura güvenim arttı mı demeliyim? Metne geçen öyküyle yetinişim, bana ne sağladı? Bunu şiirler bütünlenip kitap çıktığında göreceğim. Şimdiden kimi belirtiler yok değil.

Okuduğum kişilerden (Ülkü Tamer, Enver Ercan, M. B. Mısır vb) aldığım izlenimler olumlu. Bunun yaygınlaşacağını umuyorum.

Sevdalı Buluşma'nın, gelişirken ortaya koyduğu: Düzyazı-şiir ile 'geçişli dize yapısı' arasındaki denge. Yapmak istediğime elverişli. Nereye değin gidebilir? Kitabı edinemedim; ama Ahmet Oktay'ın *Hayalete Övgü* kitabını okursam, bu soruya yeni bir yanıt oluşabilir. O kitapta, ozanın kendi yaşamına 'geri dönüp baktığı' anlaşılıyor. Bu bakışta, irili ufaklı doruklar ve bunların öykülenmesi sözkonusu. *Sevdalı Buluşma*'da ikinci bölüm, böyle bir açılıma olanaklar biriktiriyor. Birikim, beni yeni bir tasarıyla yüz yüze getirmeye uygun. Kendi yaşamıma bakabilirim ben de. Bu sabah su yüzüne vurdu iyice.

Başka bir odak

Kuşatıcı ayraçlar, daha başka bir odağı da sarmayı sürdürüyor. *Yasakmeyve*'de bana ayrılan bölüm yayınlandı bu ay: Bir söyleşi, bir yazı, 4 şiir ve belgelerle fotoğraflar. *Ünlem*'in gelecek sayısında başka bir söyleşi yer alıyor. *Kum* dergisinden de öneri var.

Mektuplardan yapılan bir derleme, başka bir boyut bütün bunlara. Fahri Erdinç, yıllar önce (1984) derlemiş kendisine yazılan mektupları. Bana bıraktığı görev, onları yayınlamak. Dizildi, basılmak üzere. Benim elim onların üstünde şimdi. İlk okuduğumda yıllar öncesine (1970'lere) yuvarlanıp gittim. Aynı zamanda anılara, yaşamöyküsüne, gezi izlenimlerine, portrelere, verilen sözlere: Uzun bir yolculuk. Sonra bir telâş: Ne zaman altından kalkılacak?

Bu sabah, bir ayraç daha açıldı: F. Erdinç'in kendi yazdıklarını derlemek. Uzun bir liste. Hepsini tek tek arayıp mektupları istemeliyim.

Kısa bir değerlendirme: 2004, dolu bir yıl olacak. Belki de önemli bir dönemeç.

Nâzım'ı doğru okumak

3 Haziran 2004 / Nâzım Hikmet için akşama sahneye çıkacağım. Ne istediklerini mi öğrenmeli, 'ne söyleyebilirim'i mi düşünmeli? Ne istedik-

leri bilinmiyor. Akşam orada bulunmamdan başka. Şiir mi okumalı, konuşma mı yapmalı? İstek, yanıt vermiyor. Karar bana bırakılmış.

'Ne söyleyebilirim'e geliince, aklıma ilk düşen, Nâzım'ın doğru okunmadığı. Nereden çıkarıyorum? Doğru okunsaydı, bugün yazılan şiir böyle olmazdı. 80 sonrasının ortalama şiirini yazanlar için söylemiyorum. Onun dışında kalanlar için.

Nâzım'ın şiiri, doğru okunsaydı, onun her şeyden önce bir ozan tasarımı olduğu görülürdü. Bu tasarımın hangi gelenekten geldiği. Zincire nereden eklendiği. Ne değişiklik getirip neyi nasıl gerçekleştirdiği.

Bu değişiklik doğru okunsaydı, kavga kavramının yüzölçümüyle şiirin yüzölçümü arasında kurduğu koşutluk çıkardı su yüzüne. Her ikisinin de yaşamla birebir örtüştüğü.

Yaşamda bulunan her şeyin şiirde de olması, insanın yaşadığını şiirde araması ve bulması, ozan için bir seçim alanı. Bunu seçen ozan, kavgayı yaşamın bütün alanlarında yapmış olmayı seçiyor. Bunu seçen ozan, şiirin türsel bütün alanlarında yazmayı seçiyor.

Nâzım'ın şiirini eksiksiz okumak, bütünlüğü görmekle eşdeğer. Yaşamla şiir arasındaki bütünlüğü. Şiirin kendi içindeki bütünlüğü. Bütünlük, ozanın yaşamıyla yazdıkları arasında. Bütünlük, şiirin söylediğiyle söyleyişi arasında.

Nâzım'ın şiirini eksiksiz okumak, çokseslilliği duymakla eşdeğer. Çokseslilliğin niye gerekli olduğuyla. Çokseslilliğin çağdaş yaşamı kucaklamak ve dile getirmek için kaçınılmazlığıyla.

"Şiir Yaşamdan Uzak Artık"

Bir şiir kitabı dolayısıyla yazılmış yazının başlığı bu. Prof. Dr. Tuna Ertem imzalamış. Sözkonusu kitap: Açılmış Kanat. Ozanı Salih Bolat. Altı çizile çizile okunacak bir yazı. Ozanın ilk kitabı (12 Eylül'den hemen sonra yayınlanan) siyasal bir söylemle (biraz) çıkıyormuş karşımıza: "Dili daha soyut, genel ve kavramsal."

Sonraki kitabı (üçüncü) 'bireysel duyarlılığa, gerçek şiire' yöneliyormuş. Bireysel bir sorgulama başlıyormuş çünkü: İmgeler somutlaşıyor. 'Bir sorgulayıcı şiirsel duruş' ne getiriyor: *Bireysel "çıkışsızlıklar", tıkanmalar, biraz varoluşsal, biraz da mistik bir hava.*

Burada durup geriye dönüyor ve yeni okuduğum bir kitabı anımsıyorum: 1980'den sonra dünyada esen ve en sivri ifadesini postmodernizmde bulan şiddetli ideolojik rüzgâra göre, dünyayı bir bütün olarak algılamak ve anlamak olanaklı değil. Yaşamdan bir anlam çıkarmak da öyle. Yaşam, tek tek bireylerin bölük pörçük deneyim parçacıklarından oluşur çünkü. Anlaşılmayan bir dünyayı değiştirmeye çalışmak ise tümüyle anlamsız bir çabadır. Bu çabanın anlamsızlığı Sovyet sosyalizminin çökmesiyle doğrulanmıştır. Dünyayı bir bütün olarak açıklamayı ve değiştirmeyi amaçlayan sosyalizm ölmüştür. Anlaşılmaz ve anlamsız bir dünyada özlenebilecek, uğruna savaşım verilecek bir gelecek olamazdı, olmadığı da işte kanıtlandı.

Kitabın yazarı, hem bu ideolojik rüzgâra, hem de onun getirdiği şiire 'karşı durmak' gerektiğine inanıyor. Ona göre, dünya anlaşılabilir bir bütün olarak algılanıp yorumlanabilir ve şiir de bu dünyayı yansıtmalıdır. Şiir dünyayla ve insanlarla ilgili olmalıdır, sözcüklerle değil.

Yeniden durup bu sabah okuduğum yazıya bakıyorum: Yazının saptadığı değerlendirmeye ozan ne diyor? İlk kitaplarının, okuru duygulandırmak için yazılan şiirlerden oluştuğunu düşünüyor. *Oysa*, diye hemen ardından ekliyor, *sanat her şeyden önce bir biçimdir ve bireysel bir etkinliktir. Şiir her şeyden önce dili biçimlendirmektir. Dayandığı bir sav giriyor burada araya: Anlam oluşturmak için şiir yazmak, şiirin dışına çıkarır bizi.*

Peki, sanatın bir işlevi olabilir mi? *Elbette, sanatın başlıca işlevi, etkilemektir.* Nasıl bir etki? *Ama bu etki, her sanatın kendi söylem biçiminin bir sonucudur.*

Sözkonusu şiir olduğuna göre? *Önce dil üzerinde konuşmamız gerekir. Şiirin malzemesi dildir. Dili oluşturan sözcükler, şairden önce ve onun dışında zaten vardır.*

Peki, onları nasıl kullanmalı şiir yazmak için? *Anlamların taşıyıcısı olan sözcüklerin kendilerini değil de, onların içindeki anlamı kullanarak şiir yazmaya çalışırsak, gerçekten şiirin dışına düşeriz.*

Niye? *Çünkü okuru duygulandırmak, okura duygu aktarmak bir yığın başka kolay yoldan yapılabilir.*

Bu yargıya ulaşılması bir gözlem sonucu mu? *Zaman içerisinde, "duygu"nun, Türk şiirinin bir zaafı olduğunu gördüm. Şiiri kuşatan ve gerçek yatağına girmesini engelleyen bir virüstü.*

Ozanın, yazıdaki belirlemeye katıldığını da anlıyoruz: *Evet, geriye doğru baktığımda, şiirimin genel ve soyut olandan, tikel ve somut olana doğru aktığını görüyorum.*

Bugün geldiği noktada ise, *yaşantıların eylemlerle anlatılmasından çok, anlamın görsel tasarımlarıyla, yani imgelerle yansıtıldığını görüyor.*

Prof. Dr. Tuna Ertem, Salih Bolat'ın da gerçeğin gizemini çözmeye çalışan bir ozan olduğu kanısına varıyor ve ekliyor yazısının sonuna: *Ama evren ve yaşam gerçeği içinde, yine de insanı selâmlayan bir ozan.*

Bense bu akşam Nâzım Hikmet'le ilgili ne söyleyebilirim acaba?

Kıyıda, suskunlukla

20 Ağustos 2004 (Semizkumlar) / Deniz kıyısında oturuyorum. Kimseler yok. Kıyıya vuran dalgaların sesinden başka. Suskunluk yalnız kıyıda değil. Elime kalem almadığım iki ayı aşkın bir süreci de kapsıyor. Bir 'yazı suskunluğu'nu.

Özetlemeye kalksam, neler diyebilirim? Seçici kurulunda bulunduğum bir masal yarışmasının önüme yığdıklarını okumak zorunda kaldığımı mı? Birkaç kez buradan ayrılıp kente indiğimi mi? Günübirlik ya da birkaç geceliğine konuk olanları mı? 'Hiçbir şey yapamadım' duygusunu mu? Arada bir yoklayan, kimi zaman 'kalıcı' olabileceğini düşündüren sıkıntı ve kaygıları mı? Önce futbolla, şimdi de olimpiyat oyunlarıyla kapımı çalan spor heyecanını mı? Belki en göze görünmeyenini anmalıyım. Şu an oturduğum yerde, kimi sabahlar oturup yazdığım şiirleri. Elimde Ritsos'un

kitabı. İlk dizelerin sıralandığı bir dizine göz atarak, oradan seçtiğim bir dizeye göre okumaya başlayarak güne girdim çoğu kez. Ritsos'un şiiri, deniz kıyısına inmiş bir bulut gibi. Önce göz gözü görmeyen bir kuşatılmışlık. Sonra nereden çıkıp geldiği seçilemeyen bir ışıma. O ışıma...

Uzun bir aradan sonra

30 Aralık 2004 / Uzun bir aradan sonra nasıl başlanır? Bir çeşit özet gerekiyor. Ama günlük yazmanın bağışlamadığı tek şey özet. Yaşam özetlenebilir mi?

Son satırlar 20 Ağustos'u gösteriyor. O günü anımsıyorum. Yaz boyunca sık yaşadığım bir şeyi yazmaya niyetliydim. Sabahları indiğim deniz kıyısında, sonu çoğu zaman şiire ulaşan okuma ve yazma evresinden söz edecektim. Okuma hep Ritsos'un kitabıyla başlıyordu. Bir buluta giriyordum onu okurken. Sonra bir ışıma oluyordu, bir sözcüğü başka türlü görüyordum birden. O zamana değin hiç görmediğim, hiç yaşamadığım bir yükle çıkıyordu karşıma. O yükün çağrışımıyla. Okumayı bırakıp yazmaya başlıyordum. Karaladığım satırlar bir yolculuğa çıkarıyordu beni. Kimi zaman orada başlıyor orada bitiyor, kimi zaman sonraki saatlere, günlere sarkıyordu. Ama sonuç hep vardı ve bütün yaz bu böyle sürüp gelmişti. 20 Ağustos günü buna değinmek istemiştim. Sonunu getiremediğim anlaşılıyor. Başladığım cümleyi bile bitirememişim. Ne oldu? Biri mi geldi, birinden çağrı mı aldım? Sonra niye sürdürmedim?

Bunlar bilinmiyor. Daha sonra başıma gelecekler de. 11 Ekim'e kadar epey vakit var oysa. Yeniden dönebilirmişim o satırlara. Ya da yeni sayfalar açabilirmişim. Ama olmamış. Bir bakıma üşengeç davrandım diyebilirim. Bir bakıma da doygunluk engel olmalı. *Sevdalı Buluşma*'ya eklenenler artıyor ve kitap neredeyse elle tutulur hale geliyor. Bir yandan da yazdıklarımı dergilerde basılmış görüyorum üst üste. Nicedir yaşamadığım bir üretkenlik. Onun doygunluğu olabilir.

Geri alınamayan bir adım

Daha yıl bitmeden yılın verimli geçtiğine karar verdiğim açık. 11 Ekim'e değin bu böyle. Ama o gün, öğle yemeğinin hemen ertesi, bir adım,

her zamanki gibi, sıradan, hiçbir özelliği olmayan. Geri alınamayan bir adım. Belki de geri almayı çok istediğim.

O adımla, yeniden dünya değiştiriyorum. Çünkü yeniden sayrılar dünyasına geçiyorum. İnanılmaz. Kim söylese inanmazdım, kime söylesem inanmazdı. Bir adım attım, dünyam değişti. Sağlıklılarla sayrıların dünyası arasında o kadar ince ki ayrım. Birinden öbürüne geçerken en ufak bir ses bile duyulmuyor. Bir bakıyorsunuz, artık orada değil öbür yandasınız.

Attığım adımdan sonra, artık ayağıma basamayacağımı bir kez daha, şaşkınlıkla ayırt ediyorum. Duvara tutunarak iskemleye oturuyorum. İçeriye, o sırada mutfakta bulunan eşime sesleniyorum. Yabancılık çektiğim bir sesle. Onun verdiği destekle yatak odasına gidebiliyorum zar zor. Yatağa uzanmak için.

Sonrası bir dizi telefon. Hastaneye götürülmek üzere, kapıya gelen araca indiriyorlar beni. Yardıma koşan tanıdıklar, nedense göz göze gelmemeye çalışıyorlar. En son, o sakıngan bakışlar kalıyor belleğimde. Oysa daha o sabah görmüştüm çoğunu. Aynı dünyanın insanlarıydık. Ama o an, aynı dünyada değilim ben onlar için. Belki o yüzden kaçırıyorlar gözlerini. Kapıda bekleyen araca şaşkınlığım, öfkem, düşkırıklığımla birlikte yüklendim. Bindim diyemem; çünkü adım atamıyordum. Semizkumlar'dan çıkarken, son kez bir göz atıyor duygusuyla bakmak istedim. Oralarda yaşayanların arasından çıkıyordum artık. Araç, başka bir dünyanın temsilcisi olarak götürüyordu beni.

Devlet hastanesinde röntgen çekilene değin, çok küçük de olsa bir 'acaba' payı taşıyordum. Röntgene bakan doktor, sanki bir onarım olanağı varmış gibi konuştu. Silivri'den İstanbul'a geldikten, ilk hastaneme ulaştıktan sonra da bu olanak umudu sürdürüldü.

Yeni bir ameliyattan başka, yapılacak bir şey olmadığı anlaşıldı sonra. O andan başlayarak, birbuçuk yıl önce yaşadıklarım yeniden karşıma çıktı. Aynı odalar, aynı yataklar, aynı doktorlar. Aynı olmayanlarla da karşılaştım: daha uzun süreli ameliyat, daha tehlikeli bir ameliyat sonrası, daha zorlu bir iyileşme süreci.

Sayrılar dünyası, daha önce bıraktığım gibiydi. Acıları, öyküleri, ilgileri, ilgisizlikleri, delik deşik uykuları, koğuş kokuları, yatak arkadaşları, ziyaret saatleri, paylaşılan yazgılar, çekilen sıkıntılar, hiç bitmeyecek sanılan umarsız bir bekleyiş vb.

Üç hafta sonra, sayrılar dünyasının duvarı çatladı. İlk ışık göründü. Eve yolculuk. Apartman komşuları ilki kadar duyarlı davranmadı bu kez. Sanki bana ayrılan ilgi payını kullanmıştım ilk ameliyattan sonra. Doktorlardan birinin dediği gibi, ayağım alışmıştı.

Şimdi, bu satırları yazarken, aradaki bir sürü ayrıntıyı atlamış oluyorum. Ama yukarıdaki satırların aylar sonra ortaya çıkması gibi, onlar da bir gün yazıya geçebilir. Önemli olan, bunları ortaya çıkaracak yazı fırsatları yaratabilmek. Savaşım, sayrılar dünyasından sağlıklılar dünyasına dönmek için değil. Asıl savaşım, yazmayı sağlıklı bir ilişkinin yansıtıcısı yapmak.

Sağlıklı bir ilişkinin erdemi

Kapalı kalmak, günlerimi belirli devinimlerle sınırlı geçirmek bana yeniden bu ilişkinin erdemini özletiyorsa ancak o zaman sayrılıktan bir şeyler devşirmiş olacağım. En kötüsü, acılarla boğuşmak ve sınırlılığa boyun eğmek değil, bunlara alışmak ve yakınmaya sığınmak, 'kendine acıma'nın ve yakınmanın çemberinde dönüp durmak. Bir duvarın ardında o duvarı yıkmanın eylemi de bulunuyor. Duvar yıkılınca sızan ışıkta o erdemi görmeyi özlemeliyim.

Zaman zaman gözümün önüne geleni şimdi yeniden canlandırıyorum. Duvarlarla çevrili, bölmelerin dolambacıyla kuşatılı bir uzamda dönüp dolaşmanın gözlerden esirgediği bir genişleme sınırına doğru yükseltiyorum bakışımı. Tıpkı bir kameranın, bakış açısını genişletmek üzere, yukarıya doğru yükselmesi gibi. O zaman duvarların ardı da görünüyor. Yükseliş daha yukarılara çıktığında, bulunduğumuz uzamın sislendiğini, giderek seçilemez olduğunu gözlüyoruz. Yaşamımız, bulunduğumuz yer, onun dışına çıkıldığında ulaşacağımız görüntü, taşıdığı anlamlardan da uzaklaşıyor. Çok önemli olduğunu düşündüğümüz bir şeyin o kadar da önemli olmayacağını görebiliyoruz. Odaktakinin bir ayrıntıya indirgendiğini kavrı-

yoruz. Yarın kavramı, 2005 olmaktan çıkıyor. Yüzyılların akıp gittiğini görebildiğimiz bir yüksekliğe çıkan kamera, artık 2005'i göremiyor bile. 2005 bizim için 'gelecek' olmaktan çıkıyor. İçinde ne kendimiz, ne yaptıklarımız var. Bakışımızı yeniden indirdiğimizde, bizi kuşatan duvarların arkasına, bölmelerin arasına döndüğümüzde, yaptığımız yolculuğun bizde bıraktığı tortu koskoca bir hüzün olsa da, yapacağımızın en iyisini yapmalıyız düşüncesine yeniden varıyorsak, yapacağımız en iyi şey yazmaksa yazmanın erdemini kavrıyoruz ve onu özlüyoruz.

Belki de onun için kalemi yeniden elime aldım. Kapı çalındıktan, bir kitabımın yeni basımını postacı ulaştırdıktan sonra. *Trenler Ne Güzeldir*'in özelliği de buna eklendi diyebilirim. Herhangi bir kitabın değil. Kendi çocukluğumu, bu çocuklukta önemli yer tutan annemi babamı, çocukluk evimi anlattığım ilk kitap. Belleğimde yıllarca koruduğum anıları sayfalarına teslim ettiğim ilk kitap. Yazarken aldığım tadı hâlâ damağımda taşıdığım ilk kitap. Şiir gibi, iç müziğini duyarak yazdığım, okurlara aktarabildiğim, karşılığını aldıkça yazmaya tutkuyla sarıldığım.

Elime ulaşan kitapları paketinden çıkardım. Birini açıp tek tek sayfalarını çevirdim. Harflerine, resimlerinin çizgilerine, kağıdının pütürüne, mürekkebinin aynı koyuluğu tutturuşuna, ellerde dolaşmadığı için koruyabildiği özel kokuya uzun uzun baktım. Kitabın bunu hak ettiğini düşündüm. Kitabı yazdığım için benim de bunu hak ettiğimi düşündüm. Duvarların ardına çıkaracak kadar yükselen bir kamera, ne kitabı, ne beni, ne bu ilişkiyi görebilirdi. Ve bu, hüzün vericiydi. Kameranın göremediği, gösteremediği ne varsa buradaydı, benimleydi, benim ellerimdeydi. Hüznü bir yana bıraktım, kalemi elime aldım. Bunun erdemini özlemiştim.

"Sevdalı Buluşma"nın anlamı

31 Aralık 2004 / Her yılın son günü sayım döküme ayrılır diye bir kural yok; ama bir alışkanlık var. O alışkanlığı sürdürmek istemiyorum. Yalnızca yeni bir kitaptan söz açmak yeter. Sevdalı Buluşma'nın anlamı, adından başlıyor. Son şiir kitabım 5 yıl önce yayınlanmıştı. Ondan sonraki ilk buluşma. Onca yıldır kitaplarımı kendim yayınlıyordum. Onca yıl sonra kendi yayınlamadığım ilk kitap. Ne olduğunu, nasıl basıldığını, sayfa dü-

zenini, kapak çizimini, cildini merak ettiğim. Az önce telefon açıp sordum. Yeni yılın ilk ayı içinde gün ışığına çıkacak. Elime alacağım ben de. İçeriği gibi, benim için ona dokunmak da bir sevdalı buluşma olacak. Yaşamımın bir dönemini, bir kesitini, ancak böyle dile getirebilirdim. Onun bulunduğum uzamın dışına ulaşması dileğini de. Özdemir İnce'den yaptığım alıntı, tam da buna değiniyor: "*Bir aşk mektubudur, bir sevdalı buluşmadır / milyarlarca yıl gecikmeyle gördüğümüz yıldızlar.*"

2005

Bir süredir aklıma takılan

18 Ocak 2005 / Şükran Kurdakul'un ölümü üzerine üst üste iki yazı. Ölümün yadırgatıcılığına değinmeden. Yadırgatıcılıkla alışkanlık arasında değişim olduğunun usul usul ayrımına vararak.

Hasta olduğu, artık yataktan sağ çıkamayacağı biliniyordu. İnsana en çok dokunan, bunun bilinmesi değil, kabulleniliyor olması. 'Kabullenmeyip de ne yapacaksın'a sığınılması. Kafa tutmayı kimsenin üstüne almaması. 'Kafa tutsan ne yaparsın'ı araştırmaması, göze almaması.

'Bir süredir aklıma takılan' bir daha gündeme geldi bu arada. Gerek bu kabulleniş, gerek ölümden sonra söz alma, söz söyleme edimi, geride kalanların ölümsüz olduklarına inandıklarını göstermiyor mu? Cenaze törenlerine yansıyan da bu değil mi? Uğurladıklarının tabutu başında bile, biraz sonra günü sürdürmeye yönelik konuşmalarla oyalanmak bu değil mi? Gidenin ardından sürekli orada kalacak olanın bakışı, davranışı? Sanki bir durakta yolcu ediyorlar birini, geri dönüp kaldığı yerden günü sürdürecekler?

Bunları yazmak yerine, Kurdakul'un geride bıraktığı resme bakmayı denedim. Bu bakışı kendisinin de görmesi gerektiğini ama bunu ondan esirgediğimizi düşünerek. Görüntünün ortasındalar; ama bir köşeyi dönüp uzaklaşmış oldukları için geriye bakma, olup biteni görme şansları artık yok. Ölen için değil, biz geride kalanlar kendimiz için yazıyoruz bu yazıları aslında. Bizim arkamızdan da aynısını yapacaklarına inancımızı pekiştirmek için. Cenaze törenleri bile öyle değil mi? (Şükran'ın sağlığında, cenaze törenlerine katılıma ne denli önem verdiğini, bundan ölen hakkında birtakım sonuçlar çıkardığını anımsıyorum şu anda.)

Yangın Şiirleri

Sevdalı Buluşma kitap olma yolunda ilerliyor. Basılıp elime gelmedi daha. Ama yeni bir çalışmaya başlamak için oyalanmamak gerek. Bunun için bir sürü nedenim var. Biri, takvimdeki değişim. Yıl olarak beni 70'e taşıdı. İkincisi, bu yaşa birçok kişinin ulaşamadığını yaşamöykülerinin anımsatıp durması. Üçüncüsü, yeni ölümlerin uyarısı. Şükran, son yıllarda yazma şansı bulamamıştı.

Birlikte yola çıktığım öbür tasarılardan biri, *Sevdalı Buluşma*'nın yerini almalı. Hem de hemen. *Yangın Şiirleri* olmalı bu çalışma. Yazılmış olan şiirler var, yeni yazılacaklara bunlardan geçilecek. O söyleyiş, o imgesel yolculuk kaldığı yerden sürdürülebilir. Olağanı bu. Ama bunun dışına çıkmayı düşünüyorum. Yangında yitirilenler birbirinden çok değişik. Bir yanında birbirine yakın gençler, onların kısa sürmüş ömürleri. Bir yanda sanat insanları. Her birinin geride bir yığın özelliği, söyleyiş biçimi, yarım bıraktıkları. Şiirler bu özellikleri yansıtacak düzeyde, değişik söyleyiş biçimleriyle bağdaşacak bir anlatım değişikliği taşımalı. Metin Altıok'la ilgili şiir (Adım *Metin* Olsun) buna bir örnek. Behçet Aysan var, Uğur Kaynar var, onlarla ilgili yazarsam değişik bir yaklaşım gerekir. Ozanların dışında başka sanatların insanları var. Bir ressam, bir müzikçi, bir tiyatrocu yazılacaksa onlara da yaklaşım değişik olmalı. Bir de bunların geride bıraktığı insanlar var. Yaşayanlar. Onlarda da yansıyor sözü edilecek olanlar. Tıpkı bir ayna gibi. Yakılanlara bakışla bu yansımalara bakış birbirinden değişik olmalı. Öyleyse birbirini andırmayan ama kitabı bütünleyen çoksesli, çok üslûplu, çok kesitli şiirler bir araya gelecek. Bugüne değin bütün kitaplarımın ortak çizgisinden ayrı, yalnız bu kitaba özgü bir ayrıklık, çok yaklaşımlı bir yolculuk. Yazacaklarıma karar verirken bunun önemli bir saptama, bir çıkış noktası olacağını düşünüyorum.

Sevdalı Buluşma ve değişim

23 Mart 2005 / İzmir'de yaşanan üç gün. Bir uluslararası şiir buluşmasında. Gidip döndüm. Giderken kendi adıma üzerinde durulması gereken, beş aylık bir tutukluluktan sonra zincirlerimi kırmış olmaktı. Sayrılar dünyasına bir daha girdikten sonra, üç ayı sürekli yatakta beş aylık bir tutukluluk yaşamıştım. İşte zincirleri kırmış, beş ay sonra evin dışına adım atmıştım. Biraz şaşkın, biraz heyecanlı, epeyce sakıngan. Dönüşte bir bakıma eski gezileri andırır bir yük taşıyordum. Umutla umutsuzluk iç içe. *Sevdalı Buluşma*'yı elinden tutup ilk gezisine çıkarmıştım. Yaşama gözlerini açan yeni bir canlı gibi. Biçilecek ömrün, yaşanacak yazgının ilk belirtileri çıkar gelirdi, kendini şöyle bir gösterirdi belki.

Şimdi bakıyorum, birkaç ipucu var elimde. Okuma sırası bana geldiğinde, kitaptan bir bölüm seçtim. "Güneşten ve denizden çıkıp geliyor /

ayaklarının ucuna basarak yaz" deyip okuduğum 4 şiir, beklediğim gibi, göze çarptı. Ama bunu dile getiren İlhan Berk oldu. Kitabı kendisine vermemi istedi ve değişimden söz açtı sonraki günlerde sık sık.

Değişim. Kutsallığı olan bir kavram. Nasılı ve nedeni her zaman konuşulmaya hak kazanan. Her kitabında değiştiği söylenir olmuştur İlhan Berk'in. Biçim ve biçem değiştirdiği. Kendini yenilediği. Dikkatin ondan gelmesi, önümüzdeki günler için bir gösterge.

Sevdalı Buluşma'da değişim. İlk bakışta iki yönlü. Biri yaklaşımda, biri dile getirişte. Yaklaşım, şiirin arka yapısıyla ilgili. Neydi? Şiirin bir olay örgüsüne, bir öyküye, bir yaşam kesitine yaslanması. Neydi? Yaslandığı arka yapıyı silmeden, onu görünür kılarak varolması. (Belki her zaman aynı açıklıkta değil; ama hiç boşlamadan. Bir duvar boyasının, altında kalanı örtmek yerine kusması gibi.)

Dile getiriş ise, şiir cümlesiyle ilgili. Nasıldı? Dizeyi birim olmaktan uzak tutan kümeleri birbirine bağlayarak. Seslenişin kıvrımlarına bağlı kalan bir ses örgüsüne dayanarak.

Yaklaşımda değişim, arka yapıyı yadsımakla ilgili değil. Arka yapıda yer alan olay örgüsünü, öyküyü ya da kesiti öne çıkarmayan bir tutumla ilgili. Geriye çeken ya da üstüne basmayan. Arka yapının belirginliğinden beklenti neydi, solgun bırakılmasından beklenti ne? Birinde okura güvensizlik mi sözkonusuydu, ötekinde güvenmeye başlamak mı öne çıktı? Düğüm, güvenle güvensizlik sorununda değil, arka yapının katkı sağlama oranında. Bu katkının payını değiştiren yeni bir yaklaşım.

Dile getirişte değişim, şiir cümlesinin geçişli dizelerle sağlanması. Bir cümlenin bir dizenin ortasında başlaması ya da bitmesi. Dize kümeleri arasında ses ağırlığının paylaşılması yerine, akışkanlığın birbirine eşit olmayan ataklarla bir durup bir ilerlemesi.

Değişimin nasıl kavrandığı, ileriki günlerde nasıl kavranacağı zamanla ortaya çıkacak. İlhan Berk'in heyecanı, kendi şiirinin haklılığına yeni bir kanıt bulmakla ilgiliydi. Çizgi değiştirip onun çizgisine yaklaştığımı sanmakla.

Kopkoyu bir kararsızlık

21 Nisan 2005 (Semizkumlar) / Yılın ilk haftasonu gezisi. Gecelemek için. Ne Haftasonu Evi buna hazır, ne ben. Altı ay önce hastaneye gitmek üzere buradan ayrıldığımı anımsatıyor gözüm neye ilişirse. 'Hepsini unutan ve yeniden yaşamaya başlayan biri olabilir miyim' kaygısıyla bakıyorum. Her şeye. En çok da, kendimden kalan görüntülere. Ortalığın ıssız olması bunu daha da arttırıyor. Şurada oturduğumu, şurada ayaklarımı uzatıp yattığımı görüyorum. Sabah saatleri belki. Alışverişten dönmüşüm. Gazetelerde güne ilk bakış. Ne yapacağım, nasıl sürdüreceğim kaygısı gütmeden. Belki kalkar, denize inerim. Belki üşengeçliği sürdürür, öğle yemeğine kadar uzanık kalırım.

Bu satırları yazarken balkonda akşam oluyor. Bulutların birikintisi kıpırtısız. Sanki bir kararsızlık anı. Yarın ne yapacaklarını düşünüyorlar. Karar verirlerse hızlanıp gidecekler. Vermezlerse bir süre daha kalacaklar yerlerinde. Ben de onlara benzetiyorum, içinde bulunduğum durumu. Kopkoyu bir kararsızlık. Yarın için ne karar vereceğim belirsiz. Bütün bir yazı burada geçirebilir miyim yine? Yaşananların bir benzerine daha katlanabilir miyim? Yoksa, 'bu kez değişik bir yaz olursa' diyebilir miyim? Değişiklik. Ne olduğuna ilişkin hiç ipucu yok şu anda. Geceleyip yarın gözlerimi yılın buradaki ilk sabahına açtığımda olabilir mi?

Haftasonu Evi. Adını değiştirmeli belki de. Ne demeli? Yaz Evi mi? Bütün bir yazı burada geçirmeye karar verirsem, en uygunu bu.

Bekleyen günleri görebilmek

4 Mayıs 2005 (Semizkumlar) / Yine buradayım ama son geldiğimden değişik her şey. Hava güneşli ama basınç yok. Hem geçmişe hem geleceğe bakmaya uygun. Kendimi bıraktığımda kolayca gidebilirim. Hem buradayım hem değil.

Epeyce uzun bir süredir böyle değildi. Bulutlu ve basınçlı günler yaşıyordum. Karar versem, başlayacağım birçok şey vardı. Ama veremiyordum. Kararsızlık, her şeyi birbirine benzetiyor. Hep aynı günü yaşıyorsun. Hep aynı şeyleri yapıyorsun. Hep aynı çıkmazda buluyorsun kendini. Beklentiler gerçekleşmiyor. Beklenti yok aslında. Koyu bir yoğunluk için-

de boğulup kalmışsın. Kıpırdayamıyorsun. Kıpırdadığın zaman o koyu yoğunluk seni biraz daha içine çekiyor. Kurtulmak için karar vermelisin; ama veremiyorsun.

Şimdi, yine balkondayım, göz alabildiğine uzanan maviliğin altında. Bekleyen günleri neredeyse görebiliyorum. Önümüzdeki pazar günü şiir okumak için sahneye çıkacağım. Attila Jozsef'in 100 yaşında olması dolayısıyla yapılacak bir toplantı da var. Ay sonuna doğru TYS Genel Kurulu'na katılacağım. Ay sonunda Yaz Evi'ne taşınmış olacağız. Haziran'ın ortasında eşim İngiltere'ye gidiyor, ben yalnız kalıyorum. Son bir hafta içinde Temmuz ve Ağustos aylarının kimi günleri özellik kazandı. İlkinde Didim'e, ikincisinde Bozcaada'ya gidilecek. Bu arada gelen konuklar olacak. Görebiliyorum neredeyse bütün bu günleri. Heyecan duymasam da bir iç hazırlığının kimi belirtileri uzağımda değil.

Ayak bağlarından sıyrılırsam bir 'koşu özgürlüğü' duyabilirim sanki. Özgür bırakmayanın ne olduğunu görmesem bile sezebiliyorum: bedenin kendisi, sınır getiren bir güvensizlik, yaşattıklarından kaynaklanan bir yeniden yaşatma kuşkusu. Bedende olasılıklar öylesine yoğun ki artık, onlardan biriyle aramdaki karşılaşma oranı neredeyse doruğa tırmanmak üzere. Bir göz açıp kapama süresi içinde her şey olup bitebilir.

Kendimi kaptırmadığım zamanlar buna direnebileceğimi düşünüyorum. Günümü karartmadan yaşayabilirim diyorum. Daha doğrusu, bu direnci göstermeliyim. Olasılık, engel olmamalı. Gerçekleşene değin, olasılık yok sayılabilir. Gerçekleştiği zaman da üstüne ağırlık verdiğin ayağı değiştirmek gerekir. Bu, direnç değil mi? Bu direnci göstermek, insana özgü değil mi? Öyleyse?

8 Mayıs ve Soğuk Savaş

10 Mayıs 2005 (Semizkumlar) / Bir önceki gelişin esiniyle yola çıktım. Yanıma kitaplar, dergiler alarak. Belki o havayı yeniden yakalar, bir şeyler okuyarak değerlendiririm diye. Ama asıl, bir önceki gelişin, verdiği tasarlama gücünü bir haftadır yeniden yaşarım umudunu içimde taşıyarak. O yüzden, "mektup"ların bir araya getirildiği iki kutuyu yüklendim de geldim. Onları bir araya nasıl getireceğimi tasarlarım diye.

Ardımda şiir okumak üzere katıldığım 8 Mayıs vardı. Faşizmin yenilgiye uğratılmasının 60. yılını kutlamak üzere. O günkü konuşmalarda altı çizilmişti, bugün (*Evrensel Kültür*'de) okuduğum yazılarda altı bir daha çiziliyordu. Faşizm yenilgiye uğratılmıştı; ama yok edilememişti. O gün bugündür çeşitli vesilelerle gündeme geliyordu. Bugün de gündemdeydi. Faşizmi doğuran kapitalizmdi çünkü. Faşizmin yok olması, kapitalizmin yok olmasına bağlıydı. Yanılgıya düşülmemesi için dikkat edilmesi gereken tarihsel bir gerçek ise, İkinci Dünya Savaşı'nda faşizmi yenilgiye uğratan gücün Batılılardan kaynaklanmadığıydı. Hitler'in sosyalist dünyayı ortadan kaldırmasını sonuna değin beklemişlerdi. Ama sosyalizmin zafer kazandığı görülünce telaşa kapılmışlar, savaşı sona erdirmenin ve Sovyetleri durdurmanın hesabı içine girmişlerdi.

8 Mayıs, çağrışım yenileyen bu bilinçle, gözlerimi açtığım Soğuk Savaş yıllarını bir daha gündeme getirdi. Soğuk Savaş yıllarının bir ürünü olarak sanat dünyasına adım atmanın hem zorlukları, hem yanıltıcı havasıyla o gün okuduğum şiirler çarpıcı bir karşıtlığı gösteriyordu. Bugün, dayatılan yeni yapılanma, liberalizmin saldırısıyla elde edilen cepheler, zaferi belki örtemiyor; ama faşizmi kapitalizmin doğurduğu gerçeğini algılamaktan insanları uzak tutmaya hizmet ediyordu.

Soğuk Savaş, gözlerini o yıllarda sanata açanları nasıl yanılttıysa, günümüzde sanat yapanların bir bölümünü de aynı yanılgıya değişik yollardan sürükleyen bir gerçeklik yaşanıyordu. Üstelik bugün, 50 yıl öncenin doğru çözümlemesini yaptığınız zaman, karşınıza bu çözümlemeyi haksızlık etmekle suçlayan (kendisine hala solcu demekten çekinmeyen) savunucular yaratarak.

Yanıma aldığım kitaplardan birini, deniz kıyısında okurken, altını çizdiğim cümleyle ("Bizi bekleyen görev, içeriğe verilen önemi azaltmak, böylece yapıtı bir bütün olarak görebilmektir" - Susan Sontag) bugün arasında kurulabilecek ilişkilerden birinin ipucunu yakalamış gibi oldum. Yazılışı 1964'teydi; ama bize ulaştırılması 1991'i bulmuştu. 80'den sonra ulaştırılanların birçok benzerinden biri olarak.

Güzel söylemek

22 Temmuz 2005 (Didim) / Uzun bir sessizlikten sonra gözlerimi şiirlere açtım az önce. *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha*'yla baş başa kaldım otel odasında. Gözlerimin önünden, sesimin içinden geçtiler. Bu akşam, birkaç saat sonra, eski uygarlıkların armağanı mermerlerin sessizliğinde yeniden okuyacağım. Bu kez yüksek sesle, gelenler olursa onlarla paylaşarak. Biraz da kendimi, dinleyenlerin yerine koydum. Şiirlerin söylediği şeyler var mıydı, bunlar dinleyen için önemsenir miydi, anlamaya çalışarak. Dinleyenin beklentisi ne olacak, kestirmek güç. Emeğin dünyası ona yansıyorsa, ya da o dünyanın izdüşümünde görüyorsa baktığını, bu şiirlerin ona söyleyeceği şeyler hala var. Üstelik titizlikle seçilmiş ayrıntılar egemen onların söylemine. Seçimin titizliğini bütünleyen bir söyleyiş güzelliğiyle üstelik. (Bunu saptarken, güzel söylemek istemenin küçümsendiği, bu küçümsemenin retorik sözcüğüyle dile getirildiği bir daha aklıma geldi. Güzel söylemenin neden olumsuzlanmak istendiğini bir daha düşündüm, güzel söylemenin benim için vazgeçilmez olduğunda bir daha karar kıldım. Kimi sorular var, aynı şeyi bir daha yapardım yanıtına götürür sürekli. Bu da onlardan biri diyebilirim.)

Birikimi paylaşmanın sevinci

27 Temmuz 2005 (Kuşadası) / Açılan ayraç kapanıyor. Yatağının dışına çıkan bir ırmak gibiyim kaç gündür. Yeni yüzler, yeni ilişkiler, yeni izlenimlerle tanıştıktan sonra, bu akşam döneceğim kendi gündelik yaşamıma. Bir daha kendimi sınavdan geçirmiş oldum. Yaşantılarımı başkalarıyla paylaşarak. Yaşamsal ve sanatsal birikimimi başkalarına açarak. Paylaştıklarım arasında özellikle iki genç ile sevindim: Efe Duyan ve Cansu Fırıncı. Bana soluğumun boşa gitmediğini duyurdular. Onlarla konuşurken hem birikimimi bir daha gözden geçirmiş oldum, hem de o birikimden yararlanabilecek düzeyde bir ilgi ve sevgi gördüm her ikisinde.

Dün, Kuşadası bunlara çocukları ekledi. Kitap okumayı sevdirmek ve yaygınlaştırmak isteğiyle yola çıkan özverili ve becerikli 4 insan beni buraya çağırmıştı. Tatilde olmalarına karşın, çocukları benimle bir araya getirmeyi başardılar. Bir yıla yaklaşan bir süre sonra yeniden çocuklarla

söyleşide bulundum. Değişen bir şey yoktu sanki. Aynı ilgi, aynı dikkat. Bana da bulaştırdıkları aynı arı heyecan. Üstelik anne babalarıyla gelmişlerdi. Ağaçların gölgelediği serin bir avluda onlarla buluşmanın okul sıralarından değişik havası ayrıca sözcükleri sarıp sarmalıyordu. 'İyi ki yazmışım' dedirtirken, bir yandan da yazmaya dönmek isteği duyurdu. Çocuklar için tasarladığım kitapları vakit geçirmeden ele almalıydım. Bana yeniden duyurdular yazmanın getireceklerini.

Ölümün gündeme getirdiği koro

12 Ekim 2005 (Semizkumlar) / Attila İlhan'ın ölümü. Yine aynı. Kentin görünümü birden değişti. Kapılar açıldı. Aldıkları haberle kapılardan fırladılar. Pencerelerden başlar uzandı. Sessizlik birden sese dönüştü. Devinimsiz duranlar canlandı. Bir gün önce aynı kapılardan, pencerelerden başlarını uzatmayanlar, sokaktan geçeni görmek istemeyenler birden karar değiştirdi. Sokaktan geçen, bir daha geçemeyecek çünkü. Herkes bunu bekliyormuş gibi. Bir telaş, bir koşuşma. Belli yerlere doğru hızlı bir yöneliş, bir birikme. Bütün kentte oluşan bir ağız birliği. Önce bu kentte. Sonra öbür kentlerden yayılıp gelen uğultu. Adım adım söze, sözcüğe dönüşerek yaklaşıyor. Önce ne dedikleri anlaşılmıyor, sonra yavaş yavaş hızlanıyor ve belirginleşiyor.

Haber, anlaşıldığına göre, bir tohum gibi patlamış gece yarısı. Tellerden geçerek kentte bir yolculuğa çıkmış. Benim telefonumu da buldular. Daha önce hiç aramayanlardan biri. Bir genç kız sesine yüklemişler herkese iletme görevini. Belli ki, eline aldığı yalnızca bir haber. Birkaç sözcükten oluşuyor. "Duydunuz mu?" dedi. Ama sesi gülümsüyordu. Ölenin adını söyledi ve benden bu duyurunun karşılığında şaşkınlığımı duymak istedi. Şaşkınlığı ustaca üzüntüye dönüştürme becerisini. Ardından, hemen, ölüm ertesi için hazırda tuttuğum sözleri söylememi. Birbirinin neredeyse tıpatıp benzeri o sözcükleri. Söylene söylene bir türlü aşınmadığı varsayılan. Yanıt vermeyeceğimi söyledim, gülümseyişi bir an boşlukta kalır gibi oldu arayan genç kızın. İkinci telefon, ikinci ses, bu kez gülümsemiyor, yapay bir keder örtmüş üstüne. Bu kez ben de ezberini yinelemeye fırsat bırakmadan, "Hayır!" dedim. Kaparken, teşekkür etti kekeleyerek.

Bugün, canlananların, kendini kapılardan sokağa atanların, sözcüklerle devinmeye başlayanların ele geçirdiği ilk gün. Söylenenleri dinlerken ve okurken, bir gün öncesini düşünmekten kendimi alamadım yine. Geçeni görmeyenler, onunla ilgilenmeyenler, onun orada olduğunu bilip de bilmezlikten gelenler birden konuşmaya başlamışlardı. Aynı sözcükler, söz kalıpları, eda. Bunları belirlerken çok da haksızlık etmemeli. Kalıbın dışına çıkanlar oldu çünkü. Ölenin arkasından kimileri koroyu bir iki noktada bozdular. Başkalarının ölümünden sonra, o da koroyu bozmuş, onların ölümünün ardından alışılanları söylememişti. Değerbilmez ve haşin davranmıştı, o zaman ölenlerin alkol batağına düştüklerini söyleyerek. Ama koroyu bu kez bozanlar, onun bozduğu gibi davranmayacak, yalnızca "Bak, gördün mü, biz senin gibi yapmıyoruz." diyeceklerdi.

Yaşadığım zamana sorumluluk

7 Aralık 2005 / "Yaşdönümünde Edebiyatçılarımız" yıllar önce yıllıkta kullanılmış bir başlık. Yakın yıllarda yer verilmiyordu; ama 2006'da *Edebiyat ve Eleştiri* dergisinin çıkaracağı yıllık yeniden benimsedi. 70 yaşında olduğum için benden de istenen yazıyı uzun uğraşlardan sonra bitirdim. Yazmak, çok sorumlu göründü bana. Ama geç başladığım için, sorumluluğu göğüsleyecek genişlikte yazamadan süre bitti. Sorumluluk, yaşadığım zamana karşıydı. Bu zamanı tam olarak değerlendirmeye, eksiksiz karşılayabilmeye karşıydı. O amaçla başladım, ayrıntıları seçip değerlendirdim. Son 25-30 yılı aynı kucaklayıcılıkla sergileyemeden özetlemek zorunda kaldım. O yüzden, biten yazıyı, bir daha baştan sona okumayı göze alamadan gönderdim. Yıllık yayınlandıktan sonra bir daha okurum; ancak o zaman tam olarak ne ortaya koyduğumu görürüm diyerek.

2006

Buruk bir sevinçle

9 Ocak 2006 (Kopenhag) / Sağlık sorunları yüzünden çok zorlandığım yıllardan sonra ilk kez yurt dışına çıktım. Ne yazık ki bu yolculuğu da açıp kapayan 'ölüm' ayracı olacak. Danimarka'ya bu 5. gelişim. Bir o kadar (belki daha fazla) onların Türkiye'ye gelişi olduysa, bu ülkeden tanıdığım insanlar günden güne arttı. Anılar ve dostluklar, benim için önemli bir birikime ulaştı. Bu tanışıklıklardan birinin öznesiydi Klavs (Bondebjerg). Geçen yıl hızla ilerleyen bir kanser onu bizden aldı. Ölüm öncesi günlerde yazdığı son şiirleri, karısı ve bir ozan arkadaşı bir araya getirip yayınlamış. Yarın o şiirleri seslendirerek Klavs'ı anmak için toplanacağız. Danimarkalı ozanların yanına beni de katarak, bu anı ayracını bütünlemeyi düşünmüşler. Çünkü Klavs, Türkiye gibi ülkelere ömrü boyunca ilgi ve sevgi göstermiş, oralara yolculuklar yapmış, oralardan anılar, arkadaşlıklar devşirmiş, yazdıklarına ve yaptığı radyo izlencelerine yeni boyutlar katmış bir ozandı. Son yıllarda birçok kez Türkiye'de ve Danimarka'da gerçekleştirilen etkinliklerde yalnız şiirleriyle değil, emeğiyle de yer almıştı. Benim bu gecede onun anısı için bulunmam, toplantıyı düşünen ve düzenleyenlere anlamlı görünmüş.

Buruk bir sevinçle buradayım. Yitirilenlerin ardından hep içine düştüğüm o 'eli böğründe kalmışlık' bu kez sanki küçük bir avuntuyla hafifliyor gibi. Şiirlerin derlenip gün ışığına çıkarılması, bu toplantıyla anılması, yitirilen kişinin ölümünden sonra birdenbire çöken o sessizlik perdesini kalınlaşmaya fırsat bırakmadan araladığı için. Bunun bir ucundan da benim tutmam, değerbilirliğin içinde bulunmanın esintisini getiriyor. Yazık ki bu toplantıda bulunacaklardan bir başka ozan da şu an aramızda olmayacak kadar hasta. Sara Stinus, çok sevdiğimiz dost, hastaneden belki de çıkamayacak. Çelişkili bir 'ölüm' ayracının ortasında salınıp durmak, şu an söyleyebileceklerimin özeti.

Şiir köprüsü

12 Ocak 2006 (Kopenhag) / İki dilde şiir gecesi. Bu kez değişik bir anlamı var. Klavs'ın anısı için düzenleniyor. Gerek eşinin, gerek arkadaşı Thomas Boberg'in bu anıyı yaşatma çabası çok etkileyici. Onun ölmeden önce yazdığı son şiirleri derleyip kitap olarak yayınlamaları bana bir

insanlık değeri gibi görünüyor. İnsanı insan yapan değerlerden biri. Bir değerbilirlik, sahiplenme, unutuşa direnme hali. Konuşmamda bunun altını çizmeye çalıştım. Sözü Danimarka'yı tanımlayan köprülerden alıp getirerek. Benim için Danimarka'nın köprüler yapan bir ülke olduğunun önemini vurguladım. İki dilde şiir geceleri de bir başka köprü sayılabilirdi. Bir kenti bir kente, bir adayı bir başka adaya bağlayan köprülerin yanına iki ülkeyi birbirine bağlayan bir şiir köprüsü de ekleniyordu. Klavs, bu şiir köprüsünün önemli ayaklarından biriydi. Önümüzdeki yıllar bu köprü gelişerek ilerleyecek, Klavs da bu köprünün ayaklarından biri olarak kalacaktı.

Maskelerle yürüyüş

21 Mart 2006 / Dünya Şiir Günü. Bir yanda bildiri, bir yanda ozanların katılacağı yürüyüş ve etkinlikler. TYS'nin önayak olduğu yürüyüş İstanbul'da. Belki de ilk kez. Taksim'den Tünel'e, önce bildiri, ardından yürüyüş. Yol boyunca şiirler dağıtılacak. Geçmişin yüzleriyle: Nâzım Hikmet, Cemal Süreya, Orhan Veli, Edip Cansever, Ahmed Arif, Cahit Sıtkı Tarancı. Bu yüzleri kendi yüzlerinin üstüne geçirerek. Tökezlemeden yürümek için, büyük bir olasılıkla maskelerin gözlerinden bakacaklar. Haberi okuyunca, TYS'nin başkanı belirdi belleğimde. Maskelerle yürüyüş, aslında Enver Ercan'ı temsil ediyor. Onun "50 yaşına geliyorum, bir şeyi farklı yapmalıyım, diyeceğimi iz bırakarak demeliyim." sözlerini. (Cümle farklı olabilir; ama yaşamının anlam kazanacağı bir eylem istiyordu) Buluş onun olabilir; ama sonuç onun bu isteğiyle bağdaşır mı? Bendeki çağrışım bu: TYS'nin şimdiye değin yapmadığı bir şeyi ilk kez yapmak, yaptırmak. Enver Ercan'ı temsil ediyor derken kastettiğim: İçinde bulunduğu kesişme. Bir yanı tepkiyle, bir yanı fanteziyle buluşan. İkisinden de vazgeçemiyor. Fantezi, ona sempatik görünüyor. Düz çizgili, katı ve küt buluyor çünkü tersini. Hayranlık duyuyor C. Süreya'nın (kimini duyduğu, kimine tanıklık ettiği) fantezilerine. Bir yanıyla da, edebiyat dünyasında olsun, toplumsal koşullarda olsun, ağırlığını duyuran haksızlığa, köksüzlüğe, tepkisizliğe başkaldırmak istiyor. Zamanın akışından tedirginlik duyarak bir patlama beklentisi: dergiyle, yayınlarla, yazınsal ve düşünsel eylemle. Kesişmenin iki yanında, bir araya gelmesi düşünülemeyecek iki

kesim ikisinden de vazgeçemiyor. İkisini tarttığı zaman, biri aşağıya çekiyor sürekli: Maskelerle yürüyecek ozanlar fantezisine alkış tutanlar. (Yürüyüş sırasında orada olmayacağım; ama olsaydım, bu yüzden, maskelere bakarken, şiirimizin geçmiş değerlerinin sokağa çıkarıldığını değil, alkış tutanların neyi, nasıl özendirdiğini görecektim.)

Şiir Günü bildirisi

Dünya Şiir Günü bildirisi. Arif Damar'ın kaleminden. "Ne mutlu şiir yazan, şiir okuyan, şiir sevene" seslenişi, bu tür bildirilerin ne denli işlevsiz kaçınılmazı ise, şiire yüklenen sıfatların bolluğu da o denli içerik bunalımına yol açan nabız yükseltici. "Şiir hiçbir şeye boyun eğmez." sözünün erdemine doğru yola çıkmışken, "Hayduttur şiir." sözü çıkıveriyor önünüze. Sıradanlığı aşmış gibi görünen "Şiir ölümü bilmez." sözünün ardına düşmüşken, "Şiir yazandan iyi koca olmaz." sözü yolunuzu kesiveriyor. Çok söylemek yerine, sessizliğin de güçlendirdiği bir 'az sözün gücü'ne inanılsaydı daha iyi bir bildiri olmaz mıydı?

Çevrilen şiirler ve Hollanda

24 Mart 2006 / Birkaç saat sonra yola çıkıyoruz. Beşinci kez gitmiş olacağım Hollanda'ya. Ama yalnız oraya değil, bütün yurt dışına yolculuklarda, ilk kez değişik bir nedenle. Şiirlerimin Hollanda'da yayınlanması ve çıkan kitabın tanıtımı için gidiyorum. Bulgaristan ve Danimarka'dan sonra, kitabımın yayınlandığı üçüncü ülke Hollanda. Yayınlanan ise dördüncü kitap. Sevindirici.

Birçok nedeni var bu sevincin. Hollanda'yla ilişkilerimi düşündüğümde, ilk gidişimden başlayan çağrışımlar beni birçok izlenime taşıyor. Bunların başında, şaşırtıcı gözlemler ve yarattığı duygular geliyor. İklimin değişkenliği, yağmurlu / güneşli değişiminin aynı anda yaşanması, bütün ülkeyi kaplayan renk uyumu, insanı içine alıveren sanatsal kuşatıcılık, yalnız deniz taşımacılığının değil birçok başka şeyin de limanı olması, bütün bunlar, benim için onu hep ilk sırada tutuyor.

Çevrilen şiirler ve yayınlanan kitaplar arasında da ilk sırada. Çünkü 50 yıllık bir şiir birikiminin bütününden seçilmiş 73 şiir, şu anda beni temsil

eden en kapsamlı toplam. Her kitabım yayın tarihine göre sıralanmış, her birinden en az 1, en çok 16 şiir çevrilmiş. Önsözde çizilen görünüm ve yapılan değerlendirme de, okuru bu sergileniş için hazırlayıcı dolgunlukta. Çevirmen İrene 't Hooft, bunu başarıyla yapacak kadar anlayışlı ve titiz. Kendi sanatsal duyarlığıyla çevirdiği şiir arasında bir uyum sağladığı görülüyor.

Umuyorum, önümüzdeki üç gün, bütün bunlara başka ayrıntılar ve yeni boyutlar ekleyecek.

Bir çeşit sessiz alkış

25 Mart 2006 (Arnhem) / Hava alanında Cem (Duman) karşıladı. Arabasıyla Arnhem'e dönüş. Yol boyunca konuşarak. Kendine yüklediği görev, konuşmamızın ana damarı. Türk edebiyatından Hollanda'ya yapıtlar taşımak istiyor. Bunun için kolları sıvamış. Ama karşılaştığı sorunlar ve olumsuzluklar diz boyu. Yalnız kitap yayınlamakla kalmıyor, yayınladığı yazarları Hollanda'ya getirip etkinlikler de düzenliyor. Daha da ötesi: Hollandalı yazarların Türkçeye çevrilip yayınlanmasını sağlamak istiyor. Daha yolun başında. Yine de sonuç yıldırıcı. İşin ilginci, bu yılgınlığı doğuranların başında yazarların gelmesi. Kendilerini önemsetmek için neler neler yapmamışlar. Geçen yıl bunlardan birini çağırdığında, daha hava alanında pişman etmiş. Öbür yazarlardan daha yukarda görünmek, bütün derdi. Kalacağı otelden yiyeceği yemeğe kadar.

Bunları dinlerken, karşımda bir şövalye olduğunu düşündüm. Her yerden saldırıya uğrayan ve üstlendiği görevi yerine getirmek için bulunduğu yerde tutunmaya çalışan bir şövalye. Geri adım atmamak için direniyor. Ama nereye kadar bu böyle sürecek?

Yol boyunca, kulağım bu konuşmada, gözüm yeniden Hollanda'da bulunduğumu anımsatan görüntülerde. Aklım ise ilk kez kızımla birlikte yolculuğa çıkmamda. Neredeyse 30 yıl önce, Bulgaristan'a giderken bize katılmıştı. Sonra, bugüne dek, bir daha yurt dışına çıkmadı. O zaman öğrenciydi, şimdi bir sanat tarihi uzmanı. Üç günlük bu kısa gezide, bir yandan Hollanda resminin ve müzelerinin ziyaretçisi, bir yandan da benim tanığım olacak. Benim için ne anlama geliyor bu? Soruyu yanıtlamak,

zaman alacağa benzer. Yanıta zorlamıyorum kendimi. Belki gezi bitiminde anlarım ne olduğunu.

Arnhem'e vardıktan sonra, akşam yemeği için Cem'in evindeyiz. Dört yıl önce yine evlerinde gecelemiştim; ama bu kez başka bir ev. Yayıncılığa uygun düzende ve başka bir semtte. Eşinden ve çocuklarından anımsadıklarıma yeni görüntüler ekleniyor. Çocuklar yine piyano çalıyorlar; ama piyano yeni gereksinimlere göre yenilenmiş. Yine satranç oynuyorlar; ama başarı ölçütleri yükselmiş. Tek tek ve bir arada, daha iyi kavrıyorum aileyi. Çocukların daha 3 yaşından satranca yöneltilmesi çok ilgimi çekiyor. Bu seçim ve direniş, bana aynı zamanda Cem'in kendisine yüklediği görevin ardında yatanı da gösteriyor gibi. Onun için yeni eklenen asıl boyut, yazma isteği. Geride bulunduğunu kestirebildiğim yaşantı zenginliği, böyle bir istekle onu zorluyorsa, ama bu fırsatı daha bulamamışsa, buna hem alkış hem özendirme gerekir. İsteğinin bende uyandırdığı heyecan, bir çeşit sessiz alkış. Özendirmeyi ise dün geceyle bırakmayıp sonraları da sürdürmeliyim.

Şimdi, bu satırları yazarken, kendimi bu tür yolculuklarda artık yeni konumumla görmeye başlıyorum. Eskisi kadar devingen olamayacağım, sık sık yer değiştiremeyeceğim, yoğun izlencelerin altından kalkamayacağım çok açık. Öyleyse yer değiştirmenin, yoğun izlencenin yerini, neye katıldıysam onu derinliğine yaşamak almalı. Danimarka'da bunun ilk belirtileri çıkmıştı ortaya. Burada buna yenileri de eklenecek sanırım.

Yaşamdan kaynaklanan şiire ilgi

26 Mart 2006 (Arnhem) / Dün öğleden sonra, Türk ve Hollandalıların katıldığı, iki dilde bir etkinlik. Benim kitabımı yayınlaması dolayısıyla 3C Yayınevi'nin düzenlediği. Sunuculuğunu Hollandalı bir gazeteci / yazar üstlenmişti. Açılış konuşmasını Arnhem Belediyesi adına Meclis Üyesi (Fas kökenli) Melika yaptı. Kitap dolayısıyla düzenlendiğine göre etkinliğin odağında benimle ilgili değerlendirme, tanıtım ve şiirlerimin seslendirilmesi bulunacaktı.

Değerlendirmede, akılda kalacak ayrıntı, benim açımdan, günümüzün ünlü Hollandalı ozanlarından söz açılması, onların tutumlarıyla benimki

arasındaki ayrılının vurgulanmasıydı. Benim anlayışımda topluma bakış, toplumsal olaylara ilgi ne kadar önemliyse, onlarınkinde kendileri dışındaki her şeye karşı umursamazlık o kadar öne çıkıyordu.

Şiirlerin seslendirilmesinde, akılda kalacak sonuç ise, Türkçenin şiirler aracılığıyla ortaya çıkan müziği oldu. Seslendirdiğim şiirler, Türkçe bilmeyen Hollandalıların bu müziğe kendilerini kaptırmaları dolayısıyla, içeriklerinin ötesinde, bu yönüyle de sık sık gündeme geldi. Yöneticilik yapan yazarın yönelttiği soruda, şiirlerimi nasıl böyle okuduğum dile geliyor, gizinin açıklanması isteniyordu. (Yanıt verirken, iki türlü okuyuş olduğunu, birinin sözcükleri okumakla yetindiğini, ikincisinin duyguları okuduğunu vurguladım.)

Bu arada, dünkü buluşmanın, izleyenlerle aramda kurulan ilişkinin birçok toplantıda rastlanmayan ölçüde içten olduğunu, toplantıyı örgütleyen Cem Duman'ın katılanları titizlikle seçmesinin bunda payı bulunduğunu belirtmeliyim. Bu sonuçta benim payıma düşen, yaşamdan kaynaklanan şiirin insanlara ulaşmakta hiç zorluk çekmediğini, hem estetik hem içerik yönünden heyecan yarattığını bir kez daha görmenin mutluluğu oldu. Bu mutluluğa, Danimarka'dan sonra Hollanda'da da, iki dilli iki kesimli şiir buluşmalarının başlamasından duyduğum mutluluk eklendi. Hazırladığım konuşmayı okumaya başlarken, buna özellikle vurgu yaptım ve bu başlangıcın aynı doğrultuda başka buluşmalarla, gelişerek sürmesi dileğinde bulundum.

"Şiir Durağan Değildir" başlıklı konuşmamı, çevirmenin araya girmesi için, duraklayarak; ama tane tane, gerekli yerlere vurguyu özenle yapmaya çalışarak okudum. Sanırım bu titizlik dinleyenlerde etkili oldu. Hem dikkatleri dağılmadı, hem de anlam yoğunluğunu kavrayabilmelerini sağladı. Çevirinin ne kadarını yansıttığını elbette bilemiyorum; ama tartışma bölümünde yöneltilen sorularda olsun, kitap imzalatanların söylediklerinde olsun, konuşma içeriğinin büyük ölçüde ulaştığını gösteren ipuçları vardı.

Hollandalıların, kitap imzalatırken, şiirlerime yönelttikleri övgü, kitapta en beğendikleri şiirin bulunduğu sayfayı imzalamamı istemeleri, tartış-

ma bölümü yerine daha çok şiir okumamı yeğlediklerini belirtmeleri, sık sık dilin müziğine vurgu yapmaları benim için ayrıca sevindirici oldu.

"Okuyan Şehir Sakarya" da

6 Nisan 2006 (Adapazarı) / Üç gündür buradayım. Hollanda gezisinin izlenimleri eskimeden bir çeşit yurda dönüş ve bizim gerçekliklerimizi yaşama. "Okuyan Şehir Sakarya" üst başlıklı bir etkinliğin, okullarla ve çocuklarla ilgili bölümünde yer alıyorum. Bir bakıma, benzerlerini daha önce de yaşadığım buluşmalar. Kitapların önceden satın alınıp çocuklara parasız dağıtılması, karşısında gördüğü yazarla çocukların kitabı okuduktan sonra bir araya gelmesi bir değişiklik belki. Ama asıl değişiklik, Vali Nuri Okutan'ın önderliğinde, bütün kenti ve kentlileri işin içine katma, bir heyecan yaratma çabası. Ne sonuç vereceği, ürünlerini ne zaman devşireceği bilinmese de, bu heyecanın şimdiden göze çarpan kimi belirtileri var. Bu çabada yazarlardan beklenti, sözkonusu belirtilerden biri. Küçük çaplı bir kitap fuarını da eklemişler bu yıl. İlköğretim okullarının dışına da taşırmışlar etkinlikleri. İlk akla gelen, valinin önderliğiyle ne kadar bağımlı kalacağı. O gittikten sonra da sürüp sürmeyeceği. Bunu belirtenler, kurumlaşma gereğinin altını çizenler, Sakaryalıların sahip çıkmasıyla sürekliliğin sağlanacağını vurgulayanlar oldu bu arada.

Kente, kentlilere ivme verecek bir heyecanın ötesi, benim için değişiklik getirdi sayılmaz. Gittiğim okullar olsun, karşısına çıktığım çocuklar olsun, onlara söylediklerim olsun, eski günlerden değişik değildi. Hatta katılan yazarlarla baş başa geçirilen saatler ve konuşma konuları da.

Önceki gün, lise öğrencilerinden seçme bir topluluk, şiirle ilgili olduğu için izlemeye gelen bir topluluk önünde şiir üstüne konuşurken ve onlara şiirlerimden örnekler okurken, Hollanda yolculuğunda ortaya çıkan bir şeyin yinelendiğini söyleyebilirim. Dün gittiğim Alancuma İlköğretim Okulu'ndan ayrılmadan önce, öğretmenler karşısında şiir okurken de aynı şey bir daha yinelendi. Ayırt ettiğim, şiir üstüne konuşurken ve şiir okurken farklı bir tepkiyle karşılaşmam. Ayırt edemediğim ise, bu tepkinin kaynağı. Eskiden okurken neyse şimdi de o değil mi? Değişen ne? Sözcükleri değil de duyguları okumak değil miydi hep? Buna eklenen ne oldu? Ken-

dimi, okuduğum şiire şimdi daha mı çok veriyorum? Sesim mi daha derin, söyleyişim mi daha etkili? "Her ozan, şiir okurken başarılı olamıyor, siz oluyorsunuz." saptaması, bunu belirlemek için yeterli mi?

Dünü bitirirken, okulun öğretmenleri beni yeniden dinlemek istediklerini belirtince, konuşma bir daha buralara gelme kararına doğru gelişti. Önümüzdeki günlerde gelip arabayla evden beni alacaklar, konuk edecekler ve bu bir şiir buluşması sağlayacak. Her zaman buna hazır olduğumu söyledim ve geçmişte benzeri istekleri anımsadım ister istemez. Sonuç verir mi? Göreceğiz.

"50 Yıllık Bir Şiir Yolculuğu"

23 Nisan 2006 (İzmit) / Önceki gezinin kısa süren mutluluğundan, sayrı düşmenin sarsıntısından sonra yeni bir buluşma. KYÖD Salonu'nda, "50 Yıllık Bir Şiir Yolculuğu" başlığı altında. Bir yandan yeniden buluşmalara (Ruşen Hakkı, Selâhattin Uyuşan, Ruhan Odabaşı, Nejat Gacaroğlu, Hayrettin Geçkin vb) yol açan, bir yandan yeni tanışmaları (Nermin Bahçeci, Suzan Kayganacı vb) gündeme getiren.

22 Nisan akşamı. Zorlayan bir tarih. FB-GS maçı ve Suna Kan konseriyle aynı saatler. Buna karşın, salt şiir için gelenler, boş yer bırakmıyor. İstanbul'dan gelen de var, birtakım izlenceleri erteleyip kalan da. Her şeyden önce şiir adına sevindirici. Şiire ilginin kökeninde 'gereksinim'i gören bir bakış taşıdığım için, bu buluşmayı 'sevdalı bir buluşma' olarak niteliyorum.

1950'lerin dünyada ve ülkemizde önemli bir dönemeç olduğuna vurguyla başlıyor yolculuk. Geçtiği aşamalar, girdiği yol, aldığı sonuçlar. Ortaya konan, 50 yıllık bir duvar kabartması. Alçakgönüllü bir tanıklık: yaşanan çağa, topluma. Şiirlerden örnekler: 'Üzgünüm Ama Övünüyorum'-dan 'Dilsiz Öfke'ye, 'Öyle Kalsın'dan 'Zonguldak'a, 'Yarına Selâm'dan 'Fotoğraf'a.

Bir süredir, okunan şiirlerin dinleyene ulaşmasında ortaya çıkan duygu akışkanlığı, bir kez daha kendini gösteriyor. Akşamın örgütçüsü Hayrettin Geçkin 'milât' diye niteliyor. Kocaeli, orada yaşayanların ortak inancıyla

bir sanat kenti olma savında. Her türden sanatın, sanatçının buluştuğu. Üniversitesi, sanattan öğretime çeşitli kurumları, yazılı ve görsel basını, ilgi ve heyecanıyla. Böyle bir kentte 22 Nisan gecesinin şiir adına 'milât' olduğunu ileri sürme konusunda bir şey diyemem, bu değerlendirmenin ölçütleri benim dışımda. Ama şiire ilginin somut bir örneğiydi diyebilirim. Söylenenlere olsun, okunanlara olsun hiç eksilmeden verilen dikkat, gösterilen duyarlık, elle tutulurcasına canlıydı. Benim için bir şanstı bu. Bir süredir bu şansı sık yakalamak bakımından benim için de 'milât' sözkonusu. Tam ne zaman başladığını kestiremiyorum, hiç de azımsanmayacak bir süre boyunca, dinleyenlere ulaşmakta, onların duyarlığıyla buluşmakta şanslı sayabilirim kendimi. Eskisinden farklı olan neydi, ne değişti de bu sonuç ortaya çıkıyor? Buna açık bir yanıt veremesem de.

Erdal Öz'ün ölüm haberi

7 Mayıs 2006 / Gazeteler. Erdal Öz'ün ölüm haberi. Her türlü düşüncenin, günle ve yaşamla ilgili her türlü tasarımın önüne geçiyor. Duruyorsunuz öylece, bulunduğunuz yerde. Kendinizi bir anlık sarsıntıyla boşalan anılara, çağrışımlara bırakıyorsunuz. Önce gelişigüzel, düzensiz bir saldırı. Zamanı, yeri, türü, özelliği bir sıraya girmeden. Yüzler, sözler, görüntüler birbiriyle itişip kakışarak dökülüp saçılıyor (Nedense şu an Erdal'ın Olvido şiiriyle ilgili sözleri ve "bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan" dizesi çıkıp geliyor).

Sarsıntı biraz yavaşlayınca, 'ölüm'le baş başa kalıyorsunuz. Erdal Öz ve 'ölüm'ü hiç yan yana düşünmemişsiniz. Tanıştığınız yıllarda 'ölüm' yok ki! Sonra zaman zaman birlikte olduğunuz ya da uzak düştüğünüz yıllarda, başka 'kavram'lar sökün etse bile, 'ölüm' hep uzakta, sizin dışınızda bir yerlerde. Yalnızca sözcük olarak geçiyor ya da kullanıyorsunuz. Ama bir duvara çarpar gibi somut olarak algılamanıza daha çok zaman var.

Bir de şunu ayırt ediyorsunuz: Bir kavram, sizin için çeşitli gerçeklikleri temsil ediyor. Örneğin ilk tanışıklık yıllarında, arkadaşlar için düşünmediğim 'ölüm'le aslında tanışmıştım. Anneannemin, sonra da babamın ölümüyle. Demek ki onların temsil ettikleri gerçeklik başkaydı. Beni yakından ilgilendirse bile, başka bir görüntüsü, başka bir çağrışımı vardı.

Yaşama birlikte başladığımız diyebileceğim arkadaşlarla ilgili görüntüsü, ilk kez Ergin Günçe'nin uçak kazasında ölmesiyle karşıma çıkmıştı. Sonra Onat Kutlar'ın patlayan bir bomba sonucu ölmesiyle. İkisinin de, inanmakta zorluk çekilen bir yanı vardı: Erkenliği ve talihsiz bir rastlantıyla gelmesi. Orada olmasalardı, belki ölmezlerdi dedirten bir açık kapı kalıyordu hep. Çağrışımların bir bölümünü hâlâ yönlendiren bir yazıklanma.

Ama bu kez öyle değil. Bertan'ın (Onaran) beni çok etkileyen deyişiyle, "Doğa bize verdiklerini geri alıyor"un karşısında buluyorsunuz kendinizi. Herkes için geçerli; ama sizin arkadaşlarınız için sanki değil de, ilk kez baş başa kalmış gibisiniz. Birçoklarının ölümüne zamanla alışmış olabilirsiniz; ama bunu içinize sindirmenizi sizden nasıl isteyebilirler! O yok olunca, onunla birlikte siz de biraz yok olmuyor musunuz? Kendinizin yok olmasını içinize nasıl sindirebilirsiniz ki!

Erdal Öz'ün bir sanatçı kimliği var. Bu yanıyla herkese dönük. Herkesin bir değerlendirme, bir çağrışım odağı gündeme gelebilir. Nitekim gelecektir. Ama bu kimlik sonradan oluşmuş, sonradan insanlarca benimsenmiş bir kimlik. Genelliği oradan geliyor.

Sizin içinse, genelin dışında bir başka yanı var bu sanatçı kimliğinin. Başlangıcında bulunuyor, ortak atılan ilk adımların içinde yer alıyorsunuz. Kimlik oluşumunun ilk çizgileri, birlikte çizilmiş bulunuyor ve bu size bir ayrıcalık getiriyor. İlk çizgiler, ilk adımlar, aynı yöne ve aynı çabalarla. Seçimini kendiniz yapıyorsunuz bu birlikteliğin. Dokusunu ortak ilmiklerle belirliyorsunuz. Bu yola çıkıştan sonra, size özgü çizgilerle birbirinizden ayrı bir kimliğe ulaşmış oluyorsunuz.

Ölüm, Erdal Öz'ün sanatçı kimliğine bakılmasını sağlayacak. Siz, ayrıcalıklı olduğunuz için, başka bir görüntüyle de baş başa kalacaksınız. Bu başlangıç için, Onat Kutlar'ın ölümünden sonra bir anma toplantısında dile getirdiğim gibi, "Biz bir ağacın dalları gibiydik." diyeceğim yine. Bizi bir araya getiren 'yazma tutkusu'ydu. Ve hepimiz birer olanaktık. Bu olanağın nasıl kullanıldığı, nelere söz verip neleri gerçekleştirdiği, ancak ulaşılan sanatçı kimliğinde yanıtını buluyor.

Çağrışımlar bir düzene sokulana değin, Erdal Öz'ün ulaştığı bu kimlikte, dil kullanımı ve anlatım becerisi öne çıkıyor. Bu beceriyi daha çok yapıtta sergilemesi beklenirdi. Ama belki de yayıncılık bunu bir ölçüde kısıtladı.

Ismarlanan kitaplar

31 Mayıs 2006 / Ismarladığım ve beklediğim kitaplar geldi. Onları ısmarlarken, bir kendimi yenileme fırsatı olacağını düşündüm. Nicedir bu günü düşlüyordum. Gördükçe birtakım kitapları edinmeye karar veriyor; ama bir türlü onların ardına düşmeyi göze alamıyordum. Evde belki okumadığım kitaplar vardı; ama bir yenilenme için yeterli değildi. Şimdi kendi önüme dizdiğim engelleri kendi ellerimle kaldırma fırsatı yaratmış oldum.

Gelen kutuyu açarken de, gelen kitapları tek tek gözden geçirip masa üstüne dizerken de beni yoklayan heyecanı sonuna değin koruyabilirsem ne mutlu! Her birine, sanki elime ilk kez kitap alırmış gibi, katışıksız bir merakla baktım. Bana yaşatacakları heyecan dolu dakikaları, verecekleri yeniden kaleme sarılma hevesini alttan alta duyumsatan kıpır kıpır bir dikkatle.

Dört yıl sonra

26 Haziran 2006 (Lympne) / Dört yıl sonra yine İngiltere. Geride bıraktığım günlere doğru bir yolculuk. İki anlamda da. Dört yıl önce yine buradaydım: İngiltere'de, Londra'da, Pankhurst'lerin evinde. Yine buradaydım: bahçeye karşı, bir masanın başında, bir defterle ve kendi geçmişimle yüz yüze. Anılarımı, çocukluğumun en eski günlerinden başlayarak yazmaya girişmiştim. Heyecan duyarak ve keyif alarak. Dört yıl boyunca bir daha sürdüremedim; ama bir daha unutamadım da. Ne zaman ansam, anı yazmanın başka bir ülkede, çağrışımlarıyla yolunu kesmeyecek başka bir dil ve görünüm ortamında çok daha akıcı, doyurucu olduğunu düşündüm. Ve hep aynı ortama dönmeyi özledim. Yazık ki araya giren kötü sağlık koşulları buna fırsat vermedi. Dört yıl boyunca bir daha yurt dışına çıkamadım.

Pankhurst'ler artık Londra'da değil; eski evlerinden 2 saat uzaklıkta bir köy evine taşındılar. Ama ben onların evine gelirken, evin sağladığı ortama gelmiş oldum. Kırsal dünyası büyük kentten daha da uzak, kırsallığın doğallığını daha da çok yansıtan ortamına. İnsanların suskunluğuyla ilgisi olmayan bir sessizlik, hayvanat bahçesinden gelen doğal seslerle yabanıllığın ürpertisini evin içine taşıyan bir yalnızlık. İşte buradayım, dört yıl önceki gibi. Bıraktığım yerde. Yazarken bıraktığım yılların kıyısında, son yazdığım satırların kaldığı cümlenin başında.

Buraya bunun için geldim. O yıllara yeniden dönmek, o cümlenin başından yeni bir yolculuğa çıkmak için.

Anılar, kaldığı yerden

27 Haziran 2006 (Lympne) / Dört yıl önce başladığım anıları yanıma almıştım; kaldığı yerden sürdürmek üzere onları okuyarak başlamak için. Bu sabah son ara başlıktan (Tılsımlı Bahçe) sonraki 4-5 cümleyi yalnız okuyarak değil, deftere bir daha yazarak başladım. Korkum, ekleyeceğim ilk cümlenin zorluğuydu. Çünkü arada tam 4 yıl vardı. O 4 yılı bir çırpıda aşmak kolay değildi. Ama korktuğum başıma gelmedi. Hiç karalama yapmadan, bocalamadan sürdürdüm yazmayı. Bu kadar kolay olması hem sevindirdi, hem pişmanlık getirdi. Sevindim, demek ki akıp gidecekti buradaki günler boyunca. Pişmanlık duydum, 4 yıl beklemeden sürdürebilsem şimdiye değin çoktan yazılmış bitmiş olurdu anılar.

Bocalamamak, zorluğa uğramamak için zaten anı kitaplarını okumaya yeniden dönmüştüm. Dün de, gün boyunca Orhan Pamuk'un *İstanbul Hatıralar ve Şehir* kitabını elimin altında tuttum. Dönüp dönüp okumayı sürdürdüm. Özellikle okula başlamadan önceki çocukluk günlerinden söz açarken, düşler kurduğunu anlattığı bölüm, benim sürdürmek üzere ele alacağım yere uygun düşüyordu. Çünkü ben de kurduğum düşlere değinecektim.

Bu arada, yazmaya uygun yalıtık bir ortamda bulunmanın neden gerekli olduğu, bu sabah cep telefonuma kızımdan gelen kısa bir iletiyle bir kez daha ortaya çıktı. İletide, Atilla Özkırımlı'ya imzaladığım bir kitabın bir sahafın açık arttırmasında 50 YTL fiyat bulduğu bildiriliyordu. Şaşır-

tıcı geldiği için kızım bunu bana iletmek istemişti. Benim için de şaşırtıcıydı elbet. Ama beni asıl uğraştıran, bir çırpıda alıp götüren, içine sürüklendiğim çağrışımlar oldu. Atilla Özkırımlı, yakınlarda yitirdiğimiz bir arkadaştı. Bildiğim, tek oğlu vardı; o da bilim adamı olmuştu. Ve babasının kitaplığını demek ki bir sahafa aktarmıştı hemen. Onca anıyı, imzalı imzasız onca birikimi, göz ışığı yansıtan, emek işareti taşıyan onca kitabı ölümle birlikte elden çıkarmayı, geride kalanların bir duyarsızlığı mı saymalı?

Ölümle değil unutulmakla yok olmanın gerçekleşeceğini düşünürsek, bu aceleyi başka nasıl açıklamalı? Kendi başına da aynı şey gelmeden, kişinin buna karşı yapacağı başka ne olabilir? Sağlığında kitaplarını, onlardan yararlanacak kişilere dağıtmak ya da toplu bir bağışta bulunmak mı? Ya da bu sonucu, duygusal bir sorun yapmadan, olağan karşılamak mı? İşte bulunduğum ortamda beni yalıtık kalmaktan uzaklaştıran bir sürü soru, yazdığım satırlara dönüşü aksatabilecek bir sürü çağrışım!

Başka bir iklimin ortasında

28 Haziran 2006 (Lympne) / Gezi adını hâlâ korumasına karşın, bu tür yurt dışı yolculuklar artık gezmekle belirlenmiyor benim için. Bu yılın başında yeni özelliğiyle ilk kez Kopenhag'da yaşamıştım, sonra Arnhem'de. Şimdi de burada. Günlerim dışarıda değil, ev içlerinde geçiyor. Bir bakıma dinlenerek; ama iklim, görünüm ve dil değişiminin sağladığı yeni bir olanakla. Başka bir iklimin ortasında kendimi yenilemiş oluyorum. Başka bir görünümle kuşatılmış olmanın getirdiği değişiklik, yeni çağrışımlar sağlıyor. Başka bir dil, kendi dilimin sınırlarına doğru beni yola çıkarmaya, kendi dilimle iç içe, baş başa kalmama, kendi dilimin sevgisini daha derinden duymama, birbirimizin yazgısı olduğumuzu yaşamama yol açıyor. Öyle ki, o olmasa ben olmayacağım; ben olmasam o da olmayacak. Konuşacak kimse olmadığında onunla daha çok içli dışlıyım. Dünyanın bir köşesinde aynı ülkeden iki kişinin birbirine sarılması gibi içten, birbirini bütünlemesi gibi kaçınılmaz.

Kopenhag'da olsun, Arnhem'de olsun, dışarıya etkinlik için çıkmıştım. Sınırlı sürelerde. Dün akşam ev dışına çıkmam da gerekmedi. Louise

(Pankhurst) bu çevrede içine girdiği arkadaş topluluğunu eve çağırdı. Beni tanıştırmak, onlara şiir okumamı sağlamak üzere. Bir okuma grubu oluşturan küçük topluluk, eşleriyle geldi. Aylık buluşmaları sırayla evlerinde gerçekleşiyor. Bu ayki buluşma konusu da benim şiirim olarak seçilmişti.

Şampanya içilerek başlayan, ardından bahçeye, havuz başına çıkılarak ilerleyen gece, benim okuduğum 6 şiirle noktalandı. *Sevdalı Buluşma* kitabından 6 şiir de (İki Kişilik Portre, Artık Satılmayan Kitap, Bir Çizgi Daha, En Çok İstediğin, Telefon Kulübesi, Okurken) çevirileriyle birlikte izlendi. Şiirlerimi karım için yazmıştım, o çevirmişti, dün gece de o okudu. Onun için yazıldığını söylemesek bile anlamış oldu belki dinleyenler. Bunu dile getirdiler mi ya da kendi aralarında sonradan konuşurlar mı bilmem. Bildiğim, buluşmanın sonunda, hemen hepsinin Türkçe bilmedikleri halde okuyuşumun şiirli olduğunu söylemeleriydi. Daha önce başka ülkelerde de karşılaştığım, Türkçe bilmeyenlerin bu ortak tepkisi, burada bir kez daha yinelenince, ne kadarının Türkçenin kendisinden ne kadarının benim okuyuşumdan kaynaklandığını ayırt edemedim yine. Sonra yine aynı şeyi düşünmeyi yeğledim: Türkçenin güzelliği, bunu ortaya çıkaran okunuşun güzelliğiyle aynı değil mi?

Eşinizin yokluğunu da taşımak

29 Haziran 2006 (Lympne) / Dünü bir gün öncenin yorgunluğunu üzerimden atmak için, yarı uzanarak yarı uyuklayarak geçirdikten, gece de akşam yemeğinin ağırlığı altında uykumu tam almadan sabahı ettikten sonra, trenle Londra'ya indik. Prue ile birlikte yiyeceğimiz öğle yemeği için. Yorucu bir sıcak vardı, trenden sonra otobüslerden aktarma yapıp eve ulaştığımızda, yolda geçirdiğimiz süre tam 3,5 saati bulmuştu. Dave'in ölümünden sonra ilk kez gittiğim için, onun evdeki çağrışımları yakamı bırakmadı, bir yandan da sürekli kendi durumumu göz önünde bulundurmadan edemedim. Her zamanki gibi yemeği bahçede, incir ağacının altındaki masada yerken, gözüm hep Dave'in çerçeve yaptığı dipteki küçük kulübeye takıldı. Camlarından içerisi görünüyordu ve Dave'in çalışma tezgâhının yerinde, Prue'nun duvarlara astığı kendi resimleri göze çarpıyordu. Bu arada tezgâhtaki aygıtların iyi bir fiyata satıldığından söz edildi. Kitaplarının da elden çıkarılmak üzere olduğundan. Bunların içinde çok

değerli olanların bulunduğundan. Bir daha geldiğimizde Dave'den ne kalacaktı acaba? Bu duygu yemek boyunca sofranın bir köşesinden eksilmedi hiç. Karımın dediğine göre, Prue ile Dave'in mutlu bir evlilik yaşamları olmuştu. Prue şimdi yalnızdı ve yaşı 80'e doğru tırmanıyordu. Onu yargılamak yerine anlamaya çalışmak gerekiyordu belki. Onca yıldan sonra, eşinizi çekip alıyorlardı yaşamınızın içinden. Siz bir başınıza kalıyordunuz, eşinizin yokluğunu da taşımanız isteniyordu başkalarınca. Buna hakları var mıydı, buna karar vermek başkalarına mı düşerdi? Bunlar iç içe geçtikçe, kafamın içindeki tartışma bir sonuca varmadan kaldı. Her zamanki gibi dile getirmedim ve kendimi bütün bunları seyreden, seyretmekle kalacak biri olarak bir daha düşündüm. Dönerken, trende, bu gözlemin çocukluk yıllarıma dek uzandığını anımsadım. Dile getirseydim seyirci kalmamış olurdum yalnızca. Dışarıdan nasıl göründüğümü birine sorsalar ne söyleyecekti benim için? Her zaman seyirci kalır mı diyecekti? Yoksa dile gelmemiş, içinde bu konumu sürekli saklamış olmanın bana verdiği görüntüyü, sessiz biridir diye mi, hatta huzur içindedir, kimseyi de rahatsız etmez diye mi betimleyecektir? (Yıllar önce, fırtınalı günler yaşadığım bir dönemde, benim nasıl bu kadar dingin göründüğümü, başıma gelenleri başkasının başına gelmiş gibi dile getirdiğimi şaşarak soran bir yazar arkadaşa, aynı zamanda psikiyatrist olan bir başka yazar, bu görünüşün aldatıcı olduğuna değindikten sonra, "Onun şimdi içinde nice fırtınalar kopuyor!" diye yanıt vermişti. Doğrusu da elbet buydu.)

Anılar yine gündemde

Çocukluk yıllarına uzanan çağrışım, şu günlerde hızla yazmakta olduğum anıları gündeme getirdi. Daha başlamadan, nasıl yazmam gerektiğini uzun uzun tasarlamış, uygulayacağım yöntemi belirlemiştim. Ona göre, irili ufaklı sahnelerle, onların betimlenmesiyle başlıyor, geriye dönüşler ya da ileriye yönelişlerle geliştirmeyi yeğliyordum. Dün sabah son yazdığım satırlar, çocukluğumda bir canlının ölümüne neden olmamla ilgiliydi. Bugüne değin kimseye sözünü etmemiştim, ilk kez yazarak açıklamış oluyordum. Çocukluğumda zaman zaman beni uykudan kan ter içinde uyandırır, ölüme neden oluşumun gerçekte mi yoksa düşte mi olduğuna bir türlü karar veremezdim. Zamanla gerçekte olmadığına inanır oldum; ama

zaman zaman da suçluluktan kurtulmak için kendimi aldattığımı düşünmeye başladım. Sonunda ikisi birbirine iyice karıştı ve, düş müydü gerçek miydi, içinden çıkılmaz hale geldi.

Yazdığım ayrıntı, aslında çocukluk yıllarımın ilgili kesiminde başka ayrıntılarla sürüp gitmek üzere yazılmıştı. Yine öyle olacak kuşkusuz. Ama tam burada bir ayraç açmalı, babamın ölümünden sonra aynı şiddette yaşadığım düş mü gerçek mi ikilemini oraya yerleştirmeliyim düşüncesi bana birden doğru göründü. Tren yolculuğu boyunca, ineceğimiz durağa gelinceye değin, bu düşünceyi kafamda evirip çevirdim. Açılacak bu ayraçlar, hem sonradan başlı başına ele alınacak ayrıntılar olmayabilir, o zaman anıları daha zenginleştirmeye yarayabilir, hem de asıl yerini bularak, okurdaki ilgiyi tam yerinde yoğunlaştırmış olur. Ana akıştan ayrı tutmak için de, bu ayraçlar ya değişik harflerle ya da değişik satır genişliğinde dizilmeli. Üstten alttan belki de çizgiler konarak ayrımları belirtilmeli. Böylece bu ayraçları açmaya, trenden inmeden karar vermiş, kitap sayfasında nasıl görüneceklerini bile kafamda canlandırmış oldum.

Dönüş için trene binmeden önce, otobüslerle bir uçtan bir uca Londra'yı geçerken, hem günün hem kendi kendimin seyircisi olarak daha nelere dikkat ettim oysa. Defterle kalemi elime alınca bunlardan ne kadarını yazabilecektim? Yazmaya başlamadan bunu kestirmek olanaklı değildi. Seyircisi olduğum duygularla düşünceler akıp gidiyordu. Yazarken bunları olduğu gibi saptayamıyordunuz. Yalnızca, o akıp giden, size bir olanak hazırlıyordu. Aynı gün yazsaydınız, ertesi gün yazacağınızla aynı olmayacaktı. Bu gözlemden yola çıkarak, anı yazmayı da aynı doğrultuda değerlendirebiliriz. Anılara konu olan olaylar, kişiler, durumlar aslında değişmiyor. Ama yazmaya başladığınız tarihte onları ele alışınız, dile getirişiniz değişiyor. (Belki de bunu, anı kitabım yayınlanırken, en başında belirtmeliyim. Yetmiş yaşından sonra yazdığım için onları böyle anlattım; on yıl önce, yirmi yıl önce yazsaydım böyle anlatmayacaktım demeliyim.)

Koşullara boyun eğmemek

30 Haziran 2006 (Lympne) / Güneydoğu İngiltere'deyiz. Kent ilinde. Bu ilin bir köyünde. Bu yörenin önemli yerleşimlerinden Folkestone,

Manş Denizi'nin kıyısında. Karşıdaki kıyıların görülmese de Fransa olduğu biliniyor. Bu sabah Folkestone'a gittik otobüsle. Hava bulutsuz, güneş içinde, sıcak. İçeriden dışarıdan pek çok gezginin uğrak yeri. Deniz kıyısına koşanların doldurduğu sokaklarda her şey yaz kokuyor. Denize girip yüzen olmasa da her şey ona göre düzenlenmiş: alışveriş yerleri, lokantalar, yalnız yayalara açık sokaklar. Güneşten yararlanmak için çoğu yarı çıplak dolaşıyor. Gençlerin kattığı aşırı devinimi yaşlılar dengeliyor sanki. Çoğu neredeyse yürüyemeyecek kadar halsiz ama buna aldırmadan dışarıya atmış kendini. Kimi birkaç durak için bile otobüse biniyor. Kimi ayaklarını sürüyerek yürüyebildiği için otobüsten inerken neredeyse dakikalarca başka yolcuları bekletiyor. Öğrendiğime göre, yaşlılar için bakım evlerinin en bol olduğu yörelerden biriymiş Folkestone. Bakımevlerinde yaşamlarını geçirenler adına, öldükten sonra bir sıra daha konuyor denizi yukarıdan gören en uzun caddeye. Karımdan bunu duyunca, hemen oturduğumuz sıraya baktım. Sırtımızı dayadığımız arkalığın üzerinde "In loving memory of Ethel Louise Flisher" yazılıydı. Doğum-ölüm tarihleriyle birlikte: 8.12.1916 / 23.11.1999.

Sokaklarda yürürken eskisi kadar uzun süre ayakta kalamıyorum. Sık sık oturmak zorundayım. Neyse ki oturacak sıralarla dolu bütün sokaklar. Bir yandan yaşlıların nasıl böyle evlere kapanmadan kendilerini dışarıya attıklarını düşünürken, bir yandan da kendi durumumu değerlendirmeye çalışıyorum. Karın, koşullara boyun eğmemek gerektiğini, devinimden kopmamak gerektiğini söylüyor ikide bir. Ben de ona hak veriyorum; ama bir yandan da ameliyattan önce yine uzun süre dolaşamadığımı, sık sık oturmak, dinlenmek zorunda kaldığımı düşünmeden edemiyorum. Bu beni hem durumu kabul etmeye, hem de yeni arayışlardan geri durmamaya yöneltiyor.

Folkestone'da gördüğüm hava, görüntü ve olanaklar, bunlardan bizim de yararlanabileceğimizi düşündürdü. Her yıl buraya gelmeyi, bir ev kiralayıp birkaç ay kalmayı düşledim. Bir haftadır buralarda yazarken çok verimli olduğumu gördüğüm için belki. Her yıl bir tasarıyla buraya gelsem, geri dönerken onu bitirmiş olur, bunun keyfini, mutluluğunu yaşarım. Bunu da 70 yaşını aşmış bir yazara çok görmemek gerekir, değil mi?

Önerimin ciddi olduğunu söylediğimde, karımın tepkisi daha çok sözü biraz dolaştırarak yokuşa koşmak oldu. Buralarda yazlık kiraya verme alışkanlığının Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bırakıldığını, o yüzden de kira tutarlarının altından kalkılamayacağını söyledi. Belki doğru, belki gerçekten zorlayıcı olur. Ama buna değmez mi? Anılarımı yazdığım şu günlerde, bu düşün çağrışımıyla bir kez daha geçmişe yöneldim. Yıllar önce evlenirken, durumumun ne kadar uygun olduğunu dikkate almamıştım. Kitabevi açarken, Beyazıt'tan Kadıköy'e taşınırken de öyle. Karar vermiş ve hemen uygulamıştım. İkinci kez evlenirken yine öyle olmamış mıydı? Gözü kara davranmadan hangi düşü gerçekleştirebiliriz ki?

Asıl sorun şu: Andığım olaylardaki kadar direngen miyim hâlâ?

Niels Hav'dan üç şiir

2 Temmuz 2006 (Bristol) / Dün sabah Lympne'den yola çıkıp Londra'ya, oradan Bristol'e birbiri ardınca iki otobüs yolculuğu. Akşamüstü sıkıntılı ve yorucu bu yolculukların ardından üniversitenin bir kez daha öğrenci yurdundaki odalar. 'Son kez' dedirten bir bitkinlik, hiç geçmeyecek gibi. Haftasonuna değin, dönüş uçağına binene kadar sanki yattığım yerden kalkamayacağım. Canım hiçbir şey istemeyecek. Zamanın akıp gitmesini bekleyeceğim sürekli.

Bu niyetle, alışılan saatten önce uyuyup sabah yeniden kalkabilecek hale gelince, masaya oturacak, kalemi elime alacak gücü yine buldum. Niels Hav'ın üç şiiri vardı yanımızda, onlar çevrilecekti. Oradan başlamayı yeğledim. Karım İngilizceden aktardı, ben de şiirleştirdim. Üçünü arka arkaya üstelik.

Niels Hav, Türk-Danimarka Şiir Buluşmaları için Hüseyin Duygu'nun önerdiği, aramıza almamızı istediği ozan. Klavs (Bondebjerg) ölünce onun yerine Niels Hav katıldı etkinliğin Danimarka kanadına. Ocak ayında yapılan etkinlikte o da vardı şiirleriyle. Çevirilerin çoğunu yine biz yapmıştık. Bu kez ayın sonunda Türkiye'de olacak, Erik Stinus ve Hüseyin Duygu'yla. Ardı ardına üç kez toplantı yapacağız: İzmit'te, NHKM'de ve İnsancıl Şiir Atölyesi'nde.

Niels Hav da, Danimarka şiirinin geleneksel bir çizgisine göre yazıyor: akılcı bir yaklaşım, esprili bir dil ve toplumsal taşlama. Tanıdığım ozanlardan Peter Poulsen'de, Marianne Larsen'de aynı doğrultu, değişik açılarla yansıyor şiirlere. Niels Hav için de söylenebilir bu. Çok örnek çevrilmiş değil daha onun şiirlerinden. Ama tersinlemeli bir alaycılık görülüyor. Bu sabah çevirdiğimiz şiirlerden biri, "Şairleri Savunmak", özellikle böyle. Şiiri ve şairleri tanımlarken alabildiğine alaycı. Okurun da alay etmesini ister gibi. Ama yaptığı sergileme, günümüzde yazılan bir tür şiir için, o şiiri yazan şairler için geçerli. Çevirdiğimiz ikinci şiir, "Karanlıkta Kertenkele Avlamak", gerçeği aramak uğrunda neler yapmalı sorusuna yine tersinlemeli bir yanıt. Karanlıkta kertenkele avlamak ne kadar zorsa, gerçeği aramak da öyle. Kaçmak için ne kadar uğraşırsak uğraşalım, kurtaramayız kendimizi: "Kıçımız yine de arkamızda hep."

Yeni bir yazgı

3 Temmuz 2006 (Bristol) / Karımın torununu görmesi için geliyoruz bu kente artık. Eskiden oğlunu görmek için gelirdik. Nitekim son gelişimiz 2002'deydi ve karım, bebek bekleyen karısıyla birlikte oğlunu görmek, onlarla görüşmek üzere yolculuk etmişti. Teknede yaşıyorlardı o zaman. Teknede görüşmüştük ve tekneyle kanallarda dolaşmıştık. Biz döndükten bir süre sonra bebek (Mia) doğmuş, haberler ve fotoğraflar gidip gelmişti onlarla bizim aramızda. Sonra benim ameliyatım araya girdi; İngiltere'ye yolculuklar aksadı. Sonra birden haberleşme bağlantısı da kesiliverdi. Gönderilen mektuplar karşılıksız, edilen telefonlar bağlantısız kaldı. Yeniden bağlantı sağlandığında ise karımın oğlu, eşini ve kızını bırakıp gitmiş, bilinmeyen bir adrese taşınmıştı. Eski eş (Kiely) ile karımın bağlantısı ise o günden bugüne sürüp geldi. Yaşamını paylaştığı yeni bir erkek arkadaşı vardı artık. Biri arkadaşının biri kendinin iki kız çocuğuyla birlikte yaşıyorlardı. Karım, torununu görmek için ancak Bristol'e geçen yıl gelebildi. Gelini, yeni arkadaşı (Mark) ve iki kız çocuğuyla (Mia ve Holly) buluştu. Kendi oğluyla bağlantı o gün bugündür kopuk. O da ailesi olarak bu genç çifti ve çocuklarını, kendi çocukları ve torunları yerine koyup benimsedi. Bu aileye 3 hafta önce bir bebek daha katıldı: Noah.

Dün kanının benimsediği bu aileyle birlikte olduk. Bizi alıp bir kır lokantasına götürdüler. Ağaçlar altında güneşli bir öğle yemeği. Sonra öğrenci yurduna dönüldü. İkindi çayı için. Çocuklar yurdun ağaçlıklı geniş bahçesinde koşup oynadılar. Benim için yeni bir yazgı oluştuğunu düşündüm bu arada: Genç insanlarla, küçük çocuklarla birlikte olmak. Herhangi bir yerde, herhangi bir rastlantı sonucu ve kısa bir sürede değil. Gençlerle ve çocuklarla bir arada olmanın, heyecan ve hızla yeniden insanı buluşturan devingen bir yanı var. Yurda döndükten sonra bu hıza ayak uyduramayıp dinlenmeye çekilmek zorunda kalsam da, iki küçük kızın yurttan ayrılırken beni anımsamaları, yurt odasına dönmek ve beni öpmek istemeleri, sözünü ettiğim yazgının gönül okşayan bir habercisi gibiydi.

Önemli bir dönemeç

4 Temmuz 2006 (Bristol) / Yola çıkarken yanıma aldığım kitaplardan biri de *Alçak Uçuş*. Mehmet H. Doğan'ın pilotluk yaşamıyla ilgili anı kitabı. Birkaç gündür okuyordum, dün akşam yatmadan önce bitirdim. Önsözde de dendiği gibi, bu konuda Türkçede yazılmış ilk kitap. Hem konusu ilginç, hem yazarının bilinen özellikleri dışındaki bir alanı kapsadığı için merak uyandırıcı.

Benim, okurken kafama daha çok yazılış biçimi takıldı. Kendim şu sıra anı yazımıyla uğraştığımdan olacak, nasıl olmalıydı sorusuyla okudum hep. Yazarın gereken titizliği göstererek kaleme almadığı sonucuna vardım. Üstelik iki açıdan. Biri, anlatacağı şeyleri derleyip toplar, sıraya sokarken gösterdiği dağınıklık. Öteki, türün özelliğini yansıtacak bir anlatımdan yoksun kalmışlık.

Her ikisi de, bunca yıllık bir yazardan beklenmeyecek şeyler. 'Bu yaşa gelmeden önce yazılsaydı daha iyi mi olurdu' diye sorup durdum. Çünkü rahatsız edecek sıklıkta "şimdi anımsamıyorum", "öyle miydi kimbilir" gibi anlatım akışını bozan belirsiz bırakmalar girmiş araya.

Bunları gördükçe, kendim yazarken bunlardan kaçınmanın, anımsananları öne çıkarmanın, unutulanları ya da sisli kalanları anlatıma yedirmenin daha doğru olacağını düşündüm. Bir de, anı yazmanın, tıpkı roman ya da öykü yazar gibi türsel bir titizlik, üslûp istediğini.

Belki de bu gözlemleri yaptığım için, şimdiye değin yazdıklarıma bugün yeni bir bölüm eklemek yerine, yazılanları baştan sona okumayı, hatta bir daha temize çekmeyi yeğledim. İyi de yaptım diye düşünüyorum. Temize çekme sırasında aynı üslûbu sürdürmeyi sağlayacak biçimde birtakım düzeltmeler yaptım. Daha önemlisi, kaldığı yerden ilerletecek yeni bölümlerin neler olması gerektiğini araştırdım ve kafamda daha önce belirenleri sınadım.

Şu an bulunduğum yer, gerçekten önemli bir dönemeç. Başarıyla dönersem, sonraki bölümleri hem belirlemek hem yazmak kolaylaşacak. Bu dönemeci, gezinin sona ermesinden önce, şu 2-3 gün içinde geçmeliyim. Bugün yaptığım topluca gözden geçirme, umarım buna olanak hazırlayacak.

Yaşanmış olması anı yazmaya yeterli mi?

5 Temmuz 2006 (Bristol) / Dünkü satırları yazdıktan sonra, bulunduğum yer için gözlemim değişmedi. Bu sabah bakıyorum, dönemecin önemi daha da büyüyor gözümde. Anıların çocuklukla ilgili bölümünde yazacaklarım için, yola çıkacağım görüntüleri yeniden saptamalı ve sıralamalıyım. Yalnızca çağrışımların getirdiği, 'şu da oldu, bu da oldu' türünden sayıp dökmeler bana göre değil. Ayrıntıları ele alırken, bende bir karşılığı olması gerekir. Benimle ilgili bir özelliği, bir yaklaşımı, bir rengi taşıyacaksa, bir döneme ışık tutacaksa, bir gelişimin neden öyle değil böyle olduğunu açıklayacaksa yazmalıyım. Yoksa anlatılanlar bir gevezelik, boşboğazlık, kahve söyleşisi ya da eline geçirdiğin bir kişinin sabrını zorlama düzeyinde kalır. Yaşanmış olması, bir olayı anlatmak için tek başına yeterli mi?

Bu açıdan baktığımda, iyi bir başlangıç yaptığımı, ama sürdürmek için yeteri kadar hazırlığımın olmadığını görüyorum. Evet, sıkı bir çizelgeyle yola çıkmak istemiyorum; bu bana, heyecan tanımayan bir sınırlama olarak görünüyor. Evet, ne yazacağımı önceden belirlemek kısıtlayıcı, sanatsal bir tür olarak anılara uygun değil. Kendinizi, kendi yaşadıklarınızı, kendi yaşadıklarınızdan sizde kalanları yazmalısınız; ama bu, kendinizi, yaşadıklarınızı yazarken yeni boyutlar, alt anlamlar, neden / sonuç ilişki-

leri keşfetmenize engel olmamalı. Yaşadıklarınıza anlam vermenin biraz da onların kaleme alınması sırasında ortaya çıkacağını görmelisiniz. Yazarken heyecan duymak, keyif almak, yazdıklarınızın bir tutanağa dönüşmemesi ancak o zaman olanaklı.

Böyle bir dönemece gelmek, benim için her zaman zor olmuştur. Çoğu kez yılgınlığa yol açmış, yazdıklarımdan vazgeçmekle sonuçlanmıştır. Neyse ki başlangıç sayfaları çok güzel, akıcı, yapmak istediklerime uygun görünüyor. Onları bir çırpıda gözden çıkarma olasılığı yok. Öyleyse vakit geçirmeden, satır başlarıyla bir çizelge hazırlamalıyım. Bunlar kesinlikle yazılacak diye bir karar vermeden. Yazılırken ortaya çıkacak olana önceden özgürlük tanıyarak.

Sözün burasında, erkenden uyanıp kahvaltı öncesi kafamdan geçirdiklerimi de anmalıyım. Özellikle şu aşamada, çocuklukla ilgili kimi olayları yazarken, onları zaman zaman çocuklar için yazdığım öykü kitaplarında andığımı, hatta yer yer ayrıntılı bir biçimde ortaya koyduğumu anımsıyorum. Yeniden ele almaktan vazgeçemeyeceğim bu tür anıları bir daha yazmak yerine, sözkonusu kitaplardan alıntılarla onlara değinmeyi denesem? Daha önce yazılmış olmaları hem beni kısıtlamamış olur, hem de değişik yazma kaygısıyla birtakım yapaylıklardan kurtulurum. Ya da, 'isteyen o kitapları alıp okusun' gibi bir avuntudan, kendimi aldatma oyunundan.

Yaşamöyküsü yazmakla anı yazmak farklı

6 Temmuz 2006 (Bristol) / Lokmaları saymak deyimini anımsatır biçimde geceleri saymak. Gezinin sonuna geliyoruz ve ben geceleri saymaya başladım bile. Yatağa uzandığımda ve sabahleyin gözümü açtığımda: üç gece kaldı, iki gece kaldı... Dönmeye hazırlanırken bir durum değerlendirmesi yapıyorum kafamın içinde. Yola çıkarken, anıları kaldığı yerden sürdürme niyetindeydim. Önümdeki deftere bakıyorum, bunu gerçekleştirmişim. Günlük defterinde de her gün yazdığımı gösteren sayfa sayısı epey kabarık. Ayrıca üç şiir çevirisi, Niels Hav'dan. Okuduğum ayrı ayrı üç kitap: *Alçak Uçuş* (Mehmet H. Doğan), *İstanbul Hatıralar ve Şehir* (Orhan Pamuk), *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (İlhan Berk).

Ama asıl önemlisi, her gün yazma düzenine girmek. Sabah kahvaltıdan sonra masa başına oturmak, günü okumaya ve yazmaya göre düzenlemek. Nicedir yitirdiğim ve yeniden bir türlü edinemediğim bir şeydi bu. Şimdi sorun, dönüşte bu düzeni ne ölçüde koruyabileceğimi kestirmek. Buradaki gibi, günü tümüyle yazmaya ve okumaya göre düzenleyemesem bile, edindiğim alışkanlığı olabildiğince sürdürmeliyim. Her sabah aksatmadan tıraş oluyorum ve aynada yüzümü canlı, dinlenik görüyorum. (Oysa bezgin bir yüz, sarkmış çizgiler, torbalanmış göz altları görmeye alışmıştım.) Bu görüntü, güne başlarken bir ölçü olmalı gözlerimin önünde. Her sabah tıraş olmalı ve o görüntüyü aynada öylece korumalıyım.

Karımın dediğine göre, Bristol'un ağır, basınçlı bir havası var. Çocukluğunda da etkilenirmiş bundan, şimdi daha etkileyici. Nitekim benim bacaklarım şişiyor kaç gündür. Yapışkan bir sıcak halsiz düşürüyor, özellikle öğleden sonraki saatlerde. Uzanırsanız ağır bir uyku geliyor ve uyanmakta zorluk çekiyorsunuz. (Çocukken bir türlü kendinizi açamadığınız o ağır uykular gibi.) Bütün bunlara karşın yazıp okuyabilmek, yalnız sabahları değil akşam saatlerinde, hatta gece bile bunu yapabilmek, içine girdiğim düzenin ne kadar kuşatıcı olduğunu gösteriyor.

Dün, sıcak ve sıkıntılı hava yerini yağmura bıraktı. Yağmak denemez pek, püskürüyor demeli. Ama gökyüzü tümüyle kapalı ve gidici olmadığı belli bu kapalılığın. Yine karımın dediğine göre, Bristol'e özgü, günlerce sürecek bir yağmur. Öğle yemeğinde, buna karşın, konuklarımız vardı: Kiely, Mia ve Noah. Yemekten sonra gözlerim iyice kapandı, yatmak zorunda kaldım. Karımın torunu akşamüstü beni yine öpmek isteyince uyanabildim ancak. Onlar gittikten sonra ben yeniden yazabildim. Hem de sabah yaptığım çizelgeye göre yeni bir bölüm başlatarak.

Sabahleyin, önceki gün kararlaştırdığım gibi, anılar için bir çizelge taslağı yapmıştım. Zamanı dilimlere ayırarak; 1960'lı, 70'li, 80'li, 90'lı yıllar gibi. Bunların kiminde başka alt başlıklar vardı: Üniversite, Cumhuriyet Gazetesi, Yedeksubay Öğretmenlik, Karacan Yayınları, Varlık, Yordam Yayıncılık, Evrensel vb gibi. Bunları alt alta sıralayıp ayrıntıları da (aklıma ilk gelenlerini) not edince, bunların yazılmasını kolay kolay bitiremeyeceğimi düşündüm. Hem yıllarca sürerdi, hem de binlerce sayfayı bulur-

du. (Bu noktada, anı ile yaşamöyküsü arasında bir seçim gerekiyor sanırım. Nasıl ve ne kadar yazarsan yaşamöyküsü, nereye kadar ele alırsan anı? Şu sonuca vardım: Yaşamöyküsü yazarken dürüst olacaksan her dönemi ele almak zorundasın; ama anı yazarken daha seçici davranabilir insan. Belki yine her dönemi ele alır; ama o dönemden yalnız özgül olanları yazmak yeterli. Niçin onları seçtiğini duyumsatmak koşuluyla.)

Yaşamöyküsü mü yazmak istiyorum sorusuna, olumlu bir yanıtım yok. Hiç düşünmedim yaşamöyküsü yazmayı. Niçin? Yaşamöyküsü de bir tür belki ama sanatsal bir tür mü? Oysa anı, öyle. Bir yaşamdan söz açıyorsun; yaşamın seni tanıştırdıklarından, sana öğrettiklerinden, seninle buluşturduklarından... Bunları anı olarak yazarken bir seçim yapma şansın oluyor. Çünkü ele aldıklarını değerlendiriyor, yorumluyor, bir sanat yapıtı haline getirerek sunuyorsun. Bir biçim, bir üslûp kazandırıyorsun, yerine göre bir imgeye bile dönüştürüyorsun. (Daha önce de üzerinde durduğum bir şey, burada bir daha aklıma geliyor: Anılar bir kez yazılabilir. İkinci kez yazma şansın yok. Onlardan konuşurken çeşitli biçimlerde, çeşitli öğeleri öne alarak anlatabilirsin. Ama yazdığın zaman, bu biçimlerden yalnız birini seçmiş, onun üzerinde karar kılmış oluyorsun.) Bu da onu yalnız aktarmadığını, bir sanat yapıtı gibi kurguladığını gösterir.

Biri bu anıları okuduğunda, 'yazdıklarını o yaşta böyle düşünmüş müydün' derse, yanıtım şu olur ancak: Hayır, yalnızca yaşamıştım; şimdi (yazarken) düşünüyorum. Şunu da eklemek doğru görünüyor bana: 'Nasıl biri' olduğumu sorarsanız, 'yazdığım gibi biri' derim.

"Günün minesi soldu"

7 Temmuz 2006 (Bristol) / Yarın yolda geçeceğine göre bugün gezinin son günü. Eskiden böyle günlerde daha sabahtan bir keder bulutu kendini gösterirdi. Artık orada değilmişsiniz gibi bakardınız her şeye. Hafif bir gerginlik, ne yapmak isteseniz yolunuzu keserdi. Saatler geçmek bilmezdi. Oysa yapacağınız bir şey olmadığına göre, zaman bir an önce geçsin, dönüş yolculuğu bir an önce başlasın isterdiniz. Bu durumu en iyi özetleyen, bana öyle gelirdi ki, bir şarkının şu dizesi olabilirdi: "Günün minesi soldu."

Bu sabah güne başlarken bunları anımsadım. Ama hiçbiri yinelenmedi. Belki de heyecan duyamayacak kadar kanıksamış olmaktır bunun açıklaması. Her sabah yaptığım çalışmayı yine yapabildim. Anılara birkaç sayfa daha ekledim. Hem de sonra yeniden göz atarım diye gönülsüz değil, dün yazdıklarımı bile işleyip geliştirerek çalıştım.

Öğleyin bizimle son bir kez daha birlikte olmak için karının geliniyle torunu yemeğe geldi. Kendimi onların yanında bir kez daha yokladım. Eskiden olsa, ne onların söylediklerine doğru dürüst kulak verebilirdim, ne de ben dişe dokunur birkaç sözü bir araya getirebilirdim. Ama hiç de öyle olmadı. Gelecek yıl onları Türkiye'de görmek istediğimizi söyledik. Çağrımız onları sevindirince de bunun gerçekleşeceğinden umutlandık. Karının torunu, ikimize de renk renk boyadığı ve üstüne 'nana' ile 'grandpa' yazdığı yumurta kadehleri getirdi anmalık olarak. Umutlanmamız da, anmalıkları coşkuyla karşılamamız da göstermelik değildi.

Akşamüstü yurt bahçesinin dışına doğru yürüyüş yaptık. Ağaçların altında bir sıraya oturup patates kızartmasıyla balık yedik. Eskiden olsa, son günün son saatlerinde canım ne yürüyüş, ne yemek çekerdi. Bir köşeye büzülüp kendimi dışarıdan seyreder, daha da uyuşup öylece kalmak isterdim.

Bu satırları yazarken yine de sormaktan kendimi alamıyorum: Hangisi daha iyi?

Beklentilere ulaşamamanın sıkıntıları

14 Temmuz 2006 / Aslında bu satırları dün yazmalıydım. Sözün başlangıç ivmesi dünden geliyor. Geziden döneli bir hafta oluyor neredeyse. Ama ben geziden getirdiklerimle birlikte olmayı umdumsa da olamadım. Araya beklenmedik bir kesinti girdi. Beş gün üst üste bu kesintiyi yaşadım ve ondan çıkmayı bekledim. Nedenini şöyle saptadım: Bedenimizi kullanırken onu 'ihmal' ediyoruz günlerce, aylarca, hatta belki yıllarca. Bu kullanım bize doygun bir sevinç, yoğun bir doyum sağlıyor kimi zaman. Kimi zaman da beklentilere ulaşamamanın sıkıntılarını, kaygılarını, yıkımını getiriyor. Her iki halde de beden kendini anımsatacak bir biçimde araya giriyor. Sizin onu 'ihmal' ettiğinizi yüzünüze vururcasına kendi yaşamını,

isteklerini dayatıyor. Sizin onu gördüğünüzden daha değişik olduğunu bir dil bulup söylemek istiyor. Bunu söylerken de siz onu dinlemek, hatta görmek, anlamak zorunda kalıyorsunuz. Beden sizi bir bakıma tutsak alıyor. Gezi boyunca yaşadığım doygunluk öylesine genişledi ki, bunun doruğuna çıkmışken bir kesintiyle beden kendini anımsatırcasına araya girmiş oldu.

Ayın Öteki Yüzü

20 Ağustos 2006 / Araya giren kesinti, önce bedenimle aramda oluşan uyumsuzluktan kaynaklandı. Sonra Danimarka'dan gelen konuklarla bir dizi etkinlikten. Sonra da hava koşullarından.

Uyumsuzluğun ne olduğunu yazmıştım. Etkinliklerin ne olduğuna gelince, bir bakıma her zamanki şiir buluşmaları gibi denebilir. Benim koyduğum üst başlıkla: Ayın Öteki Yüzü. Benim yapmaktan bıkmadığım (hiçbir zaman da bıkmayacağım) açıklamayla: Batı şiirinin bizde görülmek (ve gösterilmek) istenmeyen yüzünü bir vesileyle daha gündeme getirmek. Bu konuda en işlek uygulama, Türk-Danimarka Şiir Akşamları. 1994 yılından bu yana her yıl bir ya da birkaç kez yapılıyor; orada ya da burada. Bu yıl, Ocak ayında Kopenhag'da yapılmıştı. Şimdi 29-30 Temmuz ve 1 Ağustos'ta burada yinelendi. Pek de etkinliğe elverişli olmayan bu tarihlerin seçilmesi, iki zorunlulukla ilgiliydi. İlki, eşini yitiren Erik Stinus'un acısını azaltmak için bir an önce Türkiye'ye getirip değişik bir ortamda bulunmasını sağlamak. İkincisi, bu tür etkinliklerin sacayağında her zaman bulunan Hüseyin Duygu'nun yıllık iznini Türkiye'de geçirmekte oluşu.

Benim bu etkinlikte payıma düşen, düzenleyişte daha çok yer almaktı. İnsancıl Şiir Atölyesi'nde gerçekleştirmek asıl amaçtı; ama bunun yanına iki buluşma odağı daha eklemek iyi olacaktı. Birini İzmit'te yaptığım söyleşinin esiniyle orada yapmaya, ötekini ise NHKM'de katıldığım etkinlikler ve tanıdıklar aracılığıyla Kadıköy'de yapmaya karar verdim. Benim açımdan bunların gerçekleşmesi, her zamankinden daha değişik bir sınavdı. Eskisi kadar rahat davranamıyor, gereken kıvraklığı gösteremiyordum. Buna karşılık, özellikle Erik Stinus'un burada geçireceği günlere katkıda

bulunmayı, onunla buluşmada ilişkimizi daha verimli hale getirmeyi çok istiyordum.

Etkinliklerin üçü de aksaklık olmadan yapıldı. Sonuç herkesin hoşlandığı bir başarıya dönüştü. İzleyenler, çevirisiyle sunulan şiirlerden etkilendi. Katılımcılar da izleyici sayısı ve ilgisinden. Benimse kendi durumumdan dolayı korktuğum başıma gelmedi. Üstelik Erik Stinus'a hem yaptığımız çevirilerle, hem birlikte olduğumuz günler için düşündüğüm katkı gerçekleşti. Onu ülkesine bir ölçüde dinlenmiş gönderebildik.

"Yaşasın Edebiyat"

24 Eylül 2006 (Semizkumlar) / Suskun görünümlü günlerin ardından yine aynı şeyi yapmalıyım. Günler suskun değildi; ama yazıya geçmemişti demek, nedenlerini sıralayarak vakit yitirmek yerine, son aldığım duyumla başlamalıyım. Bu sabah Efe (Duyan) telefonla NHKM'deki toplantıda alınan kararları bildirdi. NHKM, yaz boyunca her ay bir günü toplantıya ayırıyordu. Sabah kahvaltısında bir araya gelenler, NHKM etkinlikleri için öneriler getiriyor, bu öneriler üzerinde tartışıyor ve alınan kararların yerine getirilmesinde görev üstleniyorlar. Sonuncu kahvaltı bir hafta önceydi ve Kasım ayı için kapsamlı bir öneriyle yüz yüze getirdi katılanları. Bir edebiyat şenliği düzenlenecekti. İki hafta boyunca çeşitli etkinlikler yer alacaktı bu şenlikte. Kahvaltılara iki ay aradan sonra yeniden katılmış, şenlik önerisine gerekçe tartışılırken 80 sonrasındaki gelişmeyi eksen almanın yerinde olacağını öne sürmüştüm. Kısaca söylemek gerekirse, edebiyatı kaynak alan bir edebiyat yapılması dayatılmıştı. 80 sonrasında öne çıkan koşullar bu dayatmayı yaygınlaştırmıştı. Edebiyatı kaynak alan bir edebiyat yerine yaşamı kaynak alan bir edebiyat yapılmalıydı oysa. "Yaşasın Edebiyat" başlığı uygun görülen böyle bir şenlik, odağına bu gerçekliği oturtmalıydı. Kaynağında yaşamın bulunduğu edebiyat açısından bakılmalıydı konuşulacak sorunlara, sergilenecek ürünlere, yapılacak eylemlere. Gündeme gelen heyecan, şenliğin ayrıntıları üzerinde konuşulurken, saygı geceleri düzenlemeyi de gündeme getirdi. Kimler bu saygı gecelerine özne olmalı sorusunun karşılığında Arif Damar ve Vedat Türkali'yle birlikte benim adım da anıldı. Bu sabah Efe'den (Duyan) gelen haberler, benim katılmadığım yeni bir toplantıda, adı anılanların tümü için değil,

yalnız benim için bir saygı gecesi yapılmasının benimsendiği doğrultusunda. Gerekçesi de, doğru dürüst bir sonuç için ancak bir kişiye yoğunlaşmakla yetinmek gerektiği. Hazırlıklara girişmeye en uygunu, en kolay ulaşılanı, araç gereç bakımından en hazırı diye nitelemişler buna karar verirken. (Kendimle ilgili yayınları, yaptığım derlemeleri kastetmiş olmalılar.)

Tasarlanmasında yer alacağım, görev üstleneceğim, ya da katılımcı olacağım bir şenlikte birden konum değiştireceğim demektir bu. Saygı gecelerinin öznelerinden biri olmak başka, tek öznesi olmak başka. Elimi kolumu bağlayan bir sorumluluk mu desem, açıklaması bana düşen bir hesap verme durumuyla burun buruna gelmek mi desem? Niye şunlar şunlar dururken seni seçiyorlar sorusuna, şenlik önerisiyle yüz yüze gelenler arasında ben de bulunmasam, tasarıma katılanların yanıt vermesi gerekir diyebilirdim. Hele ortaya atılanlar duyulduktan, onların ikisinden vazgeçildikten sonra, içine düşeceğim durum daha da zor.

Oysa son aylarda bir yayın girişimi beni ne kadar da mutluluğa hazırlıyordu. Hayri (Erdoğan) 16 yıllık bir serüvenden sonra Evrensel Basın Yayın'dan dışlanıyor, ardından büyük bir dayanışma güzelliği yaşanarak yeni bir yayınevi kuruluyor ve bu yayınevine Yordam Kitap adı seçiliyor, ilk yayınlayacağı kitaplar arasında Fahri Erdinç'in yapıtlarına yer veriliyordu. Ve ben bu yayınevinin Tüyap'ta düzenleyeceği oturumlar arasına Fahri Erdinç'i de katmasını öneriyor, aynı öneriyi Kasım'daki şenlik için de yinelemek istiyordum. Yıllardır yerine getiremediğim bir 'vasiyet' sonunda gerçekleştirilecek ve ben bunun erincini yaşayacağım derken...

Saygı gecesi, karşıma çıkabilecek birtakım sorunlarla bir saygısızlık çağrışımına yol açar mı?

Bunca yıl sonra

26 Eylül 2006 (Semizkumlar) / Beklenmedik bir telefon geldi Romanya'dan. Melike Roman, İstanbul'da Romen Kültür Merkezi'nde konuşma yapmak için geliyor. Türkçeye yapılan çeviriler üzerine konuşurken benden de söz açacağını söyledi ve benim de katılmamı istedi. (Oysa ben aynı saatlerde NHKM'de olacağım. Edebiyat Şenliği hakkında son toplantıda kararlar verilecek.) Kültür Merkezi Yöneticisi Mihai Maksim de aradı.

Bulunamayacağımı söyledim. Romen edebiyatıyla ilgili tasarılarımı öğrenmek istedi. Her zamanki tavır: Bağlantı sağlamak, bir an önce ağzınızdan söz almak. Oysa her şey çok gerilerde kaldı artık. Çavuşesku'nun ardından yaptığım gezi unutulur gibi değil. Bir daha adım atınayı düşünemeyeceğim kadar kötü izlenimlerle dönmüştüm. Çavuşesku'nun son yılında yaptığım ilk gezi de ondan aşağı kalmamıştı. Şimdi bunca yıl sonra yeniden ilişkiye girilebilir mi? Yapacak onca iş, bitirilecek onca tasarı varken, onları bırakıp Romen edebiyatına ilgi göstermek olacak iş mi?

Konuşmalar ister istemez geçmiş yıllara taşıdı beni. Anılar yazıldığında kuşkusuz Romanya gezileri de yer alacak içinde. Anıların tasarımını yeniden mi yapsam düşüncesi şöyle bir yokladı. Belki gezilerle ilgili anıları ayrı bir başlık altında toplamak daha uygun olurdu. Yine görüntülerden söze girilir, ileriye geriye çağrışımlarla ilerlenir. Çocukluk anılarını bir araya toplayan *Anayurda Yolculuk* cildinden sonra, dış gezileri ayrı bir başlık altında toplayarak yeni bir cilt oluşturulursa iyi olur belki. Bugün ozan, yazar ve sanatçı arkadaşlarla da ayrı bir cilt oluşturulabilir diye düşündüm. Zaman sırası olmadığı için istediğim anda her birine ayrı bölümler ekleyebilirim. Yazma işini kolaylaştırabilir bu da. Tanışıklıklar yitip gitmez böylece. Değişik uzunluklarda söz açılır. Bir çeşit 'bendeki görüntüsü' gibi ele alınıp gidebileceği yere değin genişletilebilir. Mi?

Güzden yararlanma eğitimi

3 Ekim 2006 / Güzün güzelliği dikkat çekiyor. Tam benim istediğim, özlediğim hava. Ama yeterince yararlanamıyorum. Evin dışında geçirmeliyim zamanımı. Dün Cağaloğlu'na indim, Yordam Kitap'a. Dönüşte tramvaydan eve değin yürüdüm. Duvar dibindeki yükseltiye oturup bir süre dinlendim. O sırada güz güzelliğinin ayırdına bir daha vardım. Evin arka bahçesinde dinlenme sıraları var. Hiç değilse oraya oturup bu güzelliği duymalıyım. Kasım'la birlikte yağmurlar gelmeden.

Bir yandan da bu eğilim için bir eğitim gerektiğini düşündüm. Güzden yararlanma, tadına varma eğitimi. Yayınevindeyken tıpkı 'Yordam Kitap' adının çağrışım tadına varamadığım gibi, basılmış gördüğüm kapaklar karşısında da kıpırtısız kalmak aynı gerekliliği akla getirdi. Sanki karşı

karşıya bulunduğum duvar, bir yerden aldığı etkiyle yıkılacak ve ben yeniden heyecanla dolup taşacağım. Tıpkı coşkun bir sele yuvarlanmış gibi. Oysa duvar önümü ya da ardımı karartıyor; ama ardında 'şimdi yıkılacak' dedirten bir sel hazırlığı yok.

'Yordam Kitap' 1989-2000 arası adım adım oluşmuş bir yayın serüveni değil miydi? Ona bakınca, onu anınca bir yaşamın yedide birlik dönemi karşıma çıkmıyor muydu? Yaşananlar tutkusuyla, hevesiyle, sabrıyla, sevinciyle, düşkırıklığıyla dolu dolu yaşanmış, geride bir tortu bırakmış değil miydi? Yeniden o adı kullanan bir yayınevi, bütün bunları niye canlandırmıyor, beni heyecana sürüklemiyordu öyleyse? Üstelik 40 yıl öncenin ilk kitapçılık serüveniyle aynı yapıyı paylaştığı, Uğrak Kitabevi'nin ara konaklarından birine yerleştiği halde?

Acı Lokma ve *Kalkın Nâzım'a Gidelim* kitaplarının kapaklarına ne demeli? Fahri Erdinç'in beklentisi yansımıyor mu onlarda? Beklenen sonunda gerçekleşti diyebilmek, nasıl deneceğini bilemesem bile, başlı başına bir sevinç değil mi?

Düğüm üstüne düğüm atılmış, bunları düşünmemle duymam arasında dizilmiş sanki. Düşünüyorum; ama duyamıyorum. Güzün güzelliğini de öyle.

Düğümlerin çözülmesi beni bir anda özgür bırakacak. Ama onların çözülmesini beklemek yerine, bir vuruşta parçalamak gerekiyor.

Uzaktan uzağa bir kerteriz

4 Ekim 2006 (Semizkumlar) / Güz sıcaklığı, dinginliği ve güzelliği sürüyor. Yolda yürürken, balkonda otururken, ağaçları ve kuşları dinlerken. Duyumsamayı önleyen birçok engel de sürüyor. Bilgisayarın bozulması, dizdiğim birçok belgenin, biriktirdiğim birçok bilginin yok olması. Dişlerimin kendini yeniden anımsatması. Alıp götürecek hıza kendimi bir türlü bırakamamak.

Yine de ne varsa şiirde. Kendimi veremeyeceğimi bilsem bile *Yangın Şiirleri* için birtakım dizeler karalamaya başladım. Suya atılan bir olta gibi. Neyi yakalayacağını bilmeden, tasarısını yapmadan. *Yangın Şiirleri*

uzaktan uzağa bir kerteriz gibi yalnızca. Bakılan ve kendimle yazacaklarım arasına girdiği düşünülecek olan.

Bu sabah bir yandan onu sürdürdüm. Öğleden sonra ise Erik Stinus'tan yeni gelen şiirler, karımın Türkçesinden geçip elime ulaştı. 10 şiirin 10'unu da aktardı karım. Ben onlardan gözüme ilk kestirdiklerimi ele aldım. Yılmadan uğraştım ve birer birer ilerleyerek 4 tanesini kesin biçimine soktum. Her zaman olduğu gibi karıma denetlettim, sapmalar / kaymalar olmasın diye. Sonuç olumlu.

Şimdi bu başarılı uğraşın sonunda küçük bir sevinç kıpırtısı yokladı içimi. Her şeyden önce, bir şeyi elinden tutup bir yere götürmenin sevinci. Bu, aradığım çalışma heyecanına kapı açabilir.

Saygı Gecesi'ne özne olmak

19 Kasım 2006 / Aylar öncesinde alınan bir karar, bu akşam ürün verecek. Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde düzenlenen Saygı Gecesi'ne özne olacağım. Değişik duygular içindeyim. Söz bana verilirse, ne söyleyebilirim? Bir söz ırmağı, çeşitli cümlelerden baş verecek gibi görünüyor. Teşekkür edeceksem; emeğiyle, ilgisiyle, sevgisiyle, anılarıyla bu geceyi var edenleri, orada bulunan / bulunmayanların tümünü anmalıyım. Bir şeylerin altını çizeceksem; emek kardeşliğini, üretim bir süreç olduğuna göre o süreci bütünleyen okurları da buna katarak anmalıyım. Duygularımı dile getireceksem; geçmişten örnek gösterip A. Kadir için yapılan geceyi, o gecenin bana yürüdüğüm yolda hız verdiğini, anlam kattığını, doğru yolda bulunmanın gerektirdiği güven ve sevgiyi aşıladığını anmalıyım. Yalnız bırakılmayacağım duygusunu, yapılanın boşa gitmediği duygusunu, üretilen bir değer varsa onun bilineceği duygusunu o gece anılan kadar, o geceye tanık olanlara da ulaştıracağını anmalıyım. Anılarıyla bu geceye katılanlar var diyeceksem; A. Kadir'i andığım kadar F. Erdinç'i de, onun böyle bir geceyi hak edenlerden biri olduğu halde buna bugüne kadar kavuşamadığını da anmalıyım. Bunun önümüze koyduğu hedefi de anmalıyım. Sözü şiire getireceksem; ona karşı her zaman inançlı olduğumu, onun çizdiği görüntünün yaşamı yansıttığına inandığımı, bu görüntüde yaşanıp bittiğini düşündüğümüz her şeyin yeniden üretildiğine inandığımı

anmalıyım. Sözün sonunu geceye getireceksem; bu geceden de bir görüntü kalacağını anmalı ve "Fotoğraf" şiirini okumalıyım.

Yankılar gündemde

22 Kasım 2006 / Saygı Gecesi, yankılarıyla şimdi gündemde. Sunuluşta ve konuşmalarda beklentilerin tam olarak karşılanamadığını dile getirenler oldu. Bu tür etkinliklerde, belirlenen amaç önemli diye düşünüyorum. Etkinlik kimin için yapılıyorsa, ya onu tanımayanlara / az tanıyanlara tanıtmak amaçlanmalı; ya da tanıyanlar için yeni değerlendirmeler yapılacak bir izlence uygulanmalı. 19 Kasım için bunlardan ikisi de geçerliydi denebilir. Beklentinin karşılanamadığını söyleyenler, tanıyan kesimdi. Tanımayanlar / az tanıyanlar çoğunlukta olduğu için, onlar birçok şeyi öğrenme duygusuyla hoşnut kaldılar. Dolayısıyla gece bu bakımdan amacına ulaştı. Ben medyatik olmayanlar için bunun önemli, hatta yeterli olacağını söyleyebilirim. Yeni ilişkiler kurmaya, yeni okurlar yaratmaya yol açabilir böylece. Dikkatleri ciddi bir amaca, yaşamı kaynak alan edebiyata çekebilir. Bu yolda atılan sabırlı adımlara yeni bir ivme kazandırabilir.

Bu akşam, İnsancıl Şiir Atölyesi'ndeki buluşmalar yeniden başlayacak. Bir bakıma, kaldığı yerden, Romen Kadın Ozanlar'la sürdüreceğim. Katılımcıların çoğunu erkekler oluşturmadığına göre, verilecek örnekler, direnişi odağına yerleştiren yaklaşım bir sıçrama sağlayabilir. Saygı Gecesi'ni de içine alan sabırlı adımlar zaten bu tür buluşmalarla nicedir gündemde.

Kendimi cezalandırmak

18 Aralık 2006 / Bir kitabı okurken sayfaları atlamaya benzeyecek şimdi kalemi elime almam. Her ele alışta yazacağım yeni şeyler olacaktı; ama onları yazmadan şu âna geldim. Günleri atlaya atlaya. İsteksizlik mi, zamansızlık mı; ikisi de değil. Yazacaklarım kafamda kaldı hep. Hatta kimi cümleler bile tasarladım. Yazıp gidecektim kalemi elime alsam; ama almadım.

Pişmanlık duyacağımı bile bile, direndim yazmamakta. Kendime karşı bir suçlama belki, kendi kendimi cezalandırma. Bunu hak ettiğimi düşünüyorum, neden hak ettiğimi ise bilmiyorum. Baba ile oğul arasında yaşananlara benziyor daha çok.

Babanın oğuldan bekledikleri vardır. İnanır onun bunu karşılayacak yeteneği olduğuna. Yeteneği olduğu gibi, onu kullanmak için zamanı da, olanakları da vardır. Ama bir türlü bu beklentileri karşılayacak çabayı göstermez. Hiçbir açıklaması da yoktur aslında. O çabaya kalkışmamıştır yalnızca. Çalışmaktan, üretmekten geri durmuştur. Baba, bu durumda, oğluna kızar ve onu sorgulamak, yargılamak ister. Oysa oğlunun cezayı hak etmesine karşılık, asıl cezaya çarpılan kendisidir.

Üşengeç davranmakla, yazmamaya kalkışmakla kendimi cezalandırdığımı düşünüyorum ben de. Sorun, yazamıyor olmak değil. Çünkü söz verilen yazılar varsa, (teslim için) son dakikaya kadar bekledikten sonra, yazıp veriyorum. Demek ki yazma yetisini yitirmiş değilim! O halde 'pişmanlık'la kendimi cezalandırmak istediğim söylenebilir. Zamanı değerlendirememenin, sürekli ertelemenin getireceği 'pişmanlık'la. Bir başka deyişle 'verdiğim söz'leri tutmayı beceriyorum; ama kendime verdiğim sözleri tutamıyorum. Böyle olunca da pişmanlık hazır: Bunca kitaba, bunca üretime karşın 'yazar' olamamak! Can sıkıcı da olsa söylemek zorunlu: 'Yazma'ya zorlanmaktan nefret!

Bu anlamda, 'yazar' olmayı, yaşamımda başat kılmakla sağlayabilirim ancak. Hiç kimse, hiçbir şey onun önüne geçmemeli. Ne zaman, ne iş, ne duygu, ne istek! Akla ne gelirse, hiçbiri! O zaman, 'yazar' olduğumu söyleyebilirim; kendime de, başkalarına da.

Oysa şimdi arada bir 'yazar'ım, her zaman değil. Arada bir 'yazar' olduğumu anımsıyorum. O yüzden de günler bir 'yazar' için geçmesi gerektiği biçimde yaşanmıyor. Yaşadıklarımın içine dolduğu bir kalıp yok elimde. Kalıplardan arınmak bir bakıma özgürlük. Özgürlükle verimsizlik arasında bocalamak kalıyor geriye. Hem özgür hem verimli olmak için, yaşamı düzene sokmak gerekiyor. Düzenliliğin değeri o yüzden ilk sırada. Ama düzenli yaşamayı becermek apayrı bir yetenek. Pişmanlık, bu yeteneği edinememiş olmaktan geliyor.

'Başka türlü anlatılamayan'ın sağladığı

29 Aralık 2006 / Yangın Şiirleri için iki başlangıç birden. Birkaç değişiklikle. Biri, kağıt kalem kullanmamak, doğrudan bilgisayarda yazmak.

Öteki, doğaçlamaya yaslanmak. Ne çıkacağı konusunda kaygılarım olsa da buna göğüs germeye kararlıyım. Çağrışımların akıl süzgecinden geçirilmesi yerine, özgür bırakılmasıyla varılacak şiir, kabulüm! Niye böyle diye sorulsa, şiirin akıl denetiminden kendini kurtarmasıyla, okuyanda açacağı kapılar, oluşturacağı sahneler denemeye değer diyebilirim. Bunu bir geriye dönüş saymak isteyenlere karşı da söyleyebileceğim şu: Söylemek istenen incelikli ise yitime uğramak sözkonusu değil. Kaldı ki, yazdığım (üzerinde çalıştığım) şiirlerden birinde, somutlanmış bir sahneden yola çıkılıyor. Yangınla yolun sonu arasında beliren salıne, yaşamını yitirenleri gündeme getirirken adı anılmış bir özneyi odak almıyor. O durumdaki bütün özneler için geçerli bir yerden bakılıyor olaya. Her biri ayrı ayrı yaşayabilir çünkü. Şiir, geçerliğini buradan alacak. Soyutlamış olacak; ama bu, somut bir yaşanmışlığı getirecek gündeme. "Yolun Sonu" şiiri (şimdilik adı böyle) o ânı yaşamanın dışa vurumu. Ama orada kalmıyor, sona eren yolu yeniden başlatmanın, yeni bir yolculuğa çıkmanın / çıkarmanın ilk adımı oluyor. Ölmekle kalmamış olmanın, ölümü yeni bir başlangıca dönüştürmenin şiiri. Ozanın bunu görmesinin, göstermesinin şiiri. Gördüğünü paylaşmak istemesinin, dahası paylaşma yollarına başvurmasının şiiri. Bu çaba, tek şiirle kalmadı o yüzden. İkincisini de getirdi hemen. "Orda Bulunmayan"ı da konuşmak isteği, bir başka soyutlamayla ortaya çıktı. "Yolun Sonu"nu görenin, yaşayanın geride bıraktıklarından biri, "orda bulunmayan"lardan biri, olaya kendi gözlerinden bakıyor ve bitenle birlikte yeniden başlayanı görüyor. Şiir, onun gördüğünü okurun da görmesi için.

Burada bir soluk alıp, bu (tür) şiirlerin tek tek geçerliğini 'başka türlü anlatılamayan'dan aldıklarını söyleyebiliriz. Geriye dönüş olmadıklarını da böyle açıklayabiliriz. Söylenmek istenen, 'başka türlü' söylenemiyorsa, soyutlama geçerlik kazanıyor çünkü. Söylediğin incelikliyse, onu gözden çıkarmadan söylemelisin.

Yangın Şiirleri, daha önce de belirlediğim gibi, akıcılığını aynı yönde konuşmalarla değil, çeşitli sesleri çeşitli örgülemelerle yan yana getirerek sağlayacak. Doğrultu aynı ama söyleyiş biçimleri aynı değil. Bir ses yerine, birçok ses bir arada. Uğuldaşan bir arı kovanına girmiş gibi. Ancak

kitabı bitirip kapattıktan sonra, kulağı dolduran uğultu yavaş yavaş dağılıp yerini bir ezgiye, hem de damgasını vuran bir ezgiye bırakacak.

Bir yılın dökümü

31 Aralık 2006 / Önümde eksik de olsa bir çizelge var. Yayınlanmış 4 kitap görünüyor bu çizelgede. *Opkomende Beelden*, Hollanda'da yayınlanan ama elime bu yıl ulaşan kitap. Yurt dışında yayınlanan kitapların dördüncüsü. En sevindirici yanı, çevirmenin şiirlerime bakışı ve kitabı bütün kitaplarımı temsil eden şiirlerle oluşturması. Bu bakışı, kendisiyle yaptığım görüşmelerde olduğu gibi, kitaba yazdığı önsözde de öğrenmiş oldum. Bir başka sevindirici yan, Hollanda'ya çağrılmamı sağlaması ve oradaki toplantılarda Hollandalı okurlarla buluştuğum zaman gördüğüm ilgi. (Şiirlerimin, yazıldığı ülkenin dışında başka bir işlev kazandığını bir daha düşündüm.)

Şiirlerle İstanbul, dördüncü basıma ulaşan bir kitap. Bu yönüyle önemli ama asıl önemi kapağında "Bütün Kitapları: cilt 1" yazısının yer alması. Toroslu Kitaplığı ile imzalanan bir sözleşmeyi ve önümüzdeki yıllarda ardı ardına yayınlanacak bir toplu basımı haber veriyor.

Bulgaristan Mektupları, yıllardır görülen bir düşün gerçekleştiği kitap. Fahri Erdinç'i okurlara taşımak diye özetlenebilecek bu düş, yalnız bu kitapla ilgili değil, yıl içinde başlayan toplu basım girişimiyle de gerçekleşme yolunda. O yayınlanan kitaplara önsöz, kapak arkası ve tanıtım hizmetlerini üstlenmek, benim için ayrıca mutluluk verici. Bu başlangıcı, önümüzdeki yıl sürdürmek de öyle. Hele bunu Fahri Erdinç üzerine yazacağım ve hazırlayacağım bir armağan kitapla taçlandırabilirsem, dört dörtlük bir iş yapmış sayacağım kendimi.

Takas, önceden tasarısı yapılmamış, hızla düşünülüp oluşturulmuş ilginç bir kitap. Biri usta biri genç iki ozanı yan yana getirmeyi, birbirlerinden yaptıkları seçmeyle şiirlerini takas etmeyi amaçlıyor. Neden yan yana geldiklerini açıklayıcı birer yazıyla birlikte. Benim açımdan güzelliği, bir gencin kendine usta olarak beni seçmesi, bunu gerekçelendirirken söyledikleri ve şiirlerimden hangilerini yeğlediğini, nasıl bir toplamı oluşturduğunu göstermesi.

Şimdi bu sayım dökümü yaparken, geçen bir yılı olumlu saymak için elimde yeterli kanıt olduğunu düşündüm. Çünkü bu kitaplara ekleyebileceğim iç ve dış geziler, bu gezilerde katıldığım etkinlikler de var. Belki yıl sonunda yazmaya giriştiğim iki şiiri, *Sevdalı Buluşma*'dan sonrası için önemli bir başlangıç sayabilirim. Şiirin yeniden gündemde ilk sırayı alacağının göstergesi.

Olumlu yanından bakıldığında, İzmit'te "50 Yıllık Bir Şiir Yolculuğu" toplantısını ve Kadıköy'de yapılan Saygı Gecesi'ni de anmak gerekiyor. Özellikle bu ikincisinin, kendi dışımda oluşup gelişmesi, NHKM ile ilişkilerin genç insanlarda yarattığı izlenimler sonucunda gündeme getirilenlerden biri olması ayrı bir değer taşıyor. NHKM ile ilişkiler, beni zorlasa da, bir devinim kaynağı durumuna geldi ve artarak süreceğini gösteren bir yolda ilerliyor.

Nitekim dün, bir toplantı için yine NHKM'nin yolunu tuttum. Bu kez NHKM çatısı altında bir edebiyatçılar topluluğu oluşturma amacıyla bir araya gelindi. Aylık etkinlikler çizelgesini oluşturmaya ve oluşturulan izlencenin içini doldurmaya yönelik kararlar alınmasını sağladı. Beni devinimsizlikten kurtarmaya, öneriler üretmeye, önerilerin gerçekleşmesi sırasında üretici olmaya yarayacak. Böylece, eskiden beri kendimde tanıdığım özellikler yine gündeme geliyor. Bunlardan biri, öneriler yaparken duyduğum heyecan ve kendimi 'başlangıçların adamı' diye niteleyişim. Hemen ardından gelen ise, heyecanı koruyamayıp üstlendiğim işleri sürüncemede bırakışım.

Sürüncemede kalanlar açısından bir yıla bakarsam, durum daha önce sıraladığım ölçüde sevindirici görünmüyor. Yazmaya giriştiğim özellikle iki şiir tasarısı, olduğu gibi duruyor. Anıları iyi bir atılımla sürdürdüğüm halde, arkası gelmedi. Çocuklar için yazmayı tasarladığım iki kitaptan birini birkaç sayfadan sonra yine rafa kaldırmış oldum. Günlük defterim bile çorak kaldı. Hele belgeleri elden geçirip düzenleme düşüm, derlemeyi istediğim kaynaklar vb, yolunda gitmediği gibi, bilgisayara geçirilenleri bile yitirdim.

2007

B e h ç e t

3 Ocak 2007 / Çok mu acele ettim? Üçüncü şiir bu sabah başlayıp bitti. Her zaman yaptığım gibi dinlendirmedim bu kez. Kağıt üzerinde kalmasıyla yetinmeyip bilgisayarda dizdim. Bilgisayarla yetinmeyip blog sayfasına yerleştirdim. Onunla da yetinmeyip e-posta aracılığıyla bağlantıda olduğum herkese gönderdim. Yanıtlar almaya bile başladım.

Yangın Şiirleri arasında yazmayı düşündüğüm bir şiirdi. Metin Altıok için olanı daha önce yazmıştım: "Adım *Metin* Olsun". Bu sabah Behçet Aysan için olanı yazdım. Ozanlar için yazarken, onların yazdıklarıyla bağlantı kuran bir söyleyiş ve imge düzeni gözetmenin doğru olacağını düşünüyordum. Hatta dış görünüşleri bile etken olabilirdi yola çıkarken. Nitekim Metin Altıok'un kaşlarından yola çıkarak, "kaşlarında yuva kurmuş sorular" imgesine ulaşmıştım.

Behçet Aysan için de öyle oldu. Onun şiirlerindeki kesik kesik söyleyişi, çoğunlukla tekli ikili sözcüklerle oluşturulmuş bükünlü dizeleri örnek aldım. Yazdıklarından ve şiir kitaplarından geçirip getirdiğim ayrıntılarla örmeye çalıştım şiiri. Deniz Feneri kitabı, Balat şiiri, İzmit sevgisi, doktorluğu yansıdı dizelere. Kitaplarını açıp şiirlerini tek tek okuyarak yapmadım bunu. Daha önce okuduklarımdan bende kalanlarla yetindim. Çünkü bir inceleme yazısı değildi elimdeki. Su yüzüne vuracak izlenimler yol göstersin istedim. İstediğim gibi de oldu.

Söyleyişin belkemiğini oluşturan "evet" ve "zor" yinelemeleri ile "Behçet" seslenişi, yeterli bir akıcılık sağladı şiire. Aynı zamanda, Metin Altıok'ta olduğu gibi, karşılıklı bir konuşma, hatta dertleşme edası getirdi. Duyguların dışavurumu için duygusallığı geriye çekip duyarlığı öne çıkardı. Akşam saatlerine değin sonuç bana olumlu göründü. Gerekli heyecanı yaşadım. Kitabı bu yıl içinde bütünleyip yayınlama konusunda umut verdi ayrıca. *Sevdalı Buluşma*'yı hazırlarken, benzeri bir ivme yakaladığımı unutmuş değilim.

Yine de akşam saatleriyle birlikte "Çok mu acele ettim?" demekten kendimi alamıyorum. Yazdıklarımı bir süre uzak tutmalıyım belleğimden. Sonra bir an, başka bir şeyle uğraşırken, birden karşıma çıkmalı ve ansızın

okunalıyım. Ancak o zaman görebilirim nasıl bir şiir olduğunu. Koşullanmaların dışına çıkarak bakabildiğim o kısacık an.

Bütünlüğü farklılıklarla sağlamak

Üst üste üç şiir ortaya çıktıktan sonra, kitabın oluşumunda vardığım karar iyice belirginlik kazandı. Her kitabımda gözetegeldiğim üslûp birliği, söyleyiş uyumu, hatta imge ortaklıkları yerine, *Yangın Şiirleri* bir değişik tutumla dikkat çekecek. Kitap baştan sona değişik üslûpları yan yana getirecek, söyleyiş ve kurgu bağımsızlığı yaratacak. Denebilirse aynı elden çıkmış, aynı gözle görülmüş, aynı üslûpla yazılmış değil de, değişikliklerle örülmüş olacak. Yine bütünlüğü gözetecek; ama bu bütünlüğü farklılıkların sağlamasını isteyecek. Farklı seslerin, farklı üslûpların, farklı söyleyişlerin, farklı bakışların.

Nitekim bugüne değin yazılanlar bunu tam anlamıyla yansıtıyor. Sunu, Sivas Buluşması, Adım *Metin* Olsun, birbirinden farklıydı. Şimdi bunlara eklenen Yolun Sonu, Orda Olmayan ve Behçet de öyle. Kitabın alt katmanı belli bir olay; ama o olayın yansıdığı ayrıntılar, kişiler farklı içerikleriyle çıkıyor karşımıza. Farklı içerikler de farklı üslûplar ve biçim özellikleriyle gündeme getiriliyor. Her kitabında değiştiği söylenen, şiirini sürekli yenilediği için övgüyle sözü edilen ozanlar bir çıkış, bir saldırı konusu oluyorsa, değişimin ve yeniliğin belirleyicisini içerikte görmek de bir yanıt, bir karşı-çıkış oluşturacak böylece.

Yetimler Ağıtı

2 Mart 2007 (Semizkumlar) / Aylar sonra ilk kez buradayım. Bir türlü gelmek bilmeyen, gelmesiyle gitmesi bir olan soğukların ardından serin, sıkıntılı; ama günlük güneşlik bir ortamda. Daha çok, önümüzdeki ayları, özellikle de yazı kaygıyla düşündüren. Olası sıcak, bunaltıcı günlerin kaygısıyla.

İlk kez buradayım, soL için yazdığım ikinci yazıyı bitirmenin ardından. İkinci yazı; ama ilk kez son dakikaya kalmadan bitirildiği için sevinç duymuştum. Dünden bugüne bu sevincin uzantısında yeniden yazmaya başlayacağımı düşünmüştüm. Hem de hızlı bir girişin ardını getirememe-

nin sıkıntısını yeniden aşmak üzere şiir yazacaktım. *Yangın Şiirleri* için alınmış notlarım, doğaçlamadan söylenivermiş dizelerim vardı.

İlk kez buradayım, bu sabah gazetelere 73 imzalı "Yetimler Ağıtı"na ilişkin tepkilerin yansıdığını okuduktan sonra. 73 ozan, ortak bir şiir yazmışlardı ve bunun duyurusu nedense ulaştırılmamıştı bana. TYS'den şiir haberi geldiğinde, Enver Ercan'a sitemimi iletmiştim ve herhangi bir yanıt alamamıştım. "Yetimler Ağıtı"na ek yazmalıydım o halde. Ozan sayısını 74'e çıkarmak, iki yönlü bir tepki oluşturacaktı böylece. Nasıl yazıldığını bilmiyorum. Daha önce barış için tek tek dizeler yazılmış, onları bir araya getirince bir toplam çıkmıştı ortaya. Böylesi toplamlara şiir demek pek öyle kolay değil. "Yetimler Ağıtı" adı verilen toplama da kolayca şiir denemez. Önemli olan, imza koyanların takındığı tavır, sergilediği duruş, gösterdiği tepki. Bu tepkinin çevresinde toplanılabilmiş olması.

Yetimler Ağıtı'na Ek

15 Mart 2007 / "Yetimler Ağıtı'na Ek"i yazdım. Bu tepkide yer almak istiyordum; ama elimdeki taslakları bir yana bırakmak anlamına gelecekti. Sıcağı sıcağına yazmanın güçlüklerini göğüsleyecek bir birikim olmalıydı, eldeki taslakların dışına çıkaracak bir birikim. Kitaplarımı yayınlarken, arka kapak yazılarını da kaleme almak zorundaydım. Bunların kapsayıcı olması kadar, akıcı, kimi zaman da lirik bir söylemde ortaya çıkması, ilk kez işime yaradı. *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha*'nın arka kapağı için yazdıklarımı bu açıdan bir daha gözden geçirdim. Susmaların içinde susmayan bir ağız vardı. Bütün dünyanın sustuğu, susmuş göründüğü anda bile. O ağzı konuşturmayı, o ağızla konuşmayı şiirin üstlenmesi gerekiyordu işte. Susmayanı, susturulamayanı ozandan başka kim dile getirebilecekti?

Kitabın arka kapağından yola çıktım. İmgeleri oradan aldım, geliştirmeye çalıştım. Yola çıktıktan sonra, ölümün susturamadığı ağıza, onunla konuşmuş olmaya, ölenin o ağzı konuşur kılmasına doğru ilerledim.

Şiir ortaya çıkınca, bu tür güncel şiirlere yeniden başlayabileceğimi düşündüm. *Sınırlamıyor Beni Sevda*'dan 20 yıl sonra *Sevdalı Buluşma*'ya yönelmek gibi, *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri*'ni 34 yıl sonra yeniden gün-

deme getirebilir miydim? Yazdığım şiir, bu girişimi tetikler miydi acaba? Kafamda yanıp sönen bu ışık, yalnız "Yetimler Ağıtı'na Ek" ile sınırlı kalmayabilir, elimdeki taslakların karşıladığından daha değişik, daha sıcak, daha hızlı gereksinimlere yanıt vermeye yöneltebilirdi belki. Kuşkusuz başka bir yaklaşımı, başka bir söylemi araştırmayı da göze aldırarak. Altından kalkıldığında işlevi yadsınamayacak sonuçları da olanaklı kılarak.

Yetimler Ağıtı'na tepkiler

16 Mart 2007 (Semizkumlar) / Yaz Evi'ne doğru yola çıkarken, bugüne değin yazdığım bütün *Yangın Şiirleri*'yle birlikte "Yetimler Ağıtı'na Ek"i de yanıma aldım. Değişik bir ortamda onları okuyunca yeni bir heyecanla bakabilirim, görmediğim yanlar ortaya çıkabilir. Daha önemlisi, bu yeni okumalardan yeni şiirler için çağrışımlar çıkıp gelebilir. Sözcükler, dizeler, imgeler aynı ama gözün bakışı, bakış açısı, göze çarpan ayrıntılar değişik olunca, şimdiye değin hep böyle oldu bu.

Yaşadığımız Günlerin Şiirleri'ne dönüş için "Yetimler Ağıtı'na Ek" nasıl bir başlangıç çağrışımı yaptıysa, yarın yaşanacak 17 Mart Yürüyüşü de bu türde yeni bir şiir yazmak için bir başka çağrışım kaynağı. Bu eğilim aynı zamanda şiir için bir sorgulama fırsatı da yaratıyor.

"Yetimler Ağıtı", heyecanla karşılandığı kadar, kimi tepkilere de neden olmuştu. Bunlardan biri, siyasal kökenliydi ve Doğu Perinçek'ten gelmişti. İmzası bulunan ozanlara birtakım suçlamalar yöneltiyordu. Suçlamaların en ağırı da (Haydar Ergülen'in yazısından öğrenebildiğim kadarıyla) Amerika'ya satılmış olmak! Sözkonusu şiir, Perinçek'e göre, esinini emperyalizmin küreselleşme nâralarından alan bir ısmarlama ağıtmış, Büyük Ortadoğu Projesi'nin ürünüymüş! Vatansız, milletsiz, halksız kalan şiir, elbet devrimden de yetim kalacakmış!

Bir başka tepki de Ergin Yıldızoğlu'nun yazısında görülüyordu. "Hrant Dink'in Anısına Saygı(sızlık)" başlığı altında Yıldızoğlu'nun yazdıkları, dikkate alınması gereken önemli saptamalar ve eleştiriler getiriyor.

İlk saptama, bu girişimin "iyi, onurlu" bir niyet ürünü olmasıydı. Hrant, "bu ülkenin yetiştirdiği önemli kamusal aydın"lardan biriydi ve "fa-

şist bir cinayete kurban gitmiş olması" saldırıyı "tüm düşünen ve kendi çizgisine sadık kalmaya kararlı" insanlara yöneltilmiş olarak algılamayı gerektiriyordu. Bu da "evrensel bir boyut" ekliyordu olaya.

İkinci saptama, "Hepimiz Hrant Dink'iz" sloganının daha doğru olacağıydı. "Hanginiz Spartaküs" sorusuna kölelerin tek tek "benim" demesini andırır bir sonuç çıkacaktı ortaya o zaman.

Yıldızoğlu, "Yetimler Ağıtı" adı verilen ortaklaşa dizeler toplamını da şiir olarak yeterli bulmuyor, "kiç" diye niteliyordu. Bu da, saygı göstermek üzere yola çıkanların Hrant'a saygı yerine saygısızlık gösterdiği anlamına gelebilirdi.

Her iki tepkinin de beni kendi yaptığım birtakım gözlemlere götürdüğünü söyleyebilirim. Bunlardan biri, 'halksız kalmak' ise, öteki de sergilenen duruşla ortaya çıkan 'dizeler toplamı' arasındaki çelişki. Başka bir deyişle, 'niyet' edilenin 'gerçek'leşmeye yetmediği.

Halksız kalmak, söyleyenin konumu bir yana bırakılarak bakılırsa, şiirdeki özne anlayışının uzun bir süreden beri daraltılmış olmasıyla yakından ilgili. Şiiri yazanın 'özne'ye verdiği önem, kendi dışına çıkmakla aynı şey olarak anlaşıldığı zaman da, yalnız kendisiyle sınırlı anlaşıldığı zaman da daraltılmış oluyordu çünkü.

Ozan, kendi dışına çıkmayı değerli bulduğu dönemde, şiirinde yer verdiği özne 'militan'la sınırlıydı. 'Militan'ın şiirde yoğunlukla yer aldığı bir dönem yaşandı böylece. 1980'den sonra, bunun yerini, şiirde ozanın kendi bireyselliğini 'özne' olarak kullanması almış oldu. 'Kendisi' ile 'başkası' arasında, ozanın daha önce kurabildiği ufak tefek bağlantılar bile neredeyse kalmadı.

'Başkası' ile ilişkisizlik, ozanı yaşadığı çevreden, toplumdan, gerçekliklerden uzaklaşmaya götürebileceği gibi, halksız kalmayla da sonuçlanabilecekti.

"Yetimler Ağıtı" olayı bir yanıyla bunu ortaya çıkarırken, bir yanıyla da tepki göstermekle, tepkiyi şiir olarak göstermek arasındaki ilişkinin bir daha gözden geçirilmesini gündeme getirdi.

Yıllar önce, toplumun içine girdiği bir dönemle ya da yaşanan bir olayla ozanın ilgilenmesini, bu ilgiyi şiirle dışa vurmasını bir vicdan sorunu olarak göremeyeceğimizi bir yazıda dile getirmiştim. Şiir bir vicdan sorunu değildir demiştim. Bu ilgi, şiirin temel sorunlarından biridir çünkü. Bir içerik ilişkisini içerdiği gibi, aynı zamanda estetiği de kapsar. Özetle söylenirse, 'yaşanan'la ilişki, ozanı yalnız vicdanı rahatsız olduğu zaman ilgilendirmez. Bu ilişki, şiirin temelinde yer aldığı için ozanı ilgilendiriyor olmalıdır. 'Yaşanan'la ilişki, vicdanı rahatsız olduğunda kalemi eline almakla ozanın şiire ulaşamayacağını da içermektedir. Ozanın, bu ilişkiyi yazabilecek estetik anlayışı geliştirmesi de gerekir.

"Yetimler Ağıtı" şiir olarak başarılı değilse, niye böyle olduğunu araştırırken bunlar göz önüne alınmalı.

Her karşılaşma birer sınav

11 Nisan 2007 (Adapazarı) / Bir yıl önceki gibi, yine çocuklarla söyleşi için. Tanıdık yüzler çoğunlukta. Geçen yıldan ayrık yanı, şiir kitaplarımla burada olmam. Lisede yapacağım söyleşi öncesi, bu bakımdan da merak ediyorum. Şiir için her karşılaşma birer sınav.

Aynı benzetme yine yürürlükte: Yatağından dışarı çıkan ırmak. Bu kez, yolculuk öncesiyle sonrası bir kıskaç gibi. *Kardeş Evi*'ni yayına hazırlama, ertelenmez bir aceleyle bitmeliydi. Ayrıca bu kitap için önsöz vardı, onu yazmalıydım. Yola çıkmadan, aynı anda Yunus Nadi Ödülü için oyumu saptamalı ve bildirmeliydim. Dönüşte ise *soL*'a yazmalı ve göndermeliyim. Şu anda, burada bulunuşumun kafaca hazırlığını yapmış da öyle gelmiş değilim. Eskiden ne konuşmuş, neler anlatmışsam, onları anımsayıp söylemekten başka yapacağım bir şey yok. Ne olacak, ben de merak ediyorum şimdi.

Cumartesi günü (14 Nisan) hem İstanbul'a döneceğim, hem *soL* için yazıyı bitirip göndereceğim. Elimde yalnız kimi satır başlarıyla, kitap için yazdığım önsöz var şu an. Akıl edip yanıma aldım, okuyup da yararlanırım diye. Terzilerin dikerken tersyüz etmeleri gibi. Yazıyı kesip biçerek, ekleyip değiştirerek yeni bir yazı çıkartabilirim belki.

"Cephe" kavramı

Tekneyi bağlayabilmek için iskelede birkaç babadan biri, "cephe" kavramı. *Sanat Cephesi*, yalnızca bir derginin adı değil. Bir girişimin yayın organı. Ama o girişim, "cephe" kavramıyla ilgili. Belki çoktan yapılması ve benimsenmesi gereken bir tanım sözkonusuydu. Çıkan bir tartışma, bunun böyle olmadığını gösterdi. Cephede yer alanlar arasında bir kopukluk ortaya çıktı. Adı medyada sık sık yer alan bir yazarın 40. yılı kutlanacaktı. Bu kutlamanın haber ve yorumları bir anda ortalığa yayıldı. Dergiler, gazeteler, televizyon izlenceleri bir anda herkesi bu olayla yüz yüze getirdi. Aynı cephede yer alan iki ayrı görüş belirdi. Biri, kutlanacak yazarın emeğine saygı gösterilmedi diyor. Öteki, bu olayı edebiyat dünyamızda bir yönlendirme olarak görüyor, onun önce bu biçimde yerli yerine oturtulmasını, sonra da ona karşı çıkılmasını öneriyordu.

İki görüş arasındaki çatışma, bireysel boyutları aştı kısa zamanda. Kendini *Sanat Cephesi*'nin içinde düşünen herkesi içerecek hale geldi. "Beni dışarıda tutun, bu işe karıştırmayın." denemeyecek noktaya hızla gelindi. Burada gündemin ilk sırasını "cephe" kavramı alıyorsa, ikinci sırayı da yönlendirme savıyla sözü edilen 40 yıllık yazara nasıl davranmalı sorusu alıyor.

"Cephe" kavramı, adı üstünde, karşısında bir "cephe" bulunduğunu gösteriyor. İşin ilginci, bu cephe, adı konmamış, adresi belirtilmemiş, işleyiş düzeni görünmeyen bir cephe. Ama çok geniş, çok etkili ve acımasız. Karşısındakini çiğneyen, kısıtlayan, soluksuz bırakan bir cephe. Geleneği var, derinlere salınmış kökleri var. Karşısında tek tek duramayacağımız bir cephe.

"Cephe" kavramı, ortak paydaları bulma ve onu kullanarak ayakta kalmayı getiriyor. Önemli olan, bu ortak paydaların alt ve üst sınırlarının saptanması. Bu da, bir çırpıda olacak iş değil. Süreç içinde ve tartışarak belirlenebilir ancak.

Telâşlı sorular, ilginç meraklar

13 Nisan 2007 (Adapazarı) / Günler iki aşamalı ilerliyor yine. İlk aşama, bir okul evrenine girdiğimiz anda başlıyor. Okulun, öğrenciler dışın-

daki gerçekliğiyle karşılaşıyorsunuz ilk olarak. Yöneticiler, öğretmenler, çeşitli yönetim sorunları ve somut koşullar. İkinci olarak, doğrudan yüz yüze geldiğinizde karşınıza çıkan öğrenciler. Öğrencilerle aranızda kitaplarınız üzerinden bağlantı kuruluyor. Ayrıntılara gösterilen ilginç dikkatlerle, kendi yaş kesiminin getirdiği, düşünülmeden yöneltilmiş telâşlı sorular. Bu sorular ne denli birbirinin benzeriyse, dikkatler ve onların ortaya çıkardığı meraklar o denli ilginç.

Günün ikinci aşaması, öteki katılımcılarla tanışma ve ilişkiler toplamı. Kimiyle ilk kez, kimiyle önceki buluşmada kaldığı yerden sürdürülen söyleşiler. Bu söyleşiler de iki kümede toplanabilir: Sıradan gevezelikler ve ciddi görüş alışverişleri.

1977'nin 30. yılı

1 Mayıs 2007 (Semizkumlar) / 1 Mayıs yürüyüşleri için özel bir yıl: 1977'nin 30. yılındayız çünkü. 29 Nisan'da *soL* gazetesinde çıkan yazımda konu buydu elbet. Son satırları, 1 Mayıs'a ve Taksim Alanı'na çağırıyordu okurları. Oysa ben yürüyüşe katılmış değilim. Çelişik duygular içindeyim bu yüzden. Benim gibi gerek yaş bakımından, gerek yürüyüş bakımından zorluk çekenler için çözümler arandı. Yürüyüşün başlayacağı Beşiktaş'tan Taksim'e çıkılırken, araçlara alınmamız bu çözümlerden biriydi. Ya da, Taksim'de belli bir yerde bulunup yürüyüşçülerin alana ulaşması beklenecekti. İkisi de ilk bakışta çelişik duygulardan kurtulmamı sağlayacak gibi göründü. Dün gece bu düşüncenin başka bir çelişki doğurmasıyla yüz yüze geldim. Biçimsel olarak orada olacaktım; ama yürüyüşün ne coşkusunu yaşayacak, ne de zorluklarına göğüs gerebilecektim.

Şiir Kongresi dolayısıyla

18 Mayıs 2007 (İzmit) / Şiir Kongresi dolayısıyla yine bir buluşma. Yazar ve ozanlarla, daha önemlisi sunulan bildirilerle. Belki ondan da önemlisi, bütün bunları kuşatan gençlerle. Buraya gelmeden önce, üç gün üst üste bir yazıyla uğraştığım için olsa gerek, bulunduğumuz doğa içindeki otel, bana sürekli yazma hevesi duyurdu. Böyle bir çalışma olanağı bulmanın özlemiyle birlikte.

Buluşmalar arasında, yıllardır görüşemediğim Vecihi Timuroğlu ile Yelda Karataş ilk sırayı aldı. Her ikisinin konuşmaları da benim için çok ilginçti. Timuroğlu'nun imge üzerine söyledikleri, bu konudaki görüşlerimi yeniden gözden geçirmeye yöneltecek duruluktaydı. Sonradan Afşar Timuçin'in estetik üzerine söyledikleri de öyle. Ama Yelda Karataş, şiir ile şarkı sözü arasındaki ilişkileri (ya da ilişkisizliği) çok ilginç bir sunumla ortaya koydu. Bunları dinlerken not almadım; ama yayınlanacak kitapta öncelikle okuyacaklarım arasında yer aldılar.

İzmit'in benim için özel bir yeri olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Yalnız tanıdığım yazarların sayısıyla değil, önceden beni dinlemiş, bir yere kadar okumuş gençlerin, öğrencilerin ilgisiyle de. İzlencede bana verilen yer, bu ilgiyi karşılayacak boyutta değildi. Yalnızca bir oturum yöneticiliği yaptım, bir de şiir çevirilerim üzerine konuştum. Ve bu konuşma sırasında birkaç çeviri okuyabildim. Okuduğum şiirler merak uyandırdığı gibi, onları kitap olarak edinme isteği de yarattı. Ama hepsi o kadar.

Yaz Evi'ne getirdiklerim

14 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Dört gün oldu Yaz Evi'ne geleli. Yarım bırakılmış günlük sayfalarını bırakarak geride. Sonradan yarım kalanı bütünleme bana aykırı geliyor. Yeniden söz açıp geçmişte kalanlara dönülebilir elbet. Ama 'günü gününe'nin içtenliğine bağlı kalmaktan vazgeçemem. Yarım kalan, üşengeçliğimi yüzüme vurarak öylece duracak!

Gelirken geride bıraktıklarım arasında, sözünü etmem gereken birtakım etkinlikler ve düşünsel, sanatsal çabalar da var. Kalemi elime almakta yine üşengeçlik!

Bunlara karşılık, en verimli olduğum alan, bugüne değin olanların tersine, şiir. Yangın Şiirleri'nin sayısı 12'ye (Sunu'yla birlikte 13'e) ulaştı. Yaz Evi'ne doğru yola çıkmadan, Temmuz sayıları için bu şiirleri dergilere dağıttım. *Varlık*, *Yasakmeyve*, *Yelkovan*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Hayal*, *Sözcükler*'de toplam 9 şiir birden gün ışığına çıkacak. Ayrıca *Hayal*'de bir söyleşi olacak.

Buraya gelirken, yanıma aldıklarımın başında yine şiir tasarıları, taslakları var. Onların yanısıra, çocuk öykülerine iki kitaplık bir dönüş yap-

mak istiyorum. *En İyi Arkadaşım, Dünya Onlarla Daha Renkli*, şimdiye değin çoktan bitirmem gereken kitaplardı.

Yine gelirken, elimin altında yeni yayınlanmış bir kitapla, yayına hazır bir başka kitap bulunuyordu. *Yüzünün Arkasında Mayıs* (Macar Kadın Şiirinden Seçmeler) yıllar önce yine bu evde çalıştığım; ama yayın serüveni iki kez ertelenerek bugünlere kalmasına yol açan bir kitap. Yayına hazır olan ise, son bir yılın çalışması, Erik Stinus'un şiirlerinden bir seçme. Şiir çevirisi tarihimde hem beni en çok zorlayan, hem de ozanına yüzakıyla bakabilmemi sağlayan, bunca yıllık bir dostluğun doruğuna çıktığımı düşündüren, bir görevi yerine getirdiğimi söyleyebileceğim güzel, başarılı bir toplam. Ne yazık ki, yayınlanması birtakım pürüzlerle gecikiyor. Toroslu Kitaplığı'yla imzaladığım sözleşme yüzünden. Ya bir çözüm bulunarak önümüzdeki aylarda gün ışığına çıkacak, ya da sözleşmeyi bozmaya kadar gideceğim.

Elimdekiler bunlardı; ama düşümdekiler geçen yaz İngiltere'de kurduğum çalışma ortamına burada bir daha kavuşmaktı: günün koşullayıcı engellerini, tıpkı yurt dışında olduğu gibi her sabah aşıp aynı tutkuyla masa başına geçmek.

Şimdi balkonda oturup bu satırları yazarken, dışarıdan gelen kuş sesleri, başımı kaldırdığımda gözüme çarpan bahçe görüntüsü bu konuda umutlanmamı sağlıyor. Havanın dinginliği, esintinin okşayıcı serinliği sanki hep böyle sürecek ve dört gün sonra ilk kez oturduğum masa başında içine girdiğim üretkenlik umudunu bir daha yitirmeyeceğim. Yurt dışında değilse bile kent dışında bulunmak, geçen yılın başarılı çalışma ortamına beni yeniden niye götürmesin?

Sivas'ı Unutmayalım, ama nasıl

15 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Veysel Atayman'ın (nerede çıktığı bilinmeyen) bir yazısı. Yanıma almıştım; çünkü faksla gönderildiği için her gün biraz daha soluyor, okunmaz hale geliyordu. Bilgisayara geçirirken, benim bir yazımdan söz açtığı için, kimi sözcükler yeni çağrışımlarla karşıma çıktı. Yıllar sonra Sofya'ya yaptığım bir geziden söz açıyordum o yazıda. Arayıp yerinde yeller estiğini gördüğüm Devrim Müzesi bu

çağrışımlara kaynaklık ediyor şimdi. Özellikle o müzede Geo Milev'in takma gözünü görüp öyküsünden etkilenerek yazdığım şiir. Kendisini yok etmek isteyen faşistlere suçüstü yapmıştı ozanın gözü.

Önümüzdeki ayın başında, 2 Temmuz'da 'Sivas'ı Unutmayalım' denecek yine. Belleğimiz açılarak anılar ortaya saçılacak. Kararlılığımız kimi etkinliklerle dışa vurulup kimi yayın organlarının kapaklarında dile getirilecek. Soru bir daha gündemde: Ne yaparsak Sivas unutulmamış olur? Çağrışımlar beni bu sorunun yanıtını aramaya yöneltti bir kez daha. "Ozanın gözü her yıl yeniden bakmalı" dedim. Sivas'a yeniden bakmalı ve suçüstü yapmalı. Tıpkı Geo Milev gibi, tıpkı Miklos Radnóti gibi. Katillere suçüstü yapan ozanın gözüyle bakabilmeliyiz. Üstü ne kadar örtülürse örtülsün, ozanın gözüyle görmeliyiz bir daha. Gömüt tanımayan gözüyle, gömülse de örtülmeyen gözüyle.

Yangın Şiirleri, ozan gözüyle bir daha bakmanın, olayı yaratanlara suçüstü yapmanın somut göstergesi değil mi? Onlar adına, yitirilenler adına bakmak, onların ozan gözüyle yapacakları suçüstünü dile getirmek değil mi? Onlar adına bakmak, onların gözüyle bakmak değil mi? Onların duygularıyla, anılarıyla bakmak, onlarla yok edilmek isteneni yeniden ayağa kaldırmak değil mi? Yok edilmek istenene bakmak, yok etmek isteyene suçüstü değil mi? Gömülmek istenenin üstünü yeniden açmak, onların gözüyle bakmak değil mi? Gömmek isteyenin karşısına dikilmek değil mi?

16 Haziran ve 2 Temmuz: İki kavşak

16 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Her sabah olduğu gibi bakkala yürüyüş. Alışverişten sonra gazetelerde gezinti. Bugünün tarihi hiçbirinde yoktu. Yalnızca Cumhuriyet, iç sayfalarından birinde anımsamış ve anımsatmış. İşçilerin haklarını aramak üzere sokağa çıktıklarından, o gün yaşananlardan ve 3 ölümden söz ediliyor. (İnternete bağlanamadığım için *soL* gazetesini göremedim; ama önümüzdeki hafta kente dönünce ona da bakacağım) 16 Haziran, bir kavşak olarak söz edilmeyi bekliyor hâlâ. 2 Temmuz, nasıl bir suçüstü bekliyorsa, 16 Haziran da öyle! Unutanlara, unutturmak isteyenlere suçüstü! Unutanlar arasında şiir varsa, ona da! Ozanlar varsa, onlara da!

Dün elime aldığım yazıda Veysel Atayman, 'zaman'a her şeyi yükleyişimizden yakınıyordu. "Nostalji ve Zaman" ara başlığının ardından şöyle diyordu: "Ve aslında birileri, kognitif bir dayatma ya da öğretme yoluyla bana iletmese, 'toplumda' yaşadığımı hiç farkında olmadan gelip geçerim."

'Yaşanan'ı mekânla tanımlıyordu: "Dedemin bekçilik yaptığı Yedikule Fabrikası'nın giriş kapısı hâlâ surun dibinde, incirlerin arasında saklı. Trenle geçerken görüyorum onu. Dedemi de. Babamın ömrünün yarısını ve elinin birini verdiği ağır bakım fabrikasının önünden her geçişte, sünnetimdeki şenliğin sesleri trene kadar uzanıyor. (...) Mekânı içinde geçmeyen tek bir yaşantımız, en küçük bir olayımız olamayacağına göre, biz aslında milimetrik kağıt üzerine işaretlenmiş milyonlarca coğrafyanın toplamıyız."

Sözü sanata taşıyıp öykü üzerinden bir saptama yapıyordu sonra: "Geleneksel öykü yazma biçimi, yaşantıyı, olayı öne çıkartırken, coğrafyayı hep geride tutmuştur bu anlamda; tutmakla kalmamış, onu neredeyse biçim öğesi gibi görmüştür."

Sonra da soruyordu: "Estetize etmenin bu tarihsel alışkanlığı mı bizi coğrafyasız anımsamaya, duyumsamaya iten? Yeri, mekânı, fizikî ortamı hep bir yan unsur gibi algılatan? Peki öyleyse, o milimetrik mekân parçaları, ağaçlarıyla, sularıyla, renkleriyle, evleriyle, sokak ve mahalleleriyle elimizden alındıkça, niçin ölüyor gibi oluyoruz? Ağır bakım fabrikası yerine otel dikildiği an babam bir kez daha mı ölecek? Hem de öldüğündekinden beter acılara iterek beni?"

Bu noktada durup şiirin ne yapması gerektiğine bakarsak, 'yaşanan'ı yeniden 'mekân' içine yerleştirmeli diyebiliriz. Nasıl yapacak bunu? Elimizden alınmak istenene kafa tutarak. Olayı yeniden 'yaşandığı mekân' içinde görerek ve göstererek.

Belleğim burada bir ayraç açıyor ve 1994'te Almanya'ya 2 Temmuz'u anmak için gittiğimizde, Mölln kentine yaptığımız yolculuğu getiriyor gözlerimin önüne. Faşistler bir Türk ailenin yaşadığı evi yakmışlardı o kentte. Mahkemesi hâlâ sürüyordu. Biz de girmiştik duruşmalardan birine.

Ama yakılan ev ortadan kaldırılmıştı çoktan. Yerinde boş bırakılmış, çağrışımlarından boşaltılmış bir arsa vardı. 'Yaşanan'ın mekânı, yaşayanların elinden alınmıştı. İkinci adım, hiç kuşkusuz arkadan gelip o boşluğu yeni bir yapıyla dolduracak, çağrışımları tümüyle kazıyacaktı oradan.

Belleğim, aynı şeyin Sivas'ta da yapıldığını anımsatıyor şimdi. Madımak Oteli'nin olduğu gibi bırakılması, orada yaşananları sürekli anımsatması istenmişti. Ama bu sağlanamamış, tıpkı Mölln'deki ev gibi, otel de ortadan kaldırılmıştı. Yaşananların mekânı yaşayanların elinden alınmıştı.

Yeniden yazıya dönersek, Atayman ortaya çıkan bu değişimin 'zaman'a bağlanmasını sorgulayarak, 'nostalji'yi 'bir çaresizliğin adı' diye niteliyor ve "coğrafyayı bozan, yozlaştıran, silen ya da yok eden şey 'zaman' değil: Hayata, insana düşman o ilişkiler" sonucuna varıyor. Atayman'a göre, "yanlış bir bilinç"tir nostalji. "Zamanı kör bir güç gibi görme yanılgısı"dır.

O halde, şiir için, ne yapması gerektiğine yanıt ararken, 'yaşanan'ı yeniden 'yaşandığı mekân'a yerleştirmenin, anımsamayı nostaljiden sıyırmanın, 'zaman'ı bir ilişkiler toplamı olarak görmenin yollarından biri olduğunu söyleyebiliriz. Elimizden alınanı, alınmak isteneni geri almak olduğunu da.

Şiirden sanata doğru genişlettiğimizde, bütün sanat dalları, bu işlevi ayrı ayrı ve kendi özgüllüğünün sağladığı olanaklarla gerçekleştirecek demektir. Resmi yapılacak, sineması yapılacak, fotoğrafı çekilecek, müziği bestelenecek ve 'yaşanan'lar 'yaşandıkları mekân'ın içine yeniden yerleştirilecek.

Burada durup bu kez de *Yangın Şiirleri*'ne bakmalıyım. 'Yaşanan'ı bu işlevle dile getirmek için yola çıktığımı, gömülmek istenenin üstünü açmaya çalıştığımı, bu bakımdan hem nostaljiye hizmet etmediğimi, hem 'yaşanan'ı mekândan soyutlayanlara bir çeşit suçüstü yapmayı üstlendiğimi söyleyebileceksem, yazdıklarım yazılmaya değerdi demeliyim. Aynı zamanda, 'yaşanan'ı görmezden gelen şiire ve ozana bir suçüstü sayılmalı demeliyim.

Ve Atayman'dan alıntıladığım ilk cümleyi bir daha anarak, "toplumda yaşadığının farkında olmadan gelip geçenler"i durduran, 'yaşanan'a baktıran şiirler demeliyim.

Artan çalışma yoğunluğu

17 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Dün aldığım bir haber, önümü bir anda aydınlattı. Aynı zamanda da yoğun bir çalışma gereğiyle yüz yüze bıraktı. Toroslu Kitaplığı, benimle ilgili yayın çizelgesinde tıkanıklığı aşacak bir karar verdi. 2007'nin toplu basım seçimini değiştirdi. Çeviri şiirler yerine denemeler cildini öne aldı. Böylece Erik Stinus'tan çevirdiğimiz şiirleri de yeni kitap olarak yayınlama sorunu çözümlendi.

Şimdi bu kararla artan bir çalışma yoğunluğu beni bekliyor. Hazırlık yapmadığım için, denemeler cildini oluşturma işine hız vermeliyim. Kitapları tarayıp hangi yazılara yer vereceğimi belirlemeli, son yıllarda yazdıklarımı yeniden gözden geçirmeliyim. Nasıl bir düzenleme olacak? Her kitap, kendi bütünlüğü içinde mi cilde alınacak? Yoksa çeşitli başlıklar altında bölümlemeler içine mi yerleştirilecek?

Başa konması gereken sunuş yazısını da kapsamlı bir biçimde düşünmeliyim.

Başarılı başlangıç

27 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Yaz Evi'nde yaşamaya başlayalı, korkulu sıcaklıklarla iç içeydik. Önce haberiyle, sonra yaklaşan takvimiyle, sonra da saldığı yılgıyla. Başımıza neler geleceğini artan bir yaygarayla duyurdular. Hâlâ da duyuruyorlar. Bugün bilmem kaç yılın en sıcak günü. Alınacak önlemler, yapılacak uygulamalar, korunma yolları vb.

Bütün bu yaygaranın ortasında, geriye dönüp bakınca başarılı günlerle karşılaşıyorum. Sabahları oldukça erken deniz kıyısına iniyoruz. İki saat kadar kalıyoruz. Karım yürüyüşünü yapıyor. Sonra o da, ben de yüzüyoruz. Eve dönüş, öğle yemeği, yemekten sonra siesta. Karım, yazmaya başladığı korku öykülerini sürdürüyor. Ben de yazmaya çalışıyorum.

Toroslu Kitaplığı'nın benimle ilgili yayın izlencesinde çocuk kitapları önemli bir yer tutacak. Tıpkı Yordam Kitaplarında olduğu gibi, çocuk

kitapları öbür türlerdeki kitapların bir çeşit destekçisi olacak. O yüzden, yazı çalışmalarını onlara yönelttim.

Geriye baktığımda, bu alanda çalışmayalı yedi yıl olduğu hemen göze çarpıyor. "O kadar olmuş mu?" sorusuyla birlikte. Yedi yılın unutturamadığı iki tasarı duruyor. "Başlasam da bir an önce bitirsem." diyerek sık sık gündeme getirdiğim, ama hep ertelediğim.

Son günler başarılıysa, bu tasarılara el atıp yazmaya giriştiğim için. Siesta'dan sonra her gün bir bölüm yazıyorum. Üstelik ikisine birden giriştim. Böyle giderse yaz bitmeden elimde iki kitap birden yayına hazır olacak.

Bu başarılı başlangıç, iki sorunu da getiriyor birlikte. Sorunlardan biri, daha önce yazdıklarımı yeni yazdıklarımla karşılaştırınca ortaya çıkacak. Onlardaki düzeyi yeni yazdıklarımda tutturabildim mi, yoksa bir yinelemeden öteye gidemedim mi? Şimdilik bu gözle bakmayı kitap bütünlendikten sonraya bırakmalı diye düşünüyorum. Tersini yaparsam çalışma hevesim kalkar ortadan.

İkinci sorun, *Yangın Şiirleri*'ne ister istemez ara vermiş olmakla ilgili. Bir günde en çok 2-3 saat yazabiliyorum da ondan. Yaz koşulları, bu süre içinde kaldıkça, daha çoğunu yapmama izin vermiyor çünkü. Yazma süresini arttırabileceğim koşullar da gelecek, güze doğru yaklaştıkça. Belki de çocuk kitaplarını umduğumdan çabuk bitirir, şiirlere yine dönebilirim.

Gül Yordamı için anı-basım

29 Haziran 2007 (Semizkumlar) / Yaz Evi'ne yerleştikten sonra, her şeyin yoluna girdiğini, düzenli çalışabildiğimi düşündüren günler sıcakla kesintiye uğrayıverdi. Yılın 'en sıcak günü'ne doğru ilerleyen süreyi tam atlatıyorum derken, vurgun yemekten kurtulamadım. İki gün üst üste karabasan gibiydi. "Suda boğulmayı aratmayan 'havada boğulmak' nedir?" diye sorsalar, iki gündür yaşadıklarım (daha doğrusu, yaşayamadıklarım) diye yanıtlardım.

Bu sabah, son iki günü kesip aradan çıkaran bir yeni başlangıca açıldı gözlerim. Kafamda *Yangın Şiirleri* tasarısıyla deniz kıyısına indim. Oku-

mak için getirdiğim şiir kitaplarından birini de yanıma alarak. *Sevdalı Buluşma*'yı yazarken yaptığım gibi, deniz kıyısında şiir okuyarak, okuduğum şiirlerden uyarıcı sözcükleri ve onların çağrışımlarını defterime aktararak çalışmaya başladım. Yalnız yeniden yazma hevesi duyarak değil, yazmak istediğim şiiri (şiirleri), tıpkı bir atletin atlayacağı yüksekliği gözüyle tartıp önce kafasının içinde aşması gibi, yazabileceğime kendimi inandıran ortamı yaratarak.

Öğle yemeğinden sonra yine *siesta. Radikal* kitap ekinde ilgimi çeken yazılar vardı. Düşündüren, kimi zaman da yönelten şeyler okudum. Bunlardan biri, Marquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık* kitabına yapılan anı-basım. İlk basımından 30 yıl sonra, edebiyata katkısını da değerlendiren yazılarla birlikte. Son zamanlarda böyle anı-basımların bizde de yapıldığını anımsayarak, *Gül Yordamı* için bir anı-basım yapılabileceğini düşündüm. İlk basım 1959 olduğuna göre, 50 yıl sonra 2009'da bir anı-basım. (Hemen ardından *Kavganın Yüreği* için de yapılabileceği aklıma geldi. 2008'de 35 yıl sonra özenli bir özel basım.)

Haydar Ergülen'den ilginç saptamalar

İlgimi çeken ikinci yazıda Haydar Ergülen, şiir kitaplarından söz açıyor. Ergülen'i, son zamanlarda bir sözcü haline getiren yazılarla izliyorum. Geçmişte Cemal Süreya böyle bir görüntü vermişti. Sık sık karşılaşılan yazılarıyla hem şiirsel, hem düşünsel, hem de siyasal anlamda bir çeşit sözcülük üstlenmiş, bu da onu öncülüğe taşımıştı. Ergülen pek çok yerde karşımıza çıkan, pek çok konuda söz söyleyen ve anladığım kadarıyla kendini okutan, aranır hale getiren bir gelişim içinde. Yalnız şiirleriyle değil, ele aldıklarıyla, dikkat çektikleriyle ve onları dile getirişteki üslûbuyla da. (80 sonrasında genç ozanların sözcüsü olmaya aday Tuğrul Tanyol'un Ergülen'i birkaç ozanla birlikte önemsediğini, onun yazdıklarına, tavrına, düşüncelerine özel bir önem verdiğini şimdi yeniden anımsadım. Adnan Özer, onların içinde en atak olanıydı. Her zaman gözüpek tasarımlar yapmayı, bu tasarımları gerçekleştirmek için çoğuna çılgın gelen ataklar yapmayı sürdürdü. Bitirdikleriyle değil başladıklarıyla anılmayı sürdüren bir konumda şimdi. Yaşı ilerledikçe gençlik enerjisiyle açıklanabilecek bu ataklığa yapısal bir kalıcılık sağlayamadan. Ergülen ise, Tanyol'un

o kuşağa düşünsel bir alan açma öncülüğüyle Adnan Özer'in uygulama ataklığına karşılık, yazdıklarını yalnız kuşak dergileriyle sınırlı kalmayan bir sanat kamuoyu genişliğine ulaştırabiliyor bugün.)

Ergülen'in "Şiir Gençliktir" yazısında bu gözlemimi doğrulayan birkaç saptaması ilgimi çekti. Önce Cemal Süreya'yı akla getiren bir 'şiir adamlığı' görüntüsü çiziyor. Yaşamda önemli pek çok şey var; ama şiir sözkonusu olduğunda bunların hepsini bir yana bırakabiliriz diyor. Başka bir deyişle, şiir bizim için bunca önemli olduğu halde, bir yana bırakabileceğimiz alanlarda da en önemli şeyleri yine biz söyleriz. Hrant Dink öldürüldüğünde de, 2 Temmuz'un yıldönümü geldiğinde de, kalıpların dışına yine biz çıkarız. Ama asıl işimiz şiir. Ve nerede bir şiir yayınlanmışsa gözümüzden kaçmaz. Sözünü eder, değerini bilir, savunusunu yapar, haberini kamuoyunda dolaşıma çıkarırız.

Hasip Bingöl'ün yeni çıkan kitabı için Ergülen, "Doğulu izleklerle, söylencelerle oluşturulmuş bir şiirin de en yeni seslerinden." diyor. "Kendine özgü bir sözlüğü genişletmeye çalışması"ndan, "Türkçenin doğusundaki kayıp seslere ulaştırmak" gibi bir görev üstlenmesinden söz ediyor.

İkinci ele aldığı Cafer Keklikçi. İkinci kitabıyla iyi bir yolda olduğunu vurgularken, bu başarıyı "yerli yerinde kelime oyunları"na, "şiir zekâsı"na, "buluşları"na ama en önemlisi Türk şiirinin iki "keder ve ironi ustası"nın (Ergin Günçe'yle Akif Kurtuluş'un) yolunu izlemesine bağlıyor. Keklikçi, aynı zamanda, "İkinci Yeni'nin günümüzdeki genç takipçilerinden olduğu hissini de" veriyormuş.

Ele aldığı üçüncü ozan, Esma Toksoy. Onunla ilgili en ilginç saptama, "şiirin yanısıra söyleyecek sözü olan şairlerden olacağı"nın da belli olması. Sevindirici yanı bir 'duruş'u olması. "Turgut Uyar'a yakın duruyor"muş. Ergülen'i sevindiriyor; çünkü "hem 'vefa' hem de iyi ve geniş şiire 'sadakat' yerine" geçiyormuş bu. Şiirimiz bundan kazançlı çıkabilir; çünkü "Şiire 'hayatiyet' kazandıran bir durum." Şiirimizin "Esma Toksoy'la çok iyi bir şair kazanıyor." yargısı kadar, insanların kimi zaman "doya doya uzun şiirler okumak istemesi", "ve o şiir dokunsun istemesi" ve Esma Toksoy'un tam da bu 'ihtiyaca' cevap veren türden yazması merak uyandırıcı.

Cemal Süreya'nın yaptığı gibi Ergülen de şiire karşı bu sınır tanımayan ilgisini ve ozanları değerlendirirken sahip çıktığı ölçütleri, bugün okuduğum yazısının "Arka Kapak" köşesinde doruğa çıkarıyor. Şeref Bilsel'in bir önceki kitabını okuduğunda 'çarpıldığı'nı söylüyor. Niye 'çarpıldığı'nı açıklarken de, kitabın yaydığı "nadir rastlanan" iki enerjiden söz açıyor. Bunlardan ilki, "şiirlerin tek tek yaydığı" ise, ikincisi "biraraya geldiklerinde oluşturdukları büyük enerji"dir.

Enerji kavramıyla ilgili söyledikleri de çok ilginç. Ergülen'in kastettiği, ozandan gelip "şiiri harekete geçiren" bir enerji değil, "tam tersine, şiirin içinde saklı, şairi de harekete geçiren bir 'öz' olarak" bulunan enerji. O yüzden "Şiir kendi enerjisiyle, hem mevcut yolların dışında bir çıkış buluyor kendine, hem de şairin bütün maceralardan, bir 'deneyim bilgisi'yle değil, bir 'tanışıklığın yakınlığı'yla geçmesini kolaylaştırıyor." Bu, "aynı zamanda 'mesele'si olan bir şiir yazma cesaretini kazandırıyor" ozana.

Cesaret kavramı üzerinde de duran Ergülen, "Bir şairin 'cesaret'i hayata açıklığının yanısıra, biraz da başka şiirlere açık olmasından gelir." diyor. Burada bir başka ilginç belirleme, 'başka şiirlere açık olma'nın getirdiği 'şiiri şiirle doğrulama' kavramı. Bu kavramın "şiiri başka şiirlerle tamamlayarak değil de, onların fazlalıklarını da eksilterek yazmak" anlamına geldiği açıklanıyor. Çünkü "bir 'gece dili' olan şiiri karanlıkla değil, yeni bir koyulukla açık ve anlaşılır kılmak" gerekir. "Derdini dile dökmüş bir şiir olarak eskimeyeni ve bir türlü yeni olamayanı buluşturarak, 'şiir atı'nı su içtiği her kaynağa gözü kapalı; ama içi ve yolu açık bir biçimde sürmek" demektir bu da.

"Bitmesini istemediğimiz bir 'fasıl' gibi ruhumuzu dolaşan ve dolaştıran" bir şiir için söyleniyor bütün bunlar. "Taşkın bir enerjiyle değil, bir yoldaş gibi hem bizimle beraber içimize doğru, hem de içimizi açmak için bizi isteklendiren bir rehber gibi önümüze düşen" bir şiir için. Ergülen'in "hem günümüzün hem de geleceğin en önemli şairleri arasında olduğundan hiç kuşku duymadığı" bir ozanın yeni şiir kitabı için.

Aslında sözün buraya kadarı, söylenenlerle sözü edilen ozanların ve kitapların ne kadar uyumlu olduğunu merak ettiriyor. O kitapları bir an

önce edinip okumalıyım. Sonra da Cemal Süreya'ya dönüp yıllar önce andıklarının, değerlendirdiklerinin (örneğin hem o günün hem geleceğin önemli ozanı olduğundan kuşku duymadığı ozanlar varsa, o yargıların) ne kadarı bugün için de geçerli, ona bakmalıyım. Sonuç ne olursa olsun, Cemal Süreya'nın öncülüğünden kimse kuşku duymadığına göre, yaşadığı günlerde sözünü ettikleri bugün geçerli sayılmasa bile o gün bu öncülüğü hazırlayıcı olmaları değişecek değildir nasılsa.

"Doğruyu buldum" havası

1 Temmuz 2007 (Semizkumlar) / Sabahın çok erken bir saatinde, kimseler yokken kıyıdayım. Yanımda Ahmet Oktay'ın seçme şiirler kitabı. Aklımda bir başka ad. Niye aklımda? Son aylarda sık sık karşıma çıkıyor da ondan. Bunun uzun zamandır böyle olduğunu düşündürecek kadar sık yazıyor. Her hafta en az bir, kimi zaman da iki yazısını okuyorum. Çoğu şiir üzerine yazdıklarının. Kimisinde bir ozanı ele alıp toptan değerlendirmeye kalkıyor. İlk dikkati çeken, sıradanlıkla başının hoş olmadığı. Herkesin görebileceğinden ötede bir şeylere ulaşmak amacında. İkinci dikkati çeken, "Doğruyu buldum." havası.

Mahmut Temizyürek'le yıllar önce ilk karşılaşmamızda, ilk anımsadığım Metin Göktepe'yle ilgili şiiriydi. Ben bunu dile getirince, benden başka pek çok kişinin aynı şiiri andığını, yalnız o şiirle anılmış olmaktan belli bir rahatsızlık duyduğunu anladım. İkinci anladığım, şiirlerimi izlemekten oldukça uzak kaldığıydı. Ve anımsayamadığım bir buluşmayla belleğinde yer tutmuş oldukça soluk bir anıydı. Yıllar önce *Varlık*'a yolu düşmüş, benimle birlikte vapura kadar yürümüştü o gün.

Karşılaşmamız, izlemekten uzak kaldığı şiirleri yeniden okuma isteği verdi. Kısa bir süre, benim son yıllarda çok az yaşadığım yoğun bir haberleşme dönemi başladı. O kadar kısa sürdü ki, toplu şiirleri okumasının sonucunu bile alamadım. Saygılı sevgili bir söylemle başlayan bu yoğun (yazılı ve sözlü) haberleşme dönemi, başladığı kadar hızlı bir bitişle sona erdi. Üstelik başlangıç söylemini korumak şöyle dursun, tam karşıtını içerecek bir suçlama üslûbuyla. Bu sonu hazırlayan da, o günlerde yayınlanacak bir söyleşi için verdiğim yanıt oldu. İkinci Yeni'yle ilgili bu yanıt,

benim yıllardır söylediğim görüşleri içeriyordu. Yalnız şiirleri değil, bu görüşleri de izlemekten uzak kalmış olacak ki, ilk kez okuduğunu düşündüren bir tepki yaratıverdi onda.

Benim için de geçerliydi aynı şey. Onun görüşlerindeki değişmeyi izlemekten ben de uzak kalmış olmalıyım ki, hiç beklemediğim bir tepkiyle karşılaşınca hem şaşırdım hem kırıldım. Şaşkınlığımı yazın ortamına gereken yakınlığı gösterememiş olmamı sorgulayarak aşmaya çalışırken, kırgınlığımın altında yatanı kısa sürede bunca yoğun bir yakınlaşma döneminin benim yaşım için fazla yanıltıcı bir heves olduğuna bağladım.

Şiirin uyandıracağı merak

10 Temmuz 2007 (Semizkumlar) / Şiir çalışmalarına yeniden başladım. Geçmişte olduğu gibi, sabah kıyıya inince şiir okuyorum ilk olarak. Yanımda Salih Bolat var bu kez. Önyargısız bir okuma. Kimi zaman beni uyaran bir çağrışım oluyor. Kimi zaman da kaleme kağıda yönelten bir uyarı alıyorum okuduklarımdan. Kitabı bir yana bırakıp o uyarının ardına düşüyorum. Sonrası benim direncime, izleme sürekliliğine bağlı.

Dün, buraya geleli ilk kez bir köprü başı yakalamış oldum. Gün boyu ardını bırakmadım, yavaş yavaş geliştirdim. Şiirin son bölümüne ulaştığımda bugüne erteledim. Bu sabah da şiir bütünlendi kısa bir çalışmayla.

Yangın Şiirleri, böylece 14'e ulaşıyor. Bu şiirlerin işlevi konusunda çeşitli saptamalarım vardı. Bu sabah onlara bir yenisi eklendi. Su yüzüne vuran yeni kavram "merak" olabilir. Yangında yaşayanların ve yaşananların geride bıraktığı ayrıntılarla yazmak, ortaya çıkan şiirin okuru merak ettireceğini, bu merakın da onu o ayrıntıların öznesine götürebileceğini düşündüm. Kuşkusuz şiirin uyandıracağı merak, öncelikle şiirsel bir başarıya dayanacak. Ortada bu başarı varsa, şiirsel olarak uyarılma okuru şiirde ayrıntıları kullanılan kişiyi ya da olayı tanımaya, araştırmaya yöneltebilir. Bu da, benim yazmak istediğim şiire, o şiirlerden oluşacak kitaba işlevsel anlamda yeni bir boyut katacaktır.

Vazgeçilmez bir düş

13 Temmuz 2007 (Semizkumlar) / Yıllardır yapmak istediğim bir şey, yeniden gündemde. *A Dergisi*, *Şiir Sanatı*, *Yeni a Dergisi*, *Varlık* (1983-90) gibi dergilerin bugünkü okura ulaştırılması benim için vazgeçilmez bir düş. Tıpkıbasım yerine, dergileri kitap haline getirmeyi düşünüyorum. Belki daha büyük boyutlu olacak kitaplar ve içinde dergilerin özelliğini yansıtan görüntülere de yer verecek. Görünüş, sayfa düzeni, sayfalara yerleştirilmiş fotoğraf, karikatür, desen, ilân vb gibi görsellikle ilgili ne varsa, bu kitaplarda olacak. Elbet bu düşün asıl bütünleyicisi, dergiler / dönemler üzerine yapılacak değerlendirme. Bu değerlendirmede, sayısal özelliklerin yanısıra, içerik ve dergiler arasındaki yerinin saptanması önemli.

Zaman geçtikçe, böyle derlemelerin nasıl bir gereksinim haline geldiği daha çok ortaya çıkıyor. Bu da, düşün bir an önce gerçekleşmesi için, heyecanımı iyice arttırıyor. Dün bu heyecanla, *A Dergisi*'ne başlamaktan kendimi alamadım. Ne denli çetin bir yola çıktığımı, hele bunu yoğun bir çalışma düzeni içinde üstlendiğimi bile bile. Bir yandan da, kolaydan zora doğru gitmenin daha doğru olacağını düşünerek. (*Şiir Sanatı*'ndan başlamalıydım aslında.)

İçine girdiğim çalışma düzeni, bir anlamda beni şımartmış olmalı. Yapılacak pek çok şeyin arasına bir de bunu sokmanın ürküntüsü vız geldi. Çalışma aralarında dinlenmek için sanki her gün birkaç sayfa ekleyebilirsem bu düş gerçekleşebilir diye düşündüm.

Bugün, sıcak havanın, yerini bulutlu ve rüzgârlı bir görünüme bırakması, dünkü gözüpekliği ürkütücü olmaktan biraz daha uzaklaştırdı. Çalışmalara ara verdiğimde, arkama yaslanıp düşlerime dönebilirim. Bir gün bu düşün nasıl gerçekleştiğini gözlerimin önünde canlandırabilirim. O günkü mutluluğun şimdiden bir tasarımını yaparak.

Düşlere daha sıkı sarılmak

15 Temmuz 2007 (Semizkumlar) / Sözünü ettiğim düşün nasıl bir gerçekliğe denk düştüğünü dün bir kez daha anladım. *Sanat Cephesi*'nin Temmuz sayısı elime geçti ve orada yazan gençlerin yazılarıyla şiirlerini

okudum. Daha önce tanıdıklarım (Efe Duyan, Ali Mert, Cengiz Kılçer vb) vardı aralarında. Onları da, tanımadıklarımı da okurken sevindirici bir aydınlıkla karşılaştım. Hepsi mi bu sayıda bir araya gelmişti, yoksa ben mi dergiyi daha önce yeterince okumamıştım, bilmiyorum. Ama iki şey, açıkça ortaya çıkıyordu. TKP'nin seçimler için kullandığı "Sürüden ayrılma zamanı" sloganına uygun düşen bir biçimde, gençlerin sahip çıkmak istedikleri bir geleneğe nasıl baktıklarını, oluşturmak istedikleri geleceği nasıl tasarladıklarını açıklamış oluyorlardı.

Yusuf Atılgan'ı ele alan yazıda hem huzursuzluk / kavga ilişkisi değişik bir yaklaşımla kuruluyor, hem de değişik bir üslûpla anlatılıyordu. Efe Duyan'ın yazısında ise İkinci Yeni estetiğiyle yola çıkan bir kuşağın, katı bir yadsımaya baş vurmadan bu anlayışı nasıl aşacağına güzel bir vurgu yapılıyordu.

Bize düşenin, bu gelenek / gelecek sarmalında, varsa kimi eksik halkaların tanıtımı için gereken belgeleri ortaya çıkarmak ya da daha da görünür ve bilinir kılmak olduğunu düşündüm. Anıları da, günlükleri de birer belge sayarak bunları bir an önce gün ışığına çıkarmalı dedim. Hatta daha ileri gidip kimi zaman dilimleri ya da dönemler için özel anı ya da günlük çalışmaları yapmalı. Dergileri içerikleriyle bugüne taşıyacak derlemeler bu açıdan daha işlevli göründü gözüme. Böylece yapılan iş, gelecek için ortaya salınmış bir yüzer nesne olarak kalmayacak, belirli bir adrese yönelecekti. Bu da benim için derleme düşlerime daha sıkı sarılmak anlamına geliyordu.

Verimli günler

1 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Konuklarımızın gidiş gelişleri, sıcak havaların bunalım yaratması dışında, masa başı çalışmalarını büyük bir kesintiye uğratmadan sürdürüyorum. İki yeni çocuk kitabı ilerliyor, bunun yanısıra *Yangın Şiirleri*'ne ay içinde 3 yeni şiir daha eklendi. Önceki yazlardan anımsadığıma göre, bu ayın son haftasında güneş burç değiştirecek ve güneş ışınları daha yatay gelmeye başlayacak. Sıcakların baskısı azalacak demektir bu da. Ama kuraklıktan doğacak başka sıkıntılar ne kadar etkili olur, belli değil.

Her şeye karşın, bu yazı verimli geçirdiğimi söyleyebilirim. Yaz sonunu daha verimli geçireceğim konusunda da umutluyum. İlk sırada, Erik Stinus'un kitabı için yazacağım önsöz geliyor. İki hafta önce, kitabı düzenlemiş, yayınevine vermiştim. Bu düzenleme sırasında, toplam 42 şiiri iki kümede topladım. Birinci kümedeki şiirler, Stinus'un siyasal ve toplumsal yaklaşımını yansıtan örneklerden oluşuyor. İkinci kümede ise doğadan, doğayı yorumlayıştan, doğayla insan arasında kurduğu ilişkilerden yola çıkan şiirler yer alıyor. Tek tek şiirleri çevirirken bu eğilimler su yüzüne vurmuştu; ama kitabı düzenlerken böyle bir temellendirmenin gerçekçi olacağını düşündüm.

Yazacağım önsözde Erik Stinus'u Batı şiiri içinde bir yere oturtmak için bu iki eğilim önemli bir açılım sağlayacak. Aynı zamanda toplumcu şiirin nerelere uzanabileceğinin göstergesi olacak.

Doğa yeniden insana...

2 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü Özdemir İnce'ye verildi. Bugünkü *Cumhuriyet Kitap Eki*'nde Celâl Soycan, onun ödül kazanan *Magma ve Kör Saat* kitabıyla ilgili bir yazı yayınladı.

Yazı aslında tümüyle okunmalı, alıntılanmalı. Ben bunu kimi cümleleriyle yapacağım:

"Şiir, dikkat çekecek ölçüde Mani Hayy şiirleriyle, şairin kendi varlığındaki süreçselliğin kesintiye uğra(tıl)dığı bir deneyimi izlek edinir: Kendisiyle gerçeklik arasındaki çatlağı özbilinçle doldurur ve zaman / mekân ikiliğini dağıtarak, şaşırtıcı elemanların birliği üzerinden şiirsel / varlıksal bütünlüğe meyleder."

"Ot Hızı ise, özne / nesne ikiliğini iptal eden bir töz dönüşümünü dilimizde biçimleyen bir başyapıttır."

"Keskindoreke Fındınfalava'da bu kez zamanın süreçsel / çizgisel (lineer) algılanışını bozan bir yaşantı içeriği öne çıkar. Magma ve Kör Saat ise, biçim ve biçem olarak bu üç yapıtı soğuran ve şiirin bütün dil ve duyarlık özelliklerini uç noktada damıtan bir toplam. Bu şiirler, varlıkla girilen duyusal / düşünsel ilişkileri ve orada 'yaşantı içeriği' halinde beliren

zaman algısını alabildiğine tikelleştirir. Dil'e yerleşen tikel algı ise sabitlenmez ve (Heidegger alıntısında söylendiği üzere, "dile getirilemez olanı da dile getirilemez olarak dünyaya sunar") Sallantıda bırakılan algı toplamı, şiirsel söyleme imgeler ve sözcük ilintileriyle ve parlak derin yapılanmalarla yerleşir."

"Özdemir İnce şiiri hiçbir döneminde tek odaklı bir semantiğe bağlanmamıştır. Bunun yalnızca, modernist epistemin en zayıf halkası olan düalitenin çözündürülmesiyle değil, daha ötede, bilginin kendisinin dizgisel / dizgesel işleyişinin sorunlaştırılmasıyla elde edildiği söylenmelidir. Varoluşa kendi dönüşümsel zamanı içinden etkiyen, varlık / yokluk dışı bir Dil'le örtüşen her şey."

"Araçsallaşmış bir dünyadan kopan söz, Hayat'ı ve Yaşantı'yı sürekli arızalandırarak 'varolmanın kendi varlığına açılmasını' sağlar; böylece verili aklın tahakkümünü aşar."

"Öyleyse Özdemir İnce'nin Magma ve Kör Saat'i için son söz niyetine şu söylenmelidir: Her büyük şiirde olduğu gibi, bu şiirlerle, aklın ketlediği doğa yeniden insana iade edilmiştir; dünya, bakılan bir yer olarak işaretlenmiş ve yaşantıya sürtünemeyeceği bir mesafeye alınmıştır."

Dün, kuraklıktan ve aşırı sıcaklardan sonra, gün boyu güçlü bir rüzgâr esti. Rüzgârın getirdiği yağmur bulutları hem havayı serinletti, hem kurak toprakları yeniden suyla buluşturdu. Bu sabah gözlerimizi bu yenilenmiş doğaya açtık. Onu yeniden insana geri verecek adımları atarak yaşantımıza katmak üzere...

'Eksik yaşadım' duygusundan kurtulmak için

9 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Hangi çağrışımla aklıma geldi, anımsamıyorum. Belki yapmak istediklerimi kafamın içinden geçirdiğim sırada oldu. Sırasını bekleyen birçok tasarı yine karşıma çıktı. Onları tek tek ele almak, hem bir araştırma ve eksik giderme hazırlığını, hem de bir düzenleme biçimi bulmayı gerektiriyor.

Sözgelimi İkinci Yeni bunlar arasında, Nâzım Hikmet bunlar arasında. Hatta anılar için düşündüğüm kimi dönemler bile. (Kuşkusuz, bir sıralama

yaparsam, A. Kadir ve F. Erdinç tasarıları vb de işin içine girer.)

Bunların hepsi, zaman zaman yazılarıma yansımış, bir ucu aralanmış tasarılar. Eksik olan, onları tek tek ele alıp bir bütünlük içinde kesin biçimlerine kavuşturmak. Ve gün geçtikçe bunu göze almam güçleşiyor, vazgeçmem ise olanaksızlaşıyor. Çünkü her biri, 'gözüm arkada kalır' diyebileceğim önemde. Onlar olmazsa 'eksik yaşadım' duygusundan kurtulamam.

İşte bu noktada bir çözüm ortaya çıktı sabah sabah. Kendimle Söyleşi dizisinde yapmaya çalıştığımı, sözkonusu tasarıların her biri için gündeme getirebilirim. Sözgelimi İkinci Yeni tasarısını bir söyleşi ortamına taşıyabilirim. Elbet bir bölümleme çizelgesi içinde ve birbirini açan soru-yanıt akışıyla kaleme alarak. Bunun belki enine boyuna işlemek konusunda bırakacağı boşluklar olabilir. Ama söylenmesini önemli bulduğum, söylenmesinden vazgeçemediğim her şeyi bir araya getirmekle amacıma ulaşabilir, sürekli ertelemekten kurtulabilirim.

Nâzım Hikmet Üstüne Kendimle Söyleşiler bir alt başlık olarak alınırsa, *Kavga ve Ozan* adı altında bir nehir söyleşi ortaya konabilir. Üstelik yeni basımlarda genişletme olasılığı her zaman var. Yapılacak eleştirilere yanıt verme olasılığı da. Aynı konuda daha önce yazılmış yazılar, yapılmış söyleşiler varsa onların dökümü sonuna eklenebilir.

Denebilirse 'tez' niteliği taşıyan konular üstüne arka arkaya yapılmış bir söyleşi dizisi. Heyecan veriyor bu çözüm bana. Vakit geçirmeden işe koyulmalı.

Azalan zaman, bekleyen yoğunluk

10 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Önümdeki süreyi düşününce yaz sonunun yaklaştığı ortaya çıkıyor. Şu günlerde zamanı çok verimli çalışarak kullanmalıyım. Çünkü yaz biter bitmez koşullar hızla değişecek. Yurt dışından bir konuğun gelmesi, yaklaşan kitap fuarı, NHKM'nin 2. Edebiyat Şenliği, İnsancıl Şiir Atölyesi çalışmaları ardı ardına gündeme girecek. Ve benim daha bir önsöz yazmam, iki çocuk kitabını bitirmem, toplu basım için denemeler cildini düzenlemem gerekiyor.

Azalan zamana ve beni bekleyen çalışma yoğunluğuna karşılık, önümdeki engeller arasında yeni tasarılara kendimi kaptırmam da önemli yer tutuyor. Tasarılarla çalışmalar birbirini hem destekliyor, hem engelliyor. Üstelik hangi günler nasıl baştan çıkarıcı bir şeyi gündeme sokar, belli değil.

Ömrü Kısa Kelebekler

21 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Haftasonunu İstanbul'da geçirip çalışmaları orada temize çektikten sonra, bu sabah deniz kıyısına erkenden indik. Denize ilk girenler de biz olduk. Ben, yüzüm göğe dönük, suda sırtüstü yatarken, bir yandan da temize çektiğim son şiiri düşündüm. Yazılalı epey olmuştu ve yeniden okumak için bekliyordum. Temize çekerken kimi sözcüklere takılar ekleyip okuyunca, daha önce takılıp "Acaba ne yapsam?" dediğim yerlerden kurtulduğumu gördüm. "Asaf'ı Yaşamak" adını koymuştum; ama bu adın çağrışımı "Behçet" gibi, "Adım *Metin* Olsun"-daki gibi kolayca sözkonusu özneye göndermeyebilirdi. Onun için "Asaf Koçak'ı Yaşamak" olarak değiştirdim. Şiiri okurken, içinde yer alan "ömrü kısa kelebekler" sözü bir başka açılım getirdi. Asaf Koçak'ın "Fırtına" başlıklı yazısında geçiyordu bu söz. Şiiri yazmadan önce de okumuş, bu sözü notlarımın arasına almıştım. Yangında sağ kurtulamayan gençler için düşünmüştüm bu sözü kullanmayı.

Şimdi, "Asaf Koçak'ı Yaşamak" şiirinin ardından küçük bir bölüm konabilirdi bu adla. Ömrü Kısa Kelebekler bir giriş olarak yazılabilir, ardından tek tek o kelebekler kendi özel adlarıyla sıralanabilirdi. O bölümdeki her şiirin başlığı, bu genel üst başlıkla birlikte konabilirdi. (Ömrü Kısa Kelebekler: Menekşe sözgelimi). Bu bölüm, ara başlığın yanısıra, söylemi, biçemi, içeriğiyle de ayrılmalıydı. Belki düzyazımsı, dizesiz olabilirdi. Tutanak üslûbundan yola çıkıp onu değiştirerek.

Bastonlu Adam için yeni açılımlar

Öğle yemeğinden sonra, haftasonunun birikmiş gazetelerini okurken, daha önce sık sık yoklamaya başlayan *Bastonlu Adam* kitabı için kimi yeni açılımlar da çıkıp geldi. Sahneleri sıralar biçimde bir örgü oluşmuştu kafamda zaten. O sahneleri birbirine bağlayacaktı *Bastonlu Adam*. Yaşan-

tı sahneleri değişik yerlerde, değişik tanışıklıklarla, kimi zaman da çağrışımlarla oluşacaktı. Ama belirli bir olay örgüsünü, hatta ortak kişileri gözeterek değil. Bu sahneler bir araya gelince, bir tek kişi (Bastonlu Adam) belirmiş olacaktı.

Özetle, ömrünün sonuna doğru, aksayan ayağı ve eksik giderici bastonuyla artık eskisi gibi olamayan biriydi o. Yaşamının parça parça hesaplaşmasını yaparken, temelde kendini Seyirci olarak nitelediğini, kimliklerin arasında bir seçim yapmaktan ömür boyu kaçındığını görecektik. Anlatılan sahneler, bu kararsızlığın sergilenmesi olacaktı aynı zamanda. Birbirini geliştirmeden, aynı olayın öncesini ve sonrasını açıklamayı üstlenmeye kalkışmadan.

Bastonlu Adam yalnız bastonuna yaslanmıyordu günlük yaşamı içinde. Çeşitli yerlerde bulunarak, çeşitli kişileri arayarak ya da onlarla tanışarak, bir bakıma bütün bunların bastonuna da yaslanıyordu. Yaşadığı uzamlar, yürüyüş yaptığı parklardan, eski ve yeni berberlere, eczanelere, bir çağrışımla ziyaretine gittiği tanıdıklara, bir olayın geçtiği yerlere kadar değişkendi.

Anlatım da aynı çizgide sürmüyordu. İç konuşmalardan, bilinç akışı denebilecek noktasız virgülsüz anlatımlara, karşılıklı konuşmalardan, kendi varlığını başkasının bilinciyle görmeye, mektuptan günlüğe, cep telefonundan e-posta iletisine uzanan bir başka değişkenlik yaşanacaktı.

Metinler arasında kısalık / uzunluk, zamandizinsel süreklilik sözkonusu olmayacaktı. Kimi düpedüz öykü, kimi açıklama, kimi makaslanmış anlatı ve konuşma parçası, bir sürü sahne. Gerçekte yaşanan, düşte görülen, belgeden devşirilen, başka anlatılardan uyarlanan...

İstanbul'dan dönerken bu tasarı için iki aynı boyutta defter alındı. Birine yazmak ötekine temize çekmek için.

Kitaba ilk ürün

22 Ağustos 2007 (Semizkumlar) / Dün öğleden sonra *Bastonlu Adam* tasarısı için yazdıklarım, bugün ilk ürününü verdi. Onca yapılası şeyi bir yana bırakıp ilk metni sabah başlayıp akşama doğru bitirdim. Ayrıntıları,

Karşı Pencere filmini gördükten sonra BA'nın yürüyüş parkıyla, o parkta otururken pencereleri oraya açılan evlerin çağrışımıyla bir süredir kafamda ölçüp biçiyordum. Tam tasarladığım gibi oldu, yazarken kurguyu oluşturdum. Üslûbu da. Asıl sevindirici olan, bir metnin bitiminde bir sonraki metnin ipuçlarıyla belirmesi. İkinci metnin kurgusu, birinciden doğdu. Üçüncüsü de ikinciden doğarsa zincirleme bir örgü ortaya çıkacak. Tek kaygım, bu yazılışa fırsat bulabilmek. Çünkü hem yazılmayı bekleyen şiirler var, hem de bitirilmesi gereken öykülerle düzenlenecek kitaplar.

Bir ağırlığın altında kalmış gibi

6 Eylül 2007 (Semizkumlar) / Eylül'ün ilk gününden açılan ayraç, bu sabaha değin bir konuğu içine aldı. Karımın arkadaşı Albena'yı (Manafska) trenden iner inmez buraya getirdik. Sirkeci Garı'nda olsun, kıyı boyunca geçtiğimiz yollarda olsun bir şey ayırt ettim: Yurt dışından gelen konuğun gözleriyle bakıyorum ve yaşadığım kenti tertemiz, aydınlık, yemyeşil görüyorum. Şaşırıyorum; çünkü kent böyleyse nicedir görmemişim demek ki. Ya doğru dürüst bakmadığım için, ya da böyle göreceğimi aklımın ucundan geçirmediğim için! Belki de bir konuğu karşılamaya gitmenin duyguları bana 'olmayan'ı 'olmuş gibi' gösterdi!

Albena, karımın 30 yıllık arkadaşı. Yılların eleğinden geçtikçe silikleşmeyen, haberleşme ve buluşma ağıyla varlığını yitirmeden sürdüren biri. Sayıları neredeyse her geçen gün azalanlardan. Benim içinse, biraz yakın tarih. Bulgaristan anılarımı canlandırabilecek, izlenimlerimi yeniden ışıklandırabilecek biri. Belleğimde kalanları sınamak için tanıklığına gereksinim duyacağım biri. Aynı zamanda, bugünkü Bulgaristan'ı öğreneceğim, merak ettiklerimi soracağım biri.

Gündüzleri deniz kıyısında geçirdik; ama akşam yemeklerinde fırsat buldukça konuştuk. Geçmişin anıları için yeterince yenileyici olmadı bu konuşmalar. Bulgaristan komünizmden döneli 20 yıla yaklaşıyor. Yaşayanların dünyaya da, geçmişe de bakışlarını değiştirecek kadar yeterli bir süre olmalı. Görülen bir düş kadar bile anımsanmıyor sanki o günler. Bir süre sonra, belki düş olarak bile anımsanmayacak. Biri sözünü edince, "Nereden çıkardın şimdi bunu" dercesine yüzüne bakacaklar belki.

Bir ağırlığın altında kalmış gibi duyumsuyorum kendimi. Çöken toprakların, yığılan taşların soluksuz bıraktığı bir derinlikte kayıyorum aşağılara doğru. Sesler gittikçe uzaklaşıyor, söylenenler anlaşılmaz hale geliyor. Sonunda hiçbir şey duyulmayacak kadar üstümüz örtülecek. O sesler var mıydı, bir zamanlar duyuluyor muydu, belki bu bile kuşkulu olacak. Böyle bir şey olmadı da, biz mi tasarlamaya çalıştık bir an?

İki şey yine kendini dayattı. Biri için, görmeyenler şanslı mı sayılmalı diye sordum yine. Örneğin Fahri ağabey (Erdinç) bugünü görmediği, bilinci geçmişte kalarak öldüğü için şanslı mı gerçekten? Kimbilir ne kara bir gün olurdu onun için! İçine sindirmekte nasıl zorlanır, her şeyiyle nasıl allak bullak olurdu! O üzüntüyü yaşamadığı, allak bullak olduktan sonra belki de kendine gelemeyip dünyanın ayakları altından kaydığını duymadığı için sevinmeli mi acaba?

Öteki ise, sosyalizm uğruna yaşamı gözden çıkaracak kadar özverili olanları, bütün içtenlikleriyle ellerinden geleni bu uğurda harcayan adı sanı bilinmeyenleri getirdi gözlerimin önüne. "Suda balık kadar çok olanlar"ı. Sınırını, sayısını bir an bile kuşatamayacağımız, aklın ve beynin gücüyle ulaşacağımız o büyük uğultudakileri.

Ellerinde baston olmasa bile

9 Eylül 2007 (Semizkumlar) / Dört gündür yalnızım. Karım, konuğumuzla birlikte İstanbul'a döndü. Yalnız yaşama geleneğim olmadığını bir kez daha düşünmeme yol açan bir boşluktayım. Oysa bütün zamanımı kendime ayırma düşlerimin bir geleneği vardır. Ama ben bu boşlukta her şeyden uzaklaştım. "Seyirci" adını verdiğim, zaman zaman su yüzüne çıkan bir tasarı sanki egemenliği ele aldı. *Bastonlu Adam* çalışmasını bu tasarıyla birleştirmek, daha önce koyduğum adla bu adı değiştirmek aklıma geliyor. *Bir Seyirci İçin Birkaç Resimaltı* demeliyim başladığım çalışmaya. Yaşamı boyunca kendini 'seyirci' olarak algılayan adamla 'Bastonlu Adam' örtüşebilir çünkü.

Bastonlu Adam, bir yanıyla devinimsizliğin adı. 'Devinim' alanından 'görme / seyretme / tanık olma' alanına geçişin adı. Sayrılar Dünyası'nda yaşıyor. Görülmeyen bir dünyadan bakıyor insanlara, olaylara, hatta nes-

nelere. Bu devinimsizlik, bir çeşit 'görülmeyen adam' kimliği gibi, ona görülmeden seyredebilme yeteneği kazandırıyor. Görülmediği, yalnızca seyrettiği için de arasına karışmıyor hiçbir şeyin.

Kitap yazılacaksa, yaşam karşısında seyirci kalmanın olumlanacak bir yanı olmadığını vurgulamak için yazılmalı. İnsanları birer seyirci gibi yaşamaktan uzaklaştırmak için. Seyirci kalmanın kazanımlarını değil, yitimlerini göstermek için.

Bastonlu Adam, içinde görüldüğü sahnelerle oluşacak bir kitap olmalı. Birbirine bağlı olmayan sahneler birer resim gibi canlanmalı. O yüzden de o sahnelerin anlatımı birer resimaltı gibi algılanmalı.

Canlandırılan resimler, aynı zamanda Sayrılar Dünyası'nın varlığını göstererek, Bastonlu Adam kimliği aracılığıyla, başka insanların da ellerinde baston olmasa bile yaşamlarında bir şeye dayanarak ayakta kaldıklarını herkese duyumsatmalı. Beden sağlığıyla sınırlı olmayan bir Sayrılar Dünyası'nda yaşadıklarını.

Kapanış töreni

19 Eylül 2007 (Semizkumlar) / Kesin dönüşe hazırlanmak için bu sabah geldik. Önceki yıllarda olduğu gibi, yaz günleri bir anda sona erdi yine. Azala azala değil, bir anda. Yaz Evi, boşalmış gibi oldu. Bağlantı koptu. Bizden önce tasarımlar, düşler, çalışma çizelgeleri kente döndü. Burada artık bir şey yapılamayacağına bizi inandırarak.

Bizden önce dönenler bir yana, götüreceğimiz öteberiyi yanımıza alacağız şu üç gün boyunca. Bir dahaki yıla hazırlamak üzere elden geçireceğiz burada kalacakları. Yıkananlar yıkanacak, düzenlenenler derli toplu hale getirilecek. Bir çeşit kapanış töreni.

Ismarlanan kitaplar

Dün bir başka hazırlık daha gündeme geldi. Güzden kışa, okunacaklar için 30 kadar kitap seçtim. Dönüşte kapıya getirmelerini istedim. Geçen yıl seçtiklerim, türlere göreydi. Bu kez yazarlara göre. Terry Eagleton'ın neredeyse bütün kitaplarını alıyorum. Tükenenler dışında neler varsa, hepsini. Bir yandan da böyle bir şeyi ilk yaptığımı düşünüyorum. Eagleton,

ilgimi çekiyordu nicedir. Kimi yazılarını, söyleşilerini, hakkında yazılanları, kitapları için yapılan yorumları okumuştum. Tıpkı John Berger için yıllar önce olduğu gibi.

Berger'in kitaplarını bir çeviri gibi algılamadığımı saptamıştım. "Benim yazarım" diyerek kişiselleştirmeden, "Bizim yazarımız" gibi genelleştirerek. Hep özlediğim bir şeydi: Başka toplumlar için yazılanları, bu toplumdan birinin kaleminden okumak. (Taner Timur geliyor şimdi aklıma). Gerek kavrayış, gerek terimlendiriş olarak zorluklar içeren konular / sorunlar ne denli başarıyla çevrilse, kendi dilinde yazıldığı zamanki açılımlardan uzak kalıyor. O konular / sorunlar, iyi kavramış ve dile getirmiş birinden okunursa çok daha anlaşılır, geniş kapsamlı özümsenir hale geliyor. İşte Berger, bu özlemin yanıtı yerine geçebilecek biriydi. Bizim için de yazmış gibi geliyordu bana. En çetrefil sorunlar, yaşamımıza uzak konular bile onun kaleminden okununca, çevrilmemişçesine benimsenebiliyor, tat veriyordu.

Sonraki yıllarda Edward Said, Chomsky gibi yazarların bize seslenmekte öne çıktıkları söylenebilir. Terry Eagleton da bunlardan biri. 80 sonrasında kültür-sanat dünyamıza yön verilirken, adı sık geçenlerin arasında (Walter Benjamin, Baudillard vb) bir kesimce önemsenmese de okunurluklarıyla etkili göründü. Kültür-sanat alanında olsun, siyaset alanında olsun, bütün çözülüşlere, yüzgeri edişlere karşın radikal bir direnç gösteriyor bu tür kişiler ve Eagleton da onlardan. Bizim gereksinim duyacağımız özellikleri olanlardan.

Kitaplarını ısmarlarken bu kanıdaydım. Okuyunca ne düşüneceğimi, kendi okuma rafımda onu da Berger'in yanına koyup koymayacağımı şimdiden bilemiyorum. Cumartesiyi iple çekeceğim.

Tanıklık gezileri

Cumartesi, bir başka bakımdan, yine beklediğim bir gün olacak. Bâbıâli'yi bir geçmişin izini sürmek üzere dolaşacağız. Bu geçmişle, okuduklarından dolayı merak ederek ilgilenen Ali Mert olacak yanımda. İkbal Kahvesi'ni sormuştu aylar önce. Yerinin bugün nereye düştüğünü anlatmaya çalışırken, böyle bir tasarı aklıma gelmişti. Sultanahmet'ten Beya-

zıt'a, Sirkeci'den Ahırkapı'ya uzanan, Çemberlitaş'ı ve Kapalı Çarşı'yla Yerebatan'ı içine alan bir bölgede çağrışımların ardına takılıp dolaşmak. Dolaşırken de bu tanıklığı adım adım yeniden yaşamak ve aktarmak.

Benim için (duygusallığın nerelere sürükleyeceğini bilemediğim) bir canlandırma (kimbilir, belki de canlanma) fırsatı. Öğrenme gönüllüleri içinse bir bellek edinme, gözleriyle iz sürme, okuduklarına görsel boyut katma olanağı. Bu tasarının sözü edildikçe, çeşitli alanlardan birçok genç heyecanla katılmak istedi. Aralarında bulunan özellikle fotoğraf ve sinema çalışanları.

Bir ayraç açıp, bu tür tanıklık gezileri için başka ülkelere göre ne denli şanssız olduğumuz söylenebilir. Yapılar, sokaklar yüzyıllar boyunca değil, 30-40 yılda bile aynı kalamayan, neredeyse günden güne değişen bir ülkede yaşıyoruz. Bellekte kalanı görsellik içinde canlandırmaktan çok, katılanların büyük ölçüde imgelem gücüne seslenecek bir çaba olacak bu gezi. "Hiç yoktan daha iyi" avuntusuyla birlikte.

'Yaşamak'la 'yaşanan'ı seyretmek arasında

6 Ekim 2007 / Dün akşam sanki bir bağımlılıktan beni kurtaran köklü bir karar aldım. Son zamanlarda *Bastonlu Adam* tasarısını kotarırken adını koyduğum 'Seyirci' olmanın bana engel oluşturacak bir boyutunu ortadan kaldırarak. 'Seyirci' olmak, iki arada kalmak gibi: 'Yaşamak'la 'yaşanan'ı seyretmek arasında. İkisi de cesaret istiyor. Yaşamak, bir şeyleri göze almak demek. Ama 'yaşanan'ı seyretmek de öyle. Birincisini göze alamadığımı düşünüyorum. Alsaydım bir seçim yapmış olacaktım. O seçimi yapamadım; çünkü seçimi göze alınca, seçimin dışında kalanları yitirecektim. Bu da başka bir cesaret işi. Aynı şeyi, 'yaşanan'ı seyretmek hakkında söylemek de olanaklı. Uzunca bir süredir 'yaşanan'ı seyretmek için evlerin pencereleri yetmiyor. Evlerin, sokakların, parkların, sinemaların, gazetelerin pencereleriyle yetinilmiyor, bilgisayarların pencereleri de bunlara eklendi. Bilgisayarlar 'yaşanan'ı gösterirken, 'yaşanan'a başka boyutlar da getiriyor. 'Yaşanan' bizim bakışımızın önündedir; ama 'bize göre yaşanmış' ya da 'bizim için yaşanmış' değildir. Kendi koşulları, kendi olanakları, kendi amaçları ve kuralları sözkonusudur. Biz onu seyrettiğimiz sırada

varolmaz. Daha önce varolmuştur, biz varolanı seyrederiz. Buradaki seyircilik, denebilirse, edilgindir.

Oysa bilgisayarların başka bir boyut kattığı 'yaşanan'da, biz baktığımız zaman varoluyor her şey. O anda, o süre içinde, gözlerimizin önünde yaşanıyor. Onun böyle olduğunu onlar da, biz de biliyoruz. Onlar mı yaşıyor, biz mi? Biz bakmasak, 'yaşanan' görülmeyecek. Görülmediği için de yaşanmış olmayacak. Dolayısıyla edilgin değil, etkin bir seyircilik sözkonusu.

Anahtar sözcük, her ikisi için de 'merak'. 'Ne yaşandığı'nı merak ediyoruz. İlkinde bu merak, denebilirse, insancıl bir merak. Yaşamı, dünyayı, insanları, onların yaşadıklarını öğrenmek üzerine kurulu. Belki bir ucuyla, öğrendiklerinden 'yaşam'a katılmaya, 'yaşamaya' açık tutacak insanı. Seçim yapmaya özendirecek, kararlılığa yöneltecek, etkinleştirecek.

İkincisinde, sömürüye açık tutan bir merak sözkonusu. Kendin göze alamadığın halde, 'yaşanan'ı seyretmekle gideriyorsun merakını. Bir bakıma, cesaretsizliğini cezalandırmış oluyorsun. Bakarken, kendini 'yaşanan'ın içinde görüyor, orada olanları yaşamış gibi eksiklik duygusunu gidermeye çalışıyorsun. Bu sahtelikten gocunmamak, yeterince ceza oluyor sana. Başkasının yüzüne bakamayacağın bir suçu, kendi yüzüne karşı işlemiş gibi.

Dün akşam aldığım karar, işte bu bağımlılığa karşı. Seyretme merakıyla birlikte, seyrettiklerini biriktirme merakını da ortadan kaldırmaya yönelik.

Şiirlerle çıkıp gelen sürpriz

10 Ekim 2007 / *Hayal* dergisinin son (Ekim / Kasım / Aralık) sayısıyla birlikte büyük bir sürpriz çıkıp geldi. Her sayıda geçmişten bir dergiyi gündeme getiren sayfalarında bu kez *Kaynak* dergisi vardı. 50'li yılların başlarında yayın yaşamını sürdüren, (Avni ve Turhan) Dökmeci kardeşlerin çıkardığı bu dergiyle ilgili belgeler arasında benim iki şiirim de yer almış. Yazmaya yeni başladığım yılların iki tanığı. Üstelik o zamanki el-yazısıyla. Hem şiirler, hem gönderilen zarftaki adres.

Sevinçle hüzün birbirine karıştı. Geçen haftasonu, TEK TV için yapılan çekimde, sorulardan biri "yazmaya nasıl başlandığı"ydı. Yanıt verirken, başlangıçta bir 'içgüdüsel' dönem bulunduğunu, o dönemde insanın çevresi içinde bir farklılaşmayı sağlamaya çalıştığını söylemiştim. Sonra da bir ozan tasarımı yapmanın bilinçli dönemi başlatacağını vurgulamıştım. Daha bu bilinç oluşmasa bile, yazmaya her başlayan, kendine göre zaten bir seçim yapar demiştim. Ardılı olmak istediği bir usta belleyebileceği gibi, günün ortalama şiirine ayak uydurmayı da anabilirdik bu konuda.

Hayal dergisindeki sürprizin karşıma çıkardığı şiirlere bakınca, ilk bu saptayımı anımsadım. Altında tarih yok; ama 1950'lerin ilk yılları olduğu kesin. *Yeditepe* ile *Kaynak* dergileri ortak bir abone kampanyası açmışlar, ben de bundan yararlanıp ikisine birden abone olmuştum. Onlarla birlikte belki gördüğüm birkaç dergi daha vardı. Onlarda okuduğum şiirler bir ortalama oluşturuyor, yazmaya yeni başlayan bir ozan adayı olarak bu ortalamaya göre yazmaya çalışıyordum. O günlerden bugüne elimde hemen hemen hiçbir şey kalmadı. Ne dergiler, ne defterler... Belleğimle yetindiğim içgüdüsel dönem, şimdi iki şiirle kapılarını aralıyor. Hem hüzün verici, hem sevindirici bir tanıklık.

Şiirlerden biri "Üzerinde" adını taşıyor:

"Ben bir ağacım
Yolumun üzerinde
Selâma durmuşum
Damarlarıma yürümüş hayat
Kudurmuşum.

Ben bir ağacım
Muradım yeşillenmiş yaprak yaprak
Gökyüzüne açılmış
Yeryüzüne açılmış
Emzirdiğim çiçek
Dalımın üzerinde."

O yılların dergileri karıştırılsa, bu şiirin anımsatacağı pek çok ortak söyleyişli örnek bulunabilir. Hatta böyle bir araştırma yapılsa, ortalama

şiir nedir, ortalamayı tutturma nedir, dergilerin bu ortalamayı oluşturmada payı nedir gibi soruların yanıtına ulaşmak olanaklı.

İkinci örnek, "İki Kere İki" adında:

"Ha iki kere iki
Ha Mustafayla ben
Ne farkımız var be Hasan Emmi?
Elâlem söz eder diye mi?, etsin
Dilimin ucunda değil mi
Ayşeye benim için eş olur demesi?
Elinin ucunda değil mi kalem
İki kere iki dört eder yerine
Beş olur yazsan
Kim ne diyebilir?
Ayıp bir şey yapmıyorsun ki hem
Deyiver gitsin be Hasan Emmi
Gönül bu
Mustafanın pırıl pırıl altınları varmış
Benim de pırıl pırıl alnım var
Hem altından ter akmıyor ki, alından akıyor
Şanından mı düşersin
Ne olur sanki ha?"

Burada söylenenlerin hiçbiri benim söyleyeceğim şeyler değil. Ne yaş olarak, ne yaşam olarak. "Emmi" seslenişi yok benim çevremde. "Mustafa" ve "Ayşe" de, onların ilişkisi de ödünç alınmış, belli. Hele o "şanından mı düşersin?" seslenişi?

Bir de, yıllar sonra, belge diye sunulanlar arasında yer bulmaları ilginç.

Yenilgi: Günün özeti

7 Kasım 2007 / Tuttuğu takım 8-0 yenilen bir kişi: Günün özeti. O kişi ne yapar diye soruyorum kendime. Ağır bir sayrılıktan yeni kalkmış gibi mi bakar her şeye? Geçirdiği sıkıntının izlerini mi görür? O sıkıntıları bir daha unutamayacağını mı düşünür?

Futbolla ilişki, tuzağa düşmekle eşanlamlı. Başlangıcında çocukluk günleri yer alıyor. O günlerin heyecanı, suçsuz ve lekesiz düşleri. O günlerin güneşli bir yaz öğleden sonrasında kırlara çıkmayla eşdeğer coşkusu. Üzücü sonuçları kısa zamanda atlatmaya hazır o dirim neşesi, kuş cıvıltılarını andırır o elde ediş sevinci.

Sonrasında, birbirini izleyen kuşku ve sorgulama. Kuşku; bütün bu yaşananların gerçek mi, kurgu mu olduğu? Sorgulama; insanı dişlileri arasına alıp öğütmeyi amaçlayan bir çark var da, onun rüzgârında mı savrulup duruyoruz?

Ve bir çelişki alıyor sıradaki yerini daha sonra. Yüz çevirememek, omuz silkip arka dönememek çelişkisi. Yüz çevirince, kendi geçmişine, çocukluk ve gençlik yaşamına da biraz yüz çevirmiş olacaksın. Yüz çevirince, sevinememenin iç karartıcı durgunluğuna yuvarlanıp gitmek var sanki. Her şeyi biraz daha sevimsiz, heyecansız görmek var. Zaten kararmakta olanın biraz daha koyulması.

Bütün bunlar uğruna, olana katlanmak geliyor hepsinin ardından. Sırtlan yüzlü yöneticilere, beceriksiz ve duyarsız teknik adamlara, en önemlisi de bağlanmanın erdeminden, özverinin mutluluğundan habersiz sporculara. Yaşamımızdaki yeri, borsa yatırımcılarının kazanıp yitirme beklentisine kayıtlı olanlara. Her şeyi alışverişe dönüştürenlerin bir tekmede yıkılmasını isteyip ayağını savuramamanın umarsızlığına. Katlanmak zorunda kaldığımız onca şeyin arasında bir de buna.

8-0'lık yenilgi, aslında bütün bunların bir daha anımsanmasından başka ne olabilir?

"Uzak ve düşmanca"

19 Kasım 2007 / *Milliyet*'in kitap ekinde dikkat çekici bir başlık: "Sen Çok Yaşa Arif Damar!"

'Neden bu başlık konmuş' merakını daha ilk satırlar gidermeye başlıyor. 40 Kuşağının en genç şairlerinden biri olduğu halde Arif Damar'ın "o kuşağın eksikliklerinden, yanlışlarından kendisini arındırmış olduğu kabul ediliyor"muş. Neden? Çünkü o kuşaktakiler, kendilerinden sonraki kuşak-

ların şiirine karşı uzak ve düşmanca bir tavır içindeler; ama o değil. 40 Kuşağı, neredeyse düşman ilân ettiği Garip kuşağını bir kalemde çizip attığı halde, o böyle davranmaz. İkinci Yeni şiirine gerçek değerini vermeye, onu anlamaya çalışır. Şiirlere ve şairlere önyargıların acımasızlığıyla değil, yaşamın canlılığı içinde yaklaşır. Üstelik kuşağının en doğru özeleştirisini yapar.

Neymiş bu 'en doğru' özeleştiri? Arif Damar'ın 1967'de yazdıkları: "Şimdi açık konuşmalı, bugün ve gelecek önünde açık olmalı: 1940 Kuşağı gerçekçileri, eski gerçekçiler, Türk şiirinin sonraki gelişmesinde çok önemli katkılar getiremediler. Öncü ve sürükleyici olamadılar. (...) Şairlik salt politik etkinlik değildir. Bizim için o yıllarda politik etkinliğin tartışılmaz üstünlüğü vardı. Yanlış bakıyorduk. Gerçek şu: Bir şiir, ilkin şiir olarak kendini kanıtlamak zorundadır. Biz bunu yapamadık, az ya da çok yapmışsak bile sürdüremedik, süreklilik sağlayamadık."

Arif Damar'ın şair olarak bunları söylemesi çok önemliymiş. Kuşaktaşları arasında suskuyla karşılanması, duymazlıktan gelinmesi, üstü kapalı olarak bir kabul ediş sayılırmış.

Önce bütün bunları övgüyle karşılayanın kim olduğuna, bugüne değin neler yaptığına bakmalı. "Uzak ve düşmanca" diye nitelenebilecek bir tutum içine kendisinin bugüne değin girip girmediğine. İkinci Yeni'yi överken onu her türlü eleştiriye karşı koruma titizliğinden kaçınmadığı halde, toplumcu şiire "uzak ve düşmanca" davranıp davranmadığını sorgulamalı.

Özeleştiriye gelince, Arif Damar'ın sözlerini 40 Kuşağı adına yaptığını mı, yoksa kendi adına yaptığını mı kabul etmeli? A. Damar, "Biz" deme hakkını kendinde nasıl görüyor diye sormak gerekmez mi? Kuşaktaşları suskuyla karşılamışsa, kabul ediş anlamına mı, yoksa o sözleri üzerinde durulmaya değmez buldukları anlamına mı gelir acaba?

"Öncü ve sürükleyici" olup olmamak konusunda ise, "Ben olamadım." deseydi doğruluk payı kuşkusuz artardı. O zaman, kendini kurtarma kaygısıyla mı kuşaktaşları üzerinden özeleştiri yapıyor acaba sorusuna da, "öncü ve sürükleyici" olanlar bulunduğunu görmezden gelmesine gerek kalmazdı.

Bir şiirin ilkin şiir olması, şiir olarak kendini kanıtlaması ileri sürülürken, gözden neyin kaçırıldığını ya da hangi ölçütün dayatılmak istendiğini es mi geçelim? Politik etkinliği dışlamayan şiirin şiir olmadığını söyleyenleri unutalım mı? Politik etkinliği önemseyen şiir, kime karşı ve niye kendini kanıtlamak zorunda olacak? "Uzak ve düşmanca" bakmaktan kendini alamayan eleştirmenlerden mi değer verilmesini bekleyecek?

Bunlar üzerinde durulmadan özeleştiri, kendi tatminsizliğine çıkış yolu ararken yanlış kapı çalmakla, kendi kuşaktaşlarına sözcülük etme yetkisini vehmederek eşik aşındırmakla eşanlamlı.

'Yaşanan'ı bize de yaşatan iki film

1 Aralık 2007 / Haftasonu. TV'de izlenecek yayınlarla eskisi kadar yoğun bir ilişki kuramıyorum artık. Seçimimi önceden yapsam bile sonuna değin izleyemiyorum ne spor karşılaşmalarını ne de filmleri. Hem çabuk yoruluyorum, hem kolay vazgeçiyorum. Birinden öbürüne atladığım için de kararsızlıkla vakit öldürmek arasında gidip geliyor saatler.

Bugün öyle olmadı. Spor karşılaşmasına ara verdikten sonra bir film seyretmeye başladık. Ne zaman başladığını bilmediğimiz ama biraz izledikten sonra kapılıp gittiğimiz bir filme rastladık. Fransa'ya göç eden bir Ermeni aile, çocuklarının gözüyle anlatılıyordu. Çocuk, tiyatro yazarı oluyordu büyüyünce. Evlendiği Fransız kadın onu kendi geçmişinden uzak tutuyor, kendi ailesi ve adıyla bağını koparıyordu.

Sahnelenen yeni oyunu için babasını ilk geceyi izlemeye çağırması, bu kopukluğun sona ermesini sağlayacak bir değişime yol açıyordu. Bu gelişmenin duygu yüklü çağrışımlarla örülmesi, ayrıntıların tanıdık bir dünyayı anımsatması, seyrettiklerimizin bizi sarıp sarmalamasına yol açtı. Gerçeklikten kopmadan yoğun bir duygudaşlığın içinde bulduk kendimizi.

Hele babasının ölmesinden sonra annesine bir özlemini gidermek için ev satın almasıyla bir çocukluk düşünü gerçekleştirmesi bu duygudaşlığı doruğa çıkardı.

Akşam yemeğinden sonra, bir viyolonsel sanatçısının yaşamını yansıtan ikinci bir film seyretmemiz, değişik zaman dilimlerinde değişik kişi-

leri karşımıza çıkarmasına karşın bir başka duygu ortamını yaşattı bize. 'Yaşanan'ı bizim yaşamımızdan da akıtıp gittiğini duyumsadık. 'Yaşanan'ı bize de yaşattı her iki film de.

Merakın kıyısında

11 Aralık 2007 / Hava alanındayım. Her şeyin değişik göründüğü yerde. Birazdan ayaklarım yerden kesilecek. Yani bir bilinmezlik bekliyor beni. Ama aynı zamanda geride kalanlara tuhaf bir değerlendirme güdüsüyle bakıyorum: daha önce bakmadığım, kendimi dışta tutan bir açıdan. Öyle bakınca da göremediğim şeyleri görüyorum gibi bir duygu. Sözgelimi dün gece geç saatlerde tıraş olurken yüzümü yakından gördüğüm zaman düşündüklerim şimdi ne denli uzak. (İyice yaşlandığımı, neredeyse işimin bittiğini düşünmüştüm: Bir çöküntü haberi almış gibi.)

Öğleden sonra. Den Haag'dayım. Kuzey Denizi'nin kıyısında bir otelin penceresinden güneşli bir görüntüye bakıyorum. Elimde bir kitapla yarı uzanık. Görüntüye mi bakıyorum, okuduklarımın içinden Hollanda'ya mı; belli değil. Ajax, Hollandalılar ve Savaş'ı burada okumanın ayrı bir anlamı var: Bugünkü görüntünün içinde görünmeyenlere de bakabiliyorum böylece. İkisi iç içe, ilk kez.

Aynı ikili görüntünün içinde kendime de bakmak gibi bir duygu daha var sanki. Her şey bitmiş dediğim anda bitmediğini görmek gibi. Yürürken yere titrek basmadığımı, ayağa kalkarken ikircimli davranmadığımı, sağlık kuruntularının yerinde yeller estiğini, devinimlere yeniden hazır olduğumu söyleyebilmek gibi.

İyi ki göze almışım diyorum bugüne gelmeyi. Kendimi atlatıp bugün içinde bulunduğum bu canlı duruma. Dört yıllık uzun bir aradan sonra, bir daha olmaz diye umutsuzlanma ertesine.

Erhan Bener'in toprağa verildiği gün, yeni tanıştığım (ve tanışacağım) ozanlarla doğrudan ilişki kuramadığım gün, dönünce bir çekmeceyi açtığımda yarı kalmışların üstüme çullanacağını sezdiğim gün, yine de soğuk güneşli bir kuzey ikindisinde keyifle pencereden bakabildiğim gün. İkindiden akşama geçilirken, bugünden yarına aktarılırken ne olur? Yine sürer mi bu? Şimdi bu merakın kıyısına gelmiş bulunuyorum artık.

Görüntüsüz olarak görmek

12 Aralık 2007 (Den Haag) / Sabahın ilk izlenimi: Kendi görüntüme bakmamalıyım. Bunun için de boy aynası bulunan odalarda yaşamamalıyım. Küçük bir çalışma masası var odada. Orada oturup da başımı sağa çevirdiğim zaman aynadaki görüntümle karşılaşıyorum. Devinimsiz, iri, durgunluğu yüzüne de yansıyan bir gövde. Bu durgunluğa tutsak düşmemek için içeriden görmeliyim kendimi. Görüntüsüz olarak görmeliyim: kafamın içinden geçenlerle, düşünceler ve düşlerle, tasarılar ve tasarımlarla. Yazdığım dizelerdeki gibi: "*Görmek istiyorsanız beni / gözlerime bakmayın*" Belki biraz değiştirerek: "*Görmek istiyorsanız beni / görüntüme bakmayın*" Dizeler bir zenci çocuk için yazılmıştı. Okurlara onun ağzından sesleniyordu. Bu kez kendime seslenmeliyim, kendimden söz açarak.

Hollanda'ya altıncı gelişim. Öncekilerde de hep böyle miydi: Öğle yemekleri düşünülmemiş. Kendileri yemiyorlar belki. Kahvaltıyla erken akşam yemeğinin arasını kahve içerek geçiştiriyorlar. Etkinlik akşam saatlerinde olunca günün ortası boş kalıyor. Eskiden olsa, bu boşluk hoşuma giderdi. Her dakikası doldurulmuş günler çok yorucu gelirdi. Şimdiyse bu boşluğu, görüntümü biraz daha hantallaştıracak okuma ve yazmayla doldurabilirim ancak. Onun için de okumaya ve yazmaya kendimi verecek kıvamda olmalıyım.

Şimdi saat 10. Bizi almaya üç saat sonra gelecekler. Okuyacak tek kitabım var. Onu çabuk bitirmemeliyim. Yazmaya kalkıştığımda da bütün bu yakınmalı hava siniyor üstüme. Sessizliğin ve devinimsizliğin içine çekilmeliyim belki de. Hiçbir şey yapmadan, kış uykusuna çekilmiş hayvanlar gibi.

Saat 12.15. Asansör bozuk. Merdivenden 5 kat indim. Öteki ozanlara rastlayacağımı umuyordum. Hiçbiri yok. Salon da oturmaya uygun değil, çünkü ortalığı yeniden elden geçirenler var. Bir köşeye sığınıp kahve içebildim. Kitabı okumayı sürdürüyorum. Az önce "yaşayan bir ölüm anıtı" sözüne rastladım ve altını çizdim. Bir yandan da şöyle düşünmekteyim: Kimse okuduğum kitabın ne olduğunu merak etmedi. Merak edip sorsa ve

ilgilendiğini belli etseydi, rahatlıkla okuyamayacaktım ve bu ilgiden belki de sıkılacaktım. Ama yine de "Hangisi daha iyi?" diye sormaktan kendimi alamıyorum.

Saat 12.37. Kitap, Hollanda'nın Nazi işgali yıllarında Yahudilere karşı tutumunu araştırıyor. Yazar, bu araştırma sırasında ulaştığı belgeleri ve bilgileri sıraladığı için, sayfalar yaşamları sona eren insanların adlarıyla dolup taşıyor. Artık yaşamayan bu denli çok insanın ilk düşündürdüğü: Bugün yaşayanların kendi zamanlarına sahip çıkmaları. Artık yaşamayanlar listesine kendilerinin de katılacağı günün üzüntü ve şaşkınlığı yerine, yaşamlarına bunun üstesinden gelebilecek ölçüde sıkı sıkı sarılmaları. (Bunu zaman zaman düşündüğümü bu vesileyle bir daha anımsıyorum.)

Şiirle çeviri dışında ilişki

14 Aralık 2007 (Den Haag) / Etkinliklerle dolu iki günün ardından ilk izlenim: Kendimle baş başa kalmaktan ve didişmekten kurtuldum. Ünlü benzetmeyle, yatağının dışına çıkan ırmak. Ama bu kez, benzetmeye eklenebilecek yorum, biraz daha değişik. Irmağın dışına çıktığı yatak, bir bakıma kendi sularının bileşiminde bulunan öğelere dönüş. Unuttuğum bir şeyi yeniden anımsama gibi. Beni yapan şeyler nedir diye sorsam, nasıl yanıtlayabilirim? Hangi katmanlardan oluşuyor bu varlık? Nereden başlayacağımı, nasıl sıraya koyacağımı bilemiyorum.

Belki en temelde yer alan, yaptığım seçim. Nasıl biri olacağım, neler yapacağım konusunda yaptığım seçim bir kez daha su yüzüne vuruyor. Belirtileriyle başkalarının dikkatini çekiyor. Bir kez daha Utrecht'te ve dün de Amsterdam'da karşılaştım. Özellikle Türkçe bilmeyenler, okuduğum şiirlerle çeviri dışında ilişki kurabiliyorlar. Nasıl böyle oluyor şaşkınlığıyla birlikte. Yabancı ozanlar da buna katıldı şu iki gün içinde. Beni şaşırtmıyor bu. Yapmak istediğimi yapabilmişim duygusuyla buluşturuyor. Geçen yıl Arnhem'de bir soru üzerine, şiiri sözcükleriyle değil, duygularıyla okuduğunu söylemiştim. Şimdi de birkaç kez bu yanıtı andım.

Bu saptamadan yürüyünce, yatağının dışına çıkan ırmak, beni yaptığım seçimle, bu seçimin gereklerini yerine getirmekle buluşturuyor. Belki de artık üzerinde duramayacağım kadar derinlere ittiğim; kendimle, gün-

delik uğraşlar ve sorunlarla didişmeye alıştığım bir dönem aralanıyor ve ortaya yaptığım seçimin verdiği sonuçları yeniden görebileceğim bir aydınlık çıkıyor.

Sözün gücünü derinden duyardım böyle anlarda. Sözün her şeyi taşıyabileceğini, her şeyin üstüne çıkabileceğini anlardım. Bunun somut belirtileriyle sarsılır, bir süre yatışmak için bocalardım. Bir daha geri dönemeyeceğimi biraz da korkuyla düşünürdüm. Sözün gücü, söyleyeni söze dönüştürmekti o an. Söze dönüşünce de söyleyeni aracısız ulaştırmaktı başkalarına. Bir büyük buluşmayı gerçekleştiren böyle anlar, yıldızların parladığı o az bulunur anlar gibiydi. Doyumsuzluğunu yaşardınız bir süre. O ânın geçiciliğini bilir; ama kabul etmek istemezdiniz. Denizin yükselişi gibiydi bir bakıma. Sular yükseldiği yerden geri dönerdi yavaş yavaş.

Özellikle dün Amsterdam'da bütün bunlar bir kez daha yaşamıma girip çıktı ve beni kendimle yüz yüze getirdi. Belki etkinlikten önce ilk belirti, etkinliğin yapılacağı İtalyan Enstitüsü'ne geldiğimizde karşıma çıktı. Enstitünün yöneticisi Gianfranco Renda, beni ben olarak değil, bir dil olarak, bir ülkenin ve dilin yansıması olarak gördüğünü belirtircesine ilgisiyle sarıp sarmaladı. Daha önceden İtalyan ozan Luigi Mandoliti'yle başlayan, İspanyol ozan (yaşıtım) Jesus Hilario Tundidor'la genişleyen sıcak izlenimler zaten beni bir ölçüde hazırlamıştı.

"Görüş Günü Konuşması" şiirinde her bölümün sonunda yinelenen "Nasılsın" sözcüğü, Renda'da yanaklarıma kondurulan sıcak bir öpücüğe dönüştü. "Akdenize yaklaşır Kuzey Denizi" dizesi, Hollandalı ozanca etkinliğin özünü yansıtan en etkili dize olarak gösterildi ve sahnede anıldı. Hollandalı ve Türk izleyicilerin sözleriyle, yüzleriyle, sesleriyle çeşitli biçimlerde beni bana getiren izlenimlere yol açıldı akşamın sonunda. Sözün gücüne inanan, bunun doğru bir seçim olduğunu düşündüren o özel anlardan biri daha belleğe iz düşürdü böylece.

'Benim için neydi'

16 Aralık 2007 (Den Haag) / Son iki günle etkinlik bitti. Ne yazık ki, daha önceki izlenimlere yenileri eklenmedi. Özellikle Assen kentindeki, bir düşkırıklığı sayılabilir. Yolun uzunluğu ve yoruculuğu bir yana, izle-

meye gelenlerin içinde (tümü Hollandalı) şiirlerle ve ozanlarla ilişki kuracak kimse yoktu. Kendi dünyalarının dışına çıkıp da birkaç saatini değişikliğe uğratmak hevesi yerine, şarapla paylaşılan bir kendini gösterme gösterisi. Bende bıraktığı izlenim bu. Şimdiye değin Hollanda'da benzeri bir izlenim almamıştım. Belki katılım az olurdu; ama katılanlar arasında birkaç kişi sizin oraya gelmenizin de, şiirin de boşuna olmadığını gösterecek birkaç sözle, merakla, ilgiyle karşınıza çıkardı.

Rotterdam'da, tiyatro salonunda yapılan son akşam da nedense beni eski gelişlerle yüz yüze bıraktı. Katılım (büyük çoğunlukla Türk) daha çok mu olur diye düşündüm, bilmiyorum. Belki Rotterdam'ın benim için ilk göz ağrısı olması, belki sahne kurumunun yuvasında bulunmamız, belki eski gelişlerin bende kalan izlenim tortusu, sanki daha yoğun bir yaşantıya yol açar diye düşünmüş olmalıyım.

Buna karşılık, yine de benim için üzerinde durulması gereken bir yanı oldu. Sunucu, kendimi tanıtmamı isteyince, "Söyleyecek sözü olup da söyleyemeyenler"i andım. Onlar adına söylemek ve onları engelleyenlere karşı çıkmak için yazdığımı vurguladım.

Bu sabah, artık her şey geride kaldıktan sonra, otelden ayrılmak üzereyken bunları yazıyorum. Birazdan yalnız kendi insanlarımızla iki ayrı buluşmaya doğru yola çıkacağım, Murat Tuncel'le birlikte.

'Benim için neydi' diye sorduğumda, bir tek yanıt vermem güç. Ama sağlık sorunları geçirip yaşımın olağan zorluklar getirmesi dışında, zaman zaman umutsuzluğa düşüren çökmüşlük duyguları ardından, tek başıma yolculuğu göze almam ve büyük bir terslikle karşılaşmadan işin sonuna yaklaşmam, sevindirici bir sonuç olarak görünüyor şu an.

Tanıştığım ozanlarla ilişkileri geliştirebilirim; yeni açılımlar sağlayabilir bu da. Vedat Gültekin'le tanışmam bende yeni yeni işbirliği hevesleri uyandırdı diyebilirim. İlk aşamada onun bu etkinliği değerlendiren bir yazı yazmasını önerdim. Hollandalı ozanın ironik olduğunu anladığım şiirlerini de birlikte aktarabiliriz belki. Tozan Alkan'ın *Ç. N.* dergisi için ısmarladığı ilişkileri sağladım. Yabancı ozanlardan yapıtları edinip yüküme onları da kattım. Bütün bunlar, 6. Akdeniz Edebiyat Festivali'nin fotoğraf-

larda kalmayacağını gösteren ayrıntılar. Kimin belleğinde daha ne görüntüler kaldı, daha ne kadar yerlerinde dururlar, kimbilir!

Özetle deseler, ancak şöyle diyebilirim: Birkaç an, birkaç yüz, birkaç çağrışım. Az mı?

Yılın şaşırtıcı dökümü

31 Aralık 2007 / Her yıl sonu olduğu gibi bir döküm çıkarmaya çalıştım. Sonuç oldukça şaşırtıcı. Yayınların dökümünde kitap bölümü, Toroslu Kitaplığı'nın ertelemesi sonucu, yalnızca iki çeviri şiir kitabıyla, bir de yılın son haftasında çıkıp gelen *Trenler Ne Güzeldir*'in yeni basımıyla sınırlı kaldı. Ama yayınlanmış şiirlerin sayısı 13'e ulaştığı gibi, *soL* gazetesine iki haftada bir yazdığım için yazıların sayısı da 30 dolayında gerçekleşti. Çeviri şiirler de yayınlamıştım dergilerde. Özellikle Erik Stinus'tan. Etkinliklerin dökümü ise beni bile şaşırttı. Dışarıya pek çıkmadığım, çıkamadığım düşünülürse, etkinlik sayısının 36'yı bulmasına ne demeli?

2008

Yakınmalar ve kulağını tıkayan yeni yıl

7 Ocak 2008 / Yıla iyi bir başlangıç oldu diyebilirim. Geçen yılın son haftası içinde bir yıllık döküm yaptım. Yayınlar ve etkinlikler başlığı altında ortaya çıkan sonucu blogda yayınladım. Tanıdıklara ve görmesini istediğim kişilere de duyuru gönderdim. Sayıca herkesi şaşırttı. En başta beni. Etkinliklerin sayısını, derlemeye girişmeden önce doğrusu kestiremem iştim.

Sürekli evde oturan, sürekli bir şey yapamamaktan yakınan biri. Bir de bakıyorsun, 36-37 etkinliğe katılmış. Konuşma, söyleşi, yolculuklar, imza ve şiir okuma. *soL* gazetesine ayda iki kez yazı yetiştirmek, yayın toplamını da epey kabartmış. Hele yıl içinde 13 şiirin yayınlanması. İki yeni çeviri şiir kitabı, bir çocuk kitabının yeni basımı.

Bütün bunlar bir arada göz önüne çıkınca şaşırmamak elde değil. Ama ben, şaşkınlığı atlatınca, yine yakınmaktan kendimi alamıyorum. *Yangın Şiirleri* dışında, yapmak istediklerimden ancak ikisi gerçekleşti. Yeni yazdığım iki çocuk kitabı (*Dünya Onlarla Daha Renkli, En İyi Arkadaşım*). Yazılardan derlediğim *Şiir ve Yaşam* ile çocuk kitaplarımın topluca basımı ne yazık ki ertelendi. Üstelik 2008'e değil, görünüşe göre bir bilinmezliğe. Toroslu Kitaplığı ile sözleşmemiz, büyük bir olasılıkla bozulacak. Ve ben yine bir yayın bilinmezliğiyle baş başa kalacağım.

Asıl yakınmam gereken ise bir yıl önceden aktarılan tasarıların 2007'de de ele alınamaması. Ne anılar, ne öyküler, ne de araştırma / değerlendirme çalışmaları... Üstelik bu çalışmalara bir söyleşi düzeni içinde başlama kararı verdiğim, bunun kolaylık sağlayacağını düşündüğüm halde.

Yeni yıl, bütün bu yakınmalara kulağını tıkamış, bildiğini okumaya hazırlanıyor. İki gün önce Tekirdağ'da ilk etkinlik olacaktı; ama hava koşulları yüzünden ertelendi. Beş gün sonra, bir başka etkinlik beni bekliyor. Altınoluk'a gitmeli, Kazdağları'nda altın çıkarma girişimi için yapılacak şiir gösterisine katılmalıyım. Şiir okuyarak ve bildiri yazarak. Başka etkinliklerde olduğu gibi, yine son güne, hatta saatlere kalacak bu bildiri. Ne yazacağımı şu an bilmiyorum. Nereden başlayacağımı düşünürken elime Nâzım'ın dizeleri geçti:

Şişman adamlar, kolları alabildiğine uzun,
tırnaklarında kan
omuzlarında altın çuvalları
rap rap yürüyorlar...
Ne çok insan öldürüyorlar, Selim
ne çok insan öldürüyorlar...

Bu bir açılım getirebilir. Şiirin suçüstü yapma özelliğine yeni bir açılım. Kazdağları'ndan sonra İstanbul Şiir Atölyesi'ndeki söyleşi geliyor. Bu kez söyleşiye B. Sadık Albayrak'ı, onun son kitabını konuk edeceğim. Söyleşiden üç gün sonra, ertelenen Tekirdağ yolculuğu var. Ayın son günü de Yapı Kredi'deki etkinlik gündemde. 1950'li yıllardaki sanat ortamı, şiir koşulları konuşulacak. Daha doğrusu benden istenen bu. Benimle ilgili konuşacak olanlar ise Sennur Sezer, Mustafa Bayram Mısır ve Efe Duyan.

Her zaman ele geçmeyecek bu fırsat için iyi hazırlanmalıyım. Hatta bu hazırlık, geçen yıllardan ertelene ertelene bu yıla sarkan çalışmalardan birini, örneğin İkinci Yeni tasarısını tetiklemeli. Yıl sonuna değin bu tasarıyı gerçekleştirmeme vesile olacaksa bu etkinlik önemli. O yüzden bir heyecan kaynağı olarak görünüyor. Adı dışında: "Yerin Derinliklerinden Gelen Bir Çığlık: Kemal Özer"

Kulakları sağlam izleyiciler var mı, sınamış olacağız. Ya da, "Ne mene bir çığlıkmış!" diye merak edenler. (Adı koyan arkadaş, neyi kastettiğini nasıl açıklayacak ya da açıklayabilecek mi? Göreceğiz.)

Ortak şiire değil, protestoya katılmak

8 Ocak 2008 / Kazdağları için bir de ortak şiir oluşturmayı düşünmüşler. Başlığı Renga. Katılmamı istiyorlar. Bugüne değin bu başlık altında yazmayı düşünemedim. Öncelikle çeşitli ozanların yazdığı dizelerle oluşacak böyle ortak bir şiir olabileceğine inanmadığımdan. Şiirin organik bir yapısı olması gerektiğini düşünüp savunduğuma göre, böyle eklene eklene oluşacak şiire nasıl katılabilirim? Ancak bir protesto göstergesi olarak düşünülebilir ortaya çıkan sonuç.

Daha önce barış adı altında yapılan böylesi bir protestoya bir dizeyle katıldığımı anımsıyorum. Geçen yıl Hrant Dink için yazılan Yetimler Ağı-

tı'nı gördükten, tepkilere hak verdikten sonra nasıl yeni bir deneme daha göze alınabilir? Yetimler Ağıtı'nın protesto özelliği, bana ancak bir ek yazıp yayınlama cesareti vermişti. Yazabilirsem belki yine bir ek düşünülebilir.

Elbet şiir çalışmalarını bütünlük içinde sürdürme kararlılığım da böyle araya giren çalışmalara ters düşüyor. Etkinlikte okuyacağım şiirleri bile *Yangın Şiirleri* arasından seçmek isteyişim de bunun bir başka yansıması.

İlk günler devinim kaynağı

Yılın ilk günleri, her zaman olduğu gibi, devinime yönelten bir kaynak. Mevsim temizliğini andırır bir toz alma, yer değiştirme, havalandırma rüzgârı estiriyor. Raflardan dosyaları indirip içine bakmak, tasarıları yeniden kurgulamak, başlanmış kimi sayfalardan, yazılmış kimi bölümlerden, alınmış kimi notlardan yola çıkmak bir kez daha olanaklı görünüyor.

Bu sabah yine aynı şey oldu. Kimi tasarıları kafamın içindeki raflardan indirip tozunu aldım. Yazılabileceğine gözümün kestiği kimi tasarılar için yayıncılara götürebileceğim öneriler bile hazırladım.

Şiirin savaşımcı geleneği ve yurt kavramı

10 Ocak 2008 / Altınoluk'a doğru yolculuğun öngünündeyim. Dünü bilgilenmekle geçirdim. Yöre insanı çoktan beri Kazdağları'ndaki altın arayıcılarına karşı tepki oluşturmuş. Daha önce benzeri yörelerdeki tepkileri kendine örnek edinerek. Siyanürlü altın aramanın neler getireceğini biliyor. Toprağına sahip çıkmanın yaşamına sahip çıkmak olacağını da biliyor. Bilmekle yetinmiyor, bu tepkiyi işletilir kılmak için örgütlenme gereğini de yerine getirmeye çalışıyor.

Yörede yaşayan ozanlar, başta Ahmet Uysal olmak üzere, bu örgütlülüğün sınırları içine şiirin de sokulması gerektiğinin bilincinde. Altınoluk Şiir Akşamları böyle bir başlangıçla gelenek oluştursun düşüncesi, anladığım kadarıyla, belediye yönetimince benimsenmiş. Bu aşamada ozanlar sözü alacaklar ve savaşıma kendi katkılarını ekleyecekler.

Bu konuda ilk aklıma gelenler, yurt kavramıyla şiirin savaşımcı geleneği. Okumayı düşündüğüm şiirlerin başında da, son dizesi "*biz bir ağacın*

değil bir yurdun gövdesine aşılandık" olan O Halde geliyor. Yurdu toprakla başlatırsak, bu toprağı oluşturanlar arasında, üstündekiler kadar altındakiler de yer alıyor. Yurdu yaşayanlarla tanımlarsak, bugün yaşayanları geçmişte yaşayanların da beslediği ortaya çıkar. Uzak geçmişten bugüne bütün yaşayanlar. Söylencelerden yakın tarihe bütün bilgi, görgü ve duygu kaynakları.

Şiirin savaşımcı geleneğinde "*vatanın bağrına düşman dayamış*(sa) *hançerini*" Namık Kemal'den yükselen ses de var. Nâzım'ın "*tırnaklarında kan / omuzlarında altın çuvalları / rap rap yürüyorlar* (sa)" gösterdiği tepki de var.

Bu iki kavramın altını çizmek için orada olmalıyız. Düşmanı yeniden tanımlarken, işgalin sınırlarını da tanımlamış olmalıyız. Talanı, soygunu nelerin nerelere taşıdığını da. Yurdu savunmanın yaşamı savunmakla özdeşliği ortaya çıkmalı. Toprağı savunmanın, toprağı oluşturan değerleri savunmak olacağına, bu değerleri söylencelerden bugüne bütün katkısı bulunanların oluşturduğuna dikkat çekilmeli.

Herkesin özelinden ülke gerçeklerine

12 Ocak 2008 (Altınoluk) / Dün Başaran ve Ayten Mutlu ile uzun bir yolculuktan sonra Altınoluk'a geldik. Uzun süredir bir araya gelememenin doğurduğu konuşma açlığı, 8 saatlik yolculuk boyunca giderilmeye çalışıldı. Geçen zamanın nasıl geçtiğinden başlayan konuşma, herkesin özelinden ülke gerçeklerine doğru gözlemler ve saptamalarla ilerledi. Sonunda kişisel sorunların anılmasına değin uzandı. Her zamanki gibi, çözüm gereksinimi kendini dayattı; ama bunun altından kalkmanın hem zorunluğu hem zorluğu bir kez daha anlaşılarak gece sona erdi. Hepimizi, ne kaldı sorusuna takılmazsak, her şeyin bir daha anımsanıp dile geldiği bu tortuda kuşkusuz yeni ayrıntılar biraz daha zenginleştirmiştir.

Geride kalan görüntüye bakarken

22 Ocak 2008 / Bizi alıp götüren bir trenden, geride kalan görüntüye bakar gibiyim şu an. Bir öbekte biz varız, bir etkinlik dolayısıyla bir araya gelenler. Bir öbekte bizi Altınoluk'ta bulunmaya çağıranlar. Çağıranları da iki öbekte toplayabiliriz: Yaşananlar ve yaşayanlar. Yazmamı istedikleri

kısa bildiride yurt dediğimiz şeyi de böyle tanımlamıştım: Bir toprak üstünde yaşananlar ve yaşayanlar. Her ikisinin bugünü olduğu kadar, ucu söylencelere uzanan bir derinliği kapsadığını unutmadan.

Böyle bakınca, bizi Altınoluk'a çağıranın yurt olduğunu söyleyebiliriz. Kazdağları'nda altın aramak, bulunan altını siyanürle üretmek, yurda yapılan bir saldırıydı. Öyleyse yurdu savunmak için çağrılmıştık. (O yüzden, okumamızı istedikleri şiirleri seçerken, içinde "*biz bir ağacın değil, bir yurdun gövdesine aşılandık*" dizesi bulunan O Halde'yi en başa almıştım.) Çağrılanlar biz ozanlardık; ama oraya giden, aynı zamanda bir şiir geleneğiydi. Tek tek ozanların ötesinde, toplumun sesi, soluğu olmayı benimsemiş, şiirin gücüne, işlevine bağlı kalmış bir şiir geleneği. (O yüzden, yazmamızı istedikleri kısa bildiriyi kaleme alırken, "vatanın bağrına düşman dayamış hançerini" diyen Namık Kemal'i en başta anmıştım.) Bizi izleyenler de, yalnız şiir dinlemeye gelenler değildi. Yurdu savunmanın yaşamı savunmak anlamına geldiğini, yurda kastetmenin yaşamı insandan esirgemekle özdeş olduğunu bilen, bunu tepkileriyle ortaya koyan, duyarlığı bilince dönüştürmenin örgütlülükten geçtiğini kavrayan kişilerdi. Daha da önemlisi, yaşam savunmasında şiirin de bir silâh olabileceğini görmüş, geçmişten bugüne bu silâhı kullanan bir geleneği tanımış olanlardı. Ondan da önemlisi, sayılarının günümüzde gittikçe arttığını bildiğimiz kuşkucular, 'bana ne'cilere, 'şiirden kaldıramayacağı şeyler istenmiyor mu'culara kapılmayanlardı.

Geride kalan görüntüye bakarken, bu görünenin yanısıra bir de görünmesi istenenler vardı. Yurda kastedilmesini belki bir olaya, örneğin altın arama girişimine indirgemeden algılamak. Yurt savunmasını belli bir saldırıyla sınırlı bırakmamak. Direniş odaklarının çekirdeğinde yatan duyarlığı, o duyarlıktan yola çıkıp ortaya örgütlü bir tepki koymayı yalnız belli yörelerde değil, üstünde yaşanan toprağın tümünde gerçekleştirmek. İstenenlerin bir başka yanı ise çağrılanlarla ilgiliydi. Yazdıklarıyla katılmak önemliydi elbet; ama ne yazdıkları daha önemli değil miydi? Sözü edilen geleneği bu anlamda da sürdürmek? Yaşanan, yalnız vicdanları rahatsız ettiği zaman mı yazılana yansıyacaktı? Uzaklaşan trenden geride kalanlara bakınca bir de dize görünüyor: *İda bir sis çanı şimdi.*

Yerin derinliklerinden gelen...

30 Ocak 2008 / Üç saat sonra Edebiyat Söyleşisi için YKY'nin Sermet Çifter Salonu'nda olacağım. Bir türlü anlamına varamadığım "Yerin Derinliklerinden Gelen Bir Çığlık: Kemal Özer" başlığı altında. Anladığım kadarıyla Sennur Sezer, Mustafa Bayram Mısır, Efe Duyan benden, yazdıklarımdan söz edecekler. Bana ise 50'li yıllar, dergileri, ozanları, olayları, öne çıkan adları, kaynakları, özellikleri ve yönelimleri düşecek. Dönemin siyasal ve sosyolojik koşulları da göz önünde bulundurularak bir anlamda şiirin yakın tarihi ortaya çıkarılmak üzere tartışılacak. En azından basına verilen duyuruda böyle deniliyor.

Bu denli kapsamı geniş bir söyleşiye hazırlanma isteğinden sonunda vazgeçtim. Çünkü oylumlu bir kitap ancak yansıtabilir böylesi bir alanı. Olsa olsa, yapılabilecek olan, yalnızca satır başlarıyla gözlemleri vurgulamak. Ancak bu kadarı yapılabilirse ayrıntılara girilemeyecek demektir. 50'li yılların benim merceğimden yansıtılması ise doğaldır ki İkinci Yeni'yi odağa yerleştirecek. Anılara ayrılan ayrıntılar dışında, olaya bakışı doğru bir yaklaşıma oturtmak önem kazanıyor bu durumda. Bugüne değin yapılamadığına her fırsatta değindiğim, yaklaşımı salt edebiyat içi bir etki / tepki sarmalından kurtarmaya çalışmalıyız. Salt bunun altını çizebilmek bile, söyleşinin işlevini yerine getirmeye yeter.

Demek ki, bugüne değin yapılanı özetlemekle başlayabiliriz. İkinci Yeni, sanıldığı gibi, edebiyat ortamında karşımıza çıkan bir yenilik devinimi değil. İkinci Dünya Savaşı ardından, yükseliş içine giren toplumcu değerlerin önünü kesmek için Batı'da başlatılan yeni bir toplumsal ve siyasal tasarımla birlikte ele almalıyız. Soğuk Savaş bir bütün çünkü. Toplumsal, siyasal olduğu kadar düşünsel, sanatsal amaçları da var. Dünyaya yeni bir düzen getirmenin arayışı içinde karşımıza çıkanların tümü. Her şey birbirini bütünleyerek bir araya geliyor ve aynı amaca hizmet ediyor. 50'li yıllarda yaşarken belki bu bütünlük içinde görememiş olabiliriz. Oluşumun ilerleyişi sırasında çeşitli izlenimler ya da gözlemlerle yetinmiş olabiliriz. Karşımıza çıkanla, ancak karşımıza çıktığı oranda ilgilenmekle, onu öznel koşullarımızın elverdiği ölçüde kavramakla sınırlı kalabilir bakışımız.

Ama bugün hâlâ İkinci Yeni'yi o günlerden kalma bir naiflikle değerlendiremeyiz. Dünyanın yüz yüze olduğu yeni bir bütüncül tasarımın verileri içinde yerli yerine oturtmalıyız. Böyle yaptığımız zaman da bir özgürleşme devinimi olarak görmekte direnemeyiz.

Salt edebiyat içi bir etki / tepki sarmalına göre kavramaya çalışırsak, yanılgıya yol açan pek çok şeyle yüz yüze kalırız. Bunların başında, sol kavramı geliyor. İkinci Yeni ozanlarını genel bir sol kavramı dışına çıkaramamak, birtakım insanların bugün bile elini kolunu bağlıyor. Onlar sağcı, gerici, tutucu değilse, yaptıkları iş de özgürlükçüydü, sağlıklı bir gelişmeydi demek kolaycılığına düşülebiliyor.

İkinci Yeni'nin öncüleri, sonraki gelişmeleri içinde 'ortaklaşa olan'dan 'birey' olmaya evrildiler deniyor. Şiirlerinde siyasal çıkışlar da yer aldı, toplumsal gerçekleri de yansıttılar deniyor. Ama en baştaki yaklaşım yanlışlığı, Türk şiirinin gelişiminde yarattıkları yönelim sapması, onların bireysel başarılarıyla ortadan kalkmadı.

Özetle şunu demeli: İkinci Yeni, Türk şiirinin toplumsallaşma ve siyasallaşma doğrultusunda içine girdiği yolu kesintiye uğrattı. O doğrultuda gelişmek adına yapılması gereken arayışı, Soğuk Savaş'ın araya girmesinin sağladığı aykırı ortamla birlikte çelmiş, geciktirmiş, yanlışı örnekleyerek ve geçerli kılarak engellemiş oldu. (O ortamın koşulları içinde bakamayan Muzaffer Erdost, bunun bir özgürleştirme atılımı olduğunu hâlâ ileri sürmekten çekinmiyor.)

İki konuşma

31 Ocak 2008 / Edebiyat Söyleşisi, bir bakıma beklendiği gibiydi. Sennur Sezer, benim için pek çok yazısı olan biri. Hemen her kitabım için yazmıştı. Birkaç kez de bu tür toplantılarda konuştu. Yine de 50'li yıllarda Türkiye'nin durumunu çok iyi çizerek beni beklentimin dışında sevindirdi. Mustafa Bayram Mısır, daha önce de benzer toplantılarda olduğu gibi tezlerini dile getirdi. Dile getirirken coşkusundan, heyecanlı söyleminden ödün vermeyerek. Tezleri arasında toplumcu şiirimizin haritasını çizerken yaptığı çözümlemeyi bir daha dinlemekle bir daha algılamaya çalıştım. İşçileşmiş köylülük tanımı bana yine doğru ve önemli göründü.

Edebiyat üzerine yazmaktan uzaklaşması, belki 'doğru' söylemenin bedeli oluyor ve üzücü. 'Doğru' saptamaları birer tez kapsamında ortaya koyunca, yalnız kalmamak için ya yandaşlar bulacaksın ya da tezleri kabul ettirecek oylumlu çalışmaları göze alacaksın. Genç bir insanın yandaş bulması da, oylumlu çalışmaları üstlenmesi de kolay değil.

Direnişe katılan genç: B. Sadık Albayrak

14 Şubat 2008 / Geçen ay olduğu gibi bu ayki buluşmaya da bir konuk çağırdım. İnsancıl Şiir Atölyesi'ndekiler bunu daha önce de yaptığımı biliyorlar ve ilgi gösteriyorlar. Şiirlerimden birini okuyarak söze başlıyorum. Sonra konuğun bendeki görüntüsünü anlatmaya geçiyorum. Sonra da sözü konuğa bırakıyorum. Genellikle konuğun seçiminde onun yeni yayınlanan kitabı ilgi odağı oluyor.

Ocak ayının 23'ünde konuk olarak B. Sadık Albayrak vardı. 1980'lerde tanıştığımızdan söz ederken, aslında bunu 12 Eylül'den başlatabileceğimi söyledim ve 12 Eylül darbesinin niçin yapıldığını, neyi getirmek istediğini anlattım.

Edebiyat / sanat alanında nasıl yansıdığını konuşurken de oluşturulan direniş odaklarını andım. Bu odaklardan biri 1983-90 arasında yönetimini üstlendiğim Varlık dergisiydi. Gerek o dönemin genelinde, gerek derginin çevresinde direnişe katılanlardan birtakım gençler, o yıllarda yaratılan bütün çekim alanlarına yüz vermedikleri gibi, sonraki yıllarda da direniş içindeki yerlerini korudular. Üstelik korumakla kalmayıp geliştirerek sürdürdüler. Bu gençlerden biri Sadık'tı. Onu ve onun gibileri tanımış olmak benim için bir şans sayılmalıydı. Bu dünyada yalnız olmadığımızı duyuran bir şans.

Bir direnç adamı: Yusuf Ziya Bahadınlı

Dün akşam bir başka konuğum vardı İnsancıl Şiir Atölyesi'nde. Yusuf Ziya Bahadınlı da tanışmayı, birlikte bulunmayı şans saydıklarımdan. Onun bendeki görüntüsünü anlatmak için 1960'lara dönmem gerekti. Kapalı Çarşı yangınının görünmez bir başlangıç olduğunu anarak, yangınla yerlerinden olan ayakkabı esnafının Beyazıt'ta Beyaz Saray adlı iş hanın-

da geçici bir çarşı oluşturduklarını, yeniden Kapalı Çarşı'ya dönüşlerinden sonra onlardan kalan dükkânların bir kitapçı çarşısına dönüştürülmek istendiğini anlattım. O günlerin birçok aydını ve yazarının bu çarşıda kitapçılığa başladığını, Bahadınlı'yla burada komşuluk ettiğimizi söyledim.

Bahadınlı, orada başlayan tanışıklığın ardından, TİP milletvekilliğiyle başka yaşam diliminde izlediğim bir yazar olarak, sonraki yıllarda da bağıntıyı sürdürdüğüm biriydi. Yazar, yayıncı, örgütçü, sürgün ve Alevi gibi çeşitli kimlikleriyle ona baktığımızda, iki kavram öne çıkıyordu: Nimet ve hizmet. Yazarlık, yayıncılık yaparken de, siyasal ve sürgün yaşamıyla da, Alevi kimliğiyle de nimetlerden yararlanmak yerine hizmeti yeğlemişti hep. Üstelik hak ettiğince değerlendirilmediği halde. Onun için bir direnç adamı diye nitelenebilirdi.

Nimet kavramına baktığımızda, kazanılmış olandan çok hazırda bulunanı ve sunulanı içerdiğini görürüz. Bahadınlı, hazır olanı elde etmek yerine hak edileni almak, emek verilenle kazanmak istiyordu.

Hizmet kavramına baktığımızda ise, karşılık beklemeyi, bir alışveriş mantığını içerdiğini söyleyebiliriz. Buna karşılık, Bahadınlı'nın karşılık beklemeden yapılanı ya da kısa erimli olmayan, kişisel olmayan beklentileri amaçladığını görürüz.

Öyle Bir Aşk adlı anı kitabından bir alıntı yaparsak, nimet değil hizmet diyebileceğimiz saptamayı temellendirici bir ayrıntı yakalamış oluruz. Nâzım'ın "Beyazıt Meydanındaki Ölü" şiirini yazmasına neden olan öldürüm olayının tanıklarından biridir Bahadınlı. Turan Emeksiz adlı üniversite öğrencisinin kurşunlandığı sırada oradadır ve öldürmekle suçlanıp sonradan idamla yargılanan polisin kurşun sıkmadığına tanık olmuştur.

Yassıada duruşmalarında tanıklık etmeye giderken, niye polisi kurtaracak bu tanıklığı yaptığını soran, karşı çıkan subaylarla karşılaşmıştır. "Böylesi zamanlarda kimi ortak duyguların dışında davranma ya da öyle sanılmanın iticiliğini, sevimsizliğini bilirdim." derken, aynı zamanda kendi durumunu en iyi açıklayacak olanın ipuçlarını da vermektedir. İticiliği ve sevimsizliği göze almak gerektiğini bildiği halde bugüne değin yaptıklarında direndiği için, işte bunun için direnç adamı diyebiliriz ona.

Kaygılı durum

8 Mart 2008 / Birkaç gündür kaygıyla izlediğim bir durum var. Kimi zaman oturuş biçimiyle ilgili olduğunu düşündüğüm bir tutukluk oluyor ayağa kalkınca. Ağrı değil belki ama yürüdükçe düzelen bir karıncalanma gibi. Eskiden de oluyordu arasıra ama şimdi sıklaştı. Daha büyük bir olumsuzluğun habercisi sayılabilir kaygısı artmaya başladı. Hastane günleri geliyor yeniden aklıma. O günlere herhangi bir vesileyle dönmenin korkunçluğunu düşünüyorum.

Dün postadan çıkan *İle* dergisi ve onun şiir yıllığı, tuhaf bir biçimde, kaygılarıma yeni bir boyut ekledi sanki. Yılın şiir dökümü yapılıyor ve yıl içinde çıkan kitaplardan alıntılara yer veriliyor. Onları okurken başgösterdi bu kaygı. Gerek şiirler, gerek o şiirlere bakanlar benimle aynı dili konuşuyor; ama aynı dünyada yaşamıyorlar. Belki benzer düşüncelerim olmuştur daha önce de. Ama bunu şimdi çok daha yakıcı olarak kavradım.

Yaşadığımız dünya yok

Yazılanlara bakıyorum, yaşadığımız dünya yok onlarda. Kendi aralarında bir oyun gibi. En beğenilen ve kitaba alıntılanan örneklere bakıyorum, başka ve sınırları kendi aralarında belirlenmiş bir dünyada yazılmışlar sanki. Ne onlarda yazılan şeylerle, ne onların kendi aralarında kurdukları ilişki ağıyla, neden / sonuç bağıntısıyla, değerlendirme ve algılama çabasıyla yaşadığımız dünyaya ulaşabiliriz. İşin ilginci, şiirin yaşama katılıp katılmadığını, katıldıysa bunun ne ölçüde gerçekleştiğini, katılmadıysa nedenlerini araştırmak, sorgulamak için yayınlanan bir yıllık bu.

Şaşırtıcı olan, şiirin insanlara ulaşmamasından, eskisi kadar bile ulaşmamasından yakınılması. Bunun nedenini araştırırken, insanların yaşamında şiir olmamasını internetten popüler kültüre değin birçok gerekçeye bağlamaları. İğneyi kendilerine batırmamak için sözü döndürüp dolaştırıp kendi yazdıklarından uzaklaştırmaları.

Sayfaları çevirirken karşınıza bir koro çıkmış gibi oluyor. Gerçekliğin dışına düşenler ve bunu hep bir ağızdan dile getirenler korosu. O koroya kulak verirseniz, sizin ne kendi gördükleriniz kalıyor ortada, ne de dile getirdikleriniz. Gerçeklikle ilişki kuramayanların, sonunda nasıl sayrılar

dünyasına düştüklerini anımsarsanız, bu durumun yarattığı kaygı ister istemez korkunç bir sonucun habercisi oluyor.

Mart ayı için döküm

31 Mart 2008 / Ayı bitirirken dönüp geriye baktığımda yazılacak ne çok şey görünüyor. 21-24 Mart arasında İzmir 4. Uluslararası Şiir Buluşması vardı. Üç gün üst üste oturumlar ve şiir okumalar. "Güney Amerika'da Devrimler ve Şiir" oturumunda Latin Amerika şiirini toplumcu şiirimizin kökleri ve kaynakları arasında gördüğümü vurguladım. "Toplumcu Şiirimiz" oturumunda ise gelenekle ilişkiden ve bugüne doğru geçtiğimiz evrelerden söz ettim. Özellikle 60 sonrasındaki açılımı örneklerken, 70 sonrasında elde edilen fırsatın değerlendirilemediği üzerinde dururken, söylediklerim ilgi çekti. (Oturumdan sonra Ataol Behramoğlu bu konuda kitap yazmamı önerdi) Okuyacağım şiirler için "Alberto Juantorena'ya Övgü" ile "Şili Halkıyla Dayanışma Gecesinin Şiiri"ni seçmiştim. Onların izleyicilerce ve konuk ozanlarca beğenildiğini görmek sevindirici oldu.

"Toplumcu Şiirimiz" oturumundaki konuşmamın sonunda, sözü kendi yazdıklarımın bir çeşit dökümüne getirdim ve hazırlamakta olduğum Temmuz İçin Yaralı Semah kitabından "Adım *Metin* Olsun" şiiriyle bitirdim. Şiirden açılmışken, TV 8'deki izlenceden söz açanların yanısıra gençlerden birinin "Şemsiyeliler" şiirini elyazısıyla yazmamı istediğini anmalıyım. TYS'ye yardım amacıyla düzenlenen gecede "Fotoğraf" şiirini seslendirdiğimi, Ahmet Telli'den Tayfun Talipoğlu'nun bir toplantıda "Görüş Günü Konuşması" şiirini çok güzel okuduğunu öğrendiğimi eklemeliyim.

İzmir deyince, Tudem'de çocuk kitaplarımın yeni basımları da anılmalı. O basımlar gerçekleşirse, kitap fuarı için Nisan içinde İzmir'e bir daha yolum düşebilir.

Mart ayı, İnsancıl'da konuk ettiğim Hayrettin Geçkin'e ilişkin söylediklerimi de anmam gerektiriyor. Ayın sonuna doğru, Dünya Şiir Günü bildirilerini ve şiir yıllıklarını okudukça, şiir ile yaşam ilişkisi beni daha çok ilgilendirir oldu. *Sanat Cephesi*'nin Mayıs sayısı için bu konuyu gündeme taşıma önerisinde bulundum ve 29 Mart gecesi Veysel Atayman'la

Yılmaz Onay'ı bu konuda bir toplantı için çağırdım. Aynı sayıda Efe Duyan'ın son şiirini de yayınlamalı ve onunla bir söyleşi yapmalıyız diye düşünüyorum.

Bu sabah, *Temmuz İçin Yaralı Semah* kitabına ilişkin çalışmaları yeniden hızlandırdım. Bölümleme için saptamalar şöyle: "Sunu" şiiri ile kitaba girilecek, ardından 1) Gülün Sınavı, 2) Yol, 3) Yol Erleri, 4) Ömrü Kısa Kelebekler, 5) Bir Başka Yürüyüş İçin bölümleri gelecek. Her bölümü niteleyen kısa sunular da olacak. Sözgelimi Yol bölümü için şunu yazdım: "*Bir yürüyüş eyleyenlerin / yolu bu / uzak dünlerden bugüne // Görecekler sona ermezliğini / bir yangınla çıkanlar / o yolun önüne*"

Ayrıca Ömrü Kısa Kelebekler bölümü için "Nurcan'la Özlem" şiirine başladım.

Dosya hazırlığı

9 Nisan 2008 / Mayıs sayısı için tasarlanan dosyayla ilgili kimi yazılar elime ulaştı. Onları ve öteki düşünülenleri birkaç gün içinde yayına hazırlamalıyım. Bir yandan Varlık dergisindeki günleri bana anımsatıyor bu durum. Kimi yazarların savruk üslûpları nasıl uğraştırırdı beni. Sanat Cephesi aylık ama Varlık gibi bir dergi değil. Her derginin okur beklentisi ötekine benzemiyor. *Sanat Cephesi* neredeyse haftalık bir dergi gibi hızlı, atılgan. Ele avuca sığmayan bir görüntüsü var. Bilgili kalem, kendi bildiğini herkes biliyormuş gibi yazmamalı bu dergiye. Kuru kuruya bilgi aktarmakla da yetinmemeli. Lukacs / Brecht tartışmasından söz açıyorsa, bu tartışmanın yazıyı ilgilendiren yanını, o tartışmayı bilmeyene de ulaşacak biçimde vurgulamalı. Elbette dip notuyla anarak ya da özetleyerek değil. Sanırım bu açıdan dosya hazırlığı beni epey uğraştıracak.

Dosyayı açış yazısını, *soL* gazetesinde en son yayınlanan "Şair Kendini Vursun mu?" başlıklı yazımdan yola çıkarak başlatmalıyım. Sözü şiir yıllıklarından, Dünya Şiir Günü bildirilerinden, 4. Uluslararası İzmir Şiir Buluşması'ndan ve *Yasakmeyve* dergisinin son sayısından getirerek ve geçirerek. *Yasakmeyve*'nin 31. son sayısına "masturbasyon"un odak alınması, "o da yaşamın bir gerçekliği değil mi, niye olmasın"ı çağrıştırdığı için önemli. Bu yaklaşımın, 80 sonrasına damgasını vuran; ama bugün "haya-

ta dahil" olma noktasında uç vermiş bir araştırma / sorgulama eğilimine kaynaklık eden sorulardan biriyle bizi yüz yüze getireceğini düşündürerek.

Yeni bir dönemin başlangıcı

20 Nisan 2008 (İzmir) / Bir ay içinde ikinci kez buradayım. İzmir Kitap Fuarı'nda ise ilk. Yazdıklarımın okura ulaşması yolunda belki yeni bir dönemin başlangıcı. Şimdiye değin çocuklar için yazdıklarım özel çabalarla okura ulaşmıştı. Kimi zaman kendim kalkışmış, kendi yayınlarımla ulaşmaya çalışmıştım. Kimi zaman da kimi girişimcilerin eliyle, İzmir'deki Ercan Kitabevi gibi. Ama bu kez kurumlaşma yolunda epeyce deneyim kazanmış Tudem var, bu dönemi başlatmaya aday. Yalnız İzmir'e değil, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere, neredeyse bütün yurda yayılmış bir temsilcilikler ağıyla.

Tudem'in kurucusu İsa Aykanat, dün akşam bizi çağrılı olarak bir araya getirdiği yemekte, kendisini ve yapmak istediklerini yazar, çizer ve akademisyenlere anlatırken, bir sahne benzetmesine başvurdu. Çocukluğunda bir tiyatro gösterisinin nasıl sahne gerisinde görev aldıysa, şimdi yayıncılık yaşamında da görev yerini sahne gerisi olarak belirlediğini söyledi. Sahnede olanlar nasıl yazarlar, çizerler, akademisyenler ise, yayıncı da onları sahne gerisindeki hizmetleri yerine getirerek destekleyen kişiydi ve bunu üstlenmekle seçtiği görevin doyumunu yaşamak istiyordu.

Çocuk edebiyatını akademik düzeyde kendine uğraş alanı seçmiş bulunan Sedat Sever ise, bir benzetmeyle, çocuklar için yazılanları yatırım olarak niteledi. Bedeni hastalanan çocuklar için nasıl en uygun ilâç aranıyorsa, ruh sağlığı için de öyle düzeyli ve sağaltıcı kitaplar seçilmeliydi. Buna karşılık dolaşımda bulunan çok sayıda kitabın bu nitelikte olmadığı da bir gerçekti. Sever'in çocuk kitabı çizerlerinden söz açarken yaptığı belirleme de ilginçti. Altı yaşına değin çocuklar için yapılan resimler doğrudan birer yapıt sayılırdı. Anlatımını yazı yerine renkle, çizgiyle gerçekleştiren birer yapıt.

Yemekten sonra otele aynı arabada dönerken iki akademisyenle birlikteydim. Çocuk edebiyatıyla ilgili düşüncelerimi sordular. Kısaca anlattım

ve bugüne değin çocuk okurlarla ilgili kimi anılarımı sıraladım. Çok ilgilendiler. Bu arada, benim çocuk kitaplarımı şimdiye değin görmediklerini öğrendim.

Kitap Fuarı'nda

21 Nisan 2008 (İzmir) / İzlencesiz bir gün daha, bütün aylaklığıyla. Otelden yürüyerek fuar alanına gittim dün sabah da. Açılmasını bir sırada oturup beklerken, Tudem'de görevli genç kızlardan biri beni gördü. Kendisiyle birlikte içeriye girmemi önerdi. Bu genç kızlar topluluğu, emekleriyle ve içtenlikleriyle geziye damgasını vuranlardan. *Hayal* dergisinden Özgen Kılıçarslan da öyle. Geçen yıl İstanbul'da benim katıldığım etkinlikleri izlemeye gelmişti fuarda. Dün yine geldi, beni dergisinin ve kitaplarının satış yerine çağırdı. Bu arada yazar hakları ajansı kurduğunu, yazarları yurt dışında temsil etmek istediğini söyledi. Yayınları arasındaki Arif Damar'ın *Edebiyat Yazıları* kitabı, hazırladığım ve iki kez yayınlanma aşamasından dönen *Şiir ve Yaşam* kitabımı düşündürdü. Neredeyse bütün yazılarımı derlediğine göre, yayınlanmasının ses getirici olmasını, okura ulaşmasını istediğim için yayıncı konusunda titiz davranıyorum. *Hayal* yayınları, görünüşüyle, düzenlenişiyle benzerlerinden değişik; ama dolaşıma çıkışı ne kadar, belli değil.

Akşamüstü Kanguru Yayınları'na da uğradım. Aydın Şimşek, *Deliler Teknesi* için bölüm yapma önerisini yineledi. Gümüş adını verdiği bu bölümlerde, bir yazarı / ozanı hem değerlendirmelerle, hem de kaynakçayla okur önüne çıkarmayı amaçlıyor. Hakkında neler yazılmış, kitapları, yayınları vb bir döküm olarak yer alacak bu kaynakçada. Ama sözkonusu çalışmayı yazardan istiyor.

Yayınladığı kitaplardan birkaçını verdi. Bunlardan biri, Şükrü Erbaş'ın *Toplu Şiirleri* idi. Ardından benim şiirleri de toplu olarak yayınlamayı önerdi. İki cilt halinde ve 2009'da. *Şiir ve Yaşam* derlemesi gibi, bütün şiirlerin topluca yayınlanması da elbet gündemde. Ama okura ulaşmak açısından amacına uygun bir yayın olmalı. Aydın Şimşek'in daha etkili bir çalışma yürüteceğini düşündüm. Hatta *Şiir ve Yaşam* derlemesini de andım.

Tarık Dursun K. ile

Düne damgasını vuran asıl rastlaşma Tarık Dursun K. ile olanıydı. Yıllar sonra yeniden karşılaştık. Önce bastonlarımızla. Sonra sağlık sorunlarımızla. Daha sonra, Bulgaristan'a doğru yelken açan anılarla.

Parkinson hastalığına yakalanması beni iki türlü rahatsız etti. Annemin tutulduğu hastalıktı ve son dönemi beni çok üzmüş, umarsız bırakmıştı. Tarık'ı da büyük ölçüde kendisinden alıp götürmüştü. En başta, onu kendisi kılan kimi davranışları, hinlikle dolu bakışını ve el devinimlerini götürmüştü. Ne kadar sıkışık durumda olsa, karşılaştığını bir yana çekip anlatmadan edemediği fıkraları da.

Bana eskiyle ilgili görünen tek ayrıntı, bir belgesel film çekme tasarımıydı. Belki son tutunmak istediği oydu. Başarılması için çok şansa gereksinim duyulacak bir tasarım. En başta da para kaynağı bulmaya bağlı. İmzalayıp verdiği son 2 kitabını bu tasarımı duyduktan sonra bir an önce okuyacağım. Okurken de, başka bir şansa gereksinim duyup duymadığını anlamak beni heyecanlara sürükleyecek.

'Suçüstü Kitabı'

30 Nisan 2008 / Bu sabah son şiirini de yazdıktan sonra Temmuz İçin *Yaralı Semah* kitabını bitirmiş oldum. Her kitapta olduğu gibi, başlangıçta bir seçim ve o seçimle ilgili bir tasarım vardı. Seçim, Sivas'ta yaşanan yangın olayıyla ilgiliydi. Niye o seçimi yapmıştım? Çünkü 'yaşanan'a bakan, onunla ilgili tavır alan, o bakışı ve tavrı okura iletmek için yazmayı üstlenen bir anlayışla yola çıkmayı benimsiyordum. Yangın şiirleri olacaktı yazdıklarım ve aradan geçen süre hem bakışı, hem yazışı yeterince damıtmış olacaktı. Tepki vurmayacaktı bu bakışa ve yazışa damgasını. Olayın alıp götürdüğü özneler kadar geride bıraktıkları da vardı. Öfkeyle, acıyla, isyanla dolu günler geçtikten, kabarmış duygular yatıştıktan, özneleri insan olarak görmeye başladıktan, geçen zamanı çeşitli boyutlarıyla kavradıktan sonra bakacaktım olaya.

'Nasıl yazmalıyım'ın yanıtını ararken, elimdeki belgelerden ölüm tutanaklarının diline, üslûbuna duyduğum tepki, bir dönüştürme olanağı olarak göründü gözüme. Bir çeşit tutanak gibi yazabilirdim; ama insanî olma-

yan o dili ve üslûbu dönüştürerek. 'Duygusuz bir dil' ile 'duyguya yenik düşmüş bir duygusallık' arasında bir denge kurmalıydım.

Yazılış ilerledikçe ortaya çıkanlar belki yine birer tutanak olarak algılanabilir. Ama sınırları alabildiğine genişlemiş, gidenlerin ve kalanların yaşam ayrıntılarından örülmüş birer tutanak. Yazarın kendi duygularıyla da baktığı, bakılanı bu ayrıntılar içinde gördüğü şiirler. Neredeyse biri ötekine benzemez bir yerden bakmayı, ne ses ne içerik olarak kalıplara sıkışmamayı önemsemiş şiirler.

Yazılış ilerledikçe, zorlamadan yazmanın doğurduğu kimi kümeler oluştu. Birbirine sayıca eşit olmayan ama arka arkaya sıralanınca bir akışı ortaya çıkaran kümeler.

Sunu, yine her zamanki gibi, kitabın okur karşısına çıkaracağı genel doğrultuyu ve yaklaşımı vurgulayacaktı. Açılış şiiri durumundaki "Sivas Buluşması" ise kitabın tema seçimine bir taban oluşturacaktı. Ve tek başına bir kümeye dönüşecekti. Gülün Sınavı başlığıyla.

Sonraki kümede üç şiir: "Yolun Sonu", "Orda Bulunmayan" ve "Yangın İkizi". Üçü de girilen yolun üç aşamasına değiniyor: Birincisi olayın sarsıntısını (fırtınaya tutulmuş bir gemideki gibi) yaşayan, ikincisi olay yerinde bulunmayan, üçüncüsü belli koşullarda herkesi kapsayabilecek olan. Kitabın omurgasına eklemleniyor bu küme: Yol.

Üçüncü küme, geride kalanlardan yansımış beş görüntüye bakıyor. Bakılanı görünür kılmak için. Adını da bu ilişkiden alıyor. Olayda yitirilenlerden sanatçı ve yazarlara tek tek bakan dokuz şiirlik dördüncü küme Yol Erleri başlığı altında.

Olayda yitirilenlerden genç kızlarla delikanlılar birer 'ömrü kısa kelebek'tir. 10 şiirlik bu küme de aynı başlığı taşır. Tek şiirlik son küme bir vurguyla kitabı kapayacaktır: Bir Başka Yürüyüş İçin.

Kitabın akışı, yangınla karşılaşanları Sivas'a toplayan ve sınav çağrışımıyla buluşturan bir olaydan yola çıkacak, (tıpkı Geo Milev'in, Miklos Radnoti'nin geçmişte yaptığı gibi) bir suçüstü yürüyüşüne dönüşecektir.

Evet, önü kesilen yol, her yitirilenle başka bir yürüyüşü (tıpkı bir semah gibi döne döne yeniden başlatarak bir suçüstünü) sürekli kılacaktır. Tek sözcükle bir 'suçüstü kitabı'dır bu.

Yeniden tanımlanan kavramlar

7 Mayıs 2008 / Dün Etken dergisinin sorularını yanıtlarken, birtakım kavramların sık sık karşıma çıkması sonucu, onları yeniden tanımlama gereği duydum. Bunlardan biri 'tanıklık'tı. 'Yaşanan'a tanıklık etmek için yazdığımı söyleyen birtakım alıntılar bir kez daha karşıma çıkarıldı. Yanıtlarken, bu kavram için, yeni bir tanımlama yapmak istedim. Ve sözkonusu tanıklığın bir *gözlem tanıklığı* olmadığını söyledim. Benim için, görünür olmayı sağlayan bir tanıklık sözkonusuydu. Bakılanla görülen arasında bir işlemdi bu tanıklık. 'Bakılan'ı 'görünür' kılma yolunda bir işlem.

Temmuz İçin Yaralı Semah böyle bir tanıklık yapıyordu. 'Yaşanan'a tanıklık ederken, onu 'bakılan' olarak bırakmayacak, yazılan şiirler 'görülmesi'ni sağlayacaktı. 'Bakılan'ın arkasında yatan duyguları, tepkileri, acıları, dramları, kısacası insanî özü 'görünür' hale getirecekti.

Ölüm, yolun sonu gibi görünebilirdi. Yok oluşa götüren bir yolun sonu. (Geo Milev'in, Miklos Radnóti'nin ölümünde olduğu gibi). Ama her iki örnekte de öyle olmadığını gösteren bir yürüyüş alttan alta sürüp gitmişti. Bir başka olayla gün ışığına çıkmıştı bu yeraltı yürüyüşü. Kazılarda ortaya çıkarılan iki gömüt ve gömütlerde ortaya çıkarılan iki kanıtla. Kanıtlardan biri, Geo Milev'in takma gözüydü; öteki de Miklos Radnóti'nin cebinde kalan şiirlerdi. Her ikisi de birer suçüstü yapmış oluyordu, yıllar sonra.

Temmuz İçin Yaralı Semah, bu anlamda bir kanıt sayılabilir. Yolun sonu kabul edileni yıllardır sürüp giden bir yürüyüşle bugüne taşıyan ve görünür kılan bir kanıt. O yürüyüşü, kitap okundukça, yeraltından çıkaracak. O yürüyüşe bir tanıklık. 'Yaşanan'a bakılınca, 'yaşanan'da yitirilenleri gören, 'yaşanan'dan geriye kalan duyguları, dramları, tepkileri gören, bütün bunların bir yürüyüşe dönüştüğünü gören ve gösteren bir tanıklık. (Onun için salt bir *gözlem tanıklığı* değil.)

Temmuz İçin Yaralı Semah kitap olarak bitti; ama bu duruşuyla yeni bir kitabın esinini de oluşturdu. Suçüstüne dönüştürülecek yeni tanıklıkları gündeme taşıyarak. İlk örneği, geçen yıl yazılan "Yetimler Ağıtı'na Ek". Bir başka *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri* diyebiliriz onlara. Bir yanıyla günce, bir yanıyla geçmişi anma, anımsama / anımsatma. Tanıklıklar üst başlığıyla bir araya getirilebildiği gibi, Yazıtlar adı altında da toplanabilir. İlki, günceye uygun düşer, ikincisi anmalara. Yazıtlar'ı yazılacak olanlar o kadar çok ki! Ama burada önemli olan, *Temmuz İçin Yaralı Semah*'ta varılan çizgiyi geliştirerek sürdürmek. Geçmişe ve bugüne bakıldığında, onun arkasında bulunan duyguları, tepkileri, dramları gören, gösteren bir 'yaşananlar tutanağı. Yakın tarihten bir kesitler toplamı. Tanıklıkları 'duygusuz bir dil'den uzak tutup 'duygusallığa yenik düşmeyen' bir dengeyle dile getirerek ve birer suçüstüne dönüştürerek.

İstanbul Şiir Festivali

18 Mayıs 2008 (Semizkumlar) / Bu yıl ilk kez buradayım. Güneşli ve dingin bir hava. Oturduğum yerden dinginliği dinliyorum. İçinden gelip geçen kuş cıvıltılarına aldırmadan. İçeri girip kapıyı kapatınca, son birkaç günün şiirli ve müzikli saatleri birer anı olarak dışarıda kaldı. Uluslararası İstanbul Şiir Festivali, benim için bir yemek, bir kitabevi ve bir vapurlu Boğaz gezisi olarak gelip geçti. Dün akşam Arkeoloji Müzesi bahçesinden caz müziğiyle uğurlandık. Kapanış konuşmaları bu yılın başarıları ve gelecek yıl için sözlerle, dileklerle doluydu.

Şiir okumalarına katılım, beklendiğinden çok olmuştu. Tam da şiirin toplumdan dışlandığı yoğun biçimde konuşulurken. Yabancı ozanları şaşırtan ve "Şiir dinlemek için mi geliyor bu kadar insan?" diye sormalarına yol açan bu katılım başarı sayılıyordu. O hızla, gelecek yıla hazırlanmanın, daha geniş, daha yaygın etkinliklerle festivali sürdürmenin sözleri veriliyordu.

Ben başarılardan ve verilen sözlerden çok, kapanış gecesi dinlediğim caz müziğinden etkilendim. Ayşe Tütüncü ve arkadaşları, bu tür bir caz müziğini daha sık dinlemeye heveslendirdi beni. Neredeyse coşturdu ve bulunduğum yerden alıp götürdü diyeceğim.

Şiirler için aynı şeyi söyleyemem. Elime geçtiği kadarıyla çeviriler alıp götürücü bir şiir koymadı önümüze. Bu kadar izleyicinin gelmesini hak etmeyen şiirlerdi ve yabancı ozanların şaşırması da buraya bağlanabilirdi. Sanki insanlar arasında dolaşması için değil, belli sınırlar içine çekilmiş bir azınlık için yazdıklarını biliyorlardı ve bu tür şiirin bir değer taşıdığına inanıyorlardı. İzleyenler azınlık olmaktan çıkınca şiir değer yitirecekti. Şaşırmalarının altında bu yatıyor olmalıydı. O yüzden de korkulu bir şaşkınlık denebilirdi.

Gelen ozanların burada karşılaştıklarıyla tanışması, kaynaşması gibi festival amaçlarının arasında yer alan yakınlaşma da gördüğüm kadarıyla gerçekleşmedi. Yerlilerle yabancılar birbiriyle bağdaşmaz iki sıvı gibi kaldılar ve kendi aralarında görüşüp konuşmakla yetindiler. Yabancılar, çeşitli etkinliklerde birbirlerini görmeye alışmışlardı. Yıl içinde kimbilir kaç kez, değişik vesilelerle bir araya geliyorlar, birbirleriyle tanışıyor ve haberleşiyorlardı. Festivalleri ve ülkeleri dolaşan bir gösteri takımının oyuncuları gibiydiler. Gittikleri ülkeden aralarına yeni katılacaklara yer açmaya niyetleri zaten yoktu. Olsa olsa bu festivali örgütleyenlerden birini, ikisini yedek oyuncu gibi kendi takımlarına katabilirlerdi, o kadar.

Tanımlamaya çalıştığım bu topluluk içinde ben yalnız Makedon ozanı Nikola Madzîrov'la ilişki kurmayı yeğledim. Şiirlerimi tanıması için İngilizce çevirilerden bir dosya düzenleyip verdim. Gençti ve sözünü ettiğim gösteri takımına belki şimdilik alınmış değildi. Ülkesi de bu takıma girmesine engel olabilecek kadar küçük ve kıyıda kalmış bir ülkeydi. Bunun dışında, Balkan ülkelerinin ortak duyarlığı ve çağrışımları da sözkonusu olmuştu bu ilişkide. Kişisel sevimliliğinin, çevirisini gördüğüm şiirinin payıyla birlikte.

Bu satırları yazarken, Mart ayında İzmir'de bir araya geldiğim Latin Amerikalı ozanlara gitti aklım. O sözünü ettiğim Avrupalı takımdan ne kadar uzaktılar. Onlar da birbirlerini tanıyor ve birlikte katılıyorlardı birçok etkinliğe. Ama ne yazdıklarıyla, ne davranışlarıyla içe kapanık gidip dönmüyor, aralarına katıldıkları insanlarla kaynaşmadan ayrılmıyorlardı o ülkeden.

Her şey beklemede

26 Mayıs 2008 (Semizkumlar) / Bir kez daha buradayım. Sanki her şey beklemede. Yaz evleri, odalarını dolduracak seslerle koşuşmaları bekliyor. Deniz, kıyısına inecek olanları. Kışı aylak geçiren köpekler, yazlıkçıların bir an önce gelmesini. Ağaçlar, meyvelerinin dallardan sarkmasını. Bunları yazarken ben de beklemede olduğumu düşünüyorum. Kitabın basılmasını, tanıtım toplantısını, *Sanat Cephesi* dergisinin Haziran sayısını bekliyorum. 31 Mayıs'la 3 Haziran arasında Nâzım Hikmet etkinliklerini. Söz verdiğim yazıların bir an önce bitmesini. Yaz Evi'ndeki bu kısa dinlenceden sonra kentteki karmaşanın yeniden başlamasını.

Efe (Duyan) *Sanat Cephesi*'nin Haziran sayısı için kitabın duyurusunu yayınlamak istediğini söyleyince, aklıma günlükler geldi. Günlüklerde kitabın oluşumu sırasında yazılanları derlemeye başlamıştım. Kitap çıktıktan sonra onların el altında bulunması, başvuru kaynağı olarak kullanabilmemi sağlayacaktı. Duyuru sözkonusu olunca, yaptığım bu derlemenin dergide yayınlanması ilginç geldi.

Araştırma ve değerlendirme önerisi

Bununla birlikte, aklımda bir sonraki sayı için başka bir öneri canlandı: 2 Temmuz'un bugüne dek çeşitli yazarlarca ele alınmasını araştırmak, belli başlı ürünleri değerlendirmek. *Sanat Cephesi*'nin çevresinde, dergiye emek veren gençler vardı ve bunlar o değerlendirmeyi yapabilirlerdi. Yaşam ile şiir ilişkisine yeni bir boyut katardı bu da. Hem onların konuya yaklaşımı açısından, hem de söylenmeye başlanan bir sözü sürdürmek bakımından.

Kitapların yazgısı

Temmuz İçin Yaralı Semah, günlüklerde değinilen özellikleriyle bir sınava giriyor denebilir. İçindeki şiirler, tek tek yayınlandığında ilgi gördü. Ama kitapların yazgısı bambaşka. Şiirler ilgi görse bile, kitapta bir araya gelmelerinden sonra neyle karşılaşacakları belli olmuyor. Kitapların sanki yayınından sonra karşılaştığı ve nelerin etkilediği bilinmeyen bir yazgı sözkonusu. Başka kitaplarda gözlediğim gibi, kendi kitaplarımda da yaşadım bunu. Olumlu örnekler olarak *Gül Yordamı*, *Kavganın Yüreği*, *Sen de*

Katılmalısın Yaşamı Savunmaya, Kimlikleriniz Lütfen, Oğulları Öldürülen Analar sayılabilir. Buna karşılık, tek tek yayınlandığında ilgi gören şiirlerin kitap halinde çıkınca o ilginin sürmesini yeterince sağlayamadığı da görülebiliyor. *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri, Araya Giren Görüntüler* böyle oldu. *Sevdalı Buluşma* için de söylenebilir biraz. Bir yanı, kitabın yayınlanma, duyurulma koşullarıyla ilgiliyse, bir yanı da belki ozanın beklentilerinden kaynaklanıyor. Çok şey bekliyorsunuz, bir aşama yaptığınızı, emeğinizin tam istediğiniz sonuçlara sizi götürdüğünü düşünüyorsunuz. Bunların görülmesini, görüldüğü zaman, üzerinde durulmasını istiyorsunuz.

Sanki her şey beklemede şu an. *Temmuz İçin Yaralı Semah* da bunun içinde.

Özel bir duyguyla

8 Haziran 2008 (Semizkumlar) / Kitabın çıkması gecikiyor. Oysa 13 Haziran'da tanıtım toplantısı yapılacak. Yordam Kitap, 50. kitaba ulaştığı için özel bir önem veriyor bu toplantıya. Yayınevine emeği geçenlerin bir araya getirilmesine özen gösteriyor. Başta yayınevinin aboneleri olmak üzere, kimin katkısı olmuşsa hepsine bir teşekkür niyetiyle. Bir de bunların yanısıra basın yayın dünyasında, edebiyat dünyasında yerleri, adları olanlar katılsın istiyor Hayri (Erdoğan). Bense kendi çevremde bulunanlardan bir seçim yapıyorum çağrılılar için. Tanıtım vesilesiyle orada bulunacaklardan kimisi kitap satın alır, bunun da yayınevine yararı olur diye düşünüyorum. Kimisine ise, şu son yıllarda tanıdığım, birlikte olduğum için özel bir duyguyla bakıyorum. Kendimi şanslı saymama yol açan kişilerdi bunlar. Yaş ilerledikçe yeni tanışmaların az rastlandığı, daha önemlisi az uyum sağlandığı bir dönemin insanları. Gittikçe daralan bir çevreyi genişleten, soluduğum havayı yenileyenler. Hatta dostlarım diye genellemenin ötesine geçenler. Dost mu, arkadaş mı, genel nitelikleriyle bu kavramların karşılığı sınırlı kalabilir. Paylaşma isteği duyuranlar demek daha doğru. Sözünü ettiğim bu duygu, son yıllarda artarak çıkıyor karşıma. Vaktimi paylaşmak, soframı paylaşmak, maddi olanaklarımı paylaşmak gibi değil. Daha başka bir şey: yaşadıklarımı, gördüklerimi, bende iz bırakanları, yaşamıma yansıyanları belki. Kısacası, beni oluşturan, geliştiren

ne varsa hepsi. Benimle birlikte yok olup gitmelerini istemediğim ne varsa hepsi.

Bunu düşünecek, bunu yapacak aşamaya gelip de iki elim böğrümde kalmadığı için şanslıyım. Onların karşısında bu şansı bulduğum için heyecanlıyım. Yaş ilerledikçe seyrelen, azalan, sınırlanan, kısıtlanan şeyler arasında heyecan da var. (Bertan Onaran'ı bir daha anmak gerek: "Doğa bize verdiklerini geri alıyor.") İşte o geri alınanlardan biri, benim için hâlâ varsa, şanslı sayılırım. Bu şansı sağlayanlarla bir arada olmak için kitap bir fırsat, kitabın yayınlanmasını tanıtma toplantısı bir fırsat.

İçimden geçenler

Söz bana verildiğinde ne derim diye soruyorum kendime. Yayınevini temsil eden bir Y harfi var. Ağaç gövdesi gibi yere basıyor, üzerinde harflerden oluşan dalları taşıyor bu gövde. Birbirinin içine girmiş, tek tek görünmüyor harfler; ancak bir araya geldikleri zaman bir görüntü çıkıyor ortaya. İşte o görüntüyü oluşturan harflerden biri de benim artık. Hangisi olduğumu bilmeyi değil, orada olduğumu bilmeyi bir şans sayıyorum. Beni o harflerle bir araya getirmiş oluyor bu toplantı. Yaşı ilerleyen bir insana bu şansı vermiş olanlarla bir arada bulunmanın heyecanı içindeyim. Bu kitabı onun için başka bir olanak gibi görüyorum.

Bana söz verildiğinde bunları söylemek geçiyor içimden.

Ana Kuzusu

11 Haziran 2008 / Yazarlığımı nasıl duyumsadığımı sorsalar, 'büzülüp açılarak ilerleyen sürüngenler gibi' derim. Şu sırada büzülmüş durumda sayılırım. Kitabın yayınlanmasını bekliyorum; ama el atmam gereken yazılar var ve ben ele alamıyorum hiçbirini. Hafta sonuna kadar bitirmem gereken ilk yazı, *Varlık* dergisinin 75. yıldönümünde verilecek özel ek için. İkincisi, kitap için Cenk'in (Gündoğdu) sorularına yanıt. Ardından, Samsun Şiir Günleri'nde katılacağım Balkan şiiri oturumu için konuşma. Ardından da *soL* gazetesine yazı.

Yaz Evi'ne gittiğimiz sabah, büzüşme döneminin sona ereceğini gösteren bir belirti oluşmuştu. Yol boyunca, yeni çocuk kitabı öykülerine başlamam olanaklı görünüyordu. Bir çocuğun annesiyle ilişkilerini yazma

kararı vermiştim daha önce. Kafamda evirip çevirdikten sonra, kurgusunu belirledim. İlk bölüm, yazar olarak kendimden söz açmakla başlayacaktı. Bölümün sonunda öykülerin kişisi olan çocukla tanışacaktım. Onun anlattıklarıyla oluşacaktı kitap. Ben yazar olarak, anlatılanları çocuk adına yazacaktım. Onun diliyle, onun ağzından. Adı da bu arada çıkıp geldi: *Ana Kuzusu.*

Yazarı sık sık ziyaret eden, onunla konuşmayı, ona danışmayı seven çocuk, bu ziyaretlerden birinde, sıkıntısını açacaktı. Arkadaşları onunla ilişkilerine eskisi gibi bakmıyorlardı. Vaktinin çoğunu annesiyle geçirmesini, arkadaşlarına uzak kalmasını yadırgıyorlardı çünkü. Yazarın görüşünü isteyecekti bu konuda. Hatta bir arkadaşının biraz da alaylı bir biçimde söylediği "Ana kuzusu"nun ne anlama geldiğini soracaktı.

Gidene değin bunları kafamdan geçirirken bir yandan da seviniyordum. Nitekim birkaç gün önce satın aldığım iki okul defteri yanımdaydı, başlayabilirdim.

Yaz Evi'nde geçirdiğim gün, bu başlangıç gerçekleşti. Birinci deftere ilk bölümü yazmaya başladım. Ama oldukça ayrıntılı olacağı için hemen bitiremedim. Bir çeşit düğüm noktasıydı; ne kadar iyi yazılırsa, arkadan gelecek bölümler o kadar sağlıklı ilerleyecekti.

Sürdürebilmek için şu iki günü atlatmalıyım. Şiir kitabımı son haliyle gördükten, tanıtma toplantısını yaşadıktan sonra yeniden dönebilirim ona. El atmamı bekleyen yazıların çokluğu engel değil. Tam tersine, birinden kurtulmak için ötekine sığınma eğilimi yine ağır basacak çünkü.

Basın Müzesi'nde tanıtım gecesi

14 Haziran 2008 / Dün akşam Basın Müzesi'nde *Temmuz İçin Yaralı Semah*, kitap olarak elime geçti ilk kez. Yordam Kitap'ın 50. kitabıydı ve bunu kutlamak için toplananları bir araya getirmişti. Yıllardır oluşturulan bir birikim, somutlukla ortaya konuyordu. Son bir ay içinde basımı ve düzenlenişine ilişkin yorucu bir çalışmanın ardından.

Toplananlar arasında beni yalnız bırakmamak için Ankara'dan (Burhan Günel), İzmit'ten (Ruşen Hakkı, Hayrettin Geçkin, İhsan Topçu, Ru-

han Odabaş) gelenler, 50 yıllık dostlar (Doğan Hızlan, Adnan Özyalçıner), yazar ve ozan arkadaşlar (Yusuf Ziya Bahadınlı, Turgay Fişekçi, Müslim Çelik, Mustafa Köz, Ayten Mutlu, B. Sadık Albayrak, Ertuğrul Mavioğlu, Fikret Demirağ), yayıncılar (Mehmet Atay, İsmet Arslan), gazeteciler (Orhan Erinç, Turgay Olcaytu), aile çevrem (Gülşah Özer, Simge ve Yüksel Pınarbaşı), aile dostlarım (Şirin Küçüktabak, Nazmi Duygu), tanıştığım için kendimi şanslı gördüğüm gençler (Ali Mert, Efe Duyan, Cansu Fırıncı, Filiz Ateş, Cenk Gündoğdu, Kadir İncesu, Şendoğan Yazıcı), ve (çoğu genç) okurlar vardı.

Yordam Kitap adına Hayri Erdoğan'ın yaptığı açış konuşmasının ardından Doğan Hızlan, hem yayınevinin 50. kitaba ulaşmasının anlamını vurguladı, hem de benim bütün kitaplarımı izlediğini, değerlendirdiğini söyleyip yeni yapıtlar üretmenin, sürekliliğin önemine değindi.

Sıra bana geldiğinde ise şunları söyledim:

"Bizi burada bir araya getiren, özünde emek dünyası. Emek dünyasının değerleri, o değerlere hizmet.

Yordam Kitap, bu hizmete kendini yeni adayanlardan. Başlayalı daha iki yıl bile olmadı; ama bu kısa sürede önemli bir gelişme gösterdi. İşte 50. kitaba ulaştı.

Yordam Kitap, bu gelişmeyi gösterirken, temelinde yer alan özveriye ve ilkeli çalışmaya dayandı. Kendisini temsil etmek üzere seçtiği Y harfi bu yüzden yere sağlam basan bir ağaç. Dallarını ve yapraklarını harfler oluşturuyor. Ama tek tek görünmeyi seçmiyor bu harfler. Öne çıkmayı değil, görüntüyü oluşturmayı yeğliyorlar. Onlara bakınca, Yordam Kitap'a verilen emekleri, sağlanan katkıları görüyorum. Tıpkı harfler gibi, öne çıkmadan yer alıyorlar bu görüntünün içinde.

Temmuz İçin Yaralı Semah kitabımla bugün ben de katılıyorum. Harflerin arasında bir harf olarak. Hangisi, bu önemli değil. O harflerden biri olmak, biri olduğumu bilmek yetiyor bana.

Yere sağlam basan bu ağaç, kuşkusuz yeni dallar ve yapraklarla gelişimini sürdürecek. Kısa süre içinde yüzüncü, ikiyüzüncü kitaplara da ulâşa-

cak. Şimdiden görür gibiyim, emek dünyasının değerleriyle yaşayanları yine böyle bir araya getirecek.

Yordam Kitap'a emek veren, katkı sağlayan herkesi kutluyor, bize bu umudu duyuranlara teşekkür ediyorum."

Kitap dün gece elime ulaştı. Yıllar önce başlayan çalışma, yangını çağrıştıran ve 'yolun sona erdiği yerde yeniden yola çıkan'ı vurgulayan yorumuyla ürüne dönüştü.

"Varlık'a 75. Yaşında Bakarken"

19 Haziran 2008 / Bugün yıllardan sonra ilk kez *Varlık* dergisini satın aldım. Tam da 75. yaşı için çıkarılacak ek'e istedikleri yazıyı gönderdikten sonra. Yazının başlığı "*Varlık*'a 75. Yaşında Bakarken" idi.

Yönetimi bırakışımın ardından dergiyi elbet okumayı sürdürdüm. Ama bunun için, yönetim evine gitmem gerekiyordu. Postayla adresine gönderilenler arasında bir türlü barınamamıştım çünkü. Birkaç sayı gönderiliyor, sonra liste yeniden gözden geçirilince benim adım da üstü çizilenler arasında kalıyordu.

O yüzden, yönetim evine uğrayıp almayı yeğlemeye başladım. Gel gör ki, ameliyatlar buna da olanak bırakmadı. Sokağa çıkma, dolayısıyla her ay dergiyi okuma zorluğu gündeme geldi. Birkaç ayda bir uğruyor, kimi zaman 5-6 sayıyı bir arada edinebiliyordum.

Varlık okumayı olduğu gibi, *Varlık*'a yazmayı da sürdürdüm. Yaşar Nabi'nin kalıt bıraktığı ilkelerden biri yazı ücreti ödemekti. Birkaç yazıma ücret ödenince bu ilkenin değişmediğini düşünmüştüm. Ama sonradan bu alanda da bir liste olduğunu, kimilerinin listeden silindiğini anladım. Ölçüt, galiba 'gereksinim'e bağlanmıştı. Gereksinimi olanlara ödül verme geleneği yürürlükte olduğuna göre, bunu da yadırgamamak gerekirdi herhalde.

Derken, *Varlık*'a 1983-90 arasında yönetici olarak emek verdiğim dönemin, yıldönümlerinde görmezden gelinmesi ya da *Varlık*'a yakışmayan bir dönem olarak görülmesi sözkonusu oldu.

Dergilere yalnız bir yayın organı olarak bakan ve her yazdığının her zaman yayınlanmasını isteyenler, Y. Nabi'den sonra da Y. Nabi dönemindeki gibi konumlarının sürmesini bekleyenler, ya da 80 sonrası koşullarında kendi geçmişlerine karşın bu koşullara kendilerini uydurmaya kalkışanlarla, yeni yaratılan toplum modelinin ortaya çıkardığı gençler, *Varlık*'taki yönetim değişiminden hoşnut kalıp önceki dönemi küçümsemeyi ya da karalamayı iş edindiler.

Yönetim değişiminde sorumluluk üstlenen Enver Ercan 1983-90 dönemini büyük bir nesnellik içinde değerlendirdiği halde, Hilmi Yavuz'un sekter bir toplumcu gerçekçilik yapıldığı yolundaki sözleri tepkilere öncülük etti.

Oysa uzun süreli Y. Nabi dönemi, yöneticinin öznelliğini nasıl yansıtmışsa, ardından gelecek öteki yöneticiler de bunun dışına çıkamazdı. Nitekim şu an içinde bulunduğumuz E. Ercan dönemi de bunu sürdürüyor; o da kendi bakışının, anlayışının çizgileriyle dergiye damgasını vuruyor.

Yarın bir başka değişimle başka bir yönetici dergiyi yönetmeye başlarsa, bugünkü anlayış da eleştirilecektir. Yok sayılmaya değin giderse bu eleştiriler, aynı durumla bir daha karşılaşılacak demektir.

Hazırlık yapmadan konuşmak

26 Haziran 2008 (Semizkumlar) / Samsun Şiir Günleri araya girdi. *Temmuz İçin Yaralı Semah* günlerinin arasına. Önce tanıtım toplantısı, sonra sorular, TV çekimi için söyleşi. Daha da sürüp gidecek bunlar. Emeğimin görülmesini istiyorum, kaçınılmaz. Kitap yayınlanınca, belki bir süre nokta koymuş oluyorsun. Ama hemen başka bir süreç başlıyor. Gönüllü sürgün gibi, gönüllü gurbet gibi, yeni bir işe kalkışmanı önleyen, geciktiren, gönüllü olduğun bir zorunluluk.

Dün akşam İnsancıl Şiir Atölyesi'nde konuşmam vardı. İlk kez hazırlık yapmadan gittim. Doğaçlama konuşmak istedim, kendimi sınamak için. Notlara göre konuşursam, yeni bir şey söyleyemezdim. Sorularda, söyleşilerde ne söyledimse onları söylemek zorunda kalırdım. Oysa ezberi bozmak gerekirdi.

Nitekim öyle oldu. Daha önce verdiğim yanıtlarda saptadığım şeyleri değil, söylediklerimle yazdıklarım arasındaki ilişkiyi sınadım. İzleyenlere kitaptaki şiirleri okurken, onlardaki imgelerin kaynağını açıklaya açıklaya ilerledim. Bu, imgelerle yaşamdaki ayrıntıların ne ölçüde uyuştuğunu bir kez daha görmeme yaradı. Uyuşum, tasarlananla yazılan arasındaki bağıntıyı olumluyordu. Bunu görmek beni bir kez daha sevindirdi. İzleyenin beğendiği bir sonuç ortaya çıktıysa, bunun altında o uyuşumun yattığını düşünerek.

İkinci Yeni için yapılması gerekenler

27 Haziran 2008 (Semizkumlar) / Gelirken okumak için yanıma aldığım kitaplardan biri Mehmet H. Doğan'ın *İkinci Yeni Şiir* kitabının yeni basımı. Genişletilmiş bu basımda, daha önce yayınlanmış yazıların birçoğuna yer verilmiş. Onları yeniden anımsarken, tasarılarım arasında bulunan İkinci Yeni konusunda yazma isteği bir kez daha depreşti.

Çeşitli yönlerden bakılıyor konuya; ama 1950'lerin dünya ve Türkiye açısından getirdiği dönüşümle ilişki üzerinde durulmuyor. Kendimle söyleşi biçiminde yazacağıma göre, bir inceleme kitabı gibi tasarlamaktan çok, ayrıntılara geniş yer verebilir, İkinci Yeni'yi bir edebiyat içi çekişme odağından kurtarabilirim.

İkinci Yeni'nin kurucusu sayılan dörtlünün (Süreya, Cansever, Berk ve E. Ayhan) kişisel serüvenlerinin nereden geçerek onları İkinci Yeni'ye getirdiğini iyi ayrıştıran bir başka ayrıntılı odak çıkmalı ortaya.

Üçüncü odak, Türk şiirinde modernizme geçişi sağladığı savı olmalı. Toplumcu şiirle ilişkisi ya hiç olmamış, ya da sonradan bu ilişkiyi sürdürememiş, hatta ona karşı çıkmış (Mehmet H. Doğan gibi) kimselerin İkinci Yeni'ye bakarken göremediği, görmek istemediği sapma / saptırma üzerinde durulmalı. Türk şiirinin modernizmi olarak bakanların, niye bu bakışı benimsedikleri ayrıntılarıyla ortaya konmalı. Özellikle Mehmet H. Doğan ile Memet Fuat'ın gelişim çizgileri bilinir kılınmalı. (Hasan Bülent Kahraman gibilerini bu açıdan ele almaya gerek yok. Hele sonraki kuşaklardan Orhan Koçak gibilerini.) İkinci Yeni Dönemeci dedikleri şey, Türk

şiirinin yenileşmesiyle mi tanımlanmalı, yoksa bu şiirin ana damarı olan toplumcu yazışın önünü kesmesiyle mi?

Dördüncü odak, 1960-70 döneminde İkinci Yeni'nin gözden düşmesi, şiirin toplumsallaşma atağında engel oluşturduğunun anlaşılması üzerine yapılacak gözlemler ve çözümlemeler.

Beşinci odak, 12 Eylül'le başlayan İkinci Yeni atağı. Toplumsallaşma fırsatını iyi değerlendiremeyenlerde ortaya çıkan çözülüş.

Altıncı odak, 12 Eylül'ün getirdiği koşullarda yapılan sanata karşı çıkanlarla, onların en yeni temsilcileriyle oluşan bir çekirdeğin aydınlatılmasını amaçlayan tartışma bölümü.

Bütün bunlar için ilk yapacağım, ortaya atılan ana savları iyi saptamak. Sonra da o savları tek tek ele alıp yanıtlayıcı sonuçlara ulaşmak.

Memet Fuat dışında hiç kimsenin, benim söylediklerimi bir karşı görüş olarak görmek istemediği ortaya çıkıyor. Memet Fuat, "İlerde İkinci Yeni'den bütünüyle kopacak olan Kemal Özer ise, bir ara bu anlayışla toplumsalcı şiirler yazmayı denemiş, başarılı da olmuştu." diyor; ama bu düşüncenin neden yanıltıcı olduğu üzerinde yazdıklarımı ansa bile tartışmaya yanaşmıyor.

Sık sık karşımıza çıkarılan "insan olarak çoğunluktan yana düşünceler taşıyan bir kimse" savı, "sola eğilim" ya da parti üyeliği gibi savlar, aslında üzerine gidilmesi gereken birtakım ipuçları. Özdemir İnce'den yapılan "Ben, İkinci Yeni dedikleri türde yazarken de toplumcuydum, daha doğrusu halktan yanaydım." türü alıntılar da öyle.

Bunlar hep İkinci Yeni şiiri için söylenen karşı görüşleri yanıtlarken, öncülerin topluma, hatta siyasete ilgisiz kişiler olmadığını kanıtlama çabasından kaynaklanıyor. Sanki böyle kişiler olması, İkinci Yeni şiirin söylendiği gibi olmadığını kanıtlayacak. Ya da, 12 Mart sonrası sık sık anılan kimi örneklerin yazılmış olması, asıl konumunu değiştirecek İkinci Yeni'nin. Bence bu telâş üzerinde enine boyuna durulmalı. Haksızlığa uğrama savunusunun dayanaksızlığı gösterilmeli.

Televizyon söyleşisi ve yankılar

30 Haziran 2008 (Semizkumlar) / Dün CNN Türk kanalında Karalama Defteri izlencesinde Doğan'la (Hızlan) yaptığımız söyleşi yayınlandı. İzleyenlerden kimi gözlemler gelmeye başladı. Sanıyorum *Temmuz İçin Yaralı Semah* üzerine söylenebileceklerin önemli bir bölümünü söyleyebildim. Tasarının ne zaman başladığını, hazırlık ve yazım aşamalarından nasıl geçtiğini, yalnız yitirilen sanatçı ve yazarlardan değil, yitirilen gençlerden, geride kalanlardan ne oranda söz açıldığını vurguladıktan sonra, "Sivas'ı Unutmayalım" sloganının içeriğini oluşturan bir yorum getirdiğimi belirttim. Bu yorumun, yol sona erdiği anda yeniden yola çıkmayı kapsadığını ve bunun tıpkı semah gibi döne döne süreklilik göstermeyi içerdiğini.

Yayının ardından Salih (Bolat) telefon etti. Kitabın benim için bir doruk olabileceğini söyledi. Bu sabah konuştuğum Lütfiye de (Aydın) çok heyecanlandığını belirtti. Yine bu sabah Haydar (Ergülen) telefon ederek kitapla ilgili bir yazı yazdığını ve bugün *Birgün* gazetesindeki köşesinde yayınladığını bildirdi.

Kitapların yazgısı hakkındaki düşüncemi yeniden anımsattı bu belirtiler. 2 Temmuz'da NHKM'de, 4 Temmuz'da da gençlik kampında yapacağım okuma ve söyleşiler, yazgının ne yönde oluşacağını göstermek için atılan yeni adımlar olacak.

Temsilci kimliğinden insanî boyuta

1 Temmuz 2008 (Semizkumlar) / Eski günlerde olduğu gibi, yine sabahın erken saatlerinde kumsaldayız. Bir şemsiyenin altında. Yürüyüşe çıkanlar kıyı boyunca önümüzden geçip dönüyorlar. Sağlık koşusu yapan hantallar, yaşamlarının sonuna doğru kötü durumlara düşmekten korkanlar, gençler, orta yaşlılar...

Sanki bir yıl daha geride kalmamış ve biz aynı yerde, aynı iskemlede oturuyoruz. Yürüyüşçüler bize baktıklarında ne görüyor, bilinmez. Ben onlara baktığımda, kumsalda okuduklarımı ve yazdıklarımı anımsıyorum. Yine Ritsos var sanki elimde. *Sevdalı Buluşma*'nın kimi şiirlerine görüntüler düşüren birtakım çağrışımların ardındayım.

Aynı yerde, aynı iskemlede, aynı anımsayışlar; ama yeni bir gündemle. Anımsadıklarıma yeni eklenecek olanların ipuçları kıpırdaşıyor. Çünkü susmaların içinde bile ardımı bırakmıyor *Temmuz İçin Yaralı Semah*. Yanımda getirdiğim dergileri, kitapları okumaya dalsam bile, bir sözcük ya da bir ayrıntı beni alıp ona götürüyor.

Az önce öyle oldu. Cenk'in (Gündoğdu) bir sorusunu yanıtlarken düşünmüştüm, neden 2 Temmuz'u yıllar sonra yazdığımı. Dün, 'kitleselden çıkıp kişisele dönüştüğü zaman' diye yanıtlamıştım. Şimdi okuduğum yazıda bir çağrışım beni aynı yere gönderdi. Olay, yaşamımıza girdiği ilk günlerde, olayın kişileri birer temsilci gibiydi. Acımızın, öfkemizin, tepkimizin, isyanımızın birer temsilcisi. Önceden tanımış olduklarımız (Asım Bezirci, Metin Altıok, Behçet Aysan, Nesimî Çimen) bile, anıların ayrıntılarıyla daha da güçlü bir biçimde temsil ediyorlardı haksızlığa uğramışlığı, suç karşısında isyan ederek adalet arayışlarını. Yitirilenlerin genç kesimi ise adlarıyla, anılarından çok yakınlarının tanıklığıyla temsil ediyorlardı toplumsal duyarlığın öznelerini.

Yıllar sonra ele alınmaları, onları birer temsilci kimliğinden çıkardı. İnsanî boyutları içinde görülebilir hale getirdi. Evet, belki yine kıyıma uğrayan bir özne niteliği değişmedi; ama insan olarak da belirdiler bu kıyım içinde. İnsan olarak da bu haksızlığa, adaletsizliğe uğradılar. Dolayısıyla yalnız yaşadıklarıyla değil, insanî değerlerin taşıyıcısı olarak da karşımızdalar. Cenk'in (Gündoğdu) bir başka soruda dile getirdiğine, başka ülkelerde bu şiirlere nasıl bakılabileceğine verilecek yanıtın özü işte burada.

Necmiye Alpay'ın dikkatleri

10 Temmuz 2008 (Semizkumlar) / Her kitabın bir yazgısı olduğuna ilişkin gözlemim bir kez daha gündemde. Şu iki haftalık dönem, bu yazgıyı belirleyecek örneklerin ardı ardına ortaya çıkmasıyla geçti. Kimi zaman neredeyse birer ikişer gün arayla yazılar yayınlandı. Bir de söyleşi. Bunlardan kimini biliyordum (E. Duyan, H. Ergülen), kimini kestirebiliyordum (T. Fişekçi), ama şaşırtıcı olanlar da (M. Sadık Aslankara, M. Çelik, N. Alpay) birbirini izledi.

Bunların içinde en çok Necmiye Alpay'ın *Milliyet*'in kitap ekindeki yazısına ilgi duydum. Birkaç nedeni var. Birincisi, şiir üzerine yazan birinin değil de, dil yazılarıyla tanınan; ama edebiyata ilgisi olduğu bilinen birinin kaleminden çıkması. İkincisi ve daha önemlisi, kitaba gösterdiği dikkatin açılımlar içermesi.

N. Alpay'ın dikkatinde ilgi duyduğum ilk saptama "Sunu" şiiriyle ilgili. Şiiri olduğu gibi alıntıladıktan sonra, "Bu şiir bütün bir kitabın üstlenebileceği anlatımı bir başına üstleniyor diyebilirim." diyor. Ardından, bu yargıyı neye dayandırdığını şöyle açıklıyor: "Her iyi şiir gibi en az iki büyük duyguya birden yolluyor bizi: Sivas acısına ve deneyimin şiir doğurması nasıl bir süreçtir, ona dair bir kavrayışa." Sonra da, bu temellendirmeye başka bir açıklık getirme gereği duyuyor: "İki büyük duygu diye temelli bir ayrım yaratmış olmayayım: Kemal Özer bu ikisini ayrılmazcasına birleştirmiş olmasa, şiir aynı etkiyi yaratamayacaktı ebette."

"Deneyimin şiir doğurması" diye özetlenen vurgu, yazının üst başlığına da çıkarıldığına göre, 'yaşanan'dan söz açan şiirin ozanda yeniden üretilmesi gerektiğini benimsiyor olmalı yazar. Ama bu üretimin "söze dönüşmesi" için, ozanın 'yaşanan'ı damarlarında taşıyacağı bir sürece gereksinimi olduğunu vurguluyor. Bir başka deyişle, 'yaşanan'la 'söylenen'in örtüştüğü bir özümsemeye, içselleştirmeye gereksinimi var. "Sunu" şiirinde "dilini düğümleyen sessizlikti bunca yıl" dizesi, ozanın 15 yıl boyunca bu konuda konuşmaya hazır olmadığı duygusuyla yaşadığını gösteriyor yazara göre.

N. Alpay'ın dikkatinde ikinci saptama, kitabın "özgün bir kurgu içinde yazılıp düzenlenmiş" olduğu ve içindeki şiirlerin "tarihsel ile kültürel olana göre oluşturulmuş bir bütünlük içinde" olduğu.

Bu iki saptama arasında bir de 'itiraz' ileri sürüyor yazar. Kitapta bölüm aralarında yer alan küçük sunuların içeriğini açıklayıcı buluyor ve 'doğrudanlık' diye niteliyor. Hatta birer 'cevap anahtarı'na benzetiyor. Bunların 'fazlaca akla dayalı' olması, sözü edilen o 'deneyimin şiir doğurması' sürecine ters düşüyor yazara göre. "Çok güçlü şiirlerin yanında fazlalık eden" örnekleri oluşturuyor.

N. Alpay'ın dikkatinde üçüncü saptama, şiirlerde 'farklı şiir kişileri'nin konuşuyor olması ve ozanın onlara temsilcilik etmekten kaçınması, 'bir tür kollektiflik arzusu'nun ortaya konması.

Bu saptama beni, daha önce üzerinde durduğum, ('olayın yaşamımıza girdiği ilk günlerde kişiler birer temsilci' olarak görüldü; ama aradan geçen yıllar onları bu kimlik yerine insanî boyutlarıyla görmemizi sağladı) saptamasına, bu durumda ozanın da onların temsilcisi olarak konuşmak yerine şiirlerle onları konuşması konumuna götürdü.

Söyleşi sorularının düşündürdüğü

13 Temmuz 2008 (Semizkumlar) / *Yangın Şiirleri* için Cenk'in (Gündoğdu) sorularını yanıtlamaya çalışıyorum. Her yeni kitaptan sonra bu tür söyleşiler gündeme gelir. Çoğu birbirine benzer sorulardır, değişik yanıtlar vermeye pek olanak bırakmaz. O yüzden seçmeci davranmak, her söyleşi isteğini kabul etmemek gerekir. Bu konudaki sınırlama, yinelemelerden korunmayı sağlayacağı gibi, söylenenlerin dağılarak önemsizleşmesini önler diye düşünüyorum.

Mehmet Çakır'ın *Cumhuriyet Kitap*'ta yayınlanan söyleşisi ilkti. *Tavır* dergisindeki söyleşide ise son kitapla ilgili tek soru vardı. Cenk'in soruları hem sayıca çok, hem kitaptan yola çıksa bile birtakım başka yerlere götürebilir. Buna karşılık, soruların içinde öyle yerler var ki, 80 sonrasında yaratılan genel kavrayışların ipuçlarını içinde barındırıyor. Cenk bu genel kavrayışlara kendini tümüyle kaptırmış biri olmasa bile.

Sözgelimi, "Günlük hayatta yaygın olarak kullanımda olan Farsça, Arapça sözcükler dahi şiirlerinizin yanına yaklaşamıyor." dedikten sonra, "Bu Türkçe titizliği sizde bir eksiklik duygusu uyandırıyor mu?" diye sormaktan kendini alamıyor. Bir başka soruda, "kalabalıkları özne yapmadan, kalabalıkları anlatan, kalabalıklara okunacak" bir şiir yazdığımı söylüyor. Başka birinde, "İkinci Yeni'ye bir biçimde bulaşmış olmanız" deyip bunun başka sosyalist gerçekçiler gibi tek yönlü ve düşünce ağırlıklı bir şiir yazmaktan beni uzak tuttuğunu ileri sürüyor. "Tarihsel gerçeklikten, trajik bir olaydan hareketle yazılan şiirlerin farklı coğrafyalarda anlaşılması, kavranması geçerli bir sorun yaratabilir mi?" diyor.

Bunları görünce, yıllar öncesini anımsamadan edemedim. Kendim söyleşi yaparken, yanıtlar kadar sorularla da insanın bir şeyler söyleyebileceğini savunmuştum. Andığım cümleler, 80 sonrası yaratılan kimi yargılardan Cenk'in de sıyrılamadığını ortaya koyuyor. Yazdıklarıma bakarken bu yargılar onda da belli ölçüde yansımış oluyor. Yaptığı kimi doğru saptamalara bile biraz kuşkuyla bakmayı gerektiriyor bu da. Ali Mert'in, Efe Duyan'ın, Mustafa Bayram Mısır'ın arınıklığını iyice öne çıkarıyor.

Demek ki tümüyle arınmak, sorunları kendi içinde yaşamakla yakından ilişkili. Çok daha genç olmasına karşın, Efe bunu doğrudan yüzleşmekle edinebilmiş. Toplumculuğun başka bir estetik gerektirdiğini, bu estetiğin de İkinci Yeni'yle bağdaşmadığını uygulamayla kavradığını anlıyoruz.

İşte bu noktada, *Sanat Cephesi* için yaptığım öneri bir kez daha önemli göründü. Gençler arasında bir soruşturma yapılmasını önermiştim. Denebilirse, İkinci Yeni'yle bir yüzleşme önerisi. İkinci Yeni estetiği onlara göre nedir? Bugün için ne ölçüde geçerli ve nasıl kullanılıyor?

Bu sorulara verilecek yanıtlar, önce bir durum saptamasını ortaya koyacaktır. Sonra da bu saptamanın bir tartışmaya, dolayısıyla bir yüzleşmeye yol açmasını.

Kendini görmeye çalışmak

22 Temmuz 2008 (Lympe) / Dün yeniden buraya geldik. Tam iki yıl sonra. Yolculuğa hazırlanırken, bu iki yılın belki de tek çizelgesi vardı: Anıları kaldığı yerden sürdürmek. Kuşkusuz yeni koşulları da gözardı etmeden. Yeni koşulların başında ise kızımla birlikte olmak geliyordu. Kızımla ilk yolculuğumuz değildi yurt dışına. Ama İngiltere'ye ilkti ve İngiltere'nin ayrı bir yeri, anlamı vardı üçümüzün de yaşamında.

Ayrıca anılar için belleğimden başka kaynak yoktu elimde. Kızım, canlı bir kaynak olabilirdi. Anılar, bir anlamda, kendini görmeye çalışmaktı. Kızımda ise benim merak ettiğim bir görüntüm yaşıyordu. Merak ettiğim; ama doğrudan ulaşamayacağım. Tıpkı geçmişin çeşitli fotoğrafları gibi. Onları yanıma almamıştım; ama kızım yanımdaydı.

Anıları kaldığı yerden sürdürebilmek için, bugüne değin yazdıklarımı göz önünde bulundurmakla başlamalıydım. Onları okuyacaktım, üstelik yazıldıkları ortamın içindeyken. Gel gör ki, düşündüğüm gibi olmadı. Son dakikaya değin elimde olduklarını varsaydığım defterlere ulaşamadım. Onların bilgisayar çıkışları da eksikti.

Hazırlığın son günü bu açıdan tam bir düşkırıklığı yaşattı bana. Dün sabah bu düşkırıklığıyla çıktım yola. Ama bunun yanısıra, yine son anda kızımın getirdiği iki günlük defteriyle buluşacaktım. 1969-70 tarihli bu iki küçük defterin varlıkları unutulmuştu ve kızımın eski eşi onları bulmuştu. Kızımın kendisiyle birlikte olmak kadar, getirdiği bu iki defterle yıllar sonra buluşmak da bir kaynak olabilirdi benim için.

İşte dün buraya gelirken, bilinen bir ortamın içine, bütün bunlarla gelmiş oldum. Son gelişimizde, iki yıl önce şiirli bir buluşma da yaşanmıştı. Louise'in bu köye yerleştikten sonra oluşturduğu okuma arkadaşlığı, beni tanımaları için bir şiir buluşmasını da gündeme taşımıştı. Dün akşam bu buluşma yinelendi. Seçtiğim bir demet şiirin Türkçelerini seslendirirken, karım da İngilizce çevirilerini okudu. Çorak bir iklimde çok küçük bir vahanın şöyle bir belirip yitmesi gibiydi.

Komşular dünyasına giriş

23 Temmuz 2008 (Lympe) / Dün sabah, düşlediğim gibi oldu her şey. Evde yalnız kaldım ve bahçedeki masaya yerleşip üç saat kadar yazdım. Elimdeki karalama defterinde, son gelişimizden kalma bir çizelge vardı. O çizelgede saptanmış satır başlarını göz önünde tutarak bir yerden başlayabilirdim.

Öyle de oldu. Çocukluk yıllarının komşular dünyasına bir giriş yaptım. Üç saat kadar yazdım. Ama daha önce uyguladığım yöntemi bu kez değiştireceğim. Dün yazdıklarımı bugün temize çekmeyeceğim. Temize çekmeyi Türkiye'ye döndükten sonraya bırakacağım. Bu bana, döner dönmez yapacağım araştırma fırsatını ve çalışmanın son biçimine eklemlenmeyi sağlayacak. Bir çeşit esnek çalışma olacak burada yazdıklarım.

Bu karar, bana oldukça verimli göründü. Zamanı değerlendirmekten uzak kalmamış olacağım. Belki döndükten sonra yapacağım eklemleme çalışması, Ağustos ve sonraki aylarda bu konunun kesintiye uğramadan sürdürülmesine yol açar. Bu da, araya ikinci bir yurt dışı gezisinin girmesini beklemeden çalışmayı sürdürüp ilk cildin bitirilmesine kadar götürebilir beni.

Dün sabahki yazma dönemi ne kadar umut verdiyse, öğleden sonra yaptığımız Canterbury gezisinden bitkin dönmem o kadar zorlayıcıydı. Belki ünlü katedralin içinde uzun süre dolaşmak, belki gidiş geliş yolculuğu beni oldukça sarstı. Buna havanın gittikçe artan nem oranı da yardım etti diyebilirim. İstanbul'daki nemli havadan tam kurtuluyorum derken...

Eve döner dönmez kendimi sırtüstü bıraktım yatağa. Sanki bir daha hiç dinlenemeyeceğim duygusuyla. Neyse bir süre yatmam, sonra da yıkanmam o umutsuz havayı dağıttı. Yine de sabahki kıvamı bir daha yakalayabilir miyim kuşkusu geçmedi.

Akşamüstü. Kahvaltıdan sonra otobüsle Folkestone. Üçümüz. Onlar alışveriş için dolaşırken, ben araçlara kapalı sokaklarda yer değiştire değiştire bekledim. Nedense öğleden sonra eve dönülecek ya, ben de akşama değin yazabileceğim diye düşünmüştüm. Öyle olmadı ve yanıma yazmak için bir şey almamakla yanlış yaptığımı anladım. Manş Denizi'ne yukarıdan bakılan gezi yolunda dolaşmak dışında güzel vakit geçirdiğimi de söyleyemem. En iyi dakikalar, güneşli havayı değerlendirmek için kendilerini dışarı atanlar arasında, üçümüzün bir sıraya oturmamız ve denizden esen serinlikte konuşmamızdı.

Dönüş yolunda, iki yıl öncenin düşünü bir daha anımsadım. Yaz boyunca bir ev kiralama ve yazmayı orada sürdürme, hoş bir anı olarak kalacak. Gerçekleşmesine en ufak bir olasılık bulunmadan. Bir düş değildi artık, bir düşün yalnızca anısıydı.

Akşam yemeğinden sonra, erkenden yatağa yöneldik karımla. Ev sahiplerimiz, torunlarıyla yaşadıkları sorunlardan dolayı üzgündü. O üzgünlük havası yemek boyunca bir türlü dağılmadı.

Kaldığı yerden yazmayı sürdürmek

24 Temmuz 2008 (Lympe) / Bu sabah çıkılacak geziye katılmadım. Onlar gittikten sonra bahçede oturup bütün gün yazmak istiyorum. Kahvaltıda kızımla konuşurken, eşinin ailesiyle ilgili ayrıntılar sanki önümü tıkadı. Yurt dışında rahat çalışma olanağı, bu tür ayrıntılardan kurtulmakla eşanlamlı. Ama bu sabah öyle olmayacak, duyduğum ayrıntılardan bir an önce sıyrılıp yine buraya, yaptığım çalışmanın son satırlarına dönmeliyim.

Aslında her şey özlediğim gibi. Hava güneşli. Bahçe ıssız. Arada hafif bir esinti çıkıyor, derimde bir serinlik dolaştırıyor. Kitaplarım, defterlerim, kalemlerim masanın üzerinde. Arayan soran olmayacak. Belleğimle baş başayım.

14.30: Her şey yolunda gitti. Kaldığım yerden yazmayı sürdürdüm. Şimdi okumaya geldi sıra. Yanıma aldığım 4 kitabı değişik nedenlerle seçmiştim. *İstanbul Sokakları*, '101 yazardan 100 sokak' alt başlığını taşıyor ve çocukluğumu Azimkâr Sokak üzerinden anlattığıma göre belleğimi yenilemekte yararı olur diye düşündüm. *Sonsuz Aşkım Hatay*'da Burhan Günel, çocukluk kentini hem tarih içinde, hem yaşantılarından yola çıkarak anlatıyor. Belki tam bir anı kitabı sayılmaz; ama okuyanı kendi anılarına gönderebilir. Üçüncü ve dördüncü kitaplar Terry Eagleton'dan. Son Hollanda gezisinde, o ülkeyle ilgili bir kitabı okumayı denemiş, hoşnut kalmıştım. Eagleton'dan seçerken önce bunu düşündüm: Bir İngiliz yazarını İngiltere'de okumak. İkinci düşündüğüm, kuramsal görüşleriyle sivrilmiş bir yazarı aynı zamanda yaratı alanındaki bir yapıtıyla birlikte okumak. *Edebiyat Kuramı*'nın yanına *Azizler ve Âlimler* adlı romanı kattım.

Düşkırıklığından umutsuzluğa

25 Temmuz 2008 (Lympe) / Yarın buradan ayrılacağımız için, bugünü evde geçirme kararı verildi. Akşam yemeğini biz hazırlayıp sunacağız ev sahiplerine.

Günlük çalışma için vakit çok. Ama bir türlü çalışmaya başlamak istemedim. Çok erken kalkıp karımla bahçeye inmiştik. Sabah güneşiyle baş başa kahvaltı ettik. Ama, dediğim gibi, bir türlü çalışmayı göze alıp otu-

ramadım. Zamanla, bunun bir isteksizlik olmadığı anlaşıldı. Nedenini araştırınca, yazdıklarımı doyurucu bulmadığımı, alttan alta bir düşkırıklığına uğradığımı düşündüm. Belki de, olabilecekten çok daha fazlasını kurmuştum buraya gelirken. İki yıl önce bıraktığım yere hemen dönmeyi beklemiştim. O zaman yazdıklarım, hem üslûp olarak, hem içerik olarak beni çok doyurmuş, hatta heyecanlandırmıştı. Şimdi ise çok sıradan kalıyordu yazmaya kalkıştıklarının. Bu sıradanlığa dayanamazdım. Ya kıvamı tuttura-ramaz da yazılmış olanları bile bir yana bırakmam gerekirse? Beynime üşüşenler bir umutsuzluğa sürükler gibi oldu beni.

Şimdi, bu satırları yazarken, bir çözüm bulmuş değilim. Ama hiç değilse kopkoyu bir karamsarlığa yuvarlanmayı durdurdum.

İlk iki ciltten sonra nehir söyleşi

27 Temmuz 2008 (Bristol) / Dün aktarmalı bir otobüs yolculuğundan sonra öğrenci yurduna ulaştık. Kimbilir kaçıncı kez. Kırsal sessizlik ortamı, sanki dün ayrılmışız gibi. Çimenlerde dolaşan saksağanlar, orman güvercinleri, sincaplar. Bunlara bir de ağaçkakanlar eklenmiş. Kızıl tepelikli olduklarını ve sıçrayarak yürüdüklerini bilmiyordum.

Yine bir odayı çalışma odası yaptım kendime. Önümde pencere. Çimenliğe ve ağaçlara bakıyorum başımı kaldırınca. Ardımda kapı. Kapayınca her şeyle ilgim kesiliyor. Ne çalan zil var, ne arayan soran telefon, ne bölen çağrışım. Bir başımayım. Yola çıkmaya hazır bir teknede. İstediğim yöne dümen kırabilecek bir kaptan gibi. İçi yolculuk hevesiyle, rüzgâr beklentisiyle dolu.

Dün, buraya gelirken, otobüste anıların ilk iki cildinden sonrasını düşündüm. Akşam bunu bir ara kızıma da açtım. Kendi okuduğu bir nehir söyleşi kitabını aylar önce okumam için bana vermişti. Onu anarak, çocukluk ve ilk gençlik yıllarından sonra yazacaklarımı bir çeşit nehir söyleşi gibi düşündüğümü söyledim.

O tür kitaplarda söyleşiyi yapan biri vardır. Onun yönlendirdiği sorularla yanıtlar verilir. Ben ise bu ikisini birleştirmek istiyorum. Zaten kimi yazılarımın kurgusunu böyle yapıyordum bir süredir. Hatta kimi kitap

tasarılarım için de bu yönteme karar vermiştim. Sözgelimi Nâzım Hikmet'le, İkinci Yeni'yle ilgili tasarıları böyle gerçekleştirebilirdim. Nâzım Hikmet Üstüne Kendimle Söyleşi bir alt başlık olarak kullanılabilirdi. Yazacaklarımın bir eleştiri, inceleme, araştırma olmadığından; ama hepsini kapsayabileceğinden yola çıkarak.

Anıların ilk iki cildi, bir sanat türü gibi kurgulanıyor. Ona uygun bir üslûp ve anlatım dili amaçlanıyor. Halkalardan dilimlere, dilimlerden bölümlere geçilmek isteniyor. Ama sonraki cilt ya da ciltler bir öyküleme kurgusuyla değil, bir söyleşme kurgusuyla daha dağınık olanı toparlayıcı olmalı. Çocukluk ve gençlik yıllarından sonrası hem yayıldığı zaman dilimleri, hem kapsadığı ilişkiler açısından çok daha karmaşık. Bu karmaşık ağı, sanatsal bir kurgu düzenine sokmak için birçok ayrıntıdan vazgeçmek gerekebilir. Oysa söyleşi biçimi, hem bu yitimden korur, hem yer yer anlatım coşkusu, yazış heyecanı yaratır. Dolayısıyla yazılandan keyif alma amacı da boşlanmamış olur.

Nâzım Hikmet, İkinci Yeni gibi (konu demiyorum) alanlarda ortaya konan söyleşi evreleri, anı amaçlı söyleşilerle birleşince, tümü bir nehir söyleşiye dönüşebilir. Tek ciltte değil de birkaç ciltte oluşmuş bir nehir söyleşiye. Çünkü İkinci Yeni olsun, Nâzım Hikmet olsun benim yaşamöykümde yerleri, anlamları olan, yaşamıma yön veren ilgi ve yaşantı alanları. Geneliyle özelinin kesiştiği bir tarih dilimi. 1935-50 arasının çocukluk, 1950-60 arasının gençlik yıllarıyla, sonraki yıllarda etken olmuş İkinci Yeni ve Nâzım Hikmet arasında bu bakımdan ayrım değil, süreklilik sözkonusu.

Şu an, belki içinde bulunduğum ortam yüzünden, kendimi bu yazma maratonu kararını bir an önce uygulamaya hazır buluyorum. "İstanbul'a dönüşte yapacaklarım" listesi için tuttuğum notlar vardı; onları yapmaya nasıl kararlıysam, bu maratona da öyle. Hatta o notları dönüşte birer birer nasıl ele almayı kuruyorsam, bu tasarıları da öyle; hiç vakit yitirmeden. Sonuçta, kalan yaşamımı boşa geçirmediğimi düşündürecek bir mutlu son için.

"Ölmeden evvel ölür kişi"

28 Temmuz 2008 (Bristol) / Dün sabahki çalışmam, tam özlediğim gibiydi. Yıllar önce yurt dışında yakaladığım ve bir türlü unutamadığım o yazış özelliğine bir daha ulaştım. Yazdıklarımla yaşadıklarım tam anlamıyla örtüşüyor ve ben yazmadan önce yazacağım dilin müziğini duyuyorum. Yazarken yaşıyor, yaşarken yazıyorum demek, belki en uygun. Birebir örtüşme. Özlediğim de tam buydu. Lympe'deyken beni düşkırıklığına sürükleyen de.

Ne yazık ki, öğleye değin yaptığım bu çalışmayı sonraki saatlerde sürdüremedim. Oysa öyle bir yoğunluk yakalamıştım ki, kağıdı kalemi bıraktıktan sonra bile kafamın içinde yazacaklarım ilerliyor, buluşlar ve yeni tasarımlar birbirini izliyordu. Bıraksalar, akşam yatana değin sürdürebilirdim.

Öğle yemeği, yemek ardından 1-2 saatlik dinlenme bana yalnız olmadığımı anımsattı. Hele liman gezisine doğru birlikte yola çıkmak, beni birlikte olmanın zorunluğuyla burun buruna getirdi. Kızım ilk kez İngiltere'ye ayak basıyordu ve ona Bristol'de olduğumuz süreyi dolu dolu yaşatmalıydık.

Çıkmadan önce, kendime ayırdığım çalışma odasının kapısında durup kızıma gösterdim: "İşte yıllardır kavgasını verdiğim buydu!" Yeni bulunmuş 1969-70 yıllarına ilişkin notlar da bunu dile getiriyordu. Babadan kalma evin satılacak olması, önce bir çözüm getirecek görünüyordu. Yeni bir ev alacaktık o parayla ve evde benim bir çalışma odam olacaktı. Ama sonraki satırlar, bu düşün gerçekleşmediğini, yazar kimliğinin aile içinde kabul görmediğini, bunun da sorunlara yol açtığını gösteriyordu.

Kızım, "İşte şimdi odan var artık." dedi. Sonra da o günleri anımsayıp kendisinde kalan bir görüntümü açıkladı: "Gürültü çıkmasın diye yazarken yazı makinesinin altına yastık koyardın!"

Liman gezisi için otobüs durağına doğru yürürken, ağaçlar altında mola verip bir sıraya oturduğumuzda, lisenin ikinci sınıfında yazma konusu yapmamızı isteyerek verilen beyiti anımsadım. Yahya Kemal'den o iki

dize şöyleydi: *"Ölmek değildir ömrümüzün en fecî işi / müşkil odur ki ölmeden evvel ölür kişi"*

Edebiyat öğretmenimiz Salim Rıza Kırkpınar, bu beyit üzerine yazdıklarımızı ertesi derste değerlendirir ve yeni öğrencilerini tanıma konusunda ilk adımları atarken, beni en sona bırakmıştı. Olumsuz bir sonuca vardığı için böyle yaptığını düşünmüş, oldukça sıkıntılı anlar yaşamıştım. Oysa tam tersine, çok beğendiği için en sona bıraktığı anlaşılmış, yazdıklarımı bana okutarak sınıf arkadaşlarımın örnek almalarını istemişti. Her zaman olduğu gibi, yine o günü yazar olmaya karar günü saydığımı kızıma da yineledim. (O da bana, ilkokulda yazdığı bir ödevde, Kadıköy'ün balıkçı çarşısını anlattığını, özellikle balıkçıların renkli ampullerini betimlemesini öğretmenin çok beğendiğini söyledi.)

Lisedeki yazı ödevinde o iki dize, benim bugün yazmaya çalıştığım anıları da kapsıyordu. Gittikçe artan bir istekle, bende kalan ne varsa hepsini anlatmak istiyordum. Beyitteki o "ölmeden evvel" sözünün çağrışımıyla. Anılara bu kadar titizlikle sarılmamın altında bu yatıyordu: "Ölmeden evvel ölür kişi"lerden olmamak.

Bunu söyledikten sonra, Memet Fuat'ı da andım. Son yıllarında bütün yazmak istediklerini bütünlemeye ve yayınlamaya çalışmıştı. Örnek alınası bir titizlik ve çabayla. Eleştiri ve denemeleriyle yetinmeyerek, öykü ve roman gibi yaratı kitapları bile yazmıştı. Bir şansı da, çok güzel bir site hazırlanması, o sitede bütün kitaplarının çok titiz biçimde yer alması olmuştu. Bunu gönüllü olarak üstlenen bir hayranının özverili çalışmasıyla.

Sonra beklediğimiz otobüs geldi. Liman bölgesine indik. Tekneyle liman gezisi ve çekilen fotoğraflar. Onları yaşadığımız günün ayrıntılarına taşırken, beni sabahın bendeki tortusundan yavaş yavaş uzaklaştırdı.

Yurda döndüğümüz aşırı bitkin akşam saatlerinde, son bir atılımla, önümüzdeki yıl (ya da yıllarda) bu yurttaki günleri uzatabileceğimizi, belki bütün bir yaz kalabileceğimizi, o zaman da bir tasarıyı bitirmiş olarak dönebileceğimizi düşündüm. Düşünmekle de kalmayıp dile getirdim. Yanıt değişmemişti; "ölmeden evvel" yapılmak istenen bir şeyin gerçekleşmesi böyle bir harcamaya değmezdi!

Yolculuğun minesi

29 Temmuz 2008 (Bristol) / Dün sabah bir dizi terslikle başladı gün. Otobüs bozulduğu için durakta beklediğimiz süre uzadı. Weston-super-Mare, benim yıllar önce gittiğim bir kıyı kasabası. Ama kızım da görsün diye oraya gitmemizin iyi bir seçim olmadığı ortaya çıktı. Hafta başı olduğu halde çok kalabalıktı. Sıcak ve bunaltıcı hava, soluk almayı güçleştiriyordu. Üstelik eğlence parkında yangın çıkmış, kasabanın deniz üstündeki uzantısında soğutma çalışmaları yapılıyor, ortalık itfaiyeci ve polis kaynıyordu. Daha önceki gelişimden bende kalan görüntüyü bulamadım ve aynı yere ikinci kez gitmemeye karar verdim.

Aslında günün tümü kararlarla dolu geçti diyebilirim. Sabah durakta, gelmek bilmeyen otobüsü beklerken, açıkladığım ilk karar, bu gezinin benim için burada bittiği oldu. Yurtta kalacaktım artık, günübirlik gezilere katılmayacaktım. Karımla kızımın vazgeçirmeye çalıştıkları bu kararlar, gittiğimiz kasabadan dönerken daha da genişledi. En sonunda İngiltere'ye bir daha gelmemem gerektiğine ulaştı. Göreceğimi bugüne değin görmüştüm zaten. Gelip de dolaşmadıktan, yeni yerler, yeni izlenimler tanımadıktan sonra, burada bulunmamın ne anlamı olacaktı? Bir şeyler benim için değiştiyse, bunu kabul etmeliydim. Kasabadan ayrılmaya yakın son terslik yağmur oldu. Dönüş otobüsü için durağa gidemeden, gökyüzünü kararan bir bulut boşanıverdi. Yolculuğumuzun başından beri aslında bir sıcak ve nemli hava cehennemiyle boğuştuğumuzu, yağmura yakalanınca daha iyi anladım. Gün sonlarında üst üste yaşadığım bitkinlikler, şimdi yağan yağmurun yarattığı kırıklıklara dönüştü. Baş ağrısı getiren bir bunalım habercisi, bedenin değişime ayak uyduramadığını gösteren bir hastalanma korkusuyla buluştu bu sabah. Gözleri sulandıran çiğ ışığın yerini, kurşun rengi bir bulutluluk aldı. Ne zamandır dilime dolanıp duran (şarkıdaki) "Günün minesi soldu" sözü, şimdi değişikliğe uğratılıp şöyle anılabilir: Yolculuğun minesi soldu!

İki bölümlü gün

30 Temmuz 2008 (Bristol) / İki bölümlüydü dün. Öğleye değin başka bir gün, başka bir ben. Öğleden sonra yeniden yazıya dönüş. Karımın küçük torunlarıyla ses ve hız kazanan saatler. *High tea* deniyormuş, çay saa-

tinden daha geniş, akşam yemeğinden daha dar sofralara. Özellikle küçük çocukların (5+2+1 yaşlarında) hoşlanacağı yiyecek ve içeceklere yetişkinler de ortak oluyor. Dışarısı ıslak ve soğuk olduğu için içeride koşup oynadı çocuklar. Beni ve kızımı, iki ülke arasında annelerin çocuklara davranış farkını yaşatan bir gösteriye yönelterek. Nasıl istiyorlarsa öyle davransınlar yöntemi. İlgi çekici bir ayrıntı: Masanın altına genişçe bir yaygı sermek, çocukları soyunuk olarak sofraya oturtmak. Giysileri yerine üstleri başları kirlenerek yesinler diye.

Karım (eski) geliniyle ve torunlarıyla bir araya gelmekten hoşnut. Bense akşam saatlerinde kızımla söyleşiden. Onun bir soyağacı yapmak istediğini öğrendim. Anne yönünden girişimi başarılı olamamış. Bende baba yönünden yapılan bir girişimin sonuçları olduğunu söyledim. Özellikle babaannesiyle geçirdiği çocukluktan kalma kimi ayrıntılar benim yazacağım anılar için ipuçları verebilir. Nitekim konuşma sırasında, onun çocuk belleğine yerleşmiş kimi ayrıntılardan söz açılınca, benim onları anımsamadığımı gördüm.

Terry Eagleton'ın kitabını okurken altını çizdiğim, "Kendi yakın geçmişimizi yazarken sürekli öteki yönden gelen kendimizle karşılaşırız." sözüne bir daha hak verdim.

Komşular ve kiracılar

31 Temmuz 2008 (Bristol) / Yazdıklarımı ertesi gün temize çekmeme kararımı ilk kez uygulamadım. Düne değin yazdıklarımı bir daha deftere çektim. Lympe'de başladığım komşularla ilgili anılar bir yere kadar ilerlemişti. Buraya geldikten sonra savaşla ilgili yazmaya başlamıştım. Niyetim oradan kiracılara gelmekti. Savaşın yarattığı ekonomik sıkıntılarla evin odalarını kiraya vermeye başlamamız benim yaşamımda önemli bir yer alıyor. Şimdi yazarken bunu daha iyi anlıyorum. Yaşarken sanki doğal geliyordu, yeni ve değişik insanlarla bir çatı altında bulunmak. Bütün evlerde böyle yaşanıyormuş gibi. Oysa hiç öyle değildi. Sokak, semt, okul, geziler, ziyaretler insana çevresini genişletme fırsatı veriyordu. Ama kiracılar bu çevreyi çok daha fazla genişletmeyi sağlıyordu. Özellikle pansiyonculuk; yani aynı evde, bir arada yaşamak!

Benim böyle bir şansım olmuş diye düşünüyorum şimdi. Hem çok değişik yapıda insanlar tanımışım, hem de çok değişik yöreler ve ülkeler. Ankara ve İstanbul dışında üniversite bulunmadığı için ülkenin çeşitli yerlerinden gençler yüksek öğrenim görmeye İstanbul'a geliyordu. Bunlardan ekonomik durumu iyi olanlar, öğrenci yurtlarında kalmak yerine pansiyonları yeğliyordu. Yöre olarak en çok Adana'dan gelenleri tanımıştım. Sonra da Urfa'dan gelenleri. Bunlara zamanla başka ülkelerden gelenler de eklendi. Tıp, eczacılık, dişçilik gibi sağlık alanlarında yüksek öğrenim için Suriye ve Irak'tan gelen Araplar, belki de ilk yurt dışı izlenimlerini sağladı bana. Arapların sarışın da olabileceği şaşkınlığını ilk kez yaşatan Gazi El Dubuni'yi hâlâ anımsıyorum. Demek ki her zaman "Arap kızı camdan bakıyor"u aynı düşünmemek gerekecekti.

Yıllar geçtikçe kiracılar da değişmeye başladı. Öğrencilerin yerini değişik mesleklerden insanlar, hatta aileler aldı. Bir odaya sığışan kimisi çocuklu aileler. Bunların içinde annemin evlendirdikleri de oldu. Aslında öğrenci olmayanların çoğunluğu ya hiç evlenmemiş, ya da deyim yerindeyse tohuma kaçmış insanlardı; ya da bir biçimde evlerini bırakıp, çevrelerinden uzaklaşıp bir başına yaşamayı seçenlerdi.

Anılar onlara yakından bakmamı sağlayacak. Kimliklerinden, yaşantılarından bana ne kattıklarını şimdi yazarken araştırmış, anlamış olacağım. Onları tanıdım, kısalı uzunlu birlikte olduk; ama yazmaya başladıkça onlarla birlikte olmanın ne anlama geldiğini öğreneceğim. Bugüne değin, zaman zaman anımsadığım, yeri geldikçe tanıdıklarla paylaştığım neşeli ya da hüzünlü sahneleri asıl şimdi yerli yerine oturtabilirim. Yazdıkça o sahneler artık kesinleşmiş, değişmezlik kazanmış olacak. İçinde bulunduğum duruma göre onları değişik dile getirme hakkımdan vazgeçeceğim böylece.

Sözün burasında başka bir gözlem geliyor aklıma. Anılar yazıya geçince bellek onlardan kurtuluyor. Tıpkı yükünü güvenli bir yere boşaltır gibi. Öyle olmasa, çocuk öykülerinde yazıya geçirdiğim kimi ayrıntıları anımsamak istediğim zaman öykülere bakmak zorunda kalmazdım. Yine aynı şey olacaksa, anıların yazılışı bittiğinde, kendi geçmişimin önemli bir kesimine hoşça kal demiş olacağım herhalde.

Gidenlerin bıraktığı boşluk

Öğleden sonra. Karımın yeğeniyle kocası Pembrock Dock'tan konuk geldiler dün. Heather, birbiri ardına ameliyatlarla geçirmişti son yılları. Telefon haberleriyle izlenen bu olaylardan sonra karımla ilk kez karşılaştılar. Karşılaştık demeliyim aslında. Çünkü benim 1984'ten sonra İngiltere'ye de uzanmış bir tarih kesitim var. Heather ve Terry, bu kesitin içinde yalnız adlarıyla değil, gösterdikleri dostça yakınlık ve sevecen ilgiyle de yer alıyorlar.

Hiç değinilmese bile, sağlık sorunlarının çağrışımlarıyla dolu bir buluşma oldu. Onlar beni bastonumla ve eskisi gibi yürüyemeyen halimle gördüler. Ben onları, içine çekilmiş gözlerle, derisi estetikli bir yüzle gördüm. Üstelik önlerinde Heather'i bekleyen bir kemoterapi dönemi vardı. O dönemin bitkin düşürücü sonuçlarından önce bizimle görüşmek istemişti. Ve sağaltım sağlayıp sağlamayacağı bilinemiyordu.

Onları bugün yemekten sonra yolcu ettik. Bir daha görüşüp görüşmeyeceğimizi akla getirmemeye çalışarak. Şimdi çocukluğumda olduğu gibi yine bir boşluk içindeyim. Gidenlerin bıraktığı boşluk her zaman içine alırdı beni bir süre. Kıpırdamadan oturur, öylece kafamın içine saklanırdım. Onlardan kalanların yitip gitmesine dayanamaz, bıraktıkları sesleri, gülüşleri, görüntüleri korumaya çalışırdım. Yenileceğimi, korumayı başaramayacağımı bile bile.

Gündelik yaşama yeniden döndükten sonra da, bu başarısızlığı zaman zaman yeniden anımsatan kimi ayrıntılar su yüzüne çıkar, bir gülüşün ya da bir yüksek sesli konuşmanın ortasında birden duraklayıverirdim. Kalan boşluğun ürpertisiyle bir daha yüz yüze gelerek.

İstanbul'a döndükten sonra "yapmak istediklerim"in listesine daha sıkı sarılmalı, "istediklerim"i daha hızlı "yapma"ya başlamalıyım. Yeni bir buluşmada yeniden karşılaşırsak, eskisinden farklı çıkmak için karşılarına. Karşılaşmazsak, yine farklı bir duyarlıkla kullanmak için, bu kez buluşamamanın boşluğunu.

Anılar sanatsal bir türse

1 Ağustos 2008 (Bristol) / Karım da ben de çocukluk günleriyle baş başayız. Altmış yıl öncesine ben her gün belleğimde gidiyorum, o ise doğduğu kentte. Benim çocukluk evimi görme olanağım yok. Evin yer aldığı semtte çocukluk günlerime rastlama şansım da yok denecek kadar az. Oysa burada karım gitti ve çocukluk evini eliyle koymuş gibi buldu. Fotoğraflarını çekti. Yaşadığı odanın penceresi, girip çıktığı kapı, topunu vura vura gürültü çıkardığı duvar, okula giderken geçtiği yol, oynadığı çimenlik, hepsi yerli yerinde. Yıpranmak yerine, üstelik yeniden elden geçirilmiş!

Aynı olanağı bulsaydım, anılarım daha mı ayrıntılı yazılabilirdi? Belleğim bende kalan görüntüleri ne ölçüde korumuş acaba? Bunlara yanıt vermek zor. Dün yazdığım bölümde ilk kiracımızın görüntüsünü çizdim. Öyle miydi gerçekten? Anılar, benim düşündüğüm gibi sanatsal bir türse, belleğimde kalanların gerçeğe uygunluğu o kadar önemli mi? Sanatsal bir kurgu, onları tutanaklıktan çıkarmıyor mu? Zaman zaman kendime sorduğum, şimdi değil de 20 ya da 30 yıl önce yazsaydım yine aynı mı olacaktı sorusu böylece bir yanıt buluyor. Yaşantıyı oluşturan olaylar, kişiler, hatta duygular vb değişmeyecek; ama yazdıklarım değişik olacaktı. Sanatsal açıdan başarılı olup olmaması önemliydi, nasıl ve ne zaman yazılırsa yazılsın!

Dün ilk kiracımızla ilgili yazarken, yaşamımın dönüm noktası saydığım Sait Faik'in kitabıyla karşılaşmamı yeniden yorumladım. Okuduğum ilk kitaptı ve bana yazma hevesi aşılayan bir heyecan vermişti. Bu olayı değişik yerlerde, değişik vesilelerle andım, söyleşilerde kullandım. Özellikle öğrencilere anlatırken, kitaptaki insanların benim tanıdığım insanlara benzemesi, yaşanan olayların bildiğim olayları andırması üzerinde duruyordum. Demek ki bunlar yazılabildiğine göre ben de yazabilirim sonucuna vardığımı söylüyordum.

Dün aynı olayı böyle kesin olarak yorumlamaktan kaçındım. Etkilenme nedeninin bu olması belki yalnızca bir olasılıktı.

Anılara ara vermek

2 Ağustos 2008 (Londra) / Gezinin üçüncü evresine ulaştık. İlk kez kent içinde bir öğrenci yurdundayız. İlk izlenim: Ancak zengin çocuklarının kalabileceği bir yer.

Belki de tam zamanında Bristol'den ayrıldık. Hem nemli hava, hem sürekli yağış herkesi kısıtlamıştı. Karımla kızım dışarıya çıkarken zorlanıyorlardı. Bense masa başında otururken, görünümün beni sınırladığını anlıyordum. Anılara yeni bir şey ekleyemez hale gelmiştim. Buradaysa onlar yine dışarıya çıkıp müzeleri dolaşabilecek. Ben kalıp yazmayı deneyeceğim. Aslında önce yapıyı kolaçan edip neyin nerede olduğunu öğrenmeli, sonra da semti tanımak için çevrede bulunanları keşfetmeli.

Dün geceden beri anıları yazmaya ara vermek istiyorum. Çok üstüne düşülen, bir direnç yaratıyor insanda. Onun için, belki *Bastonlu Adam* tasarısına el atmak daha verimli olacak.

Gezinin son evresi

3 Ağustos 2008 (Londra) / Çevreyi keşfetmeden önce yurttaki bilgisayar odasını keşfettik. Yola çıktığımızdan beri uzak kaldığım e-postalarıma, blogumu ve Türk gazetelerine bakabildim. Bunların bendeki etkisi, gezimizin son evresini geçersiz kılmak oldu. Demek ki, yurda dönüş, gezilerin aslında son evresi. Sondan bir önceki evre, şu yaşadığımız Londra günleri birden gereksiz bir zaman dilimi haline geldi.

Güne bu duyguyla başladım. Karım ve kızımla British Museum'a kadar yürüdük. İslam sanatları sergisini, bu arada İznik çinilerini gördüm. Sonra da Amerikan ressamlarının sergisini dolaştık. Tekerlekli iskemlede karım gezdirdi beni. Artık hava alanlarında ve müzelerde tekerlekli iskemle yolcusuyum. Bir yandan dolaşırken, bir yandan kendimi dışarıdan görmeye, tekerlekli iskemle yolcusu olarak algılamaya çalışıyorum.

Russell Square Parkı'nda bir İtalyan lokantasında öğle yemeği yedik birlikte. Çevrede gidebileceğim birkaç yerden biri bu park. Bir de eski adıyla Dillons Kitabevi çok yakın. Sokak aralarında istersem oturabileceğim birkaç pub da var.

Birlikte yurda döndük. Yağmur püskürtüsü altında. Karımla kızım başka müzelere doğru yola çıkacaklar az sonra. Ben günlüğümle baş başa kaldım.

Fuar ve ölüm

Sabah bilgisayar odasında karşılaştığım e-postalardan biri Frankfurt Kitap Fuarı için çağrıydı. İstanbul'dan ayrılmadan önce tartışılıyor, protesto edenlerle etmeyenler gerekçelerini açıklıyorlardı. Ne yazık ki bu gerekçeleri, yolculuk öncesi yeterince inceleyemedim. Şimdi döner dönmez katılıp katılmamak konusunda karar vermem ve bu kararı bildirmem için ancak tek günüm var.

Şiir gecesi için benimle birlikte çağrılanlar (kabul etmiş görünenler) arasında yadırganması gerekenlerden biri Erdal Alova'ysa öbürü de Nevzat Çelik. Sözgelimi Nevzat Çelik'in katılma gerekçesini öğrenmek isterdim. Katılanlar arasında bulunmayı içime sindiremeyeceğim açık. Katılırsam, protesto edenlerin gerekçelerindeki haklılığa karşı haksızlık etmek anlamına gelir. Ya da protesto etmeyi doğru bulmayanlara destek vermek.

Ben dönünceye dek, tartışmaların hangi noktalara ulaştığını bilmem gerek. Bunun için Ali'den (Mert) yardım istedim.

Bilgisayar, e-postalar dışında, Fethi Naci'nin ölüm haberini de getirdi. İlginçtir, Memet Fuat'ın ölüm haberini de yurt dışındayken almıştım. İkisi de yaşam kesitimde yeri olanlardan. İkisinin de yerleri iki aşamalı. Bunlardan birine olumlu denebilirse öbürüne denemez. İlk bölümler gençlik yıllarıma denk geliyor. Birlikte yürünebilecek uzun bir yolculuğun başlangıcı olarak düşünmeye uygun. İkinci bölümler ise, bu başlangıçla yüzde yüz çelişiyor.

Cinayeti Gördüm filmindekine çok benzeyen iki sahne. Gördüğün, sence çok açık. Ama gördüğünü başkalarının da görmesini bir türlü sağlayamıyorsun. Üstelik ölüm, bu başarısızlığını perçinlemiş oluyor. Bu olayda ona bir tür zırh denebilir. Ölünün arkasından konuşamama, bir zırh gibi ikisini de kuşatacak artık.

Parçalardan bütüne

4 Ağustos 2008 (Londra) / Yarı uyur yarı uyanık bir gece. Uyanıklık dakikalarında çeşitli şeyler geçiyor aklımdan. Su yüzüne sık sık vuran; bu tür gezilerin benim için artık eskisi gibi olamayacağı. Sergide dün gördüğüm çini parçaları gibi, onlardan bütünü kavramak gerekiyor. Parça parça görüntülerle döneceğim artık gezilerden. Onları bütünlemek bana kalacak, elbette bütünleyebilirsem.

Dün akşam uyumadan önce çeşitli kitaplardan birkaç sayfa okudum. *İstanbul Sokakları* kitabının içindekilere bakarken Memet Fuat'ın gözümden kaçtığı ortaya çıktı. "Yaptığım Sokak" yazısını okurken yine aynı şeyi düşündüm: Eleştiri, deneme yazarlığını yeğlemesi yazık olmuş. Öykü, roman yazsaydı çok başarılı olması için anlatımı olağanüstü akıcı, incelikli. Keyifle okudum yine. Öbür yazıların çoğundaki pürüzleri, zorlayıcılığı ortaya çıkarıverdi. Hele genç yazarlarınkini.

Yazının son satırları, bana birçok şey anımsattı. "Ben sokağımın köşesinde son yıllarımı yaşıyorum." cümlesi özellikle. Son yıllarını çalışmakla geçirmesini örnek alma düşüncesi yeniden belirdi. "Yaptığımız sokaktan her gün sayısız insan gelip geçiyor." cümlesi, yazdıkları için de geçerli. Yapıtlarının okunacağını düşünüyor olmalı bu cümleyi yazarken. Bir varsayım ama belki de dilek olarak. Ardından gelen "Geçsinler bakalım." cümlesi, yarattığı şeylere güveni de içermiyor mu?

Ama en son cümledeki vurgu, bütün yalınlığına karşın çok çağrışımlı: "Bütün sokaklar sonunda aynı yere çıkıyor." Kimbilir kaç türlü okuma olanağı var bu cümleyi. Ben Nâzım'ın Masallar Masalı şiirindeki son dizeler gibi okumayı yeğledim: "*Güneş kalacak / sonra o da gidecek*".

Biri iyi biri kötü: İki şey

5 Ağustos 2008 (Londra) / Kahvaltıdan sonra iki şey düşündüm: Biri iyi, biri kötü. Sonra kendime sordum: Önce hangisini yazayım?

Kötüsü şu: Bugünkü durumun bir sonraki aşaması, hiç yürüyememek ya da sabahtan akşama tekerlekli iskemle üstünde kalmak. Yıllar önce (belki de 50 yıl olmuştur) bir dergide (*Yeditepe*) gördüğüm fotoğraf belle-

ğimde canlanıyor. Yapıştırma yöntemiyle yapılmış koskoca bir duvar resminin önünde tekerlekli iskemlesinde oturan ressam (Matisse) elindeki değnekle duvarın tavana yakın bir bölümünü gösteriyor. Merdiven üstüne çıkmış yardımcısı (genç bir ressam çırağı) o gösterilen yere elindeki motifi (denebilirse) yapıştırıyor.

Tekerlekli iskemlede yaşamak zorunda kalan ressam değilse, yazarsa ne yapar acaba? Dolaşma, yeni yerler, yeni yüzler görme fırsatı iyice azalacağına göre, kendisine genç bir bellek mi bulmalı? Onun gördüklerinden, duyduklarından yararlanmak üzere?

İyisi de şu: Anıların çocukluk yıllarıyla ilgili ilk bölümü bittiğinde, denebilirse bir tirad yazma düşüncesi. Daha önce de kullandığım bir kamera görüntüsünden yola çıkarak. Sık görülen bir sahne: Olay, kişiler, uzam iç içe. Kişiler deviniyor, olay gelişiyor, uzam bütün bunları kucaklıyor. Kamera da hepsini görüyor ve gösteriyor. Sonra da bunları bulunduğu yerde bırakıp hızla yukarılara tırmanıyor. Nereye kadar? Az önce gördüğü ve gösterdikleri seçilemeyecek oranda küçülene kadar.

İşte o sahne gibi düşünmeliyim, anıların yazmakta olduğum çocukluk yıllarını. Sonra da yukarıya tırmanıp görünmez kılan bir kamera gibi yazmalıyım. Hem yazdıklarıma hem kendime (onları seçemeyeceğim kadar) yukarıdan (ve dışarıdan) bakarak. Böyle yaptığımda ne görebilirim: Önce bir köy yaşantısının, sonra İstanbul'un bir semtinde, bir sokağın ve bir evin sınırladığı (yaşanmış) yıllar. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşıp uzaklaşan arkayapısı içinde. Kendiyle birlikte, (cumhuriyetle) yenilenmiş bir ülkenin, bir ucu Balkanlardan bir ucu Anadolu kırsalından gelen ve koşulları gittikçe daralan bir ailenin görüntülerini de yansıtarak ilerlemiş bir çocuğun yaşam kesiti. Büyük ölçüde koşulların ve başkalarınca belirlenen yön vermelerin dışında, kendi eğilimleri su yüzüne vurdukça attığı küçük adımların da yansıdığı bir kesit bu. Önüne geleceği yeni zaman diliminde, dünyaya verilecek yeni bir düzenle, o düzenin seçenekleriyle belirlenmiş bir ülkede çocukluğunu arkada bırakıp gençliğe adım atacaktır. Eğilimleri, genel koşulların yanısıra başkalarının istencinden çok kendi seçimleriyle de belirlenmek üzere.

Tirad, birinci kitabın sonunu bağladığı gibi, ikinci kitabın açılışına da bir sunu içerecek belki böylece.

Bir son ile bir başlangıç arasında

6 Ağustos 2008 (Londra) / Gezi kapanışı, öğle yemeği için gittiğim Russell Square Parkı ve dönüşte avlusundan geçtiğim SOAS (Doğu Ülkeleri ve Afrika Bilimler Enstitüsü) ile gerçekleşti. Bir son ile bir başlangıç arasında kısa bir yolculuk gibi. Park, Londra'nın yağışsız havayı buldukça çimenlere yayılan, sıralarda güneşlenen insanlarıyla gezginlerini bir araya getiriyordu. Ben de onların arasında son kez bulunmuş oldum. Olumsuz anlamda en çok etkilenen ve "Beni istemiyorsun artık." diyen biri olarak baktım bu köşesinden Londra'ya ve İngiltere'ye. Soluk almamı zorlaştıran havasıyla kararımı kolaylaştırdığı için belki teşekkür etmem gerektiğini düşünerek.

SOAS'ın avlusundan geçerken de dünyanın dört bir köşesinden gelen genç öğrencileri izlemek üzere bir sıraya oturdum. Anılarımın ikinci cildine bir başlangıç olarak, kendi üniversite yıllarımı bana anımsatacak o havayı solumak istedim.

Gözden kaçırılmaması gereken

5 Eylül 2008 (Semizkumlar) / Geziden döneli bir ay oluyor. Dönerken yanımda getirdiğim notlar arasında, hızlı bir çalışma gerektiren düzenlemeler ilk sırayı alıyordu. Olimpiyatlar bu düzenlemeleri büyük ölçüde aksattı. Ama olimpiyat sonuçları, özellikle atletizmde kırılan rekorlar Ağustos ayının düşük verimini bağışlattı.

Frankfurt Kitap Fuarı ile Fethi Naci'nin ölümü üzerine gündeme gelenlere daha sonra Orhan Pamuk'un yeni romanı (*Masumiyet Müzesi*) ve İlhan Berk'in ölümü eklendi. Neo liberalizmin ve AKP'nin sanata saldırılarını konu edinen açık oturum 30 Ağustos günü NHKM'de yapıldı. Ben de konuşmacılar arasında yer aldım. Gerek Frankfurt Kitap Fuarı'na tepki gösterenler, gerek neo liberalizmin saldırılarına karşı çıkanlar alkışlanırken ya da desteklenirken, gözden kaçırılmaması gereken önemli bir şey olduğunu söyledim. Nasıl bir sanat yaptıklarına bakılmalıydı bu kişile-

rin. Söylediklerinin, tepkilerinin değeri buradan geliyor olmalıydı. Neo liberalist bir saldırının yıkıma uğrattığı, uğratmak istediği sanatsal değerleri ne ölçüde koruyor ve temsil ediyorlardı. Fuara katılalım ve tepkilerimizi orada gösterelim diyenler için de aynı şey geçerliydi. Bütün bunlar sorgulanır da, bu vesileyle bir yeniden yapılanmaya gidilirse, çabaların bir anlamı olacaktı.

Sevindirici gelişme

Sevindirici bir gelişme, İzmir'den geldi bu arada. Tudem, çocuk kitaplarımın basım hazırlıklarına hız vermiş ve yayın aşamasına gelen iki kitabı görmem için bana da göndermişti. *Şiirlerle Ezop Masalları*, Ferit Avcı'nın çizimleriyle ilk kez sanatsal bir tat içeriyordu görsel bakımdan. Yeni yazdığım *En İyi Arkadaşım* ise iyi resimlenmiş, sevimli bir görünüm kazanmıştı. Kısa süreli de olsa bir heyecan kıpırtısı yarattılar. En önemlisi, yeni bir yayın çığırı açmaları, yan yana geldiklerinde söylenmiş sanatsal bir cümle oluşturmalarıydı. Yaşam üzerine, yaşamı oluşturanlar üzerine, doğa ve doğada yer alan tüm canlılar üzerine bir söz söylemiştim onlarla. Ben de sözümü katmıştım söylenenlere. İşte onu görünür kılacaklardı arka arkaya yayınlandıkça bu kitaplar.

Çok iskeleli bir yolculuk

7 Eylül 2008 (Semizkumlar) / Pazar gününde olmanın bir sonucu mu, yoksa yarın buradan ayrılıp kente dönecek olmanın yarattığı bir duygu mu? Bir yolculuk içinden geçtiğimi düşünüyorum şu son günlerde. Her birinin üzerinde ayrı ayrı durulabilir birçok şey gelip geçiyor. Aklıma şimdi geldi: Çok iskeleli bir yolculuk denebilir.

Sırasına bakmadan, süresini saptamadan o iskelelere uğraya uğraya yaşananlardan söz açmalıyım:

Gizemli Yabancı - Televizyonda izlediğim bir film. Daha ilk görüntüsünden başlayan bir farklılık. Renk, bu farklılığın belki ilk öğesi. Kendini öne çıkarmak istemeyen, dahası renkli olup olmadığı bile tartışılabilir bir uyum. Denebilirse, bir iç dünyasının duygularıyla yaratılmak isteniyor görüntüler. Geçmişe dönülecek, geçmişin duygularıyla örülecek, bir çocuğun gözlerine yerini bırakacak o duygu açılımını sağlamak üzere. Renkler,

canlılığıyla öne çıkarılmak yerine, renkle renksizlik arasında gidip gelerek iyice koyu ve yoğun. Devinimler de öyle, alışılmışı yinelemekten kaçınan bir açıyla veriliyor. Gereksiz olanı iyice ayıklayarak; ama art arda geldiğinde söylenenin atmosferini bir çırpıda canlandırıyor. Yıllar sonra yaşamının çocukluk dönemiyle buluşacak bir fotoğrafçının gözünden yola çıkılıyor. Dönüş uzamı, artık yıkıntı haline gelmiş bir ev. Hâlâ yerinde kalmış bir pencere camına hohlanacak, buğulandığı zaman bir parmakla iki çizgi çekilecek üzerine. O çizgilerle dönülecek yıllar önceye, çizgiyi çekenin çocukluğuna, o çocuğun gözlerine. Onun gördüğü gibi olacak aynı anda ev. Evde yaşayanlar, yaşanan olaylar ve o olaylardaki kişiler.

Filmle birlikte onları tanımaya başlarken, sanatı düşünüyorum. Alıştıran kalıplarıyla nasıl yoğrulduğumuzu. O kalıpların dışına ne kadar az çıkıldığını. Ve bütün bunlara nasıl bu denli boyun eğildiğini. Film, her şeyden önce bunu duyuruyor. Sanatın bir sanatsal eylem olduğunu, olması gerektiğini. Söylenenlerin doğru söylenmiş olması için bu söylemin yaratılmış olması gerektiğini. Söylenenler, o zaman üzerimizden akıp gitmiyor. Derimizin altına işliyor. Sözü dokularda taşıyabiliyoruz. Filmde kendi geçmişine bakanın çocukluğu bize de geçiyor böylece. Amerikan yakın tarihinin bir kesitine yerleştirerek algılıyoruz yaşananları. Evlerinde bir süre kalan kiracıyla çocuğun uyanışı arasındaki ilişkiyi.

Türkiye Ermenistan maçı - Bir yandan medyanın doymak bilmez oburluğuyla yüz yüze. Bir yandan tarihle birey olarak bir daha sınanmamız. O tarihin içine doğmakla, o tarihin sorgulanmasında payımıza düşeni yaşamak. Yadsımakla kaçamayacağımız, üstlenmekle altından kalkamayacağımız. Kendimizi söküp bir daha kurmamız mı gerekecek? Kahramanlığı biz mi istedik, geçtiği yolu biz mi döşedik? Geçmişe bakmak istediğimizde elimize verilenlerle yetinmeyeceksek ne yapmalıyız?

İlhan Berk'in ölümü - Görünüşte yine bilinenleri bir daha gündeme taşıyor. Sevenlerini, kendi ağızlarından bir daha duyulur kılacak. Anılarla, anılanlarla bir bakışın, bir sanat anlayışının yeniden zırha bürünmesi yaşanacak. Kazanılan bir zaferden sonra yollara çıkılması, kazananın bir süre omuzlarda taşınması gibi, tepkilere ve eleştirilere sokaklar kapanacak. Tek sesli bir yürüyüşe kapılıp gidenler ortalığı dolduracak.

Karakalem Resimler - Ayşe Sarısayın'ın öyküleri. Yıllar önceye gitmiş gibi oldum okurken. Tutkuyla öykü okuduğum, okuduklarımın içinde kendime yer bulduğum yıllar yeniden canlandı. O öyküler gibi yeniden yazma, yazılanları taşıma hevesi duyurdu. (Belki kendim de kızımı düşünerek, Behçet Necatigil'e hem imrendim hem bugünleri göremeyeceği, bu öyküleri okuyamayacağı için yazıklandım.)

Erik Stinus'un 50. yılı - Hastalığı yüzünden bir ozanın katılamadığı kutlama. Bundan sonra belki de hiç katılamayacağını düşündüren. Ne yapmalıyım sorusuna karşı bomboş kafamın içi. Bir denizin çekilip gideceğini duyuran gelgit kıpırtıları yalnızca.

Eylül hazırlığı

30 Eylül 2008 / Eylül ayı bir başlangıç için hep bir giriş kapısı olarak görünüyor. Yılın son çeyreğine açılırken, hem yıl boyunca yapılanlara bir göz atma fırsatı veriyor, hem de yoğunluğuyla ve zorluklarıyla önümüze çıkacak uzunca bir zaman dilimine hazırlanmamızı, bu hazırlığı gözden geçirmemizi sağlıyor. Yine öyle oldu. Şimdiden bilinen Tüyap Kitap Fuarı, Salihli Şiir İkindileri gibi etkinliklerin hazırlığına bir ilk adım. Yılın ilk üç çeyreğine genel bir bakış. Başlayacak zaman diliminin yoğunluğuna nelerle girileceğine ilişkin bir tasarılar zinciri.

Yılın bugüne kadarki görünümüne baktığımda, ilk sırayı *Temmuz İçin Yaralı Semah*'ın yayınlanması alıyor. En uzun süreli tasarılardan biri gerçekleşmiş oldu böylece. Olaydan başlatırsak tam 15 yıllık bir tasarıydı. Yazılma aşamasıyla 7-8 yıllık. Gerçekleşmiş olması kadar, tanıtımıyla ve baskı / düzenleniş özeniyle de alışılmışın ötesine geçerek sevindirdi. Kısa sürede arka arkaya yankılara neden oldu. Özellikle 2 Temmuz'un yıldönümüne rastlayan hafta içinde. Olaya ilişkin anma ve değerlendirme güncelliğinin bir öğesi haline geldi. Şiir olarak beğeniyle adı edilen örneklerin arasında sayılması, ozan olarak ilerleyen yaşlarla yazılan şiir arasında kurulan başarı ilişkisinde olumlu yargılara yol açması elbette önemliydi. Ama 2 Temmuz'un ardından bir yaz durgunluğu döneminde sessizliğe uğraması da dikkat çekici. Aylık ve iki aylık dergilerde bu sessizliğin bozulup bozulmayacağı, önümüzdeki günlerin merak sorusu.

Kitabın yayınlanmasından başka, etkinliklere katılım yine ön sıradaydı. İstanbul Şiir Festivali, İzmir 4. Uluslararası Şiir Buluşması, Samsun Şiir Günleri; yıllardır her ay yinelenen İnsancıl Şiir Atölyesi ve NHKM'de düzenlenen oturumlarla sürmekte olan etkinliklerin sınırlarını genişletti.

Buna karşılık, anıların yeniden ele alındığı halde hızlı ilerlemeyişi, *Bastonlu Adam*'ın iki bölümle kalması, yeni çocuk kitabı *Ana Kuzusu*'nun yerinde sayması verimli bir yazma dönemi geçirmediğimi gösteriyor. Dergilere yazılar, yapılan irili ufaklı söyleşiler, verilen soruşturma yanıtları her zamanki gibi yoğun; ama amaç giderici değildi.

Şu an aklıma gelmeyen bir şeyler kaldıysa, bu da onların yeterince iz bırakıcı olamadığını gösterir. Yine de kendimi şanslı saydığım günleri yaşamayı sürdürüyorum. Blog sayfasına koyduğum yazılarla ilişki kurduklarım, bu şansın bir göstergesiyse, son yıllarda tanıdığım gençler (altını özellikle çizmem gereken) bir başka göstergesi.

Yalnız bende kalmasını, yalnız benimle kalmasını istemediğim pek çok şey var. Onları ulaştırmak için bu gençlerin varlığı benim şansım. Çünkü bugünü, kendilerine verildiği kadarıyla yaşamayı kabul etmiyorlar. Sorgulayıcı bakış, aynı zamanda geçmişin bilgisiyle donanmayı da gerektiriyor. İşte ulaştırmak istediklerim, bende kalmasın dediklerim de bu donanımla ilgili. Bu donanımı sağlayacak bilgilere ulaşmakla. Bilgi için doğrudan kaynaklar var, onlara ulaşmak o kadar zor sayılmaz. Dolaylı kaynaklar ise ayrıntıların göz önüne çıkarılmasıyla ilgili. Yaşananların bende kalan ayrıntılarını göz önüne çıkarmak istiyorsam, bunun için. Önemli / önemsiz ayrımı yapmadan, öncelik / sonralık sıralamasına kalkışmadan.

Bloga koyduğum "Anıların İçinden Tanpınar" yazısı, uyandırdığı ilgiyle bu konuda yanılmadığımı gösterdi. Tanpınar, 80'den sonra ilgi odağı yapıldığı halde, pek çok yayına konu edildiği, üzerinde pek çok durulduğu halde. Demek ki, yapılabilen gözlemlerin, edinilen izlenimlerin, yaşanan anıların öznelliği de önemli ipuçları barındırabiliyor.

Buradan yola çıkarak "Anıların İçinden" üst başlığıyla, Tanpınar gibi, başkaları için de yazabilirim. Kişilerle sınırlamak gereksiz. Yazılacak

gözlemler, yapılacak tanıklıklar arasında başka yaşantı dilimleri varsa onları gün ışığına çıkarmak da önemli. Aklıma şu an, 50'li yıllardaki "şiir matineleri" geliyor. Onlardan alınan bir kesit, hem o dönemin koşullarını, hem o koşulların kişilere yansımalarını vermek için, atmosferi canlandırmak için eşsiz bir olanak. Keyifli bir anlatımla, merak uyandıracak bir öznelliğe yönelik ayrıntılarla.

Geriye, anılar için yaptığım genel tasarımı bu diziyle bağdaştıracak bir yol aramak kalıyor.

Salihli Şiir İkindileri, bir kez daha

15 Kasım 2008 (Salihli) / Yıllar sonra yine bir Şiir İkindileri. Değişenleri ve sürüp gidenleriyle. Değişenler arasında, Belediye Başkanı Zafer Keskiner'in olmaması en başta. Buna karşılık, etkinliğin sürüp gitmesiyle yine gündemde. Çünkü bir geleneğin dışına çıkmasını sağlayarak ayrılmış. Bu tür girişimlerde kişiye bağımlıdır her şey. Onunla vardır, o olmadı mı yoktur. (Okuyan Şehir Sakarya, vali gittikten sonra yapılamadı, ilk üç yılla sınırlı kaldı.) Zafer Keskiner işte bu geleneğin dışına çıkılmasını sağladı. Başkanlıktan ayrılırken yerine gelecek olana bıraktı yapılan işin heyecanını. O heyecanı duyacak olanı önce kendi seçti, sonra halk.

Sürüp gidenlerin başında halkın ilgisi geliyor kuşkusuz. Etkinliklere sahip çıkması, sahip çıktığını yalnız katılımla değil, seçimde oylarıyla da göstermesi. Sürüp gitmesini sağlayacak yeni başkan Mustafa Uğur Okay'a verdiği oylarla.

Bunları sabahın erken saatlerinde yazıyorum. Dün gece geldikten, Kurşunlu Kaplıcaları'na yerleştikten sonra. Daha kente inmeden, son gelişimden bu yana nelerin değiştiğini, geçmişe eklendiğini görmeden. İkindiler'in bir parçası olan *İZ* dergisinin yenilenişine, sorumluluk alan yeni arkadaşlara tanıklık ederek yalnızca.

İZ dergisi (ya da kitapçığı) önemli bir göstergeydi, bir maskottu. Onun aldığı yeni biçim, özenli görünüm, içeriğine kattığı düzenli yaklaşım bana bu satırları yazabilme cesareti veriyor. Daha yaşamadan etkinliğin yeni yüzünü görebileceğimi düşünüyorum.

Dördüncü kez buradayım. Dün sabah yola çıkmadan günlüğümü taradım. İlk kez 2001'de gelmişim. Ama sonraki gelişlerimi günlükte bulamayınca çok şaşırdım. Belleğimde iki kez daha geldiğimi gösteren anılar ve görüntüler var. Birinde Danimarkalı ozanlarla birlikteydik. Peter Poulsen, Sara ve Erik Stinus'la. Bir başkasında İzmir'den İkindiler'i izlemeye gelen bir hanımın şaşkınlığıyla. Ataol Behramoğlu'nun yanında ona değil de bana Ataol diye hayranlığını bildirmesi ve övgüler yağdırmasıyla.

Tuğrul Keskin'in üstlendiği yeni izlencede ozanlardan biri 'onur konuğu' olarak niteleniyor. Bu güz 40. kez gerçekleşiyor etkinlik ve benim için yapılmış 'onur konuğu' nitelemesi. Etkinliğin ikinci bölümünde bunun ağırlığı beni bekliyor. Ne yapmam gerektiği bana bırakılarak üstelik. Anılar ve yazmayı denediğim düşünceler var elimde. İç içe geçmiş irili ufaklı ayrıntılar. Bir de heyecan. Bir de şiirler. Bir de nereden başlayabilirim sorusu.

Kırmızı koltukta

16 Kasım 2008 (Salihli) / Saat 14'te yine aynı yerde, Şehir Tiyatrosu Salonu'nda başladı etkinlik. İzleyiciler yine yer bulamayacak kadar kalabalık. Sahne düzeni, salonun duvarları geçmiştekinden daha renkli ve özenli. Sahne gerisi "Hoşgeldiniz" yazısıyla bir görüntüyü öne çıkarıyor. Aynı zamanda sahneye çağırılan ozanları yansıtarak değişiyor.

Sunuculuğu yapan Tuğrul Keskin, çağırdığı ozan için ilginç tanımlamalar yapıyor ve arada konuşmasını şiirlerle süslüyor. Seyirciye göre sahnenin sağında ise yan yana duran iki kırmızı koltuk. Son anda hastalığını öne sürerek katılmayan Pelin Batu dışında bütün ozanlar ikişer şiirleriyle sesleniyorlar seyirciye. Sezai Sarıoğlu ise dolaşarak bütün sahneyi kullanıyor her zamanki gibi. Şiirleri de tek tek ve adlarını anarak okumak yerine birbirine bağlayarak söylüyor. Bu kez birbirine bağladığı şiirler değişik ozanlardan. Selâmlamanın ardından benim "Ağıt" şiirimle başlıyor. Ardı sıra değişik ozanlardan (Can Yücel, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Ahmed Arif, Edip Cansever vb) alıntıları sıralıyor ve ozanın adını "selâmı var Kemal Özer'e" diye açıklıyor. Benim için hem hoş bir sürpriz, hem duygulandırıcı bir değerbilirlik.

Etkinliğin ikinci bölümünde kırmızı koltukların işlevi ortaya çıkıyor. Çünkü Halûk Çetin müziğiyle, Cezmi Ersöz şiirleri ve gülmeceli konuşmalarıyla yan yana geliyorlar o koltuklarda. En son sıra bende. Koltuklardan birine oturarak başlıyorum. Sahneye çağırırken Tuğrul (Keskin) benim Salihli'ye son geldiğimde bana Ataol diye koşup gelen hanımı anlatıyor önce. Oysa Ataol yanımda ve ben bunu kadına açıklamadan dinlemeyi yeğliyorum. Niye böyle yaptığımı sonradan açıklarken de "Ataol'un ününden yararlandığımı" söylemişim. (Tam böyle olmasa da Tuğrul'da kalanı bu!)

Koltuğa otururken bu açıklamadan yola çıkıyorum ve "Şimdi de Cezmi'nin ününden yararlanayım." diyorum. Ardından ilk söylediğim, "onur konuğu" olmakla ilgili. "Daha genç bir yaşta onur konuğu olmalı." diyorum. Çünkü en sona kalmak, hem yorucu, hem bütün güzel şiirlerden, konuşmalardan sonra söz almış olmak zor.

Aldığım notlara göre, ilk katılışımda dikkatimi çeken kimi özelliklerin ayrıntılarını sıralıyorum. Daha önce bu etkinliklere konuk olan Danimarkalı ozanların selâmlarını iletince izleyenler alkışlıyor. Şiir okumaya sıra gelince de *Temmuz İçin Yaralı Semah*'tan seçtiklerimi (Sivas Buluşması, Adım *Metin* Olsun, Nesimî, Oğlundan Öksüz Kalan Ananın Şiiri, Gülsün'le Handan) seslendiriyorum. Ama okumaya başlarken, Salihli'den bir dostumun istediği, 50 yıl önce yazılmış "Seni Anmakla Artıyorum" şiiri ön okuma olarak yerini alıyor. Gece ise her zamanki gibi son akşam yemeğiyle noktalanıyor. Katılanların zaman zaman şiirlerle, fıkralarla, anılarla, şarkılarla söz aldığı. Şimdi, bu satırları yazarken, katılan ozanların hemen hepsi dönüş yolculuğunda. Biz bir gün daha kalacağız. Yolcu olmadan önce, yola çıkanları uğurlarken, kendimi yokluyorum, "Sende ne kaldı?" sorusuyla. İlk yanıtım: "İsmail Mert Başat'la söyleşmemiz ve Onur Behramoğlu'nun şiirleriyle bende uyandırdığı merak." Bende kalanın bir de sözcüğü var: "İdol". İki ayrı ağızdan duyulan ve şaşırtıcı. Yüksek sesle paylaşılan bu sözcüğün nesnesi olmak, daha önce düşünmediğim bir şeydi. Hem İ. Mert Başat, hem Hüseyin Ferhad, onlar için bir vakitler "İdol" olduğumu söylediler. Bunu duymak, ne olduğunu adlandıramayacağım karmaşık duygulara yol açtı.

'Yaşanan'a ellerimizle dokunmak

17 Kasım 2008 (Salihli) / Az sonra İstanbul'a doğru yola çıkacağız. Dün, Salihli için olduğu kadar, şiir için de önemi tartışılmaz Zafer Keskiner'e gittik. Artık kentin dışında, baba yurdunda kendi köşesine çekilmiş olarak yaşıyor. Bütün ilgilerinin, sevgilerinin, bütün anılarının ördüğü bir kozanın içinde. Kuşatılmış olduğu ilgiler, sevgiler, anılar yumağı bizimle birkaç saat aralandı. Geçmişe döndük diyemeyeceğim kadar her şey oradaydı, yaşandığı andaki kadar sıcak ve yakın. 2001'deki ilk buluşmadan, ardı ardına gelen ikinci, üçüncü buluşmalardan ayrıntılar uçuşup durdu sözcüklerle, soluk alıp verdiğimiz havaya karışarak. 'Yaşanan'a ellerimizle dokunmuş olduk. Yaşanana yeni bir tanıklığın ürünüyle gitmiştik. *Temmuz İçin Yaralı Semah*'ı eline aldığında sayfaları çevirirken kokladı. Aldım kabul ettim dercesine öpüp alnına değdirdi. Karşılarken olduğu gibi uğurlarken de merdiven başında kucaklaştık. Yola çıktığımızda iki kolu havaya kalkmış görüntüsüyle kaldı. Bizim aracımız uzaklaşana değin, o değil de sanki tümüyle duygularıydı bize el sallayan.

Dar kapıdan geçmek

4 Aralık 2008 / Dar kapıdan geçmeye geldi sıra, bir kez daha. Yazma sürecinin son günleri, hatta son saatleri yine. Turgay (Fişekçi), araya bayram gireceği için erken basılacağını söylüyor derginin. *Sözcükler*, artık her sayıda yer vermek istiyor Anıların İçinden dizisine. Kalemi elime almakta yine geciktim. Hevesimin tırmandığı günlerde yazmalıydım. Şimdiye değin bekletmeli, şimdi de bir daha göz atmalıydım. Edgar Allen Poe'nun Kuzgun şiirinden Ülkü Tamer Türkçesiyle o ünlü dize geliyor dilimin ucuna: "Dedi kuzgun hiçbir zaman!" Ne Anıların İçinden dizisi için, ne de öteki yazılar için başka türlü olmayacak: Hiçbir zaman! Kurgulanmadan, geldiği gibi yazmanın o sereserpeliği yerine, zorlanışın sıkıntılı bezginliği. Sonra da elden çıktığı zaman, baskıdan kurtuluşun bir anlık özgürlüğü. Sanki aynı baskıya bir daha yenik düşmeyecekmiş gibi.

Anıların İçinden Tanpınar, yıllar önce bir radyo izlencesi için yazılmış, sonra da unutulup bir köşede kalmıştı. "Bugün yazsam, böyle mi yazardım?" dedirten yerleri vardı. Bir yandan da, "İyi ki o zaman yazmışım, kimi ayrıntıları bugün anımsamayabilirdim." dedirtmişti. Ama önüme çıkar-

dığı asıl zorluk, okuyanlarda yarattığı ilgi ve beklentiden kaynaklanıyor. Şimdi yazacağım şeyler, o ilgiye değecek, o beklentiyi karşılayacak kavramda olabilir mi?

Tanpınar'la 5 yıllık bir yaşantı vardı ilişkimizde. Üstelik 20-25 yaşlarımı kapsayan bir öğrenen / öğreten ilişkisiydi bu. Şimdi yazmaya kalkışacağım Dağlarca için durum çok değişik. 50 yıllık bir zaman dilimine yayılıyor ve değişik evreleri kapsıyor. Zaman zaman kesişip ayrılan yollar gibi. Ama hep paylaşılan, geneli ve kişiseli iç içe taşıyan, çok kapsamlı.

Bu genişlik, ilişkiyi iyice esnetiyor. Kimi zaman sıradanlaşıyor, başka ağızlardan ve belleklerden ortak bir duyuma, o duyumun anlatımına dönüşüyor söylenebilecek olanlar. Dağlarca, bu açıdan bakılınca, hiç kimse için özel değil. 70-80 yıllık bir dönemin içinde hep. Herkesi, her yaşananı kapsıyor. Onun için belki 'yüzölçümü' kavramını öne çıkardığını söylemeli. Bir de 'toplu çekilmiş' bir fotoğrafın çağrışımıyla anılabileceğini.

Bu 70-80 yıllık zaman diliminin hangi kesitine baksak onu görebiliyoruz. Yaşam süreciyle olduğu kadar yazım serüveniyle de 'yüzölçümü' çok geniş. Doğan Hızlan'ın 'Tek Başına Okul' benzetmesini hem 'toplu çekim'le, hem 'yüzölçümü'yle buluşturabiliriz. 'Tek Başınalık' kavramının bir yanı 'kendine özgü'lüğe, bir yanı 'özgünlük'e açılıyor. 'Kendine özgü'lük hem şaşırtıyor, yadırgatıyor, hem de açıklayıcı olup kabullenmemizi sağlıyor. Ama ilgisiz kalmamıza da fırsat bırakmıyor.

Yaşamının ve yazdıklarının 'yüzölçümü' o kadar geniş ki, hangi yaşam ve yazım kesitinde dursanız, onun da içinde yer almasından kurtulamıyorsunuz. Her zaman 'katılmak' yoluyla olmuyor bu. 'Karşı çıkmak' yoluyla da bir araya geliyorsunuz. 'Tek Başına Okul'un birçok kapısı var. Size uygun olanı ya da sizden uzak, size ters olanı seçebilirsiniz. Attilâ İlhan gibi ona "ümmî" diyebilirsiniz hatta. Öğretici yanı, kabullenmenizle ilgili değil çünkü. 'Yüzölçümü'nün genişliğiyle ilgili.

Döküm ve tasarılar

27 Aralık 2008 / Son bir hafta, oldukça sık dışarıya çıkmam gerekti. Evde bulunduğum süreyi de daha çok site çalışmaları kapladı. Şimdi artık

epey gelişmiş, tıklayanın rahatça içinde dolaşabileceği bir sitem var. En iyi yanı, istediğim zaman yeni yazılar koyabilir, düzeltmeler yapabilir durumda olmam. Bu, bana yeni bir heyecan veriyor.

Bu arada blog da boş durmuyor. Oraya koyduğum yazıların belli bir çevrede izlenmesi, yorumlar gelmesi, ayrıca güzel. Özellikle en son alıntıladığım "Sayrılar Dünyası"na hem yorumlar, hem e-posta'lar geliyor. Alıntının altına yayın tarihini koymadığım için, yeni yazılmış gibi algılandı ve benim şu anki sağlık durumumla ilgili sanıldı.

Ama benim için uyarıcı bir gerçek ortaya çıkıyor: Okuyanı etkileyen bir yazı. Son zamanlarda sık rastlıyorum buna. Üzerine gitmeli bu tür yazıların ve onları bir toplam haline getirmeli.

Her zaman olduğu gibi, yılın son günleri hem bir döküm, hem bir tasarım fırsatı. Dökümü şu birkaç gün içinde hazırlayacağım. Tasarımları ise zaten kafamın içinde her an yapmaktayım. Kimi zaman uyurken bile sürdürüyorum tasarım yapmayı. Bunların başında, Anıların İçinden dizisi geliyor. Yıl bitmeden bir ya da iki tane daha yazmalıyım. 2009 boyunca, ayda ikişer tane eklemeliyim bunlara. Öyle ki, yıl sonuna doğru bir kitapta toplanacak sayıya ulaşsın.

Bu tasarıyla iç içe, *Çocukluk, Anayurdum*'u sürdürmeliyim. Bu yaz, son yazılanları temize çekip bir daha gözden geçirmeli, nelerin eklenebileceğine bir daha karar vermeliyim. Bunu yapabilirsem, sanırım yıl sonuna doğru o da hazır olur.

Üçüncü tasarı *Bastonlu Adam*, gündemden düşmemeli bu arada. Blogda yer verdiğim zaman, o da ilgi çekti, yorumlar ve olumlu tepkiler aldı. Bütün bu dikkat çekici gelişme benim için bir itici güç. O güçten yararlanmayı, bir başka tasarı için de kullanmalıyım. *Baba ile Oğul* tasarısıyla ilgili notlarım yeniden elime geçti ve beni heyecanlandırdı. Bunlara çocuk kitabı *Ana Kuzusu*'nu da eklersem, çalışma listesi bütünleniyor. Demek ki, 2009'un görünümü, anı ve anlatı ağırlıklı. Kimi notlar halinde, kimi başlanmış, kimi de bir yere kadar ilerlemiş bu taslaklar için kolları sıvamalı ve yüzgeri etmeden ilerlemeli.

Yeni yılın bir başka çalışma boyutu, yayın olanakları aramaya yönelikse, bir başkası da etkinliklere katılımla ilgili. NHKM'nin ciddi bir girişimi, Nâzım Hikmet Akademisi olacak. Akademi çalışmaları içinde şiir dersi ya da atölyesi için beni düşünüyorlar. Bu kadar yoğun tasarı ve taslaklarla uğraşırken bir de bunun için zaman ayırabilir, daha önemlisi başarılı olabilir miyim? Nâzım Hikmet ve akademi kavramı yan yana gelince, dile getirmekten kaçınamadığım bir çekince, beni ayrıca bir öneri yapmaya zorluyor. "Nâzım Hikmet'i Doğru Okumak" adlı bir ders ya da seminer konmalı izlenceler arasına. Öneri, büyük bir olasılıkla, uygulama konusunu da içerecek.

Toplam çizgisini çektikten sonra

31 Aralık 2008 / Yılın son gününü döküm çıkarmakla geçirdim. Geçen yıl olduğu gibi, oldukça yoğun bir toplam çıktı ortaya. Toplam çizgisini çektikten sonra, artık önümüzdeki günlere bakabilirim.

Ocak ayında şimdiden birkaç toplantı ve Danimarka gezisi gündemde. Şubat ve Mart aylarında sırasıyla Tekirdağ Lisesi'yle Robert Kolej'e gitmem sözkonusu. Mart'ta ayrıca Dünya Şiir Günü etkinliği, Nisan'da büyük bir olasılıkla İzmir Kitap Fuarı var.

Tasarılara gelince, Anıların İçinden dizisi için düşündüğüm çalışmalara yeni bir hız vermek istiyorum. Ayda en az iki tane yazmak, yıl sonunda bir kitapta toplamaya olanak verebilir. Çocukluk anılarımdan elde bulunanları en kısa zamanda gözden geçirmeli ve yeni bir düzenleme yapmalıyım.

Bugün Hayri'yle (Erdoğan) konuşurken, yeni yılda neler tasarladığımı sordu ve *16 Haziran Kavşağı*'nı öne almamı istedi. Ona kalırsa, yıl sonuna değin bitirmemek için neden yok. Hem belgesel hazırlığım, hem yazılmış örnekler elimde nasılsa. Dediği kadar kolay olmasa da, bu isteği göstermesi özendirici. Duyduğu zaman, 'neden olmasın' dedirtiyor insana.

Haziran'a az zaman olduğunu söylediğimde ise, kitabın yıldönümüne yetişmesi gerekmiyor karşılığını verdi. Yıl sonuna kadar vaktim var bu durumda. Bunu duymak da olabilirliği arttırıcı görünüyor. İlk 6 ayda yazı-

lanları, dergilerin Mayıs ve Haziran sayılarında yoğun bir biçimde yayınlayabilir, kitabın duyuru bakımından yolunu açabilirim.

Demek ki, yeni yılın ilk ayları yoğun bir çalışmayla geçmeli. Hayri'nin, yayıneviyle ilgili beklentileri arasında, yıl sonunda dağıtıcılardan geri gönderilen kitaplarla ilgili sonuçlar da vardı. *Temmuz İçin Yaralı Semah*'ın, beklediğinden çok daha az geri gönderildiğini söylemesi beni de sevindirdi. *16 Haziran Kavşağı*'nın, satış sonuçları açısından daha iyi olacağını düşünüyor Hayri. Çünkü sendikaların kitaba ilgi göstereceği kanısında.

Yeni yıl kutlaması gönderen Edit (Tasnádi) bugün yine 2009'un Radnóti Yılı olacağını vurguladı. Attila József'e olduğu gibi Radnóti'ye de Türkiye'de ilgi gösterilmesini istiyor. Yeni çevirilerle şiir kitabının yeniden basılmasını düşünüyor.

Bugüne değin, onunla ortak çeviri çalışmaları yaparken herhangi bir beklenti içine girmedim. Oysa 20 yılı geçen bu süre içinde Türkçeden Macarcaya çeşitli çeviri çalışmaları yaptığını, hak edecek düzeyde olmadığı halde kimi kişilerin yapıtları için çaba harcadığını biliyorum. Hele şimdi TEDA aracılığıyla bu tür girişimlere kolaylık sağlama fırsatı çıkmışken, o fırsatı kullanmakta isteksiz davranması, doğrusu beni düşündürüyor. Hele *Trenler Ne Güzeldir*'in, herhangi bir zorlamayla değil de kendiliğinden seçilip Almancaya çevrilmesi ve TEDA desteğiyle yayınlanması, kafamda birtakım soru işaretleri belirmesine yol açtı. Şiirler için de, çocuk kitapları için de başvuruda bulunulsa, TEDA desteğinin alınabilmesi zor değil. Desteklenen ve yayınlanan kitaplara şöyle bir göz atmak bile sonucun böyle olacağını anlamaya yeter.

Bunları düşünürken, yapacağımız işe karşılık elbet bir koşul olarak öne sürmek istemiyorum. Ama kafamdan geçenleri bir biçimde duyurmanın beni rahatlatacağı kanısındayım. Çeviri deyince, Radnóti'den önce Attila Jozsef'i yeni çevirilerle hazırlamamızı isteyen bir öneri de gündemde. Bunlara katılacak iki tasarı daha var: Bunlardan biri Danimarkalı Niels Hav, öteki de İngiliz Sylvia Paskin. İkisinden de epey bitmiş çeviri hazır.

Kuşkusuz çeviri dosyaları tarandığında çeşitli dillerden, çeşitli ülkelerden birçok ozanın bunlara eklenmesi sözkonusu. Yeter ki iyi bir döküm yapılsın. Dergilerde bugüne değin yer almamış olanları hiç değilse sitede bir araya getirip okur önüne çıkarabilirim. Hem de kalıcı olarak.

Şimdi bu satırlarla yılı bitirirken, dönüp yıl içinde yazdığım sayfalara baktım. İngiltere gezisi sırasında yazdıklarım, bütünün dörtte biri. Üstelik içleri dolu. Tasarıların altından kalkmak için aynı sürekli ve düzenli çalışmayı yıl boyunca yapmam gerekecek.

Kemal ÖZER (1935 - 2009)

1935'te İstanbul'da doğdu. Babası Devlet Demir Yollarında tren sürücüsüydü. İstanbul Erkek Lisesi'nde orta öğrenimini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü.

Öğrenim yıllarında arkadaşlarıyla birlikte *a Dergisi*'ni (1956-60) çıkardı. *Cumhuriyet* gazetesinde (1960-81), Karacan Yayınları'nda (1981-82) çalıştı. Kitapçılık ve yayıncılık yaptığı 1965-70 arasında, şiir ve sinema alanında kitapların yanısıra *Şiir Sanatı* (1966-68) dergisini yayınladı. 1972'de arkadaşlarıyla yeniden yayınladıkları *Yeni a Dergisi*'nin kurucu ve yazarları arasında yer aldı. *Varlık* dergisinin yönetmenliğini üstlendi (1983-90). Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ikinci başkanlık görevinde bulundu (1999-2000). Kendi kurduğu Yordam Yayınevi'nde kitaplarını yayınladı (1989-2000).

Şiirin yanısıra öykü, deneme, gezi, günlük, anı, söyleşi, seçki, çocuk edebiyatı ve çeviri şiir dallarında 72 kitabı yayınlandı. Şiirleri 20 dile çevrildi. Şiirlerinden yapılan seçmeler Bulgaristan, Danimarka ve Hollanda'da kitap olarak basıldı.

30 Haziran 2009'da hayatını kaybetti.

Aldığı Ödüller

1976 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü: *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya*
1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü: *Kimlikleriniz Lütfen*
1991 Yunus Nadi Şiir Ödülü: *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle*
1993 Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü: *Bir Adı Gurbet*
1999 Damar Dergisi Edebiyat Emek Ödülü
2000 Truva Kültür ve Sanat Ödülü
2001 Dionisos Şiir Ödülü
2008 Altın Sayfa Kitap Ödülü: *Temmuz İçin Yaralı Semah*
2008 Dionisos Şiir Ödülü
2009 Altın Portakal Şiir Ödülü: *Temmuz İçin Yaralı Semah*
2009 PEN Şiir Ödülü

Günlerle Yolculuk 2

Kemal ÖZER

"Bu kitap; 1999-2009 yıllarında yalnızca edebiyatla uğraşan bir insanın, en az 1999–1935 = 64 yaşına ulaşmış kıdemli bir şairin yaşadığı, düşünebileceği her konuda dertleşip duruyor okuyucuyla.

Deneyimler aktarıyor. Edebiyatla ilgili pek çok izlenimi, birçok tasarıyı, olurdüşler olmazdüşleri (ne iyi) didikleyerek kapsıyor.

'Genel günlük' değil... Tam bir belli alan günlüğü: 'Edebiyatçı günlüğü'. Edebiyatçı günlükleri içinde ise 'şair günlüğü' öne çıkmış.

Bir sanatçının; güzelduyusal çabalarının yanı sıra, topluma karşı görevlerinin de olduğunu, hep vurguluyor, akıllıca, inandırıcı biçimde de söylüyor söyleyeceğini. Bir başka deyişle bu kitap aynı zamanda 'bir toplumcu şairin günceleri'.

Bu günlüklerde, öykü, yazı, anı tasarıları, kitap hazırlamaların kaygıları da büyük yer tutuyor. Siz de bir yazarsanız, gençseniz, kitap hazırlamalarında gelecekteki gecikmelerinizi, ertelemelerinizi, tasalarınızı, sizin yerinize Kemal Özer'den şimdiden okumuş olacaksınız. Bunları okurken, yok siz de yaşlıysanız, zaman zaman günceleri değil de özellikle anılarınızı nasıl yazacağınızı da aralarda düşünmeye, tartışmaya başlayacaksınız."

9 786055 945411